SAMSUN İLİ TARIMSAL ÜRETİM EYLEM PLANI 2022-2026

Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Koordinasyon ve Tarımsal Veriler Şubesi

SAMSUN İLİ TARIMSAL ÜRETİM EYLEM PLANI (2022-2026)

İbrahim SAĞLAM
İl Tarım ve Orman Müdürü

Nail KIRMACI
İl Müdür Yardımcısı

Bekir KARAOSMANOĞLU
İl Müdür Yardımcısı

Hazırlayanlar

Mustafa ALTINDEĞER
Ziraat Mühendisi

Burhan HEKİMOĞLU
Ziraat Mühendisi

Sezgin ÜSTÜNDAĞ
Ziraat Mühendisi

Erol BAŞ
KTV Şube Müdürü

Doç. Dr. İsmail SEZER
OMÜ Ziraat Fakültesi

İsmail DEMİR
Ziraat Mühendisi

Dr. Ali KORKMAZ
Ziraat Yüksek Mühendisi

TÜRKİYE CUMHURİYETİ TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI

Dünya, tarımsal yapısını önemli düzeyde etkileyen en önemli etkenler; iklimsel değişiklik, su kaynaklarındaki azalma, suya olan gereksinimdeki artış, sağlıklı ve güvenilir gıdaya olan talep, gıda fiyatlarındaki dalgalanmalar, iç/dış göçler nedeniyle ortaya çıkan nüfus hareketliliği, tarım arazilerinin mevcut durumu ve son yıllarda etkisini çok kuvvetli gösteren doğal afetlerdir. Gelinen süreç, bizlere tüm ülkelerin tarım politikalarını yeniden gözden geçirmeleri ve değişen dünya koşularına göre üretim planlamalarını yapmaları kaçınılmaz olmuştur. Bu amaçla Samsun ilimizde de ekonomik ve tarımsal sürdürülebilirliği sağlamanın ve milletimize yeterli, sağlıklı ve kaliteli gıda sunumunu gerçekleştirmenin sorumluluğu ile Samsun İli Tarımsal Üretim Eylem Planı hazırlama zorunluğu doğmuştur.

Bu anlayış çerçevesinde, ilimizin kalkınmasında olduğu kadar ülke güvenliğinde de stratejik öneme sahip olan tarım sektörünün, son dönemde yakaladığı gittikçe artan ivmeyi gelecek yıllarda da sürdürmesi için çalışmalarımızı aralıksız devam ettirmemiz gerekmektedir. Bu amaçla Samsun İli Tarımsal Üretim Eylem Planı, sektör paydaşlarının tamamı ile çeşitli iletişim yöntemleri ile görüşülerek ortaya konulan, küresel hedeflerle uyumlu, ülkenin ve Samsun ilinin sürdürülebilir büyüme ve kalkınmasını destekleyen bir çerçevede hazırlanmıştır. Bu kapsamda hazırlanan plan kamu olanaklarının en ekonomik şekilde kullanımını, gelişme endeksli, kaynakların etkili ve verimli kullanılmasını hedeflemektedir.

Önemli bir boşluğu dolduracak olan ve ilimiz tarımının 2022-2026 yıllarını planlayan bu çalışmanın hazırlanmasında emeği geçen tarımsal sektör mensuplarımıza ve katkı sağlayan tüm paydaşlarımıza teşekkür eder, Planın ülkemiz ve ilimiz tarımı için hayırlı olmasını dilerim.

Doç. Dr. Zülkif DAĞLI
Samsun Valisi

Tarım; bitkisel, hayvansal, su ürünleri ve biyoteknolojik ürünleri üreten, işleyerek kıymetlendiren ve pazarlayan sistemin genel adıdır. Bu sistem, ekonomik olduğu kadar, sürdürülebilirlik açısından ekolojik, sosyal, kültürel, siyasi ve etik boyutlarıylaönem taşıyan faaliyetler dizisidir.

Dünya'da ekonomik ve stratejik faaliyetlerin en önemlisi tarımsal faaliyetlerdir. İnsanın beslenme ihtiyacı devam ettiği süre de bu önem daha da artacaktır. Tarımsal faaliyetlerin kapladığı alan da çok fazla olup, dünyada toplam kara yüzeyinin üçte birini kullanmakta ve çalışan nüfusun önemli bir bölümünü istihdam etmektedir.

Tarım, dünyada olduğu gibi ülkemizde ve ilimizde geçim kaynağı olduğu kadar, beslenme ve iş gücüne etkisi, milli gelire katkısı ve sanayi sektörüne sağladığı hammadde ile ekonomik- sosyal bir sektör olma özelliğini korumaktadır. Özellikle, ülke nüfusunun 1/3'ü, ilimizde ise 2/4'ü tarımsal faaliyetlerle geçimini sağlamakta ve ülkemizde 4 kişiden biri, ilimizde ise 3 kişiden 1'i doğrudan tarımda çalışmaktadır.

Samsun ili düzeyinde hazırlanan **"Samsun Tarımsal Üretim Eylem Planı (2022-2026)"** tarım alanların gelişmesi, ürün çeşitliliğinin artması konusunda rehber görevi üstlenecek ve bu sayede kırsal kalkınmaya katkı sağlayacaktır.

Samsun Tarımsal Üretim Eylem Planının gerçekleştirilmesi sürecinde önemle altı çizilmesi gereken bir diğer husus da planın "*Üniversite, Tarım ve Orman Bakanlığı, Şehir*" işbirliğine örnek teşkil edecek bir çalışma sürecine sahip olmasıdır.

Hazırlanan, Samsun Tarımsal Üretim Eylem Planının daha güçlü bir Samsun tarımı için tüm sektör bileşenlerine önümüzdeki beş yıl boyunca ışık tutacağına inanıyor, emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Yavuz ÜNAL
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Rektörü

Dünyada tarımın her geçen gün değişmesi ve gelişmesine paralel olarak tarımsal strateji ve planlamaların benzeri ülkemizde de yapılmaya başlanılmıştır. Bu amaçla **Tarımsal Üretim Eylem Planının** hayata geçirilmesi düşüncesi, Samsun Tarım Master Planı ve Samsun İli Tarım ve Kırsal Kalkınma Eylem Planında sürekli gündeme getirilmiştir. Bu çalışmalardan anlaşılacağı üzere Samsun tarımı hakkında belirtilen yapısal sorunların çözümü için bitkisel ve hayvansal üretim ile su ürünleri üretiminin geliştirilmesi; gıda üretimi, güvenliği ve güvenirliğini temin; kırsal kalkınma, toprak, su kaynakları ve biyo-çeşitliliğin korunması ile bu kaynakların sürdürülebilir kullanımı bağlamında perspektif çizilmiştir. Çiftçinin örgütlenmesi ve bilinçlendirilmesi; tarımsal ve hayvansal üretimin planlanması, tarımsal desteklemelerin etkin bir şekilde yönetilmesi; tarımsal piyasaların düzenlenmesi; orman ve mera yönetimi; tabiatın korunması, gıda işleme, üretim ve pazarlama konularında çalışmalar yapmaya ve stratejiler oluşturmaya yardımcı olacak kapsamlı bir planlamaya ihtiyaç duyulmuştur.

Bu çalışmaya, 17 İlçe Kaymakamı, Tarım ve Orman ilçe Müdürleri, Belediye Başkanları, Ziraat Odası Başkanları, Önder Çiftçiler, Tarımsal STK'lar, Oda, Borsa ve Hal Temsilcileri, ilgili teknik elemanlar ve ilçenin sivil toplum kuruluşları katılmıştır. Ayrıca sanayici ve iş adamları, yani sektörümüzün tüm paydaşları ile birebir görüşmeler, istişareler, pandemi nedeniyle ağırlıklı olarak video konferans ve web iletişim sistemi kullanılarak her ilçe için kapsamlı toplantılar yapılmış, tüm paydaşların görüş, öneri ve teklifleri alınmıştır.

Bu görüş ve öneriler dikkate alarak ilimizdeki tarımsal kaynakların planlı, etkin, doğru, verimli ve sürdürülebilir bir şekilde harekete geçirilip bitkisel ve hayvansal katma değer vasıtasıyla ekonomik güvenliği ve gıda arz güvencesini sağlayarak, insan sağlığını güvence altına almak amacıyla ülkemizde ve bölgesinde söz sahibi bir il olmak temel hedefimizdir. Bu hedefler doğrultusunda eylem planımızda, ekonomik ve fiziksel anlamda sürdürülebilirliği sağlamanın ve tarımın tüm taraflarına ekonomik kazanç getirmenin, insanımıza yeterli ve sağlıklı gıda sunumunu gerçekleştirmenin sorumluluğunu taşıyoruz.

Samsun İli Tarımsal Üretim Eylem Planını hazırlayan ekibimize, katkı verenlere ve emeği geçenlere teşekkür ediyor ve bu çalışmanın ülke ve il tarımına, ilimiz üreticisine ve tarım sektörünün tüm paydaşlarına faydalı olmasını diliyorum.

İbrahim SAĞLAM
İl Tarım ve Orman Müdürü

TEŞEKKÜR

Samsun İli Tarımsal Üretim Eylem Planının hazırlanması için bizlere imkân veren başta Samsun Valisi Doç Dr. Zülkif DAĞLI'ya, eylem planının hazırlanmasında genel koordinasyonunu sağlayan İl Tarım ve Orman Müdürlüğüne ve Ondokuz Mayıs Üniversitesine,

Tarımsal Üretim Eylem Planının hazırlanmasına önemli katkılar sağlayan; OMÜ Ziraat Fakültesinden Prof. Dr. İsmet BOZ'a, Prof. Dr. Hüsrev MENNAN'a, Prof. Dr. Hakan ARSLAN'a, Doç. Dr. İsmail SEZER'e, Doç. Dr. Hüseyin ERDEM'e, Doç. Dr. Ayhan HORUZ'a, Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin DURAN'a, Dr. Öğr. Üyesi Dilek SOYSAL'a, OMÜ Veteriner Fakültesinden Doç. Dr. Habip MURUZ'a, Doç. Dr. Mustafa UĞURLU'ya ve OMÜ Mühendislik Fakültesinden Prof. Dr. Ahmet Hilmi ÇON'a, Samsun Tarım ve Kırsal Kalkınma İl Koordinatörü Dr. Bülent TURAN'a, Samsun Büyükşehir Belediyesi Tarımsal Hizmetler Dairesi Başkanı Dr. Ali KORKMAZ'a,

Samsun İli Tarımsal Üretim Eylem Planının hazırlanması için toplantılara katılarak görüş, istek ve öneri sunarak destek veren; İlçe Kaymakamlarımıza, Belediye Başkanlarımıza, İlçe Tarım ve Orman Müdürlerimize, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 7. Bölge Müdürlüğüne, Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsüne, Samsun Orman işletme Müdürlüğüne, Toprak Mahsulleri Ofisi Samsun Şube Müdürlüğüne, Tarım Kredi Kooperatifleri Samsun Birliği Bölge Müdürlüğüne, Karadeniz Birlik Yağlı Tohumlar Satış Kooperatifi Genel Müdürlüğüne, Meteoroloji 10. Bölge Müdürlüğüne, Samsun TARSİM Bölge Müdürlüğüne, Samsun Ziraat Mühendisleri Odası Şube Başkanlığına, Samsun Sinop Veteriner Hekimler Odası Başkanlığına, Samsun Ticaret Odasına, Samsun Gıda Borsasına, Samsun Sinop Su Ürünleri Yetiştiricileri Birlik Başkanlığına, İl ve İlçe Ziraat Odası Başkanlıklarına, İlimiz Üretici ve Yetiştirici Birliklerine, İlimiz Kooperatif Başkanlıklarına, İlimiz Dernek Başkanlıklarına, tüm Sivil Toplum Kuruluşlarına, ihracatçı ve yatırımcı işadamlarına,

Bununla birlikte, **Samsun İli Tarımsal Üretim Eylem Planının** ilçeler bazında sektör paydaş toplantılarına katılarak tarım sektörünün temel sorunları, gerçekleştirilmesi gereken başlıca hedefler, odaklanılması gereken alanlar ve yapılması istenen projeler konusunda görüşlerini bizlerle paylaşan tüm katılımcılara ve çalışma arkadaşlarımıza çok teşekkür ediyoruz.

Samsun İli Tarımsal Üretim Eylem Planının ülke ve il tarımına, ilimiz üreticisine ve tarım sektörünün tüm paydaşlarına faydalı olmasını diliyoruz.

Ürün Çalışma ve Hedef Belirleme Grupları

Tarımsal Üretim Eylem Planı başlangıcında, OMÜ Ziraat, Veteriner ve Mühendislik Fakültesinde görev yapmakta olan akademisyenler ile Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü teknik elemanlardan oluşan ürün Çalışma ve Hedef Belirleme Grupları kurulmuştur. Gruplar, kaynakların doğru kullanımı ve yönetimine katkı sağlamıştır.

OMÜ Ziraat Fakültesi Ürün Çalışma ve Hedef Belirleme Grubu

Prof. Dr. İsmet BOZ
Prof. Dr. Hüsrev MENNAN
Prof. Dr. Hakan ARSLAN'
Doç. Dr. İsmail SEZER
Doç. Dr. Hüseyin ERDEM
Doç. Dr. Ayhan HORUZ
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin DURAN
Dr. Öğr. Üyesi Dilek SOYSAL

OMÜ Veteriner Fakültesi Ürün Çalışma ve Hedef Belirleme Grubu

Doç. Dr. Habip MURUZ
Doç. Dr. Mustafa UĞURLU

OMÜ Mühendislik Fakültesi Ürün Çalışma ve Hedef Belirleme Grubu

Prof. Dr. Ahmet Hilmi ÇON

Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü Ürün Çalışma ve Hedef Belirleme Grubu

Bitkisel Üretim Grubu

Lale BAYKAL Şube Müdürü
Fahrettin YÜKSEL Ziraat Mühendisi
Fatmagül KAVUT Ziraat Mühendisi
Yeşim ÖZMEN Ziraat Mühendisi
Derya SALTIK Ziraat Mühendisi
Ercan KARADUMAN Ziraat Mühendisi
Hatice Çiler YÜCEL Ziraat Mühendisi
İsmail DÖNMEZ Ziraat Mühendisi
Abdulkadir KULEYİN Ziraat Mühendisi
Binnaz TIKNAZOĞLU Ziraat Mühendisi
Mehmet Ali YETGİN Ziraat Mühendisi
Yasemin SARAÇ Ziraat Mühendisi
Hidayet CANDEMİR Ziraat Mühendisi
Tuba KATI ÇEKENGİL Ziraat Mühendisi
Ali Yaşar ÖZDEMİR Ziraat Mühendisi

Tarımsal Alt Yapı Grubu

Yetkin ESEN Şube Müdürü
Havva ANIL Zir. Yük. Müh.
Ali SÜRMELİ Zir. Yük. Müh.

Balıkçılık ve Su Ürünleri Grubu

İcabi ÇAĞAN Şube Müdürü
Özgür ÖZTEK Su Ürünleri Mühendisi

Gıda ve Yem Grubu

Orhan ŞANLI Şube Müdürü
Onur DURMUŞOĞLU Ziraat Mühendisi
Burak ULUÇAY Gıda Mühendisi
Abdullah BAYAR Veteriner Hekim

Hayvan Sağlığı ve Yetiştiriciliği Grubu

Rukiye PINAR Şube Müdürü
Sinem ANIL Veteriner Hekim
Erol AKKAYA Ziraat Mühendisi

Kırsal Kalkınma ve Örgütlenme Grubu

Mustafa Ensar YILMAZ Şube Müdürü
Cem GÜREL Zir. Yük. Müh.
Hasan ÇAPKIN Zir. Yük. Müh.

İÇİNDEKİLER

SAMSUN İLİ TARIMSAL ÜRETİM EYLEM PLANI / 1

1. Giriş 1
2. Yöntem 1
3. Üretim Planlamasının Temel Gerekçesi 1
4. Katma Değer Yaratacak Unsurları 2
5. Beklenen Sonuçların Sürdürülebilir ve Çarpan Etkisi 3
6. Beklenen Sonuçlar 4

BÖLÜM I
SOSYOEKONOMİK YAPI / 6

1. Demografik Göstergeler 6
2. Sosyoekonomik Gelişmişlik Düzeyi 6

BÖLÜM II
TARIMSAL YAPI / 11

1. Tarımsal Üretim Değeri (2000-2020) 11
2. Arazi Varlığı 13
3. Tarımsal Sulama 16

BÖLÜM III
BİTKİSEL ÜRETİM / 19

1. Tarla Bitkileri Üretimi 19
2. Sebze Üretimi 55
   2.1. Açıkta Sebze Üretimi 56
   2.2. Örtü Altı Sebze Üretimi 72
3. Organik Üretim 74
4. İyi Tarım Uygulamaları 78
5. Kesme Çiçek ve Süs Bitkileri Üretimi 80
6. Meyvecilik 81

BÖLÜM IV
HAYVANSAL ÜRETİM / 93

1. Büyükbaş Hayvan Varlığı 93
2. Küçükbaş Hayvan Varlığı 98
3. Süt Üretimi 99
4. Kırmızı Et Üretimi 101
5. Kanatlı Hayvan Varlığı ve Beyaz Et Üretimi 103
6. Arıcılık 109

BÖLÜM V
SU ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ / 110

BÖLÜM VI
TARIMSAL SANAYİ / 113

1. Samsun'da Tarımsal Sanayiye Yönelik Olası Proje Başlıkları	**114**
2. Samsun Gıda ve Tarıma Dayalı Sanayi	**115**
3. Çeltik Pirinç Sanayi Sektörü	**115**
4. Un Sanayi Sektörü	**116**
5. Karma Yem Sektörü	**116**
6. Fındık işleme Sanayi Sektörü	**117**
7. Tarım Alet ve Makine İmalat Sektörü	**118**
8. Tarımsal Yatırım Değer Zinciri İle İlgili Öneriler	**119**
9. Ülkesel Tarımsal Yatırıma Yönlendirilecek Sektörler	**120**
10. Samsun İli Bazında Değerlendirmeler	**120**
11. Samsun'da Tarıma Yatırım Yapmak İçin 12 Neden	**121**
12. Samsun'da Tarımsal Yatırıma Uygun Alanlar	**122**

BÖLÜM VII
İLÇELERİN DURUM ANALİZİ / 124

ALAÇAM	**124**
ASARCIK	**132**
ATAKUM	**137**
AYVACIK	**143**
BAFRA	**147**
CANİK	**158**
ÇARŞAMBA	**164**
HAVZA	**171**
İLKADIM	**178**
KAVAK	**185**
LADİK	**189**
19 MAYIS	**196**
SALIPAZARI	**203**
TEKKEKÖY	**208**
TERME	**216**
VEZİRKÖPRÜ	**222**
YAKAKENT	**228**

BÖLÜM VIII
SAMSUN İLİ TARIMSAL ÜRETİM EYLEM PLANI
KONU BAŞLIKLARINA GÖRE HEDEFLER / 233

BÖLÜM IX
SAMSUN İLİ TARIMSAL ÜRETİM
EYLEM PLANI (2022-2026) HEDEFLERİ / 238

KAYNAKLAR / 294

KISALTMALAR

ÖİK : Özel İhtisas Komisyonu Raporu
TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu
SEGE : Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik
FAO : Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü
OECD : Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
AB : Avrupa Birliği
DSİ : Devlet Su İşleri
ÇATAK : Çevre Amaçlı Tarımsal Arazilerin Korunması
da : dekar
ha : hektar
Ar-Ge : Araştırma – Geliştirme
BAT : British American Tobacco
TTYB : Tütün Ticareti Yetki Belgesi
TADB : Tütün ve Alkol Daire Başkanlığı
THC : Tetrahidrokannabinol
TÜBİTAK : Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
SAMSİAD : Samsunlu İş Adamları Derneği
TOB : Tarım ve Orman Bakanlığı
A.Ş : Anonim Şirketi
TÜTEV : Türkiye Teknik Elemanlar Vakfı
İTU : İyi Tarım Uygulamaları
(GAP) : *Good Agricultural Practices*
OMÜ : Ondokuz Mayıs Üniversitesi
ABD : Amerika Bileşik Devletleri
TKDK : Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu
OKA : Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı
TMO : Toprak Mahsulleri Ofisi
BESD-BİR : Beyaz Et Sanayicileri ve Damızlıkçıları Birliği Derneği
HACCP : Hazard Analysis and Critical Control Point
DPT : Devlet Planlama Teşkilatı
KTAE : Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü
AMS :Akdeniz Meyve Sineği
DOKAP : Doğu Karadeniz Projesi
STK : Sivil Toplum Kuruluşu
AKS :Arıcılık Kayıt Sistemi

Eylem Planı / Özet

Samsun ili tarımsal üretim eylem planı, daha önce yapılan "Samsun İli Tarım Master Planı", "Samsun İli Tarım ve Kırsal Kalkınma Eylem Planı"nın devamı niteliğinde olup, öngörülerin eyleme dönüştürülmesini gündemine alan bir yapıya sahiptir.

Kırsal alanda refahı yükseltmek, tarımsal üretimde verim ve kaliteyi artırarak istikrarlı gıda arzını sağlamak şüphesiz planlı üretimden geçmektedir. Eylem planında rekabet gücü yüksek, sürdürülebilir bir tarım sektörü için uygun üretim deseni ve sistemlerinin hayata geçirilmesi hedeflenmiştir. Bitkisel, hayvansal ve su ürünleri üretiminin geliştirilmesi, pazar payı güçlü olan ürün/üretim desenlerinin belirlenmesi, yeni teknolojilerin uygulanması, yaygınlaştırılması ve geliştirilmesini kapsayan toplam 55 adet hedef belirlenmiştir.

Tarımsal üretim eylem planı 9 bölümden oluşmuştur.

1. Bölümde ilin sosyo-ekonomik yapısı ve ilçelerin gelişmişlik düzeyleri ele alınmıştır.

2. Bölüm ilin tarımsal yapısına ait olup; üretimin temel bileşeni olan arazi varlığı, bu arazilerden elde edilen ürünlerin üretim değeri ve Türkiye ekonomisine olan katkısı incelenmiştir.

3. Bölümde bitkisel üretim başlığı altında tarla bitkileri, yazlık ve kışlık sebze, örtü altı sebze, organik tarım, iyi tarım, meyvecilik üretimi detaylı bir şekilde incelenmiştir. Samsun ilinde tarla bitkileri, sebze ve meyve üretimi içinde ülkemizde üretimde söz sahibi olduğumuz ürünler ele alınmış ve geleceği hakkında yorumlar yapılmıştır.

4. Bölüm hayvansal üretime aittir. İlin büyükbaş ve küçükbaş hayvan varlığının geleceği, et ve süt üretimi, kanatlı hayvan varlığı, beyaz et üretimi, arıcılık incelenmiştir. Diğer başlıklarda olduğu gibi bu başlıkta da 5 yıllık hedefler ortaya konulmuştur. Uzun yıllar hayvan sayısı ve hayvansal ürünlerdeki değişimler detaylı olarak anlatılmıştır.

5. Bölümde Samsun ilinin su ürünleri konusu ele alınmıştır. Samsun'un Türkiye su ürünleri sektörüne katkısı işlenmiştir. Bölgede sadece sofralık değil endüstriyel balık avcılığının da yapıldığı, Türk Somonunun önemli ihraç ürünü olduğu vurgulanmıştır.

6. Bölümde ilin tarımsal sanayisi ve tarımsal sanayiye yönelik, yatırımcılara yön verecek proje başlıkları sunulmuştur. Samsun, Gıda ve Tarıma Dayalı Sanayi başlığı altında, çeltik (pirinç) sanayi sektörü, un sanayi sektörü, karma yem sektörü, fındık işleme sanayi sektörü, tarım alet ve makine imalat sektörü incelenmiştir. Ayrıca, Samsun'da tarımsal yatırıma uygun alanlar, tarımsal yatırım değer zinciri ile ilgili öneriler sunulmuştur.

7. Bölümde Samsun ilimizin 17 ilçesinin durum analizi yapılmıştır. Her bir ilçenin ayrı ayrı ekonomik yapısı, bitkisel ve hayvansal üretimi detaylı olarak anlatılmıştır. Her ilçenin raporunun sonuç bölümü "İlçe Tarım Potansiyelinin Değerlendirilmesi "başlığı altında sonuçlandırılmıştır. İhtiyaçlar somut olarak ele alınmış ve yapılacak faaliyetler belirlenmiştir.

8. Bölümde, Samsun ili tarımsal üretim eylem planın, konu başlıklarına göre hedefleri özetlenmiştir. Bu bölümde Arazi varlığı, tarımsal sulama, tarla bitkileri üretimi, yem bitkileri üretimi, sebze üretimi, organik üretim, iyi tarım uygulamaları, kesme çiçek ve süs bitkileri üretimi, meyvecilik, hayvancılık-canlı hayvanlar, su ürünleri üretimi, tarımsal sanayi konularında belirlenen hedefler sunulmuştur.

9. Bölümde Tarımsal üretim eylem planında geçen hedeflere ulaşmak için faaliyetler tanıtılmıştır. Her bir faaliyet için: Performans göstergesi belirlenmiş, faaliyetin sorumlu olduğu kurum ve kuruluşun yanında destekleyici kurumlara da yer verilmiştir. Tarımsal faaliyetin gerekçesine yeterince değinilerek, 2022- 2026 yılları arasında ki süreçte kaç yılda faaliyetin tamamlanacağı belirtilerek sonuçlandırılmıştır.

Tarımsal Üretim Eylem Planının, ilimizin ekonomik ve sosyal kalkınması için yol gösterici olması, tarımın ve kırsal alanların kalkınmasına katkı sağlamasını temenni ederiz.

SAMSUN İLİ TARIMSAL ÜRETİM EYLEM PLANI

1. Giriş

Samsun ili Tarımsal Üretim Eylem planında geçen hedefler 2022-2026 yılları arasındaki süreci kapsamaktadır. Eylem planının hazırlanmasında Tarım ve Orman Bakanlığının görevleri ve temel politikaları esas alınmıştır. Bu kapsamda; Tarım Kanunu, Onbirinci Kalkınma Planı (Tarım ve Gıdada Rekabetçi Üretim ÖİK, Kırsal Kalkınma ÖİK, Su Kaynakları Yönetimi ve Güvenliği ÖİK), 3. Tarım Orman Şurası, T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı 2019-2023 Stratejik Planı Güncellenmiş Versiyonu (2021), Samsun İli Tarım ve Kırsal Kalkınma Eylem Planı, Samsun İli Tarım Master Planı incelenmiştir.

"Tarımsal Üretim Eylem Planı" aşağıdaki şekilde gerçekleşmiştir.

Tarımsal üretim Eylem Planının hayata geçirilmesi düşüncesi, daha önce yapılan, Samsun Tarım Master Planı ve Samsun İli Tarım ve Kırsal Kalkınma Eylem Planında sürekli gündeme getirilmiştir. İlk etapta İl Tarım ve Orman Müdürü başkanlığında bir toplantı yapılarak Koordinasyon ve Tarımsal Veriler Şube Müdürü, İl Müdürlüğü Strateji Geliştirme Birimi elemanları eşliğinde ön görüşmeler yapılmıştır.

Ardından geniş perspektifli bir katılım sağlamak amacı ile İl Tarım ve Orman Müdürlüğü olarak, İl Müdürü başkanlığında, Koordinasyon ve Tarımsal Veriler Şube Müdürü, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ziraat Fakültesi Öğretim Üyeleri, ilgili tüm kurum/ kuruluşlar ve diğer paydaşlar ile video konferans ve web iletişim sistemi kullanılarak toplantı yapılmıştır.

Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü bünyesinde konu üzerinde Şube Müdürleri ile toplanılarak ürün masalarının kurulması kararlaştırılmıştır. 10.03.2021 ve 06.04.2021tarihleri arasında Tarım ve Orman İl Müdürü, şube müdürleri, sektör komisyon üyeleri, 17 İlçe Kaymakamı, Tarım ve Orman ilçe Müdürleri, Belediye Başkanları, Ziraat Odası Başkanları, Önder Çiftçiler, Tarımsal STK'lar, Borsa ve Hal Temsilcileri, ilgili teknik elemanlar ve ilçenin sivil toplum kuruluşlarının da toplantıya iştirak ettiği video konferans ve web iletişim sistemi kullanılarak her ilçe için ayrı ayrı toplantılar yapılmıştır.

Yapılan toplantı ve görüşmelerin sonucunda "Tarımsal Üretim Eylem Planının" hayata geçirilmesi gerekçesi, izlenilen yöntem, katma değer yaratacak unsurları, istenilen sonuçların hedef gruplar üzerinde sürdürülebilir ve çarpan etkisi ile beklenen sonuçlara aşağıda değinilmiştir.

2. Yöntem

Samsun ilinin bitkisel, hayvansal ve su ürünleri üretiminin geliştirilmesi, pazar payı güçlü olan ürün/üretim desenlerinin belirlenmesi, yeni teknolojilerin uygulanması, yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi için ilimizde yürütülen bu faaliyetler ile ilgili, sektör paydaşlarımızın katıldığı görüşmeler yapılmıştır. Bu amaçla tarımsal kalkınmaya yönelik pratiklerin oluşturulması için **ürün/üretim deseni eksenli *proje* çalışmaları**, proje fikirleri tartışılmıştır. Bu çalışmaların yapılmasında İl ve İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü teknik personelleri ve Ziraat Fakültesinde görev yapmakta olan akademisyenler görev almıştır.

3. Üretim Planlamasının Temel Gerekçesi

"Samsun İli Tarım Master Planı" ile "Samsun İli Tarım ve Kırsal Kalkınma Eylem Planı"ında bahsedildiği üzere, Samsun tarımı hakkında belirtilen yapısal sorunların çözümü için tarım ve gıda sektöründe (tarla bitkileri, meyve ve sebzeler, seralar, küçükbaş ve büyükbaş hayvancılık, balıkçılık, ormancılık vb.) üretim planlaması eksikliğinden dolayı kapsamlı bir planlamaya ihtiyaç duyulmuştur.

Tarımsal üretimin planlanmasında ürün gruplarının proje kapsamında ele alınıp çıktılarının sahaya uygulanması, iç ve dış paydaşlara bu kültürün aktarılması, yeni teknolojilerin üretim sahasına uygulanması gibi birçok konu ele alınmıştır. Bu kapsamda kamu,

özel sektör, üniversiteler ve üretici-yetiştirici birlik ve kooperatiflerin temsilcileri ile yapılan toplantılarda sektöre yönelik detaylı araştırmalar yapılarak, tarım ve hayvancılık sektörünün mevcut durumu, sorunlu alanları, gelecek eğilimleri ve hedefleri belirlenmiştir.

Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü olarak hedefimiz Bakanlığımız stratejik planı ve politikaları doğrultusunda geleceği planlayarak, sonuç odaklı, hedeflere dayalı bir üretim planı ortaya koymaktır. Yapılan planlamada katılımcı bir yaklaşım ile iç ve dış paydaşlardan alınan görüş ve öneriler dikkate alınmıştır. Bu planlama ile üretimde artış sağlamak, ilimize Tarım ve Orman Bakanlığı hizmetlerinden maksimum fayda sağlamak, iletişimde kalitenin artırılması, planlı üretim ve yönetim neticesinde daha çok kazanan üretici kitlesi hedeflenmiştir.

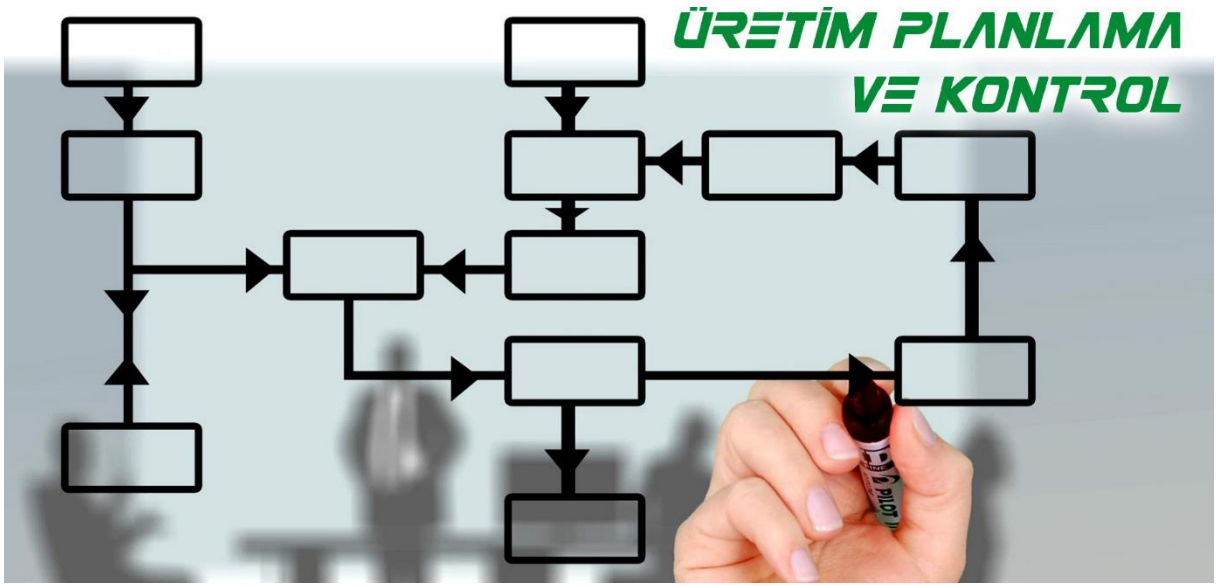

4. Katma Değer Yaratacak Unsurları

Tarımsal üretimde, bitkisel ve hayvansal üretim bağlamında, maliyet ile perakende satış fiyatı arasındaki fark katma değeri belirler. Tarımsal ürünün üretim aşamasında, üretimde kullanılan üretim faktörlerinin emek, tohum, gübre, makine teçhizat ve teknoloji gibi girdilerin ne kadarının ulusal kaynaklardan karşılandığı ne kadarının karşılanmadığı oldukça önemli olup, katma değerin büyüklüğünü belirlemede önemli bir göstergedir. Katma değerin ülke ekonomisinde yarattığı etkinin büyüklüğü önce üretim aşamasında daha sonra girdi veren sektörlerde ve nihayetinde sektörün piyasadaki genel durumuna göre belirlenir.

Tarımın yeniden yapılanması ve bu yapılanmada teknolojinin kullanılmasıyla tarımsal bölgeler sosyolojik ve ekonomik anlamda öncü olabilir. Keza tarımda yaratılan yüksek katma değer hem büyümede hem de kalkınmada ekonominin motoru olacaktır.

İlimizde tarımsal ürünlerin üretim planlanması çalışmaları sonucunda Kurumumuzda görev yapan teknik elemanlar her bir ilçe için üretim desenini planlayabileceklerdir. Akıllı tarım teknolojilerinden faydalanma imkânları artacaktır. Planlama aşamasının başlangıcında teknik elemanlardan oluşan ürün araştırma ve planlama grupları kurulmuştur. Gruplar ilçe düzeyinde çalışmalara başlayarak, ilimiz ve ülkemizin ihtiyaç duyacağı ürünlerin arz-talep durumunu dikkate alarak üretim desenini belirlerken kaynakların doğru kullanımı ve yönetimine katkı sağlamıştır.

Bitkisel ve hayvansal üretimde, sebze ve meyve üretiminde yaygın, planlı ve sözleşmeye dayalı bir üretimin olmaması nedeniyle; sanayiye yeterli, kaliteli ve düzenli hammadde akışı olmamaktadır. Ülkemizin artan nüfusu ve gıda fiyatlarında artışın enflasyon üzerine olumsuz etkileri de dikkate alındığında, hammadde önümüzdeki yıllarda en önemli sorunumuz haline gelecektir. Bu nedenle; ilimizde planlı üretime dayalı sözleşmeli yetiştiricilik

gibi çiftçilerin, kooperatiflerin ve birliklerin sanayici ile bağlantı kurmasını sağlayacak, sanayi ile tarımı karşılıklı menfaat amacıyla bir araya getiren çalışma ve uygulamalara geçilebilecektir.

Ürün niteliklerine göre geleneksel ve yükselen yöntemler kullanarak, özellikle nadir bulunan özel ürünlerin üretimini teşvik ederek üreticilerin katma değerden alacağı payı artırmayı hedeflemektedir. Üreticilerle kurulan iletişim nitelikli iş gücünü tarımsal üretime yöneltecek, nitelikli tarımsal girişimciliği desteklemek suretiyle üretim aksama olmadan bir ivme kazanacaktır. Planlı üretimi hayata geçirerek ölçüm yapmak ve işleyişini yerinde görme fırsatı yakalanacaktır. Tarımsal üretimde bulunan paydaşların bilgi ve deneyimlerinin paylaşımı yanında üretimde sürdürülebilirlik sağlanacaktır.

5. Beklenen Sonuçların Sürdürülebilir ve Çarpan Etkisi

2022-2026 döneminde Samsun ili tarımsal üretim planlaması ile üretimin değişik kademelerinde hizmet eden sektör bileşenlerine yol göstermesi amacıyla, başlıca ürünler için üretim projeksiyonları ve ihtiyaç analizleri yapılabilecektir. Sektörün sorunlu alanları, yapılan planlama kapsamında, öncelikli çözülmesi gereken odak alanları ve bu sorunların çözülmesi için uygulanması gereken eylemler yazılı hale getirilecektir.

Rekabet gücü yüksek, sürdürülebilir bir tarım sektörü için uygun üretim planlaması ile üreticilere ve tüketicilere yönelik eğitim stratejileri ve danışmanlık sistemi gelişecek, kırsalda gelir ve istihdam olanakları artacak, kırsal ekonomi çeşitlenecektir.

Tüm ürünlerde ortaya çıkan ve giderilmesi gereken en önemli sorunun, üreticiye düşen düşük katma değer olduğu görülmektedir. Üreticinin gelirden alacağı payı artırmanın en iyi yollarından biri üretici örgütlülüğünün artırılmasıdır. Samsun için yapılan bu plan ile üreticiler eksik olan kurumsal kapasitelerini tamamlayacak, üretim ve pazarlamada söz sahibi olacaklardır. Geçmişte tarım sektörünün ekonomik gelişmeye katkısı, üretim ve verim artışı tartışmalarıyla sınırlı kalmıştır. Bunlara ilave olarak günümüzde belirli standartlara uygun, kaliteli, sanayi odaklı ve dış piyasaları da hedefleyen üretim, kısacası üretilen ürünün katma değerini artırmak önem arz etmektedir. Samsun ili olarak rekabet gücü yüksek, sürdürülebilir bir tarım sektörü için uygun üretim planlaması yapmak suretiyle kaliteli ve sanayi odaklı üretime geçilebilecektir.

Küresel iklim değişikliği ile Dünyayı etkisi altına alan Covit-19 pandemi süreci, bölgesel ekonomik ve siyasi krizler ile sınırlarımızda yaşanan sorunlar, tarım ve gıda piyasalarını önemli ölçüde etkilemektedir. Önümüzdeki yaşanacak olan süreci iyi görüp tarım ve gıda sektörünün arz ve talep boyutunun değişim geçirdiği, sektörün sevk ve idaresinde teknolojik gelişmelerin öne çıktığı bir süreç yaşanacağını bu çalışma ile hesaplayarak üretim yönlendirilebilecektir.

6. Beklenen Sonuçlar

- Öncelikle ilimizdeki mevcut ürün deseni, tarım işletmelerinin tipi, sahip olduğu arazi, sermaye miktar ve dağılımı, verimlilik ve kârlılık göstergeleri vb. hususlar izlenecektir.
- Alternatif üretim sistemlerinin planlama açısından ise, üretim planlaması yapılırken organik tarım, iyi tarım, örtü altı tarım ve topraksız tarım gibi alternatif üretim sistemlerinin değerlendirilmesi konusunda örnek projeler ile üreticiler bilgilendirilecektir.
- Sürdürülebilir üretim faaliyetlerinin planlanması için: İlimiz bazlı ürün desenine göre üretim planlaması yapılarak mevsimsel olumsuzlukların büyük ölçekle önüne geçilmesi sağlanacaktır.
- Atıl arazilerin tarımsal üretime kazandırılması başta olmak üzere, sözleşmeli üretim özendirilecektir.
- Bitkisel üretimde verim ve kaliteyi artırmanın yanı sıra ürün çeşitliliği de artırılacaktır.
- Örtü altı yetiştiriciliğine yönelik modern seraların kurulması planlanmasının yanında, mevcut seraların modernize edilmesi, büyütülmesi, paketleme tesisleri ve depo yapımı için yatırım ve işletme finansman desteğine ulaşmalarının yolu açılacaktır.
- İlimizdeki tarım işletmelerinde ürün desenine göre iş gücü talepleri farklılaşmaktadır. Bazı ürünlerin iş gücü talepleri yüksek iken bazılarının düşüktür. Öncelikle aile iş gücünün yetersiz kaldığı durumlarda ise dışarıdan (daimî ya da mevsimlik) iş gücü satın alınmaktadır. Tarım işletmelerinin, ürün desenlerine göre iş gücü taleplerinin sezon boyu üretimden nasıl etkilendiği konusunda bilgilendirme, planlama ve tedarik konusunda yardımcı olunacaktır.
- Bitkilerin net sulama suyu ihtiyacının tam sulamayla (%100) karşılanması birim alanda verimi artırmaktadır. Ancak su kaynaklarının sınırlı olması ve su kaynakları üzerindeki baskıların (iklim değişikliği, nüfus vb.) artması nedeniyle kısıntılı sulama uygulanmalıdır. Kısıntılı sulama ile verimde bir miktar azalma olmakla birlikte su tasarrufu sağlanmakta ve tasarrufla elde edilen su ile daha fazla alan sulanabilmektedir. Bu nedenle en çok su tüketen ürünler alternatif sulama yöntemleri ve su kayıplarının azaltılması bu kapsam da uygun ürün deseni ve doğru zamanda doğru miktarda su kullanımı ile etkin bir yönetim ve buna paralel olarak tarımsal üretim gelirini arttıran tedbirleri içeren örnek sulama yöntemleri özendirilecektir.
- İlimizde fındık alanlarında verimi ve kalitesi özellikle yamaç ve sırtlarda, tesis yaşının çok yüksek olması ve yeterli kültürel uygulamaların yapılmamasından dolayı düşüktür. Ekonomik ömrünü tamamlamış ve verimliliği azalmış fındık gibi uzun ömürlü ve katma değeri yüksek bitkisel ürünlerin verimliliğini artırmak üzere dikim alanlarının yenilenmesi sağlanabilecektir.
- Özel sektör tohumculuk firmaları ile işbirliği içerisinde, sertifikalı tohumların üretim alanlarının artırılmasına devam edilecek, yeni çeşitlerin üretimi gerçekleşebilecektir.
- Kenevir başta olmak üzere, lifli bitkilerin endüstriyel kullanımı yaygınlaştırmak

amacıyla tarım-sanayi entegrasyonu sağlanabilecektir.

- Küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde hayvan sayısının artırılması ile kırmızı et üretimindeki küçükbaş payının yükseltilmesi sağlanabilecektir.
- Yeni potansiyel su ürünleri yetiştiricilik alanları belirlenerek girişimcilerin kullanımına açılacaktır.
- Ürün desenini belirlenmesi sonucunda ürün deseni, üretimin yapılacağı arazilerdeki toprak özellikleri, coğrafi yapı dikkate alınarak mekanizasyon uygulamalarının arttırılması sağlanabilecektir.
- Tarım-sanayi entegrasyonu ve işbirliğinin geliştirilmesine yönelik özendirici üretim modelleri uygulanacaktır.
- Başta kışlık sebze olmak üzere meyve, tahıl, tıbbi ve aromatik bitkilerin yerel tohumları ve yerel hayvan ırkları çoğaltılacak ve sürdürülebilir katma değerli ürünlere dönüştürülmesi sağlanacaktır.
- ÖZETLE: Samsun İli Tarımsal Üretim Eylem Planı" kapsamında, doğal kaynakların korunması, atıl arazilerin değerlendirilmesi, meyve, sebze ve tarla bitkileri üretimi, sulama, bitki koruma, tarımsal mekanizasyon, hayvansal üretim, su ürünleri üretimi ve gıda sanayi konusunda örnek projeleri içeren bir yelem planıdır.

BÖLÜM I

SOSYOEKONOMİK YAPI

1. Demografik Göstergeler

Demografik göstergeler, illerin gelişmişlik düzeyini belirleyen ve yansıtan oldukça önemli göstergelerdir. Zira nüfus yoğunluğunun çok yüksek olduğu yerleşim birimleri, cazibe merkezleri olduğu için bu bölgelere dışarıdan yoğun bir göç olmakta ve bu durum da doğal olarak, şehirleşme oranını yükseltmektedir. Öte yandan "yüksek bağımlılık oranı" ise üretime katılan birey sayısını azalttığı için gelişmişliği olumsuz yönde etkileyen bir özelliktir. 2021yılı TÜİK' in yaptığı adrese dayalı nüfus kayıt sistemi çalışmasına göre Türkiye'nin toplam nüfusu 83.614.362 olup Samsun ilinin toplam nüfusu 1.356.079 dur. Türkiye'nin nüfus bakımından 16. büyük ilidir. Türkiye nüfusunun ise %1,6'sını Samsun oluşturmaktadır. İlin nüfus yoğunluğu 139 kişi/km^2'dir.

2. Sosyoekonomik Gelişmişlik Düzeyi

Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması (SEGE) Araştırmaları da bölgesel gelişme politikalarının izleme ve değerlendirme araçlarından birisi olarak öne çıkmaktadır. Bu araştırmalar ilçe, il ve bölgelerin gelişmişlik düzeylerini ve eğilimlerini tespit etme ve mukayese imkânı tanıyan önemli çalışmalardır.

15/06/2012 tarihli ve 2012/3305 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe giren Yeni Teşvik Sistemi kapsamında da Türkiye'de iller ve endeks değerlerine göre gelişmişlik seviyeleri bakımından altı kademede sınıflandırılmıştır.

En gelişmiş illeri kapsayan birinci ve ikinci gelişmişlik kademesinde Marmara, İç Anadolu, Ege ve Akdeniz Bölgesinden iller yer almaktadır. Karadeniz Bölgesinden Bolu ve Karabük ili de ikinci gelişmişlik kademesinde yer alan iller arasındadır. Orta derecede gelişmişliği temsil eden üçüncü, dördüncü ve beşinci gelişmişlik kademelerinde ağırlıklı olarak İç Anadolu, Karadeniz, Akdeniz ve Doğu Anadolu Bölgesinden iller bulunmakla birlikte İç Ege'de yer alan Uşak, Kütahya ve Afyonkarahisar illeri de bu grupta yer almaktadır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yer alan illerimiz çoğunlukla altıncı gelişmişlik kademesinde bulunmaktadır.

2017 yılı İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE-2017) sıralamasına göre "*birinci kademede gelişmiş 9 il bulunmaktadır.*" Bu iller İstanbul, Ankara, İzmir, Kocaeli, Antalya, Bursa, Eskişehir ve Muğla ve Tekirdağ'dır. Bu illerin tamamı büyük şehir statüsündedir. Bu kademedeki iller yüksek gelişmişlik grubunu oluşturmaktadırlar. İstanbul ülkenin en gelişmiş ili olma konumunu bu dönemde de sürdürmektedir.

"2-5 arasındaki kademedeki iller ise 56 adet" olup orta gelişmişlik grubunu oluşturmuştur. Bu illerin temel karakteristiği gelişmişlik grubunun orta seviyede olmasıdır. "*Üçüncü kademede 13 il bulunmaktadır.*" Bu illerin gelişmişlik grubu ise "ortaya yakın yüksek" olarak nitelenmektedir. Bu illerden Mersin, Gaziantep ve Samsun ülkemizde nüfusu bir milyonun üzerinde olan 19 il arasında yer almaktadır. Trabzon ve Zonguldak nüfusu orta ölçekli olan illerdir. Aralarında Samsun ilinin de bulunduğu; gelişmişlik kademesi 3 olan 13 il bulunmaktadır. Samsun bu il grubunda 7. sıradadır. 81 il sıralamasında ise 31. sıradadır.

TR83 (Samsun, Tokat, Çorum, Amasya) Bölgesi ilçeleri sosyoekonomik gelişmişlik analizi (SEGE) 2014 adlı çalışmada "*Samsun'da ilçelerin gelişmişlik düzeyleri 5 grupta incelenmiştir*." Birinci grup gelişmişlik düzeyinde İlkadım ve Atakum ilçeleri şehir merkezinde, Tekkeköy ilçesi ise merkez ilçe konumunda değildir. Canik merkez ilçe olmasına rağmen ikinci gelişmişlik grubundadır.

Tablo 1: İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması

İlçe Adı	Genel Sıralama	İl İçindeki Sıralaması	Skor	Kademe
İlkadım	65	1	1,594	2
Atakum	66	2	1,579	2
Tekkeköy	193	3	0,680	2
Bafra	247	4	0,429	3
Canik	284	5	0,282	3
Ladik	340	6	0,106	3
19 Mayıs	344	7	0,096	3
Çarşamba	371	8	0,038	3
Terme	451	9	-0,127	3
Kavak	463	10	-0,152	4
Havza	469	11	-0,166	4
Alaçam	554	12	-0,323	4
Yakakent	559	13	-0,328	4
Vezirköprü	573	14	-0,349	4
Salıpazarı	657	15	-0,479	4
Asarcık	723	16	-0,606	5
Ayvacık	790	17	-0,770	5

TUİK, 2020

Samsun'da birinci ve ikinci gelişmişlik grubunda bulunan ilçeler (Atakum, İlkadım, Tekkeköy, Canik, Bafra) sahil kuşağındadır. Sahil kuşağında olan Ondokuzmayıs, Çarşamba, Terme ilçesi ile sahil kuşağında olmayan Havza, Kavak ilçesi de dahil olmak üzere 5 ilçe 3. gelişmişlik sırasındadır. Alaçam, Vezirköprü, Ladik ilçeleri dördüncü, Ayvacık, Asarcık, Salıpazarı ve Yakakent ise 5. gelişmişlik sırasındadır.

İlçelerin coğrafi yapılarına bakıldığında, az gelişmiş ilçelerin gelişmiş olanlar gibi bir kuşak oluşturmadığı, engebenin ve yükselti alanlarının fazla olduğu ilçelerdir. Engebe ve yükselti tarım alanlarını kısıtlamakta, ulaşılabilirliği olumsuz etkilemekte, pazara yönelik üretim düşmektedir. Gelişmişlik sıralamasında önde gelen ilçelerden Canik ve Tekkeköy ilçeleri, sanayi sektöründe çalışanların oranı ve işyeri sayısı bakımından bölgede ilk sırada yer alan ilçelerdir. Birinci gelişmişlik grubundaki İlkadım ve Atakum ilçelerinde sanayi sektöründen ziyade hizmet sektörü gelişmiştir. Sanayi sektöründe çalışanlarının istihdamının en yüksek olduğu ilçeler Tekkeköy, Bafra ve Kavak ilçeleridir.

Alaçam bölgenin az nüfuslu ilçelerinden biridir. Ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayalıdır. İlçede silajlık mısır, çeltik ve fiğ üretiminin fazla olduğu görülmektedir. Aynı zamanda tütün tarımı da yapılmaktadır. Ancak, Samsun'un diğer ilçeleri ile kıyaslandığında verimin düşük olduğu görülmektedir. İlçede balıkçılık da yapılmaktadır.

Alaçam'ın diğer önemli zenginliği, doğa ile iç içe yetiştirilen küçükbaş hayvan varlığı ile et ve süt ürünlerine olan talebin fazlalığıdır. Tarım ve hayvancılığın gelişmesi için çayır ve mera ıslahı ve dönüşümlü otlatma çalışmalarının yapılması bölge planında yer almaktadır. İlçede imalat sanayi kısıtlı olmakla beraber, en çok istihdam yaratan imalat sanayi sektörleri: Ekmek, taze pastane ürünleri ve taze kek imalatı, ağaçların biçilmesi ve planyalanması ile balık, kabuklu deniz hayvanları ve yumuşakçaların işlenmesi ve saklanmasına dayalı sektörlerdir.

Asarcık bölgenin orta nüfuslu, Samsun ilinin ise küçük ilçelerinden bir tanesidir. Nüfusun büyük bir çoğunluğu kırsal alanda yaşamaktadır. Asarcık bölgenin kentleşme oranı en düşük ilçesidir. İlçe ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayalıdır.

İlçede daha çok tahıl ürünleri üretilmektedir. Ancak, tarıma elverişli arazi azdır. Üretimden alınan verim düşüktür. İlçede erkekler ise diğer ilçe, il ve bazı durumlarda yurt dışına inşaat işçisi olarak çalışmak için gitmektedir. Hayvancılık sektörü de geçimde önemli bir yer tutmaktadır. Ancak, yerli ırk miktarının fazla olması, yetersiz bakım ve beslenme şartları

verimliliği önemli ölçüde düşürmektedir. Son yıllarda ise hayvancılık kurulan kooperatiflerle birlikte belirli bir gelişme sağlamıştır. İlçede sanayi ve üretim gelişmemiştir. Önemli istihdam sağlayan bir sanayi kolu bulunmamaktadır. İlçede genellikle kadınlar Kavak ilçesinde bulunan tekstil fabrikalarında çalışmaktadır. Asarcık'tan Samsun merkeze ulaşımda yollar nedeniyle zorluklar yaşanmaktadır. Ulaşım ilçe halkı tarafından önemli bir sorun olarak görülmektedir.

Atakum bölgenin en gelişmiş ilçesi konumunda bulunmaktadır. Bölgede en çok göç alan ilçelerden bir tanesidir. Ondokuz Mayıs Üniversitesinin ana yerleşkesi ve birçok fakültesi ilçe içerisinde bulunmaktadır. Öğrenci sayısı yüksektir ve üniversitede okuyan gençler ilçede barınmaktadır. Bu nedenle konut ve yurtlar sayıca çoktur. İlçede sağlık sektörü gelişmiştir. Sanayi ve hizmetlerde çalışanlara bakıldığında ortalama günlük kazançların yüksek olduğu görülmektedir. Kentsel yapısı ve hizmetler sektörünün öne çıkması ile ilçede önemli bir tarımsal üretim yapılmamaktadır. Hizmetler sektörü ekonomide öne çıkmaktadır. Atakum, ilin eğlence ve yeme-içme sektörlerindeki merkezi konumundadır.

Ayvacık bölgenin orta nüfuslu, Samsun ilinin ise küçük ilçelerinden bir tanesidir. Bölgede kırsal yerleşmeler ağırlıklıdır. Tarımsal üretim arazinin meyilli yapısı nedeniyle sınırlıdır. Tarım sektörü mısır, buğday, arpa ve fındık üretiminde yoğunlaşmıştır. Hayvancılık alanında ise sahip olunan potansiyel yeterince değerlendirilememiş, hem mera hem de ahır hayvancılığı yeterince gelişme göstermemiştir. İlçede öne çıkan bir sanayi sektörü bulunmamaktadır. 1970'li yıllarda barajların inşası sırasında ilçede yaşayan pek çok kişi baraj inşaatında çalışmış ve bu sayede inşaat işçiliği Ayvacık'ta gelişmiştir. Günümüzde Ayvacık'taki iş imkânlarının kısıtlı olması nedeniyle ilçede yaşayan birçok erkek inşaat işleri için ilçe dışında özellikle de büyük şehirlerde yaşamaktadır.

Ayvacık ilçesi, sahil yolu ve çevre yollarına uzak olması, coğrafi yapısı, vb. nedenlerle doğal yapısını korumuş bir yerleşim yeridir. Ayvacık bu doğal yapısının korunması suretiyle son zamanlarda yapılan tekne turları otel işletmeciliği ve günü birlik gezi turları ile turizm yatırımları geliştirilmeye başlanmıştır. Dağcılık, su sporları ilçede geliştirilebilecek turizm faaliyetleri arasında bulunmaktadır. Türkiye'de suni göller içerisinde adaya sahip tek bölge Ayvacık'tır. Türkiye de tek olma özelliği taşıyan "Kirazlık Adası" ekolojik turizm potansiyeline sahiptir.

Samsun ilçeleri arasında en kalabalık üçüncü ilçe olan **Bafra**, nüfusu yıllar itibariyle azalan bir seyir izlemekle beraber net göç hızı bakımından bölge ortalamasının üzerindedir. Türkiye'nin en önemli ovalarından biri olan Bafra'da tarımsal faaliyetler, tarıma dayalı sanayinin gelişmesi açısından önemli bir potansiyel olup geliştirilmeye uygundur.

İlçede un, pirinç, yağ, salça fabrikaları, süt, balık unu ve yağı işleme, soğuk hava deposu gibi gıda sektörüne yönelik yatırımlar ağırlıklıdır. Üretilen ürünlere yönelik olarak işleme, paketleme ve depolama gibi yatırımlara ihtiyaç duyulmaktadır. Sera organize sanayi bölgesi kurulması için yerel kurumlar çalışmalarını sürdürmektedir. İlçede nispi nem oranının bütün bir yıl boyu yüksek olması kesme çiçek ve süs bitkileri üretiminin ve dış satımının geliştirilmesine olanak sağlamaktadır.

Canik 2008 yılında Samsun merkezden ayrılmış ve ilçe olmuştur. Ordu-Ankara karayolunun geliştirilmesi, küçük sanayi sitelerinin kurulması, lojistik donatıların yapılması beldede önemli bir hareketlilik oluşturmuş, yerleşim alanlarının hızla büyümesine neden olmuştur. İlçede son yıllarda ulusal çapta büyük marketler, alışveriş merkezleri, özel hastane ve eğitim kurumları gibi pek çok yatırım yapılmıştır.

Çarşamba ilçesi, nüfusunun önemli bir bölümü köylerde yaşayan ve kırsal karakteri güçlü olan bir yerleşim yeridir. Nüfusunun yıllar içinde çok değişmediği görülmekle birlikte, özellikle Samsun merkezi başta olmak üzere büyük şehirlere göç vermekte ve çevre kırsal yerleşimlerden göç almaktadır.

Çarşamba'nın sosyoekonomik yapısı incelendiğinde tarımın yoğun etkisini görebilmek mümkündür. Ticaret hayatı ve imalat sanayi tarıma bağlı olarak şekillenmiştir. Özellikle

sebzecilik ve meyvecilikte fasulye, biber, fındık gibi bazı ürünlerde yurtiçi üretimin büyük bir kısmını Çarşamba tek başına sağlamaktadır. Havalimanının ilçede bulunması ve Samsun'un doğusunda konumlanan sanayiye yakınlığı ilçe açısından avantaj oluşturmaktadır. Bununla birlikte ilçenin tarım potansiyelinin değerlendirilmesi için özellikle işleme, paketleme, soğuk hava deposu gibi yeni sanayi yatırımlarına ihtiyaç duyulmaktadır. İlçe yüzölçümünün büyük bir bölümü 1. derece tarım arazisi olup yeni yatırım alanları belirlenmesi gerekmektedir.

Havza ilçesi nüfus bakımından bölgede orta seviyelerde yer almaktadır. İlçe dışarıya göç vermektedir ve nüfus artış hızı bakımından bölgede düşük seviyelerdedir. Nüfusun büyük çoğunluğu tarım ve hayvancılık ile uğraşmaktadır. Başta tahıl olmak üzere fiğ, buğday, ayçiçeği, şekerpancarı, tütün ve silajlık mısır ekimi yapılmaktadır. İlçede bulunan termal kaynakların seracılıkta kullanımı ve cam sera inşa edilmesi gibi projelerde değerlendirilmesi gerekmektedir.

İlçede bulunan Organize Sanayi Bölgesi Havza Tarımsal Ürün İşleme ve Tarım Makineleri ihtisas organize sanayi bölgesi olarak ilan edilmiştir. İşsizliğin/ gizli işsizliğin azaltılması için, uygun bazı kentsel iş süreçlerinin kırı entegre edebilecek bir biçimde örgütlenmesinin ("eve iş verme" veya diğer esnek istihdam yöntemleriyle) özendirilmesi gerekmektedir.

Samsun'un merkez ilçelerinden olan **İlkadım,** bölgede nüfusu en kalabalık ilçe olup yıllık ortalama nüfus artış hızı bakımından bölge ilçeleri arasında üst sıralarda yer almaktadır. Kent merkezi niteliğinde olan İlkadım sağlık, eğitim ve ekonomik yapı açısından diğer ilçeler arasında pek çok göstergede öne çıkmaktadır. İlçe ekonomisindeki ana sektör hizmetlerdir. İlçede liman ve Serbest Bölgenin bulunması ticari yapının ve hizmetlerin gelişmesine olanak sağlamaktadır. Restoran, otel vb. turizme yönelik hizmetler, toptan perakende ticaret, ulaşım hizmetleri vb. ilçede gelişmiştir.

Kavak ilçesi nüfusu bakımından bölgede orta sıralarda yer almakta olup yıllık ortalama nüfus artış hızı negatif değerdedir. İlçe dışarıya göç vermektedir. Ekonomik yapısı tarım ve hayvancılığa dayalı olarak şekillenmiştir. Tarım ve hayvancılığa yönelik verilen teşvik ve destekler ile ilçede son yıllarda özellikle kümes hayvancılığına yönelik yatırımlar yapılmıştır. İlçede üretilen başlıca ürünler fiğ, buğday, yulaf ve mısır gibi tahıl ürünleridir. Ayrıca domates, fasulye, ceviz, elma ve armut gibi sebze ve meyveler de yetiştirilmektedir. Örtüaltı tarım çok sınırlı düzeydedir. Kavak OSB'nin faaliyete geçmesi, yeni çevreyolu bağlantısı ile Samsun sanayi bölgesine yakınlaşması ve Samsun merkezde yatırım yapılacak yeterli sanayi alanı bulunmaması nedeniyle son yıllarda ilçede sanayi yatırımları hız kazanmıştır. OSB'nin ilk etabı dolmuş olup, ikinci etap ile ilgili çalışmalar devam etmektedir. Gıda, cam, inşaat ve yapı elemanları, kireç ve orman ürünlerine yönelik imalat yapan sanayi işletmeleri bulunmaktadır.

Ladik nüfus bakımından Samsun'un ikinci en küçük ilçesidir. Nüfusun %51,5'i kırsal alanda yaşamaktadır. Ekonomik hayat tarım ve hayvancılığa dayalı olarak şekillenmiştir. İlçede üretilen başlıca ürünler buğday, yulaf, taze fasulye ve elmadır. Büyükbaş ve küçükbaş hayvancılığın yanı sıra tatlı su balıkçılığı da yapılmaktadır.

Nüfus bakımından Samsun'un küçük ilçelerinden biri olan **19 Mayıs,** il merkezi Samsun'a 33 km uzaklıkta Samsun-Sinop devlet karayolu üzerindedir. İlçede tarım, hayvancılık ve balıkçılık gelişmiş durumdadır. Tarım ürünleri arasında fındık, mısır önemli yer tutar. Balıkçılık denizden başka balık göllerinde de yapılmaktadır. 19 Mayıs İlçesinde ceviz üretimi ve arıcılık projeleri uygulanmaya konulmuştur. Balık gölleri civarında yapılan hasır örücülüğü de ekonomik faaliyetler arasındadır.

Salıpazarı ilçesi nüfus bakımından ilin en küçük dördüncü ilçesidir. Kentleşme oranı düşük olup kırsal niteliği ağır basmaktadır. İlçede tarımda fındık ağırlıklı bir üretim görülmektedir. Hem arazilerin engebeli oluşu, hem de fındıktan alınan gelirin yüksek olması, alternatif ürün yetiştirilmesinde engel teşkil etmektedir. Fındıkta yıllar itibariyle verim farklılığı görülebilmesi ve taban fiyat politikaları gibi geliri sınırlayan faktörlerden ötürü, eğimi

müsait alanlarda ceviz ve böğürtlen yetiştiriciliğinin artırılması önemli bir alternatif olarak değerlendirilmelidir. İlçede son yıllarda arıcılık projeleri yürütülmüş ve kestane balı üretimine başlanmıştır. Üretilen balın pazarlanması için bal üreticileri arasında etkin bir birlikteliğin gelişmesi ve üretilen balın pazara sunulması için bir toplama merkezinin yapımı önem taşımaktadır. Hayvancılığın gelişmesi için arazilerin engebeli oluşu olumsuz etkendir. İlçenin en önemli sorunlarından biri de köylere ulaşımdır. Köylerin kurulu bulundukları yerleşim yerlerinde özellikle kış aylarında aşırı kar yağışı nedeniyle yollar kapanmaktadır. Bu yolların genişletilmesi ve altyapılarının güçlendirilmesi önem taşımaktadır.

Tekkeköy Samsun ilçeleri arasında en kalabalık sekizinci ilçedir. Nüfusun %25'i kırsala yaşamaktadır. Tarımda üretilen başlıca ürünler silajlık mısır ve fiğdir. Lahana domates gibi sebzeler fındık, incir gibi meyveler de yetiştirilmektedir. Kümes hayvancılığı başta olmak üzere büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık da yapılmaktadır. Samsun'un Organize Sanayi Bölgesi Tekkeköy ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. İhracat yapılan başlıca sektörler ana metal sanayi, kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı, gıda ürünlerinin imalatı, bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı, fabrikasyon metal ürünleri imalatı, tekstil ürünleri imalatı ve elektrikli teçhizat imalatıdır. İlçede kurulan bir diğer organize sanayi bölgesi Gıda OSB'dir. Organize sanayi bölgesinin yanı sıra ilçede küçük sanayi siteleri de bulunmaktadır. İlçede sanayi istihdam oranı ve işletme sayısı yüksektir. Sanayinin gelişmesi ile beraber ilçede hizmet sektörü de gelişme göstermiştir. Son yıllarda yapılan Fuar ve Kongre Merkezi, Yaşar Doğu Spor Salonu ve kapalı stadyum yatırımları sosyal donatı ve ticari hayat açısından ilçede ayrı bir hareketlilik yaratmıştır.

Terme nüfus bakımından Samsun'un en kalabalık yedinci ilçesidir. Yüzölçümünün yarısını oluşturan dağlık ve engebeli arazi fındık bahçeleriyle kaplıdır. İlçenin kuzeyinde denize yakın mesafede Akgöl ve Simenit Gölleri vardır. Bölge özellikle kanatlı tür faunası için önemli bir bölgedir. Saha, Yeşilırmak Deltası OKA (Önemli Kuş Alanı) içerisinde bulunmaktadır.

Vezirköprü Samsun ilinin nüfus bakımından beşinci büyük ilçesidir. Nüfusun büyük bir bölümü kırsal alanda yaşamaktadır. Vezirköprü'de büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık yaygın olarak yapılmaktadır. Süt üretimi bakımından bölgede Bafra ve Çarşamba'dan sonra ilçe ilk sırada yer almaktadır. İlçede ayrıca arıcılık faaliyetleri de yapılmaktadır. Tarımda üretilen başlıca ürünler şekerpancarı mısır, buğday, domates, karpuz, elma, erik ve cevizdir. Örtü altı tarım sınırlı da olsa yapılmaktadır. Sanayisi çok gelişmemiş olmakla birlikte orman ürünleri işleme tesisi, un fabrikaları ve mobilya imalatçıları bulunmaktadır.

Yakakent Samsun'un nüfus açısından en küçük ilçesidir. Yakakent'te balıkçılık önemli bir geçim kaynağıdır. İlçenin odun dışı orman ürünlerinden zengin çeşitliliği mevcut olup defne, hatmi gibi alternatif ürünlerin yetiştirilmesine elverişlidir. Yakakent'in alternatif gelir getirici doğal kaynaklarından biri de yayla turizmidir. Ekonomisi tarım, hayvancılık ve balıkçılığa dayanmaktadır. Köyler orman içi köyleri olup, tarım arazilerinin önemli bir kısmını vasıfsız ve verimsiz (6. ve 7. Sınıf) araziler oluşturmaktadır. Toprakların niteliksiz oluşu, miras yolu ile küçük parçalara ayrılması makineli tarımı zorlaştırdığından birim alandan istenilen verimin alınmasını engellemektedir. Birimler, küçük aile işletmeleri şeklinde olup; üretim genelde aile ihtiyacına yönelik yapılmakta, az bir kısmı da ilçede pazara arz edilmektedir. İlçe merkezi ve köylerinde önemli bir geçim kaynağı da hayvancılıktır. Özellikle büyükbaş hayvan yetiştiriciliği yaygındır. Yüksek rakımlı köylere gidildikçe büyükbaş hayvancılığın yanı sıra küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin de arttığı görülmektedir.

BÖLÜM II

TARIMSAL YAPI

Türk Dil Kurumunun "Büyük Türkçe Sözlüğü"nde tarımsal yapı; "kırsal bölgelerde insanla toprak arasında, özellikle işletme koşulları ve iyelik bakımından var olan ilişkilerin tümü" şeklinde açıklanmaktadır.

FAO, OECD ve AB gibi uluslararası kuruluşlar tarımsal yapının; tarım arazilerinin coğrafi durumu ve yerleşim biçimi, dağılımı ve büyüklük sınıfları ile arazi kullanım şekillerinin yanı sıra, hayvancılık ve su ürünleri dâhil olmak üzere, tarım işletmelerinin çalışma türleri ve sahiplik durumları, işletme ölçekleri ve dağılım durumları, ürünlere ilişkin alım fiyatları, tarımsal piyasa yapısı, destekleme politikaları, vergiler, istihdam açısından emek, cinsiyet ve yaş grupları arasındaki durum ve üretime yönelik kullanılan diğer araçlardan oluşan bir bütün olduğu ifade edilmektedir.

Bir başka tanımlamaya göre genel olarak tarımsal yapı kavramının, başta insan ve toprak arasındaki mülkiyet ilişkisi olmak üzere, birincil üretimden nihai pazarlamaya kadar geçen süreç içerisinde gerçekleştirilen tüm tarımsal faaliyetlere yön veren faktörlerin değişik biçimlerde birleşmesi ile ortaya çıkan üretim ortamı olarak açıklanması mümkündür.

1. Tarımsal Üretim Değeri (2000-2020)

Tarımsal üretim değerinin her geçen yıl artma eğiliminde olması, ülkemizin tarımsal potansiyeli dikkate alındığında beklenen bir sonuç olarak görünmektedir. Bazı yıllardaki yaşanan düşüşler tarımsal girdilerdeki sert yükselişten kaynaklanmaktadır. Pandemi döneminde tarım ve gıda ürünlerine olan talep sektöre yeni yatırımcıların girmesine de neden olmuştur. Tarım ürünleri bir yatırım aracına dönüştür.

Tablo 2: Türkiye Tarımsal Üretim Değeri (2000-2020)

Yıl	Bitkisel Üretim Değeri (1000 TL)	Canlı Hayvanlar Değeri (1000 TL)	Hayvansal Ürünler Değeri (1000 TL)
2000	14.920.080	5.152.206	5.152.206
2001	20.017.457	6.069.068	6.069.068
2002	32.264.200	9.399.981	9.399.981
2003	40.569.390	13.443.323	13.443.323
2004	45.680.438	15.573.596	15.573.596
2005	50.939.687	16.506.022	16.506.022
2006	54.515.463	18.897.671	18.897.671
2007	56.787.424	22.921.524	22.921.524
2008	66.010.114	23.816.982	23.816.982
2009	68.267.486	26.610.721	26.610.721
2010	80.038.126	38.128.120	38.128.120
2011	88.979.273	42.571.782	42.571.782
2012	87.946.988	49.321.861	49.321.861
2013	92.452.530	40.459.321	40.459.321
2014	98.123.089	44.332.506	44.332.506
2015	120.152.079	55.670.771	55.670.771
2016	119.237.661	62.166.678	62.166.678
2017	135.885.136	69.926.449	69.926.449
2018	159.142.178	79.150.212	79.150.212
2019	197.455.884	93.917.545	93.917.545
2020	245.220.624	195.238.955	108.598.173

TUİK, 2020

Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK) verilerine göre, Samsun 2020 yılında 5.3 milyar TL bitkisel üretim değeri ve %2,11 pay ile Türkiye geneli 11. sırada yer almıştır. 2.9 milyar TL canlı hayvanlar değeri ve %1,49 pay ile 21'inci sırada yer alan Samsun, 892 milyon TL hayvansal ürünler değeri ve %1,48 pay ile 23. sırada yer almıştır.

Tablo 3: Samsun Tarımsal Üretim Değeri (2000-2020)

Yıl	Bitkisel Üretim Değeri (1000 TL)	Canlı Hayvanlar Değeri (1000 TL)	Hayvansal Ürünler Değeri (1000 TL)
2000	454.043	141.157	116.960
2001	639.425	158.671	133.045
2002	913.694	196.349	196.817
2003	1.126.721	284.819	272.750
2004	1.096.150	293.663	294.797
2005	1.371.981	359.617	271.394
2006	1.457.710	400.380	316.388
2007	1.415.902	461.512	375.147
2008	1.978.858	461.916	428.177
2009	1.710.034	463.768	417.679
2010	2.096.649	786.588	702.510
2011	2.206.249	1.119.547	305.908
2012	2.416.607	1.252.308	375.513
2013	2.187.251	970.932	357.721
2014	2.390.062	1.063.016	375.471
2015	3.577.439	1.157.543	350.075
2016	2.855.398	1.335.895	387.681
2017	3.260.170	2.121.130	502.771
2018	2.773.239	2.260.200	599.424
2019	4.647.817	2.387.040	737.763
2020	5.309.489	2.904.744	892.473

TUİK, 2020

2. Arazi Varlığı

Ekonomik kalkınmanın sağlanabilmesi için kaynakların etkin ve sürdürülebilir yönetimle kullanılması kaçınılmazdır. Yenilenemeyen bir kaynak olan toprak tarımsal üretimde sürdürülebilirliğin ana kaynağıdır.

Bu bölümde, işlenen Tarım arazilerinin korunması, etkin kullanımı ve yönetimi sağlanması hedeflenmiştir. Bu kapsamda;

-Samsun ili işlenen tarım arazilerinin detaylı toprak etütlerinin yapılması, haritalanması ve sınıflandırılması,

-Toprak bilgi sistemine dayalı tarımsal arazi kullanım planlarının hazırlanması,

-Atıl arazilerin tarımsal üretime kazandırılması, sözleşmeli üretime açılması,

-Yeter gelirli tarımsal arazi edinimine yönelik işletme ölçeklerinin büyültülmesi gerekmektedir.

Belirlenen hedef konular XI. Kalkınma planı ile uyumludur. Tarım topraklarının korunması, geliştirilmesi ve sürdürülebilir bir şekilde kullanılabilmesi bakımından, genel anlamda arazi yönetimi çerçevesinde tarımsal üretime uygun arazilerin belirlenmesi ve bunların niteliklerine uygun olarak kullanılması gerekmektedir. Bu çerçevede, toprak potansiyeli toprak etütleri ile saptanmakta ve toprak etütlerinin yorumlarına göre belirlenen arazi yetenek sınıflarının özellikleri ve dağılımı ise, yapılan planlamalara temel oluşturmaktadır.

Türkiye'de özel mülkiyete dayalı küçük aile işletmelerinin hâkim olduğu bir tarımsal yapı mevcuttur. Bu işletmeler küçük olmalarının yanı sıra yıllar itibariyle sürekli parçalanma sorunu yaşamıştır.

Artan nüfus ve diğer parçalanma nedenleriyle tarım işletmelerinin sahip olduğu araziler, sürekli parçalanmakta ve ekonomik işletme büyüklüğünün altına düşmektedir. Arazi toplulaştırma çalışmalarıyla dağınık ve parçalı arazilerinin birleştirilerek, modern tarım tekniklerinin uygulanacağı işletmeler oluşturulmalıdır. Samsun'da 1.sınıf arazilerde tarım dışı amaçlara yönelik yapı ve tesislerin kurulması önlenmeli; bu tesislerin tarım alanları dışına konuşlandırılması sağlanmalıdır.

Küçük parseller halinde birden fazla parçaya bölünmüş, değişik yerlere dağılmış veya elverişsiz biçimde şekillenmiş arazilerin; modern tarım işletmeciliği esaslarına göre sulama hizmetlerinin getirilmesine en uygun bir şekilde birleştirilmesi, şekillendirilmesi, düzenlenmesi ve tarım arazilerinin amaç dışı kullanımının önlenmesi ile çiftçi gelirlerinde önemli artışlar sağlayacaktır.

Toprak koruma ve arazi kullanım kanununda değişiklik yapılmasıyla (miras hukukunda düzenleme) tarımsal arazilerde bölünmenin önüne geçilmesi yolunda bir adım atıldı. Bu kapsamda arazilerin sınıflandırılmasına göre bölünmez parsel büyüklüğü belirlenmiş oldu. Bu düzenlemeye göre mutlak tarım arazileri, marjinal tarım arazileri ve özel ürün arazileri 2 hektar, dikili tarım arazileri 0.5 hektar, örtü altı alanları ise 0,3 hektardan az bölünmeyecektir. Bu kanun henüz bölünmemiş arazileri korurken geçmişte bölünmüş olanlar için işlevsel gözükmemektedir. Bu durumda tarım sektöründe işletme ölçek küçüklüğü ve parçalı arazi sorununa karşı arazi toplulaştırma çalışmalarına hız verilmeli/bitirilmelidir.

Son yıllarda işlenen arazilerdeki genişlemeyle birlikte, işletme sayısı da artmış ve ortalama işletme arazisi 50 dekar civarına yükselmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu, tarımsal işletme yapı araştırması 2016 adlı haber bülteninde belirtildiği üzere Tarımsal işletmeler, %25,9 ile 20-49 dekar işletme büyüklük grubunda yoğunlaşmıştır. Özellikle miras ve arazi hukukunda yapılacak düzenlemelerle ortalama işletme arazisinin daha da artması söz konusu olabilecektir. Türkiye'de işlenen tarım alanları toplamının 23.136.584 ha olduğu görülmektedir. Yaklaşık 3 milyon çiftçi ailesi bu alanlarda bitkisel üretim faaliyetlerini sürdürmektedir. Samsun, illere göre işlenen tarım alanları bakımından 16. sırada yer almaktadır. İlin **%38,57'si** işlenen tarım alanıdır.

Tablo 4: Samsun Tarımsal Arazi Varlığı (2020)

Bölge	Tahıllar ve Diğer Bitk. Ürünler Ekili Alan (ha)	Nadas Alanı (ha)	Sebze Alanı (ha)	Meyveler, İçecek ve Baharat Bitk. Alanı (ha)	Süs Bitkileri Alanı (ha)	TOPLAM Alan (ha)
Samsun	224.224	16.473	14.730	119.617	63	375.107
Türkiye	15.614.972	3.173.252	779.246	3.563.707	5.407	23.136.584
Samsun Arazi Varlığının Samsun Tarımsal Üretimde Kullanılan Toplam Alana Oranı						
(%)	59,78	4,39	3,93	31,89	0,02	100,00
Samsun Arazi Dağılımının Türkiye Arazi Dağılımına Oranı						
(%)	1,44	0,52	1,89	3,36	1,16	1,62

TUİK, 2020

Tablo 5: 2000-2020 Yılları Arası Samsun Tarım Alanlarındaki Değişim (da)

Yıllar	Toplam Alan	Tahıl ve Diğer Bitkisel Ürünler		Sebze Alanı	Meyve, İçecek ve Baharat Bitkileri Alanı	Süs Bitkileri Alanı
		Ekilen Alan	Nadas			
2000	4.022.510	2.784.290	182.670	427.260	627.920	0
2001	4.095.450	2.826.670	172.410	442.290	653.720	0
2002	4.088.340	2.841.810	123.180	449.540	671.530	0
2003	4.097.720	2.741.570	107.810	425.900	820.170	0
2004	4.327.680	2.947.110	122.440	393.850	864.280	0
2005	4.325.220	2.924.840	108.640	386.790	904.950	0
2006	4.246.802	2.916.547	128.025	287.445	914.785	0
2007	4.000.606	2.653.541	113.812	293.557	939.696	0
2008	4.080.507	2.672.426	130.207	312.637	965.237	0
2009	3.916.862	2.510.039	142.842	319.455	944.526	0
2010	3.792.665	2.373.564	160.471	337.885	920.745	0
2011	3.696.121	2.281.724	156.036	335.376	922.385	600
2012	3.798.933	2.329.401	200.574	343.932	924.403	623
2013	3.682.099	2.223.052	191.132	331.581	935.683	651
2014	3.761.578	2.306.580	196.832	322.356	935.175	635
2015	3.753.131	2.278.691	201.878	329.334	942.591	637
2016	3.768.449	2.290.188	215.255	289.082	973.286	638
2017	3.752.449	2.298.318	205.720	275.318	972.459	634
2018	3.750.418	2.198.381	205.753	167.336	1.178.314	634
2019	3.743.729	2.178.619	213.429	155.471	1.195.570	640
2020	3.751.074	2.242.242	164.734	147.298	1.196.170	630

TÜİK, 2020. *Çayır ve mera hariçtir*

Tablo 6: Samsun İlçeleri Tarım Alanları (2020)

İl Adı	Tahıllar ve Diğer Bitk. Ürün. Alanı (ha)	Nadas Alanı (ha)	Sebze Alanı (ha)	Meyveler, İçecek ve Baharat Bitk. Alanı (ha)	Süs Bitkileri Alanı (ha)	Toplam Tarım Alanı (ha)
Alaçam	18.353	3.000	187	305	0	21.845
Asarcık	5.556	252	57	611	0	6.476
Atakum	7.105	650	53	3.255	2	11.065
Ayvacık	2.605	188	41	9.262	0	12.095
Bafra	50.105	1.125	7.483	2.540	5	61.258
Canik	3.687	338	68	3.366	0	7.458
Çarşamba	7.528	0	2.387	46.316	54	56.284
Havza	38.004	375	183	75	0	38.637
İlkadım	3.524	514	22	832	0	4.891
Kavak	16.396	3.713	255	277	0	20.640
Ladik	13.829	3.107	173	105	0	17.213
9 Mayıs	3.711	0	107	2.863	2	6.682
Salıpazarı	592	0	33	14.130	0	14.754
Tekkeköy	4.447	210	179	6.184	1	11.021
Terme	4.945	0	3.150	29.044	0	37.139
Vezirköprü	40.594	1.650	325	316	0	42.884
Yakakent	3.246	1.353	26	138	0	4.763
TOPLAM	224.224	16.473	14.730	119.617	63	375.107

TÜİK, 2020

Tarım arazisinin tarım dışı kullanımının artmasına rağmen, sağlanan verim artışı ile bitkisel üretim artmaktadır. Türkiye, tarımsal üretim faaliyetini gerçekleştirdiği yaklaşık 23,1

milyon hektar tarım arazisinden yem bitkileri dahil yıllık 189 milyon tona ulaşan bitkisel ürün elde etmektedir. Nadas alanları daraldığı halde, ekilen alanlar 15,6 milyon hektara gerilemiştir.

Samsun ilinin yüzölçümü 957.900 ha olup, bunun %40,3'ünü tarım alanları oluşturmaktadır. Toplam tarım alanlarının çoğunluğu düşük nitelikteki tarım arazilerinden oluşmaktadır. Samsun İlindeki tarım arazisi varlığı ve işlenen tarım arazisi varlığında önemli bir azalış yaşanırken, işlenmeyen tarım arazilerinde artış yaşanmaktadır.

Samsun ilinde en fazla ekilen veya dikilen bitkisel ürünler sırasıyla; tahıllar, meyveler, diğer yağlı tohumlar, dane mısır, çeltik, ayçiçeği, tütün, soya, kuru baklagiller ve şekerpancarıdır. Tahıllar, dane mısır, kuru baklagiller, şeker pancarı, soya ve tütün alanlarında azalış yaşanmışken, çeltik, ayçiçeği ve diğer yağlı tohumların üretim alanlarında artış yaşanmaktadır. İlde yem bitkilerine sağlanan desteklerin de etkisiyle özellikle silajlık mısır, fiğ, yonca ve fiğ ekim alanları ve üretimlerinde önemli artışlar gerçekleştirilmiştir.

2000 yılında 402.251 ha tarım alanına sahip Samsun'un 2020 yılı verilerine göre toplam tarım alanı %6,75 oranında azalarak 375.107 hektara gerilemiştir. 2000-2020 döneminde tahıl ve diğer bitkisel ürünler alanı ve sebze ekiliş alanı azalırken meyve, içecek ve baharat bitkileri alanında artış olmuştur. Meyve alanlarındaki artışın fındık dikim alanlarının artışından kaynaklandığı gözlenmektedir. Meyve ve sebzede kalite sorunu yaşanırken, buğday, şeker pancarı, nohut ve patates gibi ürünler dışındaki birçok tarla bitkilerinde kendine yeterliliğin geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. 2010 yılına kadar süs bitkileri ekiliş alanı gözükmezken 2011 yılında 600 da olan süs bitkileri alanı 630 dekara yükselmiştir.

3. Tarımsal Sulama

Tarım tekniklerindeki önemli gelişmelere rağmen, iklim, bitkisel üretimin miktar ve kalitesini belirleyen temel faktördür. İklim değişikliğine bağlı yüksek sıcaklık, kuraklık, yağış miktarında azalma, yağış şiddetinde artış ve aşırı buharlaşma sonucu sulama suyu hacmindeki azalmalar bitkisel üretim için büyük tehdit oluşturmaktadır. Son zamanlardaki iklim değişikliklerinin su kaynakları üzerinde oluşturabileceği belirsizlikleri göz önünde bulundurabilen bitki deseni optimizasyon çalışmalarına yer verilmelidir. Bahsedilen optimizasyon çalışmaları özellikle sulu tarım işletmelerinde, bitki üretiminin yoğun olduğu dönemlerde oluşabilecek yetersiz su koşullarında, su kullanım etkinliğini arttıran ve mevcut su ile daha fazla gelir elde etmeyi sağlayan tedbirleri öncelikli kılmaktadır. Bunun için havza bazında bitki su tüketim çalışmaları, bitkilerin üretim maliyetleri ile net gelirleri belirlenmelidir. Böylelikle kısıntılı su kaynaklarını daha etkin kullanarak işletmelerin gelir düzeyleri maksimize edilmesi hedeflenebilmektedir. Uzun yıllardır sulama şebekelerinde bitki deseninin belirlenmesi için uzaktan algılama çalışmaları oldukça hız kazanmıştır. Özellikle havza bazlı bitki su tüketiminin hesaplanabilmesine yardımcı olabilecek bu teknolojilerin çalışmalara entegre edilmesi sektörlerdeki bu açığın kapanmasına öncelik sağlayıp hız kazandıracaktır. Buna bağlı olarak yüksek çözünürlüğe sahip insansız hava araçları ile bitki örtüsünün durumunun belirlenmesine, verim tahminine, bir sonraki yetiştirme döneminde toprağın yapısının incelenmesine, bitkide oluşabilecek su stresi gibi sorunların tespit edilmesinde daha ekonomik ve hızlı çözümler oluşturulabilecektir.

Tarımsal sulama başlığı altında ele alınması gereken öneriler ve hedefler:

1. Tarımda sürdürülebilir ve katılımcı su yönetiminin sağlanması,

2. Arazi toplulaştırma çalışmalarının sulama yatırımları ile entegre edilmesi olarak belirlenmiştir.

Tarımda sürdürülebilir ve katılımcı su yönetiminin sağlanması kapsamında;

-Küçük ve orta boy işletmelere modern ve basınçlı sulama sistemleri desteği sunan programlar geliştirilmesi

-Toprak ve su analizlerine ilişkin dokümanlar düzenli aralıklarla yenilenmeli ve toprak haritaları güncellenmesi

*-Küçük ölçekli sulamalarda suyun depolanması, taşınması ve kullanılması yenilenebilir enerji ve modern sulama yöntemlerini de kapsayacak şekilde birlikte projelendirilmesi g*erekecektir.

Arazi toplulaştırma çalışmalarının sulama yatırımları ile entegresi kapsamında;
-Sulama yatırımlarının etkin kullanımına yönelik çalışmaların devam ettirilmesi
-Modern sulama sistemleri yaygınlaştırılması
*-Tarımsal kaynaklı su kirliliğini önlemeye yönelik tedbirlerin alınması g*erekecektir.

1963 yılında beş yıllık kalkınma planının hazırlanmasıyla işlenmeyen tarım arazilerinin büyük bir kısmı tarımsal üretime açılmıştır. O günden bu zamana kadar toprak ve su kaynakları potansiyeli sulama projeleri ile rasyonel bir şekilde değerlendirilerek, kuru tarım alanları sulu tarıma açılmış, tarımsal üretim önemli oranda artmıştır. Sulu tarıma geçiş, üretimde artış sağlamasına karşın, önemli çevre sorunlarını da beraberinde getirmiştir. Bu koşullarda, su, toprak ve mera başta olmak üzere doğal kaynakların tarım amaçlı kullanımında hane, köy ve mikro havza niteliği gösteren köy grupları için, yerel olarak, fiziksel, sosyal, ekonomik ve çevresel öncelik ve özellikleri dikkate alan entegre yaklaşımların geliştirilmesi gerekmektedir.

Sulama Altyapısının Geliştirilmesi kuraklık ile mücadelede en etkin çözüm olacaktır. Bitkisel üretimin yoğun olarak yaşandığı Çarşamba ve Bafra ve Vezirköprü Ovasında modern sulama sistemine geçiş, hem tarımsal üretimde hem de çevre konusunda sürdürülebilirliğin sağlanması açısından büyük önem taşımaktadır. Organik tarım ve iyi tarım uygulamalarının bir unsuru olarak modern sulama, çevre ve su ilişkisini kurmak amaçlanmalıdır.

Sulama alt yapısının tamamlanması ile modern sulama sistemleri uygulanan alanın, toplam sulanan alan içindeki oranının artırılması, toplam sulama şebekesi içinde kapalı sistem basınçlı sulama sistemlerinin oranının artırılması, sulama göleti sayısının artırılması, sulanan tarım arazisi büyüklüğünün artırılması hedeflenmektedir.

Modern sulama yöntemlerinin yaygınlaştırılması, mevcut sulama sistemlerinin rehabilite edilmesi, küçük ölçekli su kaynaklarının geliştirilmesi, su ve toprak kaynaklarının geliştirilmesi ve korunması, üreticilerin modern sulamanın önemi hakkında bilgilendirilmesi, modern sulama yöntemlerinin kullanılabileceği potansiyel tarım alanlarının tespit edilmesi, yüzeysel sulama yöntemlerinin yağmurlama ve/veya damla sulama yöntemlerine dönüştürülmesi, erozyona hassas arazilerde modern sulamanın teşvik edilmesi, denetimli ve basınçlı sulama yöntemlerinin desteklenmesi konuları ilimizin öncelikleri arasındadır.

DSİ verilerine göre Türkiye'de halen kişi başına yıllık 1.519 m^3 olan tatlı su miktarı, artan nüfus ve su kullanımı nedeniyle 2030 yılında 1.120 m^3'e düşecektir. Kullanılan tanımlara göre ülkemiz, su azlığı çeken bir ülke olarak sınıflanmaktadır. Türkiye'de 23,1 milyon hektar olan tarım arazilerinin yaklaşık yüzde 75'inde kuru tarım yapılmakta, yani bitkisel üretim yağışa bağlı olarak gerçekleştirilmektedir.

Tablo 7: Samsun İli Sulama Durumu (ha)

Sulanabilir Arazi	Etüd Edilen Arazi	Ekonomik Olarak Sulanabilir Arazi	DSİ'ce İnşa Edilen ve Sulamaya Açılan Arazi	Ekonomik Olarak Sulanan Arazi Oranı (%)
217.391	224.920	160.380	47.358	29,5

Devlet Su İşleri (Şubat 2019)

Samsun'un 375.107 ha işlenen tarım alanının %42,75'lik kısmı (160.380 ha) ekonomik olarak sulanabilen alandır. 2021 itibariyle 160.380 ha ekonomik olarak sulanabilir alanın ancak %29,5'i sulanabilmektedir. Kuraklık bu yüzyılın en önemli problemi olacaktır. Sadece kuraklık değil yağış rejimi ve dağılımındaki değişimler su baskınları ve sel olaylarını tetiklemektedir. Kuraklık ile mücadelede Samsun ili tarımındaki olası olaylara hazırlıklı olmak için bir an önce arazi toplulaştırılması stratejisi ile enerji kullanımının azaltılması; organik tarım faaliyetleri ile toprak verimliliği ve su kalitesinin korunması; iyi tarım uygulamaları ile doğal kaynakların korunması; ÇATAK ile çevre dostu tarım tekniklerinin yaygınlaşması; su tasarrufu sağlayacak modern sulama yöntemlerini destekleme programı ile sulama sistemlerinin kapalı ve basınçlı sistemlere dönüştürülmesi gerekmektedir.

BÖLÜM III

BİTKİSEL ÜRETİM
TARLA BİTKİLERİ, YAZLIK VE KIŞLIK SEBZE, ÖRTÜ ALTI SEBZE, ORGANİK TARIM, İYİ TARIM, MEYVECİLİK ÜRETİMİ

1. Tarla Bitkileri Üretimi

Küresel iklim değişikliği yanında tarım ve gıda piyasalarında yaşanan gelişmeler bitkisel üretim sektörünü önemli ölçüde etkilemektedir. Yaşanan bu gelişmeler, mevcut kaynakların etkin kullanımını sağlama yanında, olası riskleri ortadan kaldıracak veya azaltacak tedbirlerin önceden alınmasını sağlayacak planlamaları zorunlu kılmaktadır.

Samsun ilinde tarla bitkileri içinde üretimi en çok olan ürünler ele alınmış ve geleceği hakkında yorumlar yapılmıştır.

Tarla bitkileri olarak, tahıllar ve yemeklik tane baklagiller, endüstri bitkileri, çayır mera ve yem bitkilerin konularında, üretim kaynaklarının etkili kullanılması, verimliliğin artırılması, ürünlerin çeşitlendirilmesi ve ürün kalitesinin iyileştirilmesi, Dünyanın gelişmiş tarım ülkelerinde olduğu gibi ilimizde de, tohumluk, toprak işleme, ekim ve dikim, gübreleme, sulama, ilaçlama, hasat, harman, depolama ve nakliye gibi üretim faaliyetleri daha akıllıca yönetilerek çevreye duyarlı ve sürdürülebilir bir tarımsal üretim hedeflenmektedir.

Ekolojik açıdan samsun ili tahıl yetiştiriciliği için uygun özellikler taşımaktadır. İl'de dane ve silaj mısır, çeltik, arpa, tritikale ve yulaf gibi bitkilerde hem alan, hemde birim alan verimini, buğdayda ise ağırlıklı olarak birim alan verimini artırma şansına sahibiz. Ancak, tahıl üretimini artırılabilmek için aşağıdaki sorunların giderilmesine bağlıdır.

1. Özellikle sulama projeleri devreye girdikten sonra ana, ara ve ikinci ürün olarak birçok ekonomik önemi olan, dane ve silajlık mısır, çeltik, arpa, yulaf ve tritikalenin ekim alanı genişleyecektir. Sulamaya açılacak yeni alanların devreye girmesi ile adı geçen bitkilerin ekilişlerinde önemli artışlar beklenmelidir.

2. Ondokuzmayıs Üniversitesi Ziraat Fakültesi ve Bölge Araştırma Enstitüsü (Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü) tarafından yapılan araştırmalar; Samsun ilinde yetiştirme tekniği uygulamalarının iyileştirilmesi, birim alan veriminde ve buna bağlı olarak tahıl üretiminde önemli artışlar sağlanabileceğini göstermektedir. Tahıllarda, birim alan verimine etkili faktörlerin başında, çeşit seçimi, tohumluk, gübreleme, sulama, ekim nöbeti, hastalıklar ve yabancı otlarla savaşım, hasat-harman depolama gibi konuların iyileştirilmesine bağlıdır.

3. Üretici Birlikleri yapılanması tamamlanıncaya, "ürün borsacılığı", "vadeli işlem borsacılığı" uygulamaya geçinceye kadar, TMO'nun destekleme fiyatları açıklamaya ve ürün almaya devamı veya pirim uygulaması şeklinde desteğe devam edilmelidir.

4. Kamu Araştırma ve Geliştirme çalışmaları sonucu geliştirilen yeni tahıl çeşitlerinin üreticiye kazandırılmasında dinamik olan özel sektörden yararlanma yoluna gidilmeli; ayrıca özel sektörün kendine döllenen tahıllarda ıslah yönünde, AR-GE çalışmalarına girmeleri yönlendirilmelidir.

5. Son yıllarda buğdayda ön plana çıkan ve araştırma master planı ile de uyumlu olan, kalite amaçlı ıslah programları çok disiplinli çalışmalar halinde sürdürülmelidir. Böylelikle düşük kalitede üretim sebebiyle gerçekleşen buğday ithalatının da zaman içinde önüne geçilmiş olacaktır.

6. Yeni tescil edilen kışa dayanıklı yulaf çeşitleri ile yulafın kışlık yetiştirilme imkânı ortaya çıkmış olup, bu çeşitlerin yulaf üretiminin yoğun olduğu illerde yaygınlaşmasına öncelik verilmelidir.

7. Marjinal alanlarda buğday üretiminin yerine, yeni tritikale çeşitleri ya da çavdar üretimi teşvik edilmelidir.

8. Buğday ve arpada olduğu gibi çavdar, tritikale ve yulaf ıslahı ile ilgili çalışmaların kapsamı genişletilerek devam ettirilmelidir.

9. Bitkisel üretimde "Araştırma Master Planları" "İl Master Planları" gözden geçirilerek uygulamaya konulmalıdır. Projeler, programlar ve teşvikler bu çerçevede gerçekleştirilmelidir.

10. Silajlık mısır üretimine uygulanan teşvikler, yeni silolama tekniklerini de içine alacak şekilde düzenlenmelidir.

11. 2004 yılında sonra uygulamaya konulan tane mısır üretiminin desteklenmesine yönelik çalışmaların devam ettirilmelidir.

12. Başta mısır olmak üzere diğer tahılların ithalatında uygulanan politikaların ülke mısır ve tahıl üretimini etkilemeyecek yönde sürdürülmesi önem taşımaktadır.

13. Silajlık mısırda çeşit geliştirme ve tescil yönündeki çalışmalar teşvik edilmelidir.

14. Çeltik üretimini düzenlemek amacıyla 1936 yılında çıkarılan 3039 sayılı yasa, günün ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde yeniden düzenlenmeli veya kaldırılmalı, çeltik ekim alanları artırılmalıdır.

15. Türkiye'de hasat dönemine yakın, düşük kalite ve fiyatta pirincin ithal edilmesi, iç piyasada üretilen lüks pirinçlere olan talebi azaltarak, fiyatları düşürmektedir. Bu nedenle, yıllık pirinç tüketimi göz önüne alınarak ihtiyaç kadar pirinç ithalatına izin verilmelidir.

Yemeklik tane baklagillerde sorunlar ve öneriler

1. Çeşit ıslahı konusunda kamudaki Ar-Ge çalışmaları hızlandırılmalı, çeşitlerin ıslahı ve yayılmasında özel sektörün devreye girmesi sağlanmalıdır. Bugün ülkemizde geliştirilip tescil edilmiş 50'i aşkın baklagil çeşidimiz vardır. Bu çeşitlerimizin sayılarının artırılıp, bölgesel düzeyde kullanılabilecek olanlarının belirlenmesi gerekmektedir.

2. Ekimlerinde pnömatik ekim makineleri yeterli düzeyde kullanılmamakta olup, çizel ya da kültivatör bazen de pulluk üzerine yerleştirilen düzeneklerle yapılan ekimde, düzensiz çıkışlar olmakta, çıkış-hasat zamanlarında farklılıklar yaşanmaktadır. Bu problemlerin çözümü amacıyla pnömatik ekim makinelerinin benimsetilmesi için çalışmalar yapılmalıdır.

3. Güneydoğu Anadolu Bölgesinde GAP sebebiyle azalan kırmızı mercimek ekim alanlarını karşılamak amacı ile Orta Anadolu ve Geçit Bölgeleri gibi üretim alanları belirlenerek, buralarda kırmızı mercimek üretimi teşvik edilmelidir.

4. Başarılı sonuç alınmış olan "Nadas Alanlarının Daraltılması Projesi" nohut ve mercimek ekilişini kapsayacak şekilde, uygun ekolojilerde yeniden uygulamaya alınmalıdır.

5. Sertifikalı tohumluk kullanımının en düşük olduğu (%1'den az) yemeklik tane baklagillerde, 2004 yılında tahıl tohumculuğunda uygulanan projelere benzer projelerin devreye sokulması gerekmektedir.

6. Toprak verimliliği üzerine olumlu etkisi olan yemeklik tane baklagillerin; uygun ekolojilerde ekim nöbetine alınması teşvik edilmelidir. Unutulmamalıdır ki tarımda toprağın canlılığını korumak ve sürdürmek birim alandan yüksek verim almaktan çok daha önemlidir. Bu açıdan baklagillerin bitkiler içindeki yeri yetiştiricilere daha iyi anlatılmalıdır.

7. Yemeklik tane baklagillerde iç ve dış pazara uygun kalite ve standardizasyonun sağlanmasına öncelik verilerek, dış pazarlarda istenilen yere gelmesi sağlanmalıdır.

8. Birim alandan elde edilen ürün maliyetinin çok yüksek olduğu, ülkemizde bu maliyeti düşürücü önlemlere ilişkin çalışmalar yapılmalıdır.

Bu bölümde hedeflenen konular;

-Tohumdan sofraya, üretimin kayıt altına alınarak, tarım bilgi sistemlerinin kullanımımın sağlanması

-Katma değeri yüksek bitkilerin üretim çeşitliliğini ve üretiminin artırılmasının sağlanması,

-Sertifikalı tohum üretim alanlarının artırılması, yeni çeşitlerin üretiminin sağlanması,

-Lifli bitkilerin (özellikle kenevir)endüstriyel kullanımının yaygınlaştırılması,

-Türkiye'nin dışa bağımlı olduğu ürünlerden; yağlı tohumlar üretiminin yaygınlaştırılması,

-Yenilikçi ve çevreci üretim tekniklerinin geliştirilmesi,

-Tarımsal eğitim ve yayım faaliyetlerinin etkinliğinin artırılması,

-Parsel büyüklüğü fark etmeksizin coğrafya ve toprak yeteneklerine uygun üretim deseninin seçimi teşvik edilmesi,

-Havza bazlı destekleme modeli ile arz açığı olan tarımsal ürünlerin yetiştirilmesi teşvik edilmesi,

-Kırmızı etin üretim miktarı ve piyasa fiyatının belirlenmesinde temel girdi olan yem bitkilerinin ekim alanı artırılması, Havza ilçesinin Macar fiğ ve adi fiğ tohumlarının üretim merkezi haline getirilmesi,

-Yerel tohumların çoğaltılacak sürdürülebilir katma değerli ürünlere dönüştürülmesi.

-Buğday, arpa, ayçiçeği, mısır ve çeltik üretiminde yeni geliştirilen çeşitlerin üretiminin yaygınlaştırılması,

-Samsun'da tarımsal sanayinin geliştirilmesinde ana rol oynayabilecek soyanın üretiminin arttırılması, sözleşmeli sertifikalı tohum üretim sahalarının oluşturulması

-Canik ve Bafra tütün menşelerin korunması ve sözleşmeli üretim yoluyla üretimlerinin sağlanması,

-Tarımsal eğitim ve yayım faaliyetlerinin etkinliğinin artırılması,

Olarak belirlenmiştir.

Bitkisel üretimin içerisinde en önemli paya sahip tarla bitkileri, Türkiye'nin birçok bölgesinin geleneksel üretimidir. Bunlar gıda ve yem kaynağı yanında endüstriye yönelik önemli bir hammadde kaynağıdır.

Samsun ili tarla bitkileri üretimi içinde özellikle soya, çeltik, ayçiçeği tütün ve mısır ile ön plana çıkmaktadır. Tarım ve Orman bakanlığı tarafından 2017 yılında başlatılan Havza Bazlı Destekleme Modeli kapsamında, Ülkemizde arz açığı bulunan, stratejik öneme haiz, bölgesel önem arz eden, insan beslenmesi-sağlığı ve hayvansal üretim açısından önemli 21 üründe (buğday, arpa, çavdar, çeltik, dane mısır, tritikale, yulaf, mercimek, nohut, kuru fasulye, pamuk, soya, yağlık ayçiçeği, kanola, aspir, çay, fındık, zeytin-zeytinyağı, patates, soğan (kuru) ve yem bitkileri) mazot-gübre, sertifikalı tohumluk kullanım, fark ödemesi, yem bitkileri, fındık alan bazlı gelir destekleme uygulamaları yürütülmektedir.

Samsun ilinde üretilen önemli tarla bitkilerinin Türkiye üretim sıralamasına baktığımızda çeltik üretiminde 2. sırada, soya fasulyesi üretiminde 4. sırada, tütün üretiminde 6. sırada, ayçiçeği ütretiminde 11. sırada olduğu görülmektedir.

Samsun ilinde tahıllar tarla bitkileri içerisinde en çok yer tutan ürün grubu olması açısından büyük öneme sahiptir. Tahıl üretimi içinde ise buğday, mısır ve çeltik özellikle göze çarpmaktadır. Samsun'un Türkiye Buğday üretim miktarı payı (%1,43) düşük olmasına rağmen Vezirköprü, Bafra, Havza, Kavak ve Ladik ilçelerinde ekiliş ve üretim miktarı açısından önemli ürün olma özelliğini korumaktadır. Samsun ilinde 2000 yılında toplam sıcak iklim ve soğuk iklim tahılları üretimi 604.248 tondur. Üretim uzun yıllar 550 bin ton civarında seyretmiştir. 2020 yılında üretim 520.000 ton olarak gerçekleşmiştir.

Mısır ve çeltik üretiminde yeni geliştirilen çeşitlerin üretiminin yaygınlaşması, üreticilere düşük fiyattan temin edilen sertifikalı tohumlukların kullanılması ile üretim ve verimde artışlar yaşanmıştır. Yağlı tohumların üretiminin de desteklenmesi soya ve ayçiçeği üretiminin artmasına imkân tanımıştır.

Endüstri bitkilerinde ise Samsun ili özelinde tütün, gerek ekilen alan, gerekse de üretim miktarı açısından ayrı bir yeri vardır. Bunun yanında şeker pancarı da zamanla azalmakla birlikte yıllardır il genelinde önemini koruyan bir tarla bitkisi konumundadır.

Tablo 8: Bazı Tarla Bitkileri Üretiminin Türkiye Üretimindeki Payları (2020)

Tarla Bitkileri (da)	Samsun		Türkiye		Üretimdeki Payı (%)	TR Sıralaması
	Ekilen Alan (da)	Üretim (Ton)	Ekilen Alan (da)	Üretim (Ton)		
Çeltik	197.386	159.147	1.253.980	980.000	16,24	2
Soya Fasulyesi	18.018	6.100	351.343	155.225	3,93	4
Tütün, İşlenmemiş	35.195	4.399	749.589	76.540	5,75	6
Ayçiçeği Toh. (Yağlık)	163.023	44.479	6.508.696	1.900.000	2,34	11
Buğday (Diğer)	1.073.047	294.198	56.641.802	16.500.000	1,78	18
Mısır (Dane)	96.899	37.034	6.916.324	6.500.000	0,57	23
Tritikale	8.048	2.347	811.149	276.212	0,85	23
Şeker Pancarı	27.418	130.062	3.381.078	23.025.738	0,56	27
Fasulye Kuru	9.190	1.053	1.029.857	279.518	0,38	28
Yulaf	10.200	1.893	1.132.633	314.528	0,60	29

TÜİK, 2020

Tablo 9: Samsun Bitkisel Üretim Miktarları (ton) (2000-2020)

Yıl	Toplam Tahıl	Buğday	Mısır (Dane)	Çeltik	Şeker Pancarı
2000	604.248	318.232	187.885	38.672	505.626
2001	549.554	290.395	161.500	39.891	391.479
2002	592.436	356.065	141.560	42.275	555.793
2003	573.134	325.455	156.428	47.373	440.784
2004	547.191	300.742	134.156	56.860	430.574
2005	559.857	339.487	109.316	60.401	344.131
2006	597.704	337.336	146.124	71.192	368.640
2007	556.898	368.276	104.559	50.281	217.184
2008	647.029	416.459	128.560	65.405	155.361
2009	586.697	343.987	129.873	81.336	190.961
2010	527.264	251.973	120.928	125.182	160.466
2011	572.663	302.371	113.782	125.691	121.522
2012	505.811	269.671	94.076	111.754	80..353
2013	513.091	280.590	81.209	122.710	41.471
2014	487.944	271.121	76.099	114.698	77.703
2015	546.664	325.255	68.983	122.600	74.391
2016	554.861	324.452	73.244	128.725	72.937
2017	551.599	315.016	74.945	133.038	68.274
2018	459.731	254.154	54.300	133.221	65.798
2019	503.812	293.545	50.090	137.069	66.000
2020	520.795	294.242	37.034	159.147	130.062

TÜİK, 2020

Tablo 10: Samsun Bitkisel Üretim Miktarları (ton) (2000-2020)

Yıl	Toplam Yağlı Tohumlar	Kolza	Ayçiçeği	Soya	Tütün	Meyveler
2000	25.062	23	15.546	9.432	20.004	107.713
2001	21.854	35	12.855	8.948	14.577	128.617
2002	24.371	110	13.666	10.568	16.389	120.630
2003	21.512	6	9.840	11.598	10.753	123.979
2004	29.612	8	21.614	7.970	10.606	61.251
2005	21.393	3	14.049	7.332	11.122	139.777
2006	28.187	473	20.076	7.627	9.820	176.986
2007	24.666	1147	16.248	7.249	9.112	105.613
2008	23.629	965	15.373	7.281	8.201	188.325
2009	27.066	1.780	18.522	6.761	10.029	115.165
2010	28.966	1.878	18.475	8.606	3.208	149.274
2011	43.913	136	33.948	9.893	3.165	115.994
2012	49.843	88	37.659	12.092	7.568	168.328
2013	43.957	198	33.018	10.740	8.120	138.538
2014	40.408	236	27.652	12.513	7.031	126.303
2015	53.990	132	39.083	14.704	8.215	161.056
2016	48.014	633	35.546	11.751	6.659	135.005
2017	49.067	633	38.253	10.081	6.020	167.783
2018	49.313	720	40.806	7.714	6.897	131.123
2019	52.357	703	46.487	5.093	6.039	201.914
2020	50.871	213	44.479	6.100	4.399	170.961

TÜİK, 2020

Üretim miktarlarına bakıldığında ise şekerpancarında son 15 yılda düzensiz bir trendin olduğu dikkati çekmektedir; ekilen alan miktarı çok fazla değişmemekle beraber üretim

miktarında ciddi dalgalanmalar gözlenmiştir. Mısırda ise ekilen alana paralel olarak üretimde de yıllar içinde düşüş gözlenmiştir. Çeltikte ise üretimde genel bir artış trendi yakalanmıştır.

Gıda ve yem olarak kullanımı yanında biyoyakıt olarak kullanımı, yağlı tohumları 21. yüzyılın tarım ürünü haline getirmiştir. Kendine yeterliliğimiz yüksek olduğu meyve ve sebze ürünlerinde piyasaların istediği kalitede üretiminin planlanmasına ve kayıpların azaltılmasına, buna karşılık ithalat miktarının artış gösterdiği yağlı tohumlar ve baklagil üretiminin geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Soya tohumluğu üreten firmaların özellikle Çarşamba ve Terme bölgesinden çekilmesi, soya üretiminde düşüşler yaşanmasına neden olmuştur. Diğer taraftan soya ve çeltik gibi ürünlere ödenen destekleme primleri yanında üreticilere düşük fiyattan temin edilen sertifikalı tohumlukların kullanılması ile üretim ve verimde artışlar yaşanmıştır. Tarla bitkileri yetiştiriciliğini teşvik ve ülkesel olarak ihtiyaç duyulan ürünlere yönlendirmek için çeltik, soya, ayçiçeği, patates, buğday gibi tohumlar dağıtılmış ve bu çalışmalar neticesi Samsun'un çeltik üretimi 2000'de 38.672 ton iken 2020 sonlarında 159.147 tona ulaşmıştır.

Bu bölümde Samsun ili için üretimi önem arz eden buğday, arpa, mısır, çeltik, soya, tütün, şeker pancarı, kenevir, yem bitkileri üretimine yönelik ürünler incelenmiş ve hedef öneriler sunulmuştur.

Buğday, Uzun Yıllar Buğday Ekiliş Üretim Miktarı

Dünyada ve Türkiye'de buğday tarımı insan beslenmesindeki temel besinlerin hammaddesi olması açısından, diğer ürünlere oranla ayrı bir önem arz etmektedir. Özellikle ülkemizde buğday ve buğdaydan yapılan gıda maddeleri tüketiminin birinci sırayı alması nedeniyle bu önem daha da artmaktadır.

Türkiye toplam serin iklim ve sıcak iklim tahılları üretimi 29.162.591 ton olup bunun 20.500.000 tonu buğday üretimine aittir. Yurdumuzda tahıllar içerisinde en geniş ekim alanına sahip olan buğday, toplam tahıl üretiminin %70.2' sini oluşturmaktadır.

Ayrıca son yıllarda ÇKS'ye kayıtlı buğday üretici sayısı da önemli düzeyde gerilemektedir. Özellikle sulu alanda başta mısır gibi alternatif ürünlere kayma yaşanmaktadır. Buğday ve arpa ekilişlerindeki hızlı azalmaya rağmen, birim alan verimlerinde elde edilen artışlar sonucu, üretimde önemli düşüşlerin olmadığı dikkati çekmektedir. Ne yazık ki son yıllarda verimdeki olumlu gelişmelere rağmen, buğday birim alan verimimiz, dünya ortalama veriminden %20, arpa verimimiz ise %10 daha düşüktür. Bu nedenle buğday ve arpa üretimimizi artırmak için çok daha büyük atılımların yapılması gerekmektedir.

Tablo 11: Samsun Uzun Yıllar Buğday Ekiliş Üretim Miktarı (2008-2020)

Yıllar	SAMSUN		TÜRKİYE Üretim Miktarı (ton)	SAMSUN Üretim Yüzdesi
	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)		
2008	1.271.574	416.459	17.782.000	%2,34
2009	1.180.687	343.987	20.600.000	%1,67
2010	1.030.915	251.973	19.674.000	%1,28
2011	1.058.770	302.371	21.800.000	%1,39
2012	1.036.369	269.671	20.100.000	%1,34
2013	1.027.707	280.590	22.050.000	%1,27
2014	1.094.570	271.121	19.000.000	%1,43
2015	1.082.346	325.255	22.600.000	%1,44
2016	1.072.827	324.452	20.600.000	%1,58
2017	1.083.021	315.016	21.500.000	%1,47
2018	1.037.002	254.154	20.000.000	%1,27
2019	1.025.973	293.589	19.000.000	%1,55
2020	1.073.182	294.242	20.500.000	%1,44

TÜİK, 2020

Tablo 12: Samsun İlçeleri Buğday Ekiliş ve Üretim Miktarı (2020)

İlçeler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	294.242 ton SAMSUN Üretimine Göre Yüzdesi
Alaçam	45.720	9.420	%3,20
Asarcık	33.156	5.835	%1,98
Atakum	57.588	13.535	%4,60
Ayvacık	12.960	1.773	%0,60
Bafra	189.678	62.377	%21,20
Canik	14.580	2.851	%0,97
Çarşamba	8.424	2.636	%0,90
Havza	203.239	64.360	%21,87
İlkadım	21.060	5.765	%1,96
Kavak	108.000	16.894	%5,74
Ladik	86.400	27.029	%9,19
Ondokuzmayıs	19.460	4.403	%1,50
Salıpazarı	-	-	-
Tekkeköy	5.740	2.308	%0,78
Terme	270	84	%0,03
Vezirköprü	244.807	70.564	%23,98
Yakakent	22.100	4.408	%1,50
TOPLAM	**1.073.182**	**294.242**	

TÜİK, 2020

Türkiye, 2000 yılı buğday üretimi 21 milyon ton dur. 2000-2012 yılları arasında toplam tahıl üretiminde çok fazla bir değişim yaşanmamıştır. 2012-2015 yılları arasında üretimde

yaklaşık (%7,61) 5 milyon ton kadar bir artış olmuştur. Buğday üretiminde 2000'li yıllardan bu yana çok büyük değişim yaşanmamıştır. Buğday üretimi 17-20 milyon ton arasında değişim göstermiştir. 2015 yılında üretim bir önceki yıla göre %18,94 oranında artarak 22.600.000 tona ulaşmıştır. 2020 yılına baktığımızda 20.500.000 ton olduğu görülmektedir. Samsun ili 294.242 ton buğday üretimi ile ülkesel üretimin %1,44 lük kısmını üretmektedir. Samsun buğday (diğer) üretimi açısında iller arasında 18. sırada, durum buğdayı üretimi açısından (44 ton) 47. sırada yer almıştır. Samsun ilinin Salıpazarı ilçesi hariç bütün ilçelerinde Buğday üretimi yapılmaktadır. Ancak üretimin il içi dağılımına baktığımızda ağırlıklı olarak kıyı ardı kuşağında yoğunlaşma görülmektedir. Ayvacık, Tekkeköy, Terme, Canik ve Çarşamba gibi ilçelerin her birinin üretimi il üretiminin %0,5-%1'i kadardır. En fazla buğday üreten ilçe %23,98 pay ve 70.564 ton ile Vezirköprü ilçesidir. Onu sırasıyla 64.360 ton ile Havza, 62.377 ton ile Bafra, 27.029 ton ile Ladik, 16.894 ton ile Kavak ilçesi izlemektedir. İldeki buğday üretiminde bazı yıllar buğday pası hastalığından kaynaklanan epidemi sebebiyle düşüşler yaşanmıştır. Bunun yanında ekim esnasında aşırı tohum kullanımı, yabancı ot ve çeşit seçimindeki aksaklıklar verimde düşüşlere sebep olabilmektedir.

Arpa, Uzun Yıllar Arpa Ekiliş Üretim Miktarı

Yurdumuzda buğday gibi geleneksel tahıl cinslerinden biri olan ve her bölgede yetişebilen arpa, 2020 yılında 3.097.162 hektar ekiliş ve 8,3 milyon ton üretim ile tahıllar içerisinde ekim alanı ve üretim yönünden ikinci sırayı almaktadır. Yaygın olarak doğrudan hayvan yemi olarak kullanılan arpa, bira yapımında malt olarak ve yem sanayinde karbonhidrat kaynağı olarak önemli bir yere sahiptir.

Tablo 13: Uzun Yıllar Arpa Ekiliş ve Üretim Miktarı (2008-2020)

Yıllar	SAMSUN		TÜRKİYE Üretim Miktarı (ton)	SAMSUN Üretim Yüzdesi
	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)		
2008	79.855	26.783	5.923.000	%0,45
2009	80.758	21.249	7.300.000	%0,29
2010	84.178	20.073	7.250.000	%0,28
2011	77.350	20.074	7.600.000	%0,26
2012	78.210	18.255	7.100.000	%0,26
2013	72.555	18.572	7.900.000	%0,24
2014	74.750	16.808	6.300.000	%0,27
2015	75.782	20.558	8.000.000	%0,26
2016	77.339	20.756	6.700.000	%0,31
2017	68.592	20.234	7.100.000	%0,28
2018	74.734	16.955	7.000.000	%0,24
2019	78.160	19.825	7.600.000	%0,26
2020	110.703	25.415	8.300.000	%0,31

TÜİK, 2020

Son yıllarda arpa ekim alanlarının daraldığı dikkati çekmektedir. Son on yılın en düşük arpa ekilişi 2,4 milyon hektar ile 2016 yılında olmuştur. 2020 yıldaki arpa ekilişi 2000 yılına göre %13,62 oranında azalarak 3,5 milyon hektar olmuştur. Arpa üretiminde de yıllara göre dalgalanmalar görülmektedir. 2000 yılında 8 milyon ton olan arpa üretimi, 2014 yılında en düşük düzeyi olan 6,3 milyon tona inmiş ertesi yıl tekrar 8 milyon tona çıkmıştır. Arpa birim alan verimlerinde yıllara göre değişmekle birlikte önemli artışların olduğu dikkati çekmektedir. Verimdeki bu artışlar; buğdayda olduğu gibi arpa ekilişlerinin marjinal alanlardan verimli alanlara çekilmesinin, verimli yeni çeşitlerin üretime alınmasının ve özellikle sertifikalı

tohumluk üretimi başta olmak üzere yetiştirme tekniği uygulamalarındaki iyileştirilmelerinin büyük payı bulunmaktadır.

Tablo 14: Samsun İlçeleri Arpa Ekiliş ve Üretim Miktarı (2020)

İlçeler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	25.415 ton SAMSUN Üretimine Göre Yüzdesi
Alaçam	39.612	8.467	%33,31
Asarcık	3.040	591	%2,33
Atakum	2.404	514	%2,02
Ayvacık	691	81	%0,32
Bafra	7.655	2.142	%8,43
Canik	2.238	348	%1,37
Çarşamba	2.027	457	%1,80
Havza	15.753	4.591	%18,06
İlkadım	3.920	792	%3,12
Kavak	8.291	1.418	%5,58
Ladik	9.673	2.255	%8,87
Ondokuzmayıs	1.105	215	%0,85
Salıpazarı	-	-	-
Tekkeköy	1.290	351	%1,38
Terme	-	-	-
Vezirköprü	11.162	2.864	%11,27
Yakakent	1.842	329	%1,29
TOPLAM	**110.703**	**25.415**	

TÜİK, 2020

Türkiye, 2004 yılı arpa üretimi 9 milyon tondur. 2008-2020 yılları arasında toplam arpa üretiminde 5-8 milyon ton arasında bir değişim yaşanmıştır. 2020 yılına baktığımızda 8,3 milyon ton olduğu görülmektedir. Samsun ili 25.415 ton arpa üretimi ile ülkesel üretimin %0,31'lik kısmını karşılamaktadır. 2008-2020 yılları arası Samsun ili arpa üretimi tablo

değerleri incelendiğinde, üretim 20-25 bin ton arasında değişim göstermiştir. Belirtilen süreler içinde en düşük üretim 16.808 ton ile 2016 yılına aittir.

Samsun ilinin Salıpazarı ve Terme ilçesi hariç bütün ilçelerinde Arpa üretimi yapılmaktadır. Arpa üretiminde buğdayda olduğu gibi ağırlıklı olarak kıyı ardı kuşağında yoğunlaşma görülmektedir.

En fazla arpa üreten ilçe %33,31 pay ve 8.647 ton ile Alaçam ilçesidir. Onu sırasıyla 4.591 ton ile Havza, 2.255 ton ile Ladik, 2.142 ton ile Bafra, 1.418 ton ile Kavak ilçesi izlemektedir. Ayvacık ve 19 Mayıs ilçelerinin toplam üretimi il üretiminin %1'i kadardır. Geriye kalan diğer 10 ilçenin her birinin il üretimindeki payı %1-3 arasında değişim göstermektedir.

Mısır, Uzun Yıllar Mısır Ekiliş Üretim Miktarı

Yurdumuzda tahıllar içerisinde; buğday ve arpadan sonra en geniş ekilişi olan mısır, insan gıdası hayvan yemi ve çok sayıda sanayi kolunda hammadde olarak kullanılmakta olup, ana ürün ve ikinci ürün olarak tane ve silajlık olarak başarıyla yetiştirilmektedir.

Yurdumuzun yaklaşık 23.2 milyon ha olan tarım alanının, 15,6 milyon hektarında yani % 67,2'sinde tahıllar yetiştirilmekte ve 29.1 milyon ton tahıl üretilmektedir. Yurdumuzda son yıllarda serin iklim tahıllarının aksine mısır ve çeltik ekilişlerinde önemli artışlar olmuştur.

2020 yılında mısır ekilişi 691.632 ha, üretimi 6.500.000 ton, verimi 941 kg/da'dır. Yurdumuz tarım alanlarının çok büyük bir bölümünün kurak ve yarı kurak iklimin etkisinde olması ve sulama olanaklarının yetersizliği, tahıl ekilişinde serin iklim tahıllarının payının yüksek olmasının en önemli nedenini oluşturmaktadır.

Türkiye'nin 1991-2010 yılları arasında mısır (dane) ekiliş, üretim ve verim ilişkilerine dair veriler incelendiğinde ekim alanlarında önemli dalgalanmaların olduğu dikkati çekmektedir. 2000 yılında 553 bin hektar olan mısır ekilişi %20 artarak 2020 yılında 691 bin hektara çıkmıştır. Bu artışta özellikle 2000'li yıllardan sonra tane ve silajlık mısırın destekleme kapsamına alınmasının ve mısır ekilişlerinin Akdeniz, Ege, Güneydoğu Anadolu ve İç Anadolu Bölgelerinde yaygınlaşmasının önemli payı olmuştur.

2003 yılından itibaren mısır ekim alanlarında bir artış görülmeye başlanmıştır. 2002 yılında 2.100.000 ton olan üretimi 2005 yılına gelindiğinde 4.200.00 tona 2020 yılına gelindiğinde üretim 6.500.000 tona yükselmiştir. Ekim alanlarında aynı oranda bir artış olmamış, bu üretim artışının önemli bir kısmı; yüksek verimli melez çeşitlerin üretime alınması, yetiştirme tekniği uygulamalarındaki olumlu gelişmeler mısırın ekim alanlarının yurdumuzun kuzey bölümünden güneye kaydırılmasından kaynaklanmıştır. 2020 yılı itibariyle Samsun ili mısır ekim alanı ve üretimi, Türkiye mısır ekim alanı ve üretiminin sırasıyla %1,40 ve %0,57'sini oluşturmaktadır. Konya ili 1.070.626 ton mısır üretimi ile ilk sırada yer almaktadır. İkinci sırayı 1.049.849 ton ile Şanlı Urfa, üçüncü sırayı 819.978 ton ile Adana almaktadır.

Konya, Şanlıurfa, Adana illeri Türkiye mısır üretiminin %45'ini karşılamaktadır. 2020 yılında Samsun, 37.034 ton mısır üretimi ile Türkiye'nin 6.500.000 tonluk mısır üretiminin %0,57'sini gerçekleştirmiştir. Samsun bu üretim rakamıyla ülkemizde mısır üretiminde 23. sıradadır. Samsun'da mısır üretiminin büyük kısmı sahil kuşağındaki ilçelerde gerçekleşmektedir. Samsun'un tüm ilçelerinde mısır üretilmektedir. Üretimin il geneline dağılması sulanamayan marjinal alanlarda da mısır yetiştirilmesi son yıllarda üretimde ve verimde büyük düşüşlere sebep olmuştur. Buna kurak geçen üretim sezonları da eklendiğinde bariz düşüşler göze çarpmaktadır. En fazla mısır üretimi 9.794 ton ile Bafra ilçesi 1. sıradadır. Bunu 7.547 ton ile Çarşamba ilçesi, 4.388 ton ile Terme ilçesi izlemektedir. 3 ilçe, ilin %58,67'sini üretmektedir.

Tablo 15: Uzun Yıllar Mısır (Dane) Ekiliş ve Üretim Miktarı (2008-2020)

Yıllar	SAMSUN		

	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	TÜRKİYE Üretim Miktarı (ton)	SAMSUN Üretim Yüzdesi
2008	274.929	128.560	4.274.000	%3,01
2009	293.038	129.873	4.250.000	%3,06
2010	260.271	120.928	4.310.000	%2,81
2011	244.438	113.782	4.200.000	%2,71
2012	186.683	94.076	4.600.000	%2,05
2013	167.063	81.209	5.900.000	%1,38
2014	166.234	76.099	5.950.000	%1,28
2015	151.535	68.983	6.400.000	%1,08
2016	165.433	73.244	6.400.000	%1,14
2017	165.447	74.945	5.900.000	%1,27
2018	123.185	54.300	5.700.000	%0,95
2019	119.236	50.090	6.000.000	%0,83
2020	96.899	37.034	6.500.000	%0,57

TÜİK, 2020

Samsun'da mısır ekilen alanlarda 1991 yılından bu yana genel bir düşüş yaşanmaktadır. Bu düşüş 2007 yılında en dibe vurmuş, 2007'den sonra ise bir miktar artmıştır. Üretim ise, yıldan yıla iniş çıkışlar göstermekle birlikte, genel bir düşme trendi sergilemektedir. Samsun'da mısır veriminde özellikle 2006'dan beri önemli bir canlanma olduğu görülmektedir. 2005 yılında 330 kg/da olan mısır verimi 2010 yılına gelindiğinde %29 düzeyinde bir artış ile 464 kg/da'a yükselmiştir. 2020 yılı itibarı ile verim 382 kg/da seviyesine gerilemiştir.

Tablo 16: Samsun İlçeleri Mısır (Dane) Ekiliş ve Üretim Miktarı (2020)

İlçeler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	37.034 ton SAMSUN Üretimine Göre Yüzdesi
Alaçam	314	195	%0,53
Asarcık	6.586	1.996	%5,39
Atakum	4.108	1.150	%3,11
Ayvacık	9.996	1.798	%4,85
Bafra	19.600	9.794	%26,45
Canik	7.056	1.241	%3,35
Çarşamba	12.074	7.547	%20,38
Havza	425	153	%0,41
İlkadım	1.889	378	%1,02
Kavak	11.368	2.727	%7,36
Ladik	1.019	570	%1,54
Ondokuzmayıs	3.332	1.536	%4,15
Salıpazarı	2.158	475	%1,28
Tekkeköy	3.646	1.895	%5,12
Terme	10.976	4.388	%11,85
Vezirköprü	1.960	1.097	%2,96
Yakakent	392	94	%0,25
TOPLAM	**96.899**	**37.034**	

TÜİK, 2020

Samsun ili mısırın istekleri yönünden elverişli olması nedeniyle üretim potansiyeli teşkil etmesi gerekirken, gerektiği gibi değerlendirilememektedir. Bunun başlıca nedeni düşük verim içeren yerli çeşitlerin kullanılması, marjinal alanlarda yetiştirilmesi, yetiştirme tekniklerinin

tam ve zamanında uygulanamaması, kurutma, depolama ve pazarlama sorunları ile bölgede yetişen fındık ile fiyat/gelir açısından rekabet edememesinden kaynaklanmaktadır. Ülkemizde mısır üretim hedeflerini doğru belirlemek için öncelikli hedef, birim alandan alınan ürünü arttırmak olmalıdır. Yalnızca ekim alanlarının veya toplam üretimin arttırılması yeterli amaç değildir. Samsun'da verim konusunda da önemli adımlar atılmalıdır.

Soya, Uzun Yıllar Soya Ekiliş ve Üretim Miktarı

Dünyada üretilen toplam yağlı tohumlu bitkilerin %50'den fazlasını oluşturan soya, aynı zamanda insan beslenmesinde yağ ve protein kaynağı olarak, küspesindeki ham protein içeriği ile de tavukçuluk, et ve süt hayvancılığında önemli bir yem kaynağı olarak kullanıldığından dolayı katma değeri yüksek bir üründür. Dünya geneli bitkisel yağ üretimi incelendiği zaman en fazla miktarda üretilen yağlı tohumların soya, kanola, ayçiçek, pamuk ve palm olduğu görülmektedir.

1982 yılına kadar soya üretiminin tamamına yakın kısmı Karadeniz Bölgesi sahil kesimlerinde ana ürün olarak karşılanırken bu tarihten sonra ikinci ürün projelerinin devreye girmesi ile Akdeniz Bölgesi üretim merkezi haline gelmiştir. Soyanın çok yönlü yararları ve ülkemizdeki yağ açığı göz önüne alınarak soya üretimine öncelik verilmeye başlanmıştır. 2004 yılında ülkesel yağlı tohum üretimimiz (çiğit dahil) 2.483 bin tondur. 10 yıl sonra bu üretim 3.492 bin ton, 2020 yılında ise 3.478 bin ton olmuştur. Gelinen süreç son altı yılda üretimin yeterince artmadığını göstermektedir. Artan nüfusa karşılık diğer gıda maddelerinde olduğu gibi yağ tüketimi de artacağından yağ bitkileri üretiminin artırılması kaçınılmazdır.

Tablo 17: Türkiye Soya Üreten İller Sıralaması (2020)

İller	Türkiye Üretim Sıralaması	Ekilen Alan (da)	Verim (kg/da)	Üretim Miktarı (ton)
Adana	1	210.400	469	98.596
Mersin	2	74.938	448	33.580
Osmaniye	3	23.154	379	8.764
Samsun	4	18.018	339	6.100
Kahramanmaraş	5	13.813	354	4.886
Şanlıurfa	6	5.532	200	1.104
Diyarbakır	7	1.686	448	755
Mardin	8	935	397	371
Hatay	9	673	395	266
Gaziantep	10	700	340	238
Edirne	11	272	570	155
Aydın	12	280	450	126
Konya	13	290	317	92
Afyonkarahisar	14	215	279	60
Ankara	15	166	259	43
Amasya	16	90	356	32
Çanakkale	17	50	360	18
Denizli	18	30	467	14
Eskişehir	19	29	310	9
Burdur	20	13	462	6
Bursa	21	25	200	5
Yozgat	22	28	107	3
Balıkesir	23	6	333	2

TÜİK, 2020

Tablo 18: Uzun Yıllar Soya Fasulyesi Ekiliş ve Üretim Miktarı (2008-2020)

Yıllar	SAMSUN		

	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	TÜRKİYE Üretim Miktarı (ton)	SAMSUN Üretim Yüzdesi
2008	21.100	7.281	34.461	%21,13
2009	18.870	6.761	38.442	%17,59
2010	25.050	8.606	86.540	%9,94
2011	25.330	9.893	102.260	%9,67
2012	29.634	12.092	122.114	%9,90
2013	26.404	10.740	180.000	%5,97
2014	29.820	12.513	150.000	%8,34
2015	33.470	14.704	161.000	%9,13
2016	30.083	11.751	165.000	%7,12
2017	25.544	10.081	140.000	%7,20
2018	20.287	7.714	140.000	%5,51
2019	17.033	5.093	150.000	%3,40
2020	18.018	6.100	155.225	%3,93

Günümüzde Türkiye'de soyanın tarımı ağırlıklı olarak Çukurova Bölgesi'nde yapılmaktadır. Türkiye'de soya üretiminin en fazla yapıldığı iller sırasıyla Adana, Mersin, Osmaniye, Samsun ve Kahramanmaraş'tır. Adana 98.596 ton üretimi ile açık ara lider konumdadır. Adana ve Mersin illeri ülke üretiminin %85'ini karşılamaktadır. Samsun ili 6.100 ton üretim miktarı ile ülke üretiminin %3,93'ünü üretmektedir. Ülkemizde soya üretimi 2020 yılı itibarı ile 23 ilde yapılmaktadır. 2020 rakamlarına göre, ülkemizde soya en çok 21.040 da ile Adana'da ekilmektedir. Samsun ili Adana, Mersin ve Osmaniye'nin ardında 4. sırada yer almaktadır. Samsun 6.100 ton ile Türkiye'nin toplam soya üretimin %3,93'ünü karşılamaktadır.

Tablo 19: Samsun İlçeleri Soya Ekiliş ve Üretim Miktarı (2020)

İlçeler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	6.100 ton SAMSUN Üretimine Göre Yüzdesi
Alaçam	250	69	%1,13
Asarcık	-	-	-
Atakum	-	-	-
Ayvacık	-	-	-
Bafra	1.825	629	%10,31
Canik	-	-	-
Çarşamba	2.838	1.255	%20,57
Havza	-	-	-
İlkadım	-	-	-
Kavak	-	-	-
Ladik	-	-	-
Ondokuzmayıs	-	-	-
Salıpazarı	7	3	%0,05
Tekkeköy	98	44	%0,72
Terme	13.000	4.100	%67,21
Vezirköprü	-	-	-
Yakakent	-	-	-
TOPLAM	**18.018**	**6.100**	

Genel olarak Türkiye'de 1991 yılından beri soya üretiminde bir düşüş eğilimi gözlenmektedir. Üretimdeki bu düşmeye karşılık, devamlı artan iç piyasa talebi dolayısıyla ithalat çok hızlı bir artış göstermiştir. Sanayiciler için iç piyasadan soya temin etmek yerine yurt dışından soya ithal etmek daha cazip hale gelmiştir. 2000 yılında ülkesel soya üretimi 44.500 ton olarak gerçekleşmiştir. Özellikle 2005 yılından itibaren inişli çıkışlı da olsa yukarı

doğru bir trend görülmektedir. 2010 yılında ise ekilen alan 23.472 hektara çıkmış ve üretim de 86.540 tona yükselmiştir. Aynı yıl Samsun soya üretimi 25.050 da alanda 8.606 ton üretim ile ülke üretiminin %9,94'ünü karşılamıştır. 2015 yılında ülkesel üretim 161 bin ton olmuştur. En yüksek üretim 2013 yılında 180.000 ton olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılında 35.134 ha alanda üretim yapılarak 155.225 ton ürün elde edilmiştir.

Tablo 20: Yıllar İtibarı ile Samsun İlçeleri Soya Üretimi (2004-2020)

Yıllar	Veriler	Bafra	Çarşamba	Salıpazarı	Tekkeköy	Terme	Alaçam
2004	Ekiliş Alanı (da)	0	6.700	410	630	15.480	0
	Üretim (ton)	0	2.152	146	191	5.481	0
2005	Ekiliş Alanı (da)	0	6.000	620	550	15.000	0
	Üretim (ton)	0	1.700	217	165	5.250	0
2006	Ekiliş Alanı (da)	0	6.100	750	150	15.000	0
	Üretim (ton)	0	2.030	300	52	5.245	0
2007	Ekiliş Alanı (da)	0	5.250	350	500	15.000	0
	Üretim (ton)	0	1.706	118	175	5.250	0
2008	Ekiliş Alanı (da)	0	5.500	350	250	15.000	0
	Üretim (ton)	0	1.825	118	88	5.250	0
2009	Ekiliş Alanı (da)	0	3.600	270	0	15.000	0
	Üretim (ton)	0	1.420	91	0	5.250	0
2010	Ekiliş Alanı (da)	0	7.250	300	0	17.500	0
	Üretim (ton)	0	2.378	103	0	6.125	0
2011	Ekiliş Alanı (da)	15	7.050	300	65	17.500	400
	Üretim (ton)	5	2.639	103	26	7.000	120
2012	Ekiliş Alanı (da)	0	8.169	300	170	20.500	495
	Üretim (ton)	0	3.080	103	68	8.618	233
2013	Ekiliş Alanı (da)	204	7.069	202	429	18.500	0
	Üretim (ton)	63	2.679	79	172	7.747	0
2014	Ekiliş Alanı (da)	900	7.200	200	2.670	18.500	350
	Üretim (ton)	313	2.797	81	1.368	7.802	152
2015	Ekiliş Alanı (da)	5.350	6.750	200	2.670	18.500	0
	Üretim (ton)	2.614	2.878	80	1.332	7.800	0
2016	Ekiliş Alanı (da)	5.153	6.593	202	100	18.000	35
	Üretim (ton)	2.124	2.796	81	40	6.700	10
2017	Ekiliş Alanı (da)	1.345	5.850	200	114	18.000	35
	Üretim (ton)	549	2.654	77	47	6.744	10
2018	Ekiliş Alanı (da)	1.563	3.251	224	67	15.137	45
	Üretim (ton)	556	1.283	86	30	5.746	13
2019	Ekiliş Alanı (da)	1.303	2.656	190	181	12.663	40
	Üretim (ton)	459	1.237	72	82	3.231	12
2020	Ekiliş Alanı (da)	1.825	2.838	7	98	13.000	250
	Üretim (ton)	629	1.255	3	44	4.100	69

TÜİK, 2020

Türkiye geneli için ifade edildiği üzere, ekilen alan ile birlikte seyreden verim artışları aslında teknik olarak verimin artmasından değil, ürüne uygun olmayan alanlardan üretimin çekilmesi sonucu ürüne daha uygun olan alanlarda üretimin yapılmasından da kaynaklanabilir. Bu yüzden söz konusu verim artışına dikkatle yaklaşmak gerekmektedir.

Samsun ilçeleri soya fasulyesi ekiliş üretimi tablosu incelendiğinde 6 ilçede soya üretimi yapıldığı görülmektedir. Tek başına Terme ilçesi 4.100 ton soya üretimi ile Samsun ili

üretiminin %67,21 gibi bir oranla büyük bir kısmını üretmektedir. Bu ilçeyi sırasıyla Çarşamba ve Bafra ilçesi izlemektedir.

Samsun'da soya üreten ilçeler aynı zamanda fındık üretiminin yoğun olarak tarımının yapıldığı plantasyonları barındırmaktadır. Ürünlerin rekabet edebilirliğini değerlendirdiğimizde Fındık her geçen yıl ön plana çıkmaktadır. Dikkat edilirse bu ilçelerde soya üretimi sürekli olarak düşmektedir.

Türkiye Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeli Kapsamında Desteklenen Ürünler:

Samsun-Alaçam: Arpa, Buğday, Çeltik, Soya, Ayçiçeği (Yağlık), Yem Bitkileri, Fındık.

Samsun-Bafra: Arpa, Buğday, Çeltik, Mısır (Dane), Kanola, Soya, Ayçiçeği (Yağlık), Yem Bitkileri, Fındık, Patates

Samsun-Çarşamba: Arpa, Buğday, Çeltik, Mısır (Dane), Soya, Ayçiçeği (Yağlık), Yem Bitkileri, Fındık

Samsun-Tekkeköy: Arpa, Buğday, Çeltik, Mısır (Dane), Soya, Ayçiçeği (Yağlık), Yem Bitkileri, Fındık, Patates

Samsun-Terme: Buğday, Çeltik, Mısır (Dane), Soya, Yem Bitkileri, Fındık

Soya üreten ilçelerde desteklenen diğer ürünlere bakıldığında rekabeti kazanan ürünün fındık olduğu bariz gözlenebilmektedir.

1991 yılında Samsun'da soya üretimi düşme eğilimine girmiş ve 1999 yılına kadar ekilen alanlarda devamlı azalma olmuştur. 1991 yılında 5.320 hektar olan ekilen alan, 1999 yılında 2.583 hektara düşmüştür. 2000 ile 2003 yıllarında soya ekiminde bir artış gözlenmiş, 2003 yılında ekilen alan 3.634 hektara yükselmiştir; fakat 2003 yılından 2010 yılına kadar yeni bir düşme trendi yaşanmıştır. 2009 yılında ekilen alan 1.887 hektara kadar gerilemiş, ancak 2010 yılında ekilen alanlarda %33'lük bir artış gerçekleşmiş ve soya ekim alanı 2.505 hektara

çıkmıştır. 2015 yılında ise 3.347 ha alanda soya hasadı yapılmış, 14.704 ton soya üretimine karşılık 439 kg/da verim alınmıştır. 2020 yılında 1.801 ha üretim alanında 6.100 ton ürün alınmıştır. Dikkat edilirse 2015 yılından bu yana son 5 yılda üretim alanı %42 azalmıştır. Soya ekim alanları oldukça iniş çıkışlı bir seyir izlemektedir. Henüz kendini göstermiş bir yükselme trendi görülmemektedir. Bunun nedenleri olarak;

1.Yağlı tohumlara uygulanan pirim miktarının yeterli düzeyde olmaması ve zamanında ödenmemesi,

2.Birim alandaki getirisinin düşük olması nedeniyle, yetiştirildikleri bölgede alternatif ürün olabilecek "fındık" ile rekabet edememesi,

3.Dünya Ticaret Örgütü ile yapılan anlaşmalar gereği, yağlı tohum ve türevleri ithalatına getirilen fonların (vergi oranının) düşük olması veya vergilerden muaf tutulması,

4.Yağlı tohumlardaki üretim maliyetlerinin yüksek olması nedeniyle dış pazar fiyatlarıyla rekabet edememesidir.

Bu sayılanların haricinde tarımsal sulama alanlarının yeterli düzeyde artmaması da üretimi kısıtlayan en önemli faktördür.

Genel Değerlendirme

Türkiye'de soya üretimi için gerekli ekolojik ve iklimsel şartlar mevcut olmasına rağmen; soya aynı şartlarda yetiştirilen diğer alternatif ürünler ile ekonomik olarak rekabet edemediği için üretimi sınırlı düzeyde kalmaktadır. Ayrıca, özellikle dünya soya fiyatlarının yurtiçi fiyatlardan düşük gerçekleştiği yıllarda üreticiler pazarlama problemi yaşadığından, daha kolay pazarlayacağı ürünleri tercih etmektedirler.

Soya üretiminin büyük kısmının gerçekleştiği Çukurova Bölgesi'nde soya fasulyesi buğday, mısır ve pamukla rekabet etmektedir. Üreticiler, pamuğun cazip getirileri nedeniyle pamuk üretimini daha fazla tercih etmektedirler. Bölgede soya ekimi çoğunlukla ürün rotasyonları için kullanılmaktadır.

Samsun'da ise Fındık ile rekabet söz konusudur. Türkiye'de özellikle bitkisel yağ ve hayvan yemi olarak yararlanılan soyadan bugün çok sayıda sanayi ürünü elde edilmektedir. Bu nedenle soyanın özel sektör ve devlet tarafından sanayi alanında kullanımı mutlaka teşvik edilmelidir.

Türkiye'de üretilen soyaların Genetiği Değiştirilmiş Organizma (GDO)'suz olduğu gerçeğinin ulusal ve uluslararası alanda dile getirerek, GDO'suz soya imajı vurgulanarak, ülkemizde üretilen soya ve soyadan elde edilen ürünlerin pazarlama imkânları geliştirilmelidir. Türkiye'de organik tavukçuluk için önemli bir girdi olan organik soya için desteklemelerde ayrı bir yer verilmeli böylece organik tavuk üretiminin de teşvik edilmesi sağlanmalıdır. Soyayı işleyen sanayi kuruluşları yurtiçinde soya alımlarında sözleşmeli üretim modelini yaygınlaştırarak Türkiye'de soya tarımının gelişmesine katkıda bulunmalıdır.

Üreticilerden alınan soya, birliklerin fabrikalarında işlenmekte, bir kısmı da tüccarlar tarafından alınarak özel sektör yağ fabrikalarına satılmaktadır. Soyada rastlanan tek sözleşmeli üretim şekli özel tohumculuk şirketlerinin tohumluk üretimi şeklindedir. Ülkenin ihtiyacından fazla üretimi yapılan ve dış ticaret imkânı olmayan ürünlere yüksek fiyatlar verilmesinin önüne geçilmeli ve ülkenin soya gibi öncelikli ihtiyaç duyduğu ürünlere geçilmesi sağlanmalıdır.

Soya üretiminde maliyeti düşürücü teknolojilere yönelik araştırmalara ağırlık verilmelidir. Soya üretiminde destekler teknik anlamda üretimi artıracak şekilde değerlendirilmeli ve soyanın üretim maliyetlerini kalıcı olarak düşürecek ve ülkemizi dünyada soya üretiminde rekabetçi yapacak şekilde politikalar uygulanmalıdır. Gerek Türkiye'de, gerekse Samsun'da soya üretim alanı ve üretim miktarları arttırılırsa soyanın dane, ham yağ ve küspe olarak ithalatı hızlı bir şekilde azalacaktır. Samsun'da tarımsal sanayinin geliştirilmesinde ana rol oynayabilecek soyanın üretiminin arttırılması bu nedenle çok önemlidir.

Türkiye'nin dışa bağımlı olduğu ürünlerden; yağlı tohumlar üretiminin yaygınlaştırılması için, tarla ziraatı yapılan alanlarda, ürün rotasyonuna Soya Fasulyesinin girmesi sağlanmalıdır. Soya fasulyesi için getirilen reel destekleme politikaları diğer ürünler için de temin edilmelidir.

Yeterli desteği alamayan üretici, katma değeri yüksek ürünler yerine düşük maliyetle üretilen ürünlere (buğday gibi) yönelirken, sanayiciler iç piyasadan soya temin etmek yerine yurt dışından ithal etme yolu ile ham madde temini yolunu seçmektedir.

Yerli düşük soya üretiminin artan iç piyasa talebi karşılayamaması sonucunda ülkemizde ham yağ açığı oluşmakta, yem sektörü küspe ihtiyacını karşılayamamakta ve ithalat yoluna gidilmektedir. Bir sonraki yıl için tahmin edilen fiyat ile kar etmeyi planlayan üretici piyasa fiyatının beklenenden daha düşük gerçekleşmesi sebebiyle zarar etmekte ve üretimden çekilmek zorunda kalmaktadır. Bu durumda oluşan açık ithalatla karşılanmaktadır.

Soya üretimini arttırmak için mısır-soya fiyat politikaları belli bir parite üzerinden belirlenmelidir. Soyaya uygulanan fiyat paritesi üretim maliyetinin altında kalmadıkça ve devlet desteği (prim ödemeleri) arttıkça çiftçi soya üretimine yönelebilecektir.

İkinci ürün olarak ekilen mısır ürününün birim alandan alınan yüksek verimi üreticileri mısır ürünü yetiştirmeye yöneltmektedir. Dane farkından dolayı mısır dekara 700-1000 kg arasında verime sahipken, soya ortalama 220-320 kg arasında verime sahiptir. Soya fiyatı mısır fiyatının iki katı bile olsa üretici 1 dekar mısırdan daha fazla gelir elde etmektedir.

Mısır ile soya fasulyesinin bir dekardan sağladığı geliri dikkate alındığında mısır soyaya nazaran üç kat daha fazla gelir getirmektedir. Son 10 yıllık mısır/soya parite ortalaması 2,1 olmasına rağmen bu parite giderek azalmış ve son iki yılda 1,4'lere kadar düşmüştür. Soya fasulyesine mısıra kıyasla yeterli fiyat verilmediğinden özellikle Çukurova Bölgesinde ekim alanları sürekli mısır lehine, soya fasulyesi aleyhine gelişim göstermiştir.

Ayrıca, pazarlamada diğer ürünlerle rekabet edememesi, alım garantisinin olmaması, entegre soya sanayinin bulunmaması, soya ürünleri tüketim alışkanlığının olmaması da üretimi etkileyen faktörlerdendir.

Soya fasulyesi alım fiyatının ve üreticilere ödenecek destekleme prim miktarının Mayıs ayı içerisinde ve en geç mısır alım fiyatları ile birlikte açıklanması gerekmektedir.

Ülkemiz bitkisel yağ açığının kapatılabilmesinde belirli bir yeri olan soya fasulyesinin üretiminin teşviki için uygulanan destekleme prim sistemine devam edilmesinde mutlak zaruret bulunmaktadır. Bununla birlikte, sözleşmeli üretimin yerleştirilmesi, entegre soya işleme tesislerinin yaygınlaştırılması, soya ürünleri tüketiminin yaygınlaştırılması için tanıtım ve reklam yapılması, ürün borsalarının kurulması, üretim fazlası olan ürünler yerine ekilecek alternatif ürünlerde soya fasulyesine öncelik verilmesi önem arz etmektedir.

Ayçiçeği ve mısır gibi ürünlerin yüksek ithalat tarifeleri ile korunduğu, ancak soya fasulyesinin ise korunmadığı için üreticiler açısından olumsuz algılamalara neden olmaktadır. Ancak tarife yoluyla yapılacak bu korumanın, yerli üretimin aşırı şekilde korunmasına ve sonuçta üretici verimsizliğinin teşvik edilmesine yol açacak şekilde belirlenmemesi sağlanmalıdır. Bu kapsamda, ürünün ithalatında vergi uygulanmamasının üretimin azalmasına ve ithalata sebep olduğundan, tariflerin yükseltilerek, mısır ve ayçiçeğindeki oranlarla eşitlenmesi ve prim miktarlarının ekim sezonundan önce belirlenmesi ve zamanında ödenmesini sağlamalıdır.

Çeltik, Uzun Yıllar Ekiliş ve Üretim Miktarı

Nüfusun hızla arttığı dünyada, en hayatî konulardan biri günümüz ve gelecek nesillerin beslenme ihtiyacının nasıl karşılanacağı konusudur. Dünya nüfusunun, 2050 yılında yaklaşık 10 milyara ulaşacağı tahmin edilirken, bu nüfusun gıda talebinin de %60 oranında artacağı öngörülüyor. Bu noktada buğday ile birlikte çeltik (pirinç) ve bakliyat üretimi kritik önemdedir.

Tablo 21: Uzun Yıllar Çeltik Ekiliş ve Üretim Miktarı (2008-2020)

Yıllar	SAMSUN		TÜRKİYE Üretim Miktarı (ton)	SAMSUN Üretim Yüzdesi
	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)		
2008	85.833	65.405	753.325	%8,68
2009	98.950	81.336	750.000	%10,84
2010	144.638	125.182	860.000	%14,56
2011	135.622	125.691	900.000	%13,97
2012	154.201	111.754	880.000	%12,70
2013	144.128	122.710	900.000	%13,63
2014	160.375	114.698	830.000	%13,82
2015	149.821	122.600	920.000	%13,33
2016	156.297	128.715	920.000	%13,99
2017	165.965	133.038	900.000	%14,78
2018	180.564	133.221	940.000	%14,17
2019	184.357	137.069	1.000.000	%13,71
2020	197.386	159.147	980.000	%16,24

TÜİK, 2020

Tablo 22: Samsun İlçeleri Çeltik Ekiliş ve Üretim Miktarı (2020)

İlçeler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	159.147 ton SAMSUN Üretimine Göre Yüzdesi
Alaçam	23.743	17.853	%11,22
Asarcık	-	-	-
Atakum	-	-	-
Ayvacık	-	-	-
Bafra	134.022	112.429	%70,64
Canik	-	-	-
Çarşamba	11.723	9.359	%5,88
Havza	-	-	-
İlkadım	-	-	-
Kavak	-	-	-
Ladik	-	-	-
Ondokuzmayıs	5.500	4.136	%2,60
Salıpazarı	484	332	%0,21
Tekkeköy	3.915	3.128	%1,97
Terme	17.518	11.526	%7,24
Vezirköprü	-	-	-
Yakakent	481	384	%0,24
TOPLAM	**197.386**	**159.147**	

TÜİK, 2020

Yurdumuzun son yıllardaki çeltik üretimleri elde edilen artış dikkati çekmektedir. 2000 yılında 350 bin ton olan çeltik üretimimiz, 2020 yılında 980 bin tona ulaşmıştır. Çeltik birim alan veriminde son dönemde büyük artışlar elde edilmiştir. 2000 yılında 605 kg/da olan verim 2020 yılında %38 artarak 980 kg/da ulaşmıştır. Son yirmi yılın en yüksek çeltik üretimi 905 kg/da ile 2011 yılında elde edilmiştir.

Dünya çeltik veriminin 460 kg/da olduğu göz önüne alındığında, çeltik birim alan veriminde elde ettiğimiz başarı daha iyi anlaşılacaktır. Çeltik üretimde elde edilen bu artışta; ekim alanlarının genişlemesinin yanı sıra özellikle 1982 yılından sonra "Ülkesel Çeltik Araştırmaları Projesi" kapsamında başlayan ıslah çalışmaları sonucu Trakya Tarımsal

Araştırma Enstitüsü ve Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü tarafından geliştirilen yüksek verimli ve kaliteli çeltik çeşitlerinin yetiştirilmeye başlanmasının çok büyük katkısı olmuştur.

Türkiye, çeltik ve pirinçte ithalatçı bir ülke konumunda olmasına rağmen özellikle 2000 yılından sonra uygulamaya konulan tarımsal politikalar ve yapılan desteklemelerin yanında kaliteli ve yüksek verimli çeşitlerin kullanılması, çeltik yetiştirme tekniği uygulamalarının iyileştirilmesi ve çeltik üreticisinin modern tarım yöntemlerini kullanmasıyla üretimde ciddi artışlar olmuştur.

Çeltik üretim alanları ülke genelinde olduğu gibi Samsun ilinde de büyük artışlar olmuştur. 2000 yılında Samsun 64.460 da alanda 38.672 ton çeltik üretmiştir. Son 20 yılda üretim alanları, üretim miktarı ve verimde bariz artışlar yaşanmıştır. 2020 yılı Samsun çeltik üretimi 197.386 da alandan 137.069 ton ürün elde edilerek Türkiye üretiminin %14'ünü karşılamıştır. Özellikle 2000'li yılların başından itibaren ekim alanlarının genişlemesi, üreticiler tarafından sertifikalı tohum kullanımının yaygınlaşması, Araştırma Kurumlarımızca geliştirilen Osmancık gibi yeni çeşitlerin devreye girmesi üretim artışını hızlandırmıştır.

Samsun ili ve yöresi, çeltik üretim potansiyeli yönünden özellikle de, arazi varlığı, su kaynakları, iklim, dekara verim, karlılık durumu ve pirinç piyasası açısından en şanslı illerimizden birisidir. Bu potansiyelin çeltik tarımı açısından değerlendirilmesi için, izlenmesi gereken yolların başında, iyi bir toprak hazırlığı, yöreye, toprak ve iklim şartlarına uygun yüksek verimli çeşit ve sertifikalı tohum gelmektedir. Ekim zamanının iyi seçilmesi, birim alanda çıkacak bitki sayısı, sulama suyu rejimine ve sıcaklığına dikkat edilmesi, gübrelemenin bilinçli bir şekilde yapılması gerekmektedir. Hem tarla hem depolarda hastalık, zararlı ve yabancı otlar için gereği kadar zirai mücadele önlemleri alınması ve elde edilen çeltik ürünün sağlıklı bir biçimde depolanması gelmektedir.

Samsun ilinde 8 ilçede çeltik üretimi yapılmaktadır. Üretim yapan ilçelerin tamamı 1. Alt bölge olan sahil kuşağında yer almaktadır. Son 15 yıllık süreçte Samsun'da çeltik üretim alanları artarken verimde de büyük değişimler yaşanmıştır. 2020 yılı verilerine göre Samsun 159.147 ton çeltik üretimiyle Türkiye'de üretim yapan 29 il arasında Edirne'nin ardından %16,24 payla 2. sırada yer almaktadır.

Samsun'daki çeltik üretimin %72,4'ü Bafra'da gerçekleşmiştir. 2020 yılı rakamlarına göre Bafra, 112.429 ton çeltik üretimi gerçekleştirmiştir. Bafra çeltik üretim alanları arasında Edirne'nin İpsala ilçesinin ardından 2. sırada gelmekte olup Türkiye üretiminin yaklaşık %10'unu karşılamaktadır. Üretim miktarı ve veriminin yüksek olmasına rağmen Bafra pirinci markalaşamamıştır. Bafra'da çeltik tarımındaki en önemli sorun pazarlama olarak karşımıza çıkmaktadır. Üretim miktarı çok daha düşük olmasına rağmen Terme pirinci piyasalarda daha

fazla bilinir durumdadır. Saha görüşmelerinde, Bafra'da üretilen pirincin çoğunlukla toptan ticarete yönelik büyük paketlerde pazara sunuluyor olması markalaşma yolundaki engellerden birisi olarak vurgulanmıştır. Marketlerde sunulacak 1-2 kg'lık raf ürünlerinin azlığı nedeniyle yörede pirinçten elde edilen katma değer düşük kalmaktadır. Bu tür raf ürünlerinin sunulabilmesi için mevcut ve yeni kurulacak tesislerde kurutma olanaklarının iyileştirilmesi ve lojistik ile pazarlama organizasyonlarının etkin bir şekilde kurulması gerekmektedir.

Pilavlık pirinç dışında pirinç unu, nişasta vb. ürünlerin işlenmesi de yine katma değer artışı sağlayacaktır. Bunun yanında Bafra Ticaret Borsası tarafından başlatılan coğrafi işaret belgesi alınmasına yönelik çalışmaların tamamlanması ürünün tanıtımı açısından çok olumlu katkılar sağlayacaktır. Ancak coğrafi işaret belgesi alınmasındaki en önemli engel üreticiler tarafından yaklaşık 10 tane farklı çeşit tohum kullanıyor olmasıdır. Pirinçte markalaşmanın sağlanması açısından en önemli hususlardan biri bu üretim çeşitliliğinin azaltılmasıdır.

Tablo 23: Türkiye Çeltik Üreten İller Sıralaması (2020)

İller	Türkiye Üretim Sıralaması	Ekilen Alan (da)	Verim (kg/da)	Üretim Miktarı (ton)
Edirne	1	494.179	803	396.993
Samsun	2	197.386	806	159.147
Balıkesir	3	164.742	740	121.935
Çanakkale	4	112.278	837	93.933
Çorum	5	76.406	779	59.493
Sinop	6	44.070	764	33.677
Çankırı	7	29.450	710	20.912
Tekirdağ	8	26.070	797	20.778
Bursa	9	24.934	723	18.015
Kırklareli	10	17.988	773	13.906
Mersin	11	13.740	641	8.814
Kastamonu	12	11.500	723	8.316
Diyarbakır	13	15.687	458	7.187
Kırıkkale	14	5.000	893	4.464
İstanbul	15	2.900	769	2.229
Amasya	16	2.000	940	1.880
Ankara	17	2.215	799	1.770
Şanlıurfa	18	4.479	328	1.471
Iğdır	19	2.050	564	1.156
Tokat	20	1.500	681	1.022
Düzce	21	1.316	699	920
Mardin	22	1.620	493	799
Hatay	23	1.135	470	533
Karabük	24	450	847	381
Hakkari	25	400	188	75
Bolu	26	230	322	74
Artvin	27	125	552	69
Bingöl	28	70	400	28
Kahramanmaraş	29	60	383	23

TÜİK, 2020

Samsun'da Bafra'yı 17.853 ton ile Alaçam ve 11.526 ton ile Terme takip etmektedir. En yüksek verim değerlerine de Yakakent ve Çarşamba'da ulaşılmıştır.

Ülkemizde gerek üretim maliyetlerinin yüksek oluşu gerekse rekabet içerisinde olduğumuz ülkelerin verimlerindeki yükseklik, üreticinin ve çeltik üretiminin korunmasını zorunlu kılmaktadır. Rekabeti oluşturan koşullar sağlanıncaya kadar, çeltik üreticisi düşük

fiyatlı ürünlere karşı korunmalıdır. TMO üretici fiyatlarının gerilediği durumlarda piyasaya zamanında müdahale etmeli, üreticiyi mağdur etmeyecek fiyatı açıklamalıdır.

Çeltik üretiminin artırılması için yeni sulanan alanlar açılmalı; ayrıca sulama ücretleri azaltılmalıdır. Son zamanlarda çeltik üretiminde damlama sulama yöntemi ile üretim denemeleri Bafra ilçesinde yapılmaya başlanmıştır. Verilen destekler üretim maliyetleri dikkate alınarak belirlenmelidir. Sertifikalı tohumluk kullanımının yaygınlaştırılması için prim ödemelerinde sertifikalı tohumluk kullananlara yapılan destek artırılmalıdır. İthalata bağlı kaldığımız ürünlerin üretiminde kullanılan gübre, mazot, tarımsal sulamada kullanılan elektrik gibi girdilerde KDV`ler kaldırılarak birim fiyatlarının düşürülmesi sağlanmalıdır. Ürün bazında örgütlenme artırılarak, üreticilere daha güçlü ürün pazarlama ortamı sağlanmalıdır.

TÜİK 2020 verilerine göre toplam 29 ilde 1 milyon 253bin 980 dekar alanda çeltik tarımı yapılmaktadır. Ekilen alan ve üretim bakımından ilk sırada Marmara Bölgesi yer almaktadır. Buna göre üretimin %60'ı Marmara Bölgesi'ndedir. Karadeniz ise üretimin %27'sine sahiptir ve bu iki bölge Türkiye üretiminin %87'sini oluşturmaktadır.

2019-2020 üretim sezonunda Türkiye'de çeltik üretimi 125.398 hektar alanda gerçekleşmiştir. Çeltik üretiminde il düzeyinde de yoğunlaşma vardır. 2020 yılında üretilen 980.000 ton çeltiğin 396.993 tonu Edirne (%41), 159.147 ton'u Samsun'da (%16,2'si) üretilmiştir. Balıkesir %12,4, Çanakkale %9,60 ve Çorum %6,07'lik bir paya sahiptir. 5 ilin üretimleri toplam üretimin %84,8'ini oluşturmaktadır. Kalan %16'lik kısmı ise Sinop, Tekirdağ, Kırklareli, Bursa, Çankırı, Diyarbakır ve Mersin gibi diğer iller oluşturmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

✓ Türkiye 1984 yılından beri çeltik ve pirinç ithalatçısı bir ülkedir. Ancak son yıllarda verilen destekler ve yurt dışı fiyatların yüksek seyretmesi, üreticimizi teşvik etmiş, kaliteli ve sertifikalı tohumluk kullanımı, verimlilikteki gelişmeler ve alınan ilave tedbirlerle birlikte yerli üretimimiz sürekli yükselmiştir.

✓ Ancak ülkemizde çeltik üretiminde kullanılan mazot, elektrik, kimyasal gübre ve ilaç gibi temel girdilerin fiyatları, pirinç ithalatı yaptığımız ABD, Rusya Federasyonu, Bulgaristan, Portekiz gibi ülkelerin fiyatları ile karşılaştırıldığında oldukça yüksektir. Bu da ülkemizde üretim maliyetini artırmakta ve ucuz maliyetli ithal pirinç ile rekabet zorlaşmaktadır. Rekabeti oluşturan koşullar sağlanıncaya kadar, çeltik üreticisi düşük fiyatlı ürünlere karşı korunmalıdır.

✓ TMO üretici fiyatlarının gerilediği durumlarda piyasaya zamanında müdahale etmeli, üreticiyi mağdur etmeyecek bir müdahale fiyatı açıklamalıdır. Açıklanan fiyat kesinlikle girdi fiyatlarındaki artışın ve reel enflasyonun altında olmamalıdır.

✓ Son yıllarda çeltik verim ve üretiminde ve de çeltik fabrikalarında görülen kapasite artışı ve çeltiğin gümrüğünün sanayi açısından daha avantajlı olması, pirinç ithalatını azaltmakta ve çeltik ihracatına kaymaktadır. Hasat döneminde ithalata kesinlikle izin verilmemelidir.

✓ Türkiye'de son yıllarda milli gelir düzeyinin artması, teknolojik gelişmeler ve verimlilik sebebiyle çeltik fabrikalarında ciddi değişim ve yenilenmeler olmuştur. Bu nedenle dahilde İşleme Rejimi kapsamında yapılan pirinç ihracatları son dönemlerde artış göstermektedir. Bunun en önemli sebepleri Mısır devletinin çeltik ihracatını durdurması, daha önce bu ülkenin sürekli pazarı konumunda olan Suriye, Lübnan, Ürdün, Libya ve benzeri ülkelerde pirinç ihtiyacı doğması ve bu taleplerin doğrudan ülkemize gelmeye başlamasıdır. Bu durum Türkiye çeltik işleyen sanayi ve ülkemiz için önemli bir fırsattır. Türkiye çeltik ithal etmek kaydı ile çeşitli ülkelere ihracat yapmaktadır.

✓ Türkiye'nin çevresindeki ülkelerin çoğu pirinç ithalatçısı konumundadır. Bundan dolayı Dahilde İşleme Rejimi ve bu sistemin sektörün önünü açacak şekilde düzenlenmesi çok önemlidir. Geçmiş yıllarda ithalatçı konumunda olan Türkiye özellikle Orta Doğu ülkelerine pirinç satışı yaparak bu rejim kapsamında ülkemize döviz kazandırmaya başlamıştır.

✓ Ülkemizdeki çeltik işleyen sanayi makine ve teçhizat, kapasite ve teknik bilgi birikimi bakımından oldukça iyi durumdadır. Bu nedenlerle yurtdışından çeltik ithal ederek, yurtiçinde pirince işledikten sonra yurtdışına pirinç ihraç etme potansiyeli yüksektir ve sektörün önünü açacak mevzuat değişikliklerinin yapılması uygun olacaktır.

✓ Çeltik üretimi, sertifikalı tohum kullanımı ve ürüne yapılan destek ödemeleriyle desteklenmektedir. Bu desteklerin korunması ve mümkünse destek miktarının arttırılması çeltik üretiminin yükselmesine önemli katkı sağlayacaktır**.**

✓ Çeltik üretiminin artırılması için yeni sulanan alanlar açılmalı; ayrıca sulama ücretleri düşürülmelidir.

Ayçiçeği, Uzun Yıllar Ekiliş ve Üretim Miktarı

Türkiye'de yağlı tohum denildiği zaman akla ayçiçeği ve çiğit gelmektedir. Zira bu iki ürün Türkiye yağlı tohum üretiminin %87,2'sini oluşturmaktadır. Soya, kolza ve aspir üretiminde son yıllarda önemli artışlar olmuş, ancak beklenilen seviyelere ulaşmamıştır. Türkiye'de yağlı tohum üretimine ayrılan alan, toplam tahıllar ve diğer bitkisel ürünler alanlarının ancak %7'sini oluşturmaktadır. Bu nedenle yerli üretimden sağlanan yağlı tohum miktarı, ülke gereksinimlerini karşılayamadığı için, her yıl yurt dışından binlerce ton yağlı tohum ve ham yağ ithal edilmektedir.

Ülkemizin Yağlı tohum ve türevleri ithalatı yıllık 3-3,5 milyar dolarlık hacimle tarımsal ürün ithalatında ilk sıradadır. Tarım ürünleri ticaretinde dış ticaret açığımız yokken, Yağlı tohum ve türevlerinde dış ticaret açığımız yıllık 2,5-3 milyar $. Ayçiçeği tohum üretimimiz 1 milyon 900 bin tondur. Hammadde ihtiyacımızı karşılamak için; ekim alanımızı 2 katına çıkarmalı 2,5-3 milyon ton ayçiçeği tohumu üretmeliyiz. Türkiye; Bitkisel yağ üretiminde hammadde ihtiyacının %75'ini yurtdışından karşılamaktadır.

Tablo 24: Uzun Yıllar Ayçiçeği Ekiliş ve Üretim Miktarı (2008-2020)

Yıllar	SAMSUN		TÜRKİYE Üretim Miktarı (ton)	SAMSUN Üretim Yüzdesi
	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)		
2008	80.142	15.373	992.000	%1,55
2009	77.996	18.522	1.057.125	%1,75
2010	78.839	18.475	1.320.000	%1,40
2011	120.112	33.948	1.335.000	%2,54
2012	104.864	37.659	1.370.000	%2,75
2013	115.649	33.018	1.523.000	%2,17
2014	118.576	27.652	1.637.900	%1,69
2015	127.866	39.083	1.680.700	%2,33
2016	151.901	35.546	1.670.716	%2,13
2017	157.324	38.253	1.964.385	%1,95
2018	157.312	40.806	1.949.229	%2,09
2019	167.056	46.487	2.100.000	%2,21
2020	163.023	44.479	2.067.004	%2,15

TÜİK, 2020

Yapılan hesaplamalara göre ülkemizde işlenebilir tarım alanlarının ancak %7'lik kısmında yağlı tohum üretimi yapılmaktadır. Bu da yeterli olmamaktadır. 2030'lu yıllarda, yağlı tohum üretiminin yeterli olabilmesi için, yağlı tohum ekim alanlarının %15-20 düzeylerine ulaşması, diğer bir ifadeyle yağlı tohum üretiminin, 8-9 milyon tonların üzerine çıkartılması gerekmektedir. Bu nedenle, bitkisel yağlı tohum üretim programlarımızın bu hedefler dikkate alınarak yapılması büyük önem arz etmektedir.

Ülkesel olarak ekiliş ve üretimin değişimine göz attığımızda 1991 yılında Türkiye ayçiçeği ekim alanı 567.500 ha, üretimi 800.000 ton ve verimi ise 1.417 kg/ha olarak gerçekleşmiştir. 1991-2001 yılları arasında ekim alanlarında 57.500 ha azalma ile üretim 800.000 tondan 650.000 ton seviyesine inmiştir. 2001 yılından sonra ayçiçeği üretiminde yeniden bir artış eğilimi başlamıştır. 2001 yılında 650.000 tona inen üretim 2010 yılına gelindiğinde 1.320.000 tona, yani 2001 üretiminin 2 katına yükselmiştir. Bir başka önemli olumlu gelişme ise, söz konusu üretim artışının aynı zamanda verim artışı ile birlikte meydana gelmiş olmasıdır. 2001 yılında ortalama verim 1.277 kg/ha iken 2010 yılına gelindiğinde verim %61'lik bir artış ile 2.058 kg/ha rakamına ulaşmıştır. 2015 yılı itibariyle 653.323 ha alanda 1.637.900 ton ayçiçeği üretimi gerçekleşmiş olup; verim ise 2.507 kg/ha seviyelerine ulaşmıştır. 2020 için ayçiçeği ekim alanı 650.870 ha. Ve üretim 1.900.bin ton olup verim 273 kg/da alarak gerçekleşmiştir.

Samsun ili 2020 yılı TÜİK verilerine göre tarım arazilerinin dağılımı incelendiğinde 375.107 hektar tarım arazisinin 18.208 hektarının yağlı tohum bitkilerinin ekilişine ayrıldığı görülmektedir. Bu, %4,8 gibi küçük bir orana karşılık gelmektedir. Ayçiçeği ekim alanı 16.302 hektar olup yağlı tohum bitkileri ekilişine oranı %90'dır.

Uzun yıllar ayçiçeğinin Samsun'da ekilişi incelendiğinde 1991 yılında 17.270 ha alanda 33.069 ton ayçiçeği üretimi gerçekleştiği görülmektedir. 1991 yılından sonra hemen her yıl üretim alanları azalmış ve nihayetinde 2003 yılında 7.722 ha alandan 9.840 ton ürün alınmıştır. Diğer taraftan, 2003 yılından sonra ayçiçeği üretimi ve veriminde önemli bir canlanma görülmektedir. İniş-çıkışlar devam etse de, 2010 yılında üretim, 2003 yılına göre %88 oranında

artmıştır. Burada önemli olan bir diğer nokta aynı dönemde ayçiçeği ekim alanlarındaki artışın sadece %2 düzeyinde olmasıdır. Bu demektir ki, üretim artışının ciddi bir kısmı verim artışından sağlanmıştır. 2003 yılına göre hemen hemen aynı miktarda ekilen ayçiçeğinin üretimi %88 oranında artmıştır.

Tablo 25: Samsun İlçeleri Ayçiçeği Ekiliş ve Üretim Miktarı (2020)

İlçeler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	44.479 ton SAMSUN Üretimine Göre Yüzdesi
Alaçam	-	-	-
Asarcık	-	-	-
Atakum	-	-	-
Ayvacık	-	-	-
Bafra	5.304	1.565	%3,52
Canik	-	-	-
Çarşamba	1.147	443	%1,00
Havza	71.729	19.553	%43,96
İlkadım	-	-	-
Kavak	-	-	-
Ladik	11.075	3.083	%6,93
Ondokuzmayıs	-	-	-
Salıpazarı	-	-	-
Tekkeköy	178	47	%0,11
Terme	-	-	-
Vezirköprü	73.590	19.788	%44,49
Yakakent	-	-	-
TOPLAM	**163.023**	**44.479**	

TÜİK, 2020

Gerçekten de 2003 ile 2010 yılları verimlerini karşılaştırdığımızda verim artışının %84 olduğu görülmektedir ki bu gerçekten ciddi bir artıştır. Zira verimde artışın sağlanması kolay değildir; kaynakların daha iyi kullanıldığının ve teknik olarak ciddi gelişmelerin olduğunun göstergesidir. 2020 yılında ise 16.302 ha alanda 44.479 ton ürün alınmış ve verim 2.730 kg/ha olarak gerçekleşmiştir. Samsun'da ayçiçeği üretimi 6 ilçede yapılmaktadır. En fazla ayçiçeği üretimi Vezirköprü ve Havza ilçelerindedir.

Tablo 26: Samsun Dahil İlk 11 İlin Ayçiçeği Üretimi (2020)

İller	Türkiye Üretim Sıralaması	Ekilen Alan (da)	Verim (kg/da)	Üretim Miktarı (ton)
Tekirdağ	1	1.424.669	248	353.982
Konya	2	668.054	417	278.546
Edirne	3	909.155	264	240.434
Kırklareli	4	778.064	291	226.320
Adana	5	603.723	324	195.429
Çorum	6	347.144	252	87.522
Çanakkale	7	179.492	297	53.306
Tokat	8	150.046	320	48.047
Eskişehir	9	133.731	366	47.644
Amasya	10	147.518	320	47.087
Samsun	11	163.023	273	44.479

TÜİK, 2020

Türkiye'de yağlık ve çerezlik ayçiçeği 54 ilde üretilmektedir. Türkiye'de yağlık ayçiçeği, ağırlıklı olarak Trakya Bölgesi ve Konya'da üretilmektedir. 2020 yılı itibarıyla

Tekirdağ 353.982 ton (%18,6), Konya 278.546 ton (%14,7), Edirne 240.434 ton (%12,6) ile ilk sırayı paylaşmaktadır. Üretimi belirleyen iller Samsun'un da içinde bulunduğu ilk 11 ilden oluşmaktadır. Bu illerin toplam üretim miktarı 1.622.796 ton olup Türkiye üretiminin %85'ini karşılamıştır.

Şeker Pancarı, Uzun Yıllar Ekiliş ve Üretim Miktarı

Dünyada şekerin yaklaşık %77'i kamıştan, %23'ü de pancardan üretilmektedir. Şeker üretiminde pancar ve kamış kullanımı büyük oranda ülkelerin coğrafi konumuna bağlı olarak değişmektedir. Pancarın her ülkede yetişmemesi ve kamıştan şeker üretimine göre daha maliyetli olması nedeniyle, kamıştan şeker üretimi daha yaygındır.

İstihdam ve sanayide önemli bir yere sahip olan şeker, dünyada stratejik bir ürün olarak kabul edilmektedir. FAO verilerine göre, dünya şeker üretiminin 2019/20 döneminde düşmesi ve hatta son üç yıl şeker tüketiminin de altında olması beklenmektedir. Bunun nedenleri arasında son iki üretim sezonunda dünyada şeker pancarı üretiminin azalması söylenebilir.

Gıda üretim sürecinin en önemli girdisi olan şeker, küresel bazda stratejik öneme sahip bir sektördür. Bu çerçevede, ülkemizde müstakil bir kanuna sahip olan bitkisel ürünlerden olup 2001 yılında yayımlanan 4634 sayılı Şeker Kanunu hükümleri çerçevesinde yönetilmektedir. 4634 sayılı Kanun ile arz-talep dengesini tesis etmeyi hedefleyen bir politika belirlenmiştir.

Arz yönetimi aracı olarak "kota" sistemi getirilmiştir. Ayrıca sektörün yönetimi için Şeker Kurumu ve Şeker Kurulu oluşturulmuştur. Ancak 24.12.2017 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 696 Sayılı KHK ile Şeker Kurumu kapatılarak tüm görevleri Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına devredilmiştir. Böylelikle, hammaddesi tarımsal faaliyet sonucunda elde edilen, mamul maddesi ise gıda olarak kullanılan şeker sektörünün sevk ve idaresi bir Bakanlık uhdesinde toplanmıştır.

Tablo 27: Uzun Yıllar Şeker Pancarı Ekiliş ve Üretim Miktarı (2008-2020)

Yıllar	SAMSUN		TÜRKİYE Üretim Miktarı (ton)	SAMSUN Üretim Yüzdesi
	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)		
2008	36.644	155.361	15.488.332	%1,00
2009	41.854	190.961	17.274.674	%1,11
2010	36.647	160.466	17.942.112	%0,89
2011	27.993	121.522	16.126.489	%0,75
2012	19.242	77.780	14.919.940	%0,52
2013	17.677	80.427	16.483.306	%0,49
2014	16.825	77.703	16.572.790	%0,47
2015	16.345	74.391	16.462.000	%0,45
2016	15.490	72.937	19.465.452	%0,37
2017	14.720	68.274	20.828.316	%0,33
2018	14.275	65.798	18.900.000	%0,35
2019	12.728	66.000	18.085.528	%0,36
2020	27.418	130.062	23.025.738	%0,56

TÜİK, 2020

Türkiye'de 2019/2020 pazarlama yılında ihraç amaçlı dahil pancar şekeri üretim miktarı 2 milyon 536 bin ton ve yurt içi satış miktarı (A kotası) 2 milyon 468 bin ton olarak gerçekleşmiştir. 2019/2020 pazarlama yılında toplam 2 milyon 524 bin ton (A kotası+C şekeri) pancar şekeri satışı gerçekleşmiştir. Özelleştirme İdaresi Başkanlığına bağlı Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş'ne ait 25 fabrikadan 10'u 2018 yılında yapılan özelleştirme ihaleleri ile özel sektöre devredilmiştir. Böylelikle 33 şeker fabrikası; devlete ait 15, özel sektöre ait 12 ve pancar kooperatiflerine ait 6 olmak üzere faaliyet göstermektedir. Türkiye'nin şeker ihtiyacı; şeker

pancarından üretilen beyaz şeker ve nişastadan üretilen glikoz ve izoglikoz ile karşılanmaktadır. Türkiye'de 2019/20 üretim sezonunda şeker pancarı ekim alanı 338 bin hektar ve üretimin de 23 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

2018 yılında üretim 2 milyon ton düşerek 18 milyon yon olarak gerçekleşti. Devlete ait olan şeker fabrikalarının özelleştirme sürecinin bu üretim azalışında etkili olmuştur. Şeker kotaları ve devlete ait şeker pancarı fabrikalarının özelleştirme süreci, üreticiler üzerinde belirsizlik yaratmış ve üreticileri mısır ve diğer ürünlerin yetiştirilmesine yöneltmiştir. Devlete ait şeker fabrikalarının özelleştirme sürecinin tamamlanmasıyla ve şeker pancarı kotalarındaki bir miktar artış ile istikrar sağlanmıştır.

Türkiye uzun yıllar şeker pancarı üretim miktarları incelendiğinde yıllar içinde önemli dalgalanmalar görülmektedir. Bunlardan birincisi 2004 yılında şeker pancarı üretim alanlarının daraltılması uygulaması ve 2018 yılında şeker fabrikalarının özelleştirilmesinin uygulanmasıdır. 2000 yılında 18.8 milyon ton olan şeker pancarı üretimi 2004 yılında 13,5 milyona gerilemiştir. 2010-2015 yılları arası üretim 16-17 milyon ton olarak seyretmiştir. 2017 yılında 20.8 milyon ton olan üretim özelleştirmenin etkisiyle 2018 yılında 18 milyon tona düşmüştür.

Tablo 28: Samsun İlçeleri Şeker Pancarı Ekiliş ve Üretim Miktarı (2020)

İlçeler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	130.062 ton SAMSUN Üretimine Göre Yüzdesi
Alaçam	-	-	-
Asarcık	-	-	-
Atakum	-	-	-
Ayvacık	-	-	-
Bafra	536	2.350	%1,81
Canik	-	-	-
Çarşamba	3.980	20.770	%15,97
Havza	3.828	19.772	%15,20
İlkadım	-	-	-
Kavak	-	-	-
Ladik	2.128	9.490	%7,30
Ondokuzmayıs	938	492	%0,38
Salıpazarı	43	8	%0,01
Tekkeköy	-	-	-
Terme	2.290	1.513	%1,16
Vezirköprü	13.675	75.667	%58,18
Yakakent	0	0	%0,00
TOPLAM	**27.418**	**130.062**	

Türkiye'de şeker pancarı üretimi pancar ekim alanlarından, üreticiler veya temsilcileri ile şirketler veya fabrikalar arasında sözleşme düzenlenmesi suretiyle kotalı olarak yapılmaktadır. 2020 yılı şeker pancarı üretimi 23 milyon 25 bin ton olarak gerçekleşmiş olup, üretim 2019 yılına göre %21,45 oranında artmıştır. Bu artışın en önemli sebebi şeker pancarı üretimi yapan çiftçi sayısındaki artışa bağlı olarak üretim yapılan alanın da artması olarak değerlendirilmektedir.

Şeker pancarı tarımı; Türkiye'de Doğu Karadeniz, Ege, Akdeniz'in sahil şeridi ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi dışındaki tüm bölgelerde 54 ilde üretim yapılmaktadır. TÜİK verilerine göre; 2020 yılında Türkiye'de toplam 3,3 milyon dekar alana şekerpancarı ekilmiş olup, en fazla ekimin olduğu iller sırasıyla Konya, Eskişehir ve Yozgat'tır. 2020 yılında Türkiye şeker pancarı üretiminin yaklaşık %31,4'ü Konya'da, %8,5'i Eskişehir'de ve %7,1'i ise

Yozgat'ta gerçekleşmiştir. Bahsi geçen bu 3 ilin üretim miktarı ülkesel üretimin % 47'sini karşılamaktadır.

Samsun'da şekerpancarı üretimi 8 ilçede yapılmaktadır. Üretimin en çok yapıldığı yer %58 pay ve 75.667 ton ile Havza ilçesi olmuştur. Onu sırasıyla Çarşamba, Havza ve Ladik ilçeleri izlemektedir.

Türkiye'de şeker pancarı üretimi, başlangıçtan bu yana sözleşmeli üretim modelinin uygulandığı, ekiminden fabrikaya teslimine kadar her aşaması planlı ve kontrollü bir şekilde yapılan örnek bir tarımsal üretim modeli olmuştur. Bu nedenle şeker pancarı tarımında özellikle yetiştirme teknikleri yönünden diğer bitkilere kıyasla çok az sorun yaşanmaktadır. Fabrikaların bağlı olduğu kamu, kooperatif ve özel sektör şirketleri bünyelerinde ziraat mühendisleri istihdam ederek üreticilerin arazilerini düzenli ziyaret etmekte sorunların çözümüne katkı sağlamaktadırlar. Bununla birlikte ülkemizde tüm tarımsal üretim için geçerli olan bazı sorunlar şeker pancarı için de geçerlidir. Şeker pancarı üretiminde girdi kullanım etkinliğini artırmaya ve üretim maliyetlerini düşürmeye yönelik Ar-Ge çalışmaları başlatılmalı, bu yöndeki projeler öncelikli olarak desteklenmelidir. İklim değişikliği ve piyasa koşullarındaki değişimler göz önüne alınarak gelecekte farklı senaryolar altında şeker pancarı ve şeker üretim tahminleri yapılmalı, buna göre sektör yönlendirilmelidir. Ayrıca halen %100 dışa bağımlı olduğumuz hibrit çeşit ıslahı ve tohumluk üretimi konusunda Ar-Ge çalışmalarına ivedilikle başlanmalıdır.

Şekerpancarı ekim alanlarında, şeker fabrikaları ve şeker şirketi vasıtasıyla pancarla ekim nöbetine girebilecek ayçiçeği, soya ve kolza bitkilerine alım garantisi verilmeli, ayni ve nakdi yardımlar ve prim farkı ödemesi yapılmalıdır.

Tütün, Uzun Yıllar Ekiliş Ve Üretim Miktarı

Türkiye tütün yetiştiriciliği tütün ekicileri tarafından aile tarımı şeklinde üretici başına ortalama 5 dekardan az, kıraç ve besin elementlerince fakir topraklarda sürdürülmektedir. Tütün üreticileri tarım nüfusunun en yoksul kesimini oluşturmaktadır. Tütün üretimi aile tarımı biçiminde yürütülmekte, çocuk nüfusun da katıldığı kolektif ve yoğun emek niteliği öne çıkmaktadır.

Tütün üretimi emek yoğun bir faaliyeti gerektirdiği için tarımsal alanda geniş bir istihdam olanağı sağlamış ve buna bağlı olarak geliştirilen politika ve uygulamalar uzun yıllar devlet tarafından desteklenmiştir. Ancak, zamanla üretim fazlası ve stok sorununun ortaya çıkması, destekleme politikasının gözden geçirilmesine neden olmuştur. Bundan 25 yıl öncesine kadar, ülkenin sosyo-ekonomik yaşamında çok önemli rol oynayan tütün, 1980 yılından sonra uygulanan politikalar sonucunda, yabancı tütün karşısında gerilemiş ve çıkarılan yasalarla artık çok dar bir alanda ve çok az bir yetiştirici tarafından üretilir olmuştur.

Tütün eken işletmeler birer birer tütün ekiminden vazgeçmiş, tarihi 19. yüzyıla dayanan vergi rekortmeni TEKEL de 2008 yılına gelindiğinde tüm varlıkları ile birlikte özelleştirilerek Ballıca Sigara Fabrikası dahil uluslararası sigara tekeli BAT (British American Tobacco)'ya satılmıştır.

Ülkemizde 2001 yılında çıkarılan yasayla tütün üretimine kota getirilmiştir. Bunun sonucu olarak Tütün üretim alanları yıllar geçtikçe hızla azalmıştır. 2000 yılında 236.569 hektar olan Türkiye tütün üretim alanı 2020 yılında 75.000 hektara kadar gerilemiştir. 200 bin tonluk tütün üretimi de 77 bin tona gerilemiştir.

4733 sayılı yasa gereği Türkiye'de tütün üreticilerinin üretim yapmaları ve alıcı firmaların tütünleri işleyerek iç ve dış ticaretini gerçekleştirmeleri için Tütün Ticareti Yetki Belgesi sahibi olması gerekmektedir.

Bugün için Türkiye'de TTYB sahibi 50'nin üzerinde firma yer almaktadır. Piyasanın kontrolü ağırlıklı olarak çok uluslu tedarikçi şirketlerin elinde bulunmaktadır. Sözleşmeli tütün üretimi, üreticiler ile TTYB sahibi şirketler arasında sözleşme şartları dahilinde tarafların belirleyeceği serbest miktarda tütünün üretilmesine dayanmaktadır.

Bu sözleşme gereğince alıcı yetiştirilen tütünleri almak, üreticiler de tütünleri gerektiği biçimde üretip alıcıya satmak zorundadır. Ancak çiftçilerin kendi başlarına ve özgürce üretim yapmaları yasa gereği olası değildir. Mutlak surette TTYB sahibi tüccarlarla sözleşme yapmak ve bütün ürünlerini sözleşme koşullarında devretmek durumundadırlar. Sözleşmede nitelik nev'ileri tanımlanarak bu nev'ilere karşılık gelen fiyatlar önceden belirlenmekte, sözleşmeden kaynaklanan uyuşmazlıklara Tarım ve Orman Bakanlığı'na bağlı Tütün ve Alkol Daire Başkanlığı (TADB) tarafından müdahil olunmaktadır.

Tablo 29: Türkiye Tütün Üreten İller Sıralaması 2020

İller	Türkiye Üretim Sıralaması	Ekilen Alan (da)	Verim (kg/da)	Üretim Miktarı (ton)
Adıyaman	1	161.247	107	17.301
Manisa	2	167.618	85	14.248
Denizli	3	160.181	85	13.615
Uşak	4	81.015	85	6.886
Batman	5	11.750	400	4.700
Samsun	6	35.195	125	4.399
Aydın	7	33.623	85	2.858
Malatya	8	9.278	259	2.406
Tokat	9	14.305	140	2.003
Hatay	10	14.064	130	1.831
İzmir	11	20.623	85	1.753
Balıkesir	12	12.851	85	1.092
Muğla	13	11.314	85	962
Amasya	14	7.456	125	931
Diyarbakır	15	2.975	200	595
Muş	16	2.143	140	300
Siirt	17	684	300	205
Mardin	18	480	200	96
Çanakkale	19	688	125	86
Kütahya	20	967	85	82
Bingöl	21	420	150	63
Bitlis	22	380	150	57
Kırklareli	23	200	250	50
Hakkari	24	35	200	7
Osmaniye	25	30	200	6
Afyonkarahisar	26	37	81	3
Bursa	27	24	125	3
Gaziantep	28	6	333	2

TÜİK, 2020

Türkiye 2020 yılı işlenmemiş tütün üretimi 77 bin ton civarındadır. En çok tütün üretiminin yapıldığı il 17.301 ton ile Adıyaman ilimizdir. Onu sırasıyla Manisa, Denizli, Uşak, Batman ve Samsun izlemektedir. 28 ilde tütün üretimi yapılmakta olup Samsun'un da aralarında bulunduğu 6 ilin toplam üretimi 61.149 ton olup bu iller ülkesel üretimin %80'ini üretmektedir. Samsun, 4.399 ton üretimi ile Türkiye üretimin %5.8 'ini karşılamıştır.

Türkiye'deki son 18 yıllık tütün üretimi, üretici sayısı ve üretim miktarına ait rakamlar incelendiğinde; 4733 sayılı Yasanın yürürlüğe girdiği 2002 yılından itibaren tütün üreticisi sayısı sürekli azalma eğilimine girmiş, 2020 yılı itibariyle 400 binlerden 60 binlere, üretim miktarı ise 160 bin tondan 77 bin tona gerilemiştir. Türkiye'de tütün üretimi 2006 yılından itibaren sürekli olarak 100 bin tonun altında gerçekleşmiştir.

2015-2020 yılı aralığı incelendiğinde üretici sayısı (Ort. 65.000 aile) ve üretim miktarı (Ort. 75 bin ton) bakımından bir stabilite yakalandığı görülmektedir. Ancak bunun alım ve fiyat sistemindeki olumsuzluğun etkisiyle gerçekleşen ve gerek iç piyasa gereksinimi gerekse de dışsatım potansiyelinin altında gerçekleşen bir üretim olduğu gerçeği unutulmamalıdır.

Samsun ilçelerinin tütün ekiliş üretimi incelendiğinde 8 ilçede üretim yapıldığı görülmüştür. Üretimin en fazla yapıldığı ilçe Bafra olup onu Alaçam ilçesi takip etmektedir. İki ilçenin toplam üretimi 3.350 ton olup il üretiminin %76,15'ini karşılamaktadır.

Samsun, Osmanlı döneminde İzmir ve Manisa'dan sonra en fazla tütün yetiştiren vilayet konumunda olmasının yanında, Samsun tütün oymaklarında yetiştirilen tütünler Türkiye'nin ve Dünyanın en kaliteli tütünleri arasında yer almaktaydı.

Yetmişli ve seksenli yıllarda Karadeniz Bölgesinde tütün tarımı ile uğraşan ailelerin de %50'ye yakını Samsun'da yaşamaktaydı. Tütün Samsun'u temsil eden sembol bir ürün iken aynı zamanda önemli bir ihraç ürünüydü. Tekel'in fabrikalarında çalışan binlerce işçi için Samsun göç alan bir ildi. Samsun'da her dört kişiden biri geçimini tütünden sağlamaktaydı. Tütün tüm yılı kapsayan ve çok zahmetli bir üretim sürecinin sonucunda getirisi ile çiftçinin yüzünü güldüren bir üründü. Zamanla kentin en işlek yerinde kalan bu binalarda üretim durdurularak, 1997 yılından itibaren yeni yapılan 19 Mayıs İlçesindeki Ballıca Sigara Fabrikasında sigara üretimine devam edilmiştir.

Tablo 30: Uzun Yıllar Tütün Ekiliş ve Üretim Miktarı (2008-2020)

Yıllar	SAMSUN		TÜRKİYE Üretim Miktarı (ton)	SAMSUN Üretim Yüzdesi
	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)		
2008	118.942	8.201	93.403	%8,78
2009	80.060	10.029	81.053	%12,37
2010	51.251	3.208	53.018	%6,05
2011	50.555	3.165	45.435	%6,97
2012	71.970	6.050	73.285	%8,26
2013	110.576	7.764	90.000	%8,63
2014	81.387	7.031	70.000	%10,04
2015	84.617	8.215	75.000	%10,95
2016	69.063	6.659	70.000	%9,51
2017	55.873	6.020	80.000	%7,53
2018	61.510	6.897	80.200	%8,60
2019	46.279	6.039	70.000	%8,63
2020	35.195	4.399	76.540	%5,75

TÜİK, 2020

Samsun'da tütün ekilen alanlarda, Marmara bölgesine benzer turizm ve sanayiye yöneliş olmadığı halde ekim yapılan köy sayısı düşmüştür. Bu alanların çoğu yapılaşmanın etkisiyle tarım arazisi olmaktan çıkmıştır. Köylerde diğer tarım ürünlerine yöneliş olmuştur. Bu üreticilerin çoğunluğu ise çiftçiliği bırakıp büyük şehirlere göç etmiştir.

Tütün üretimindeki düşüşün temel politikalar yanında en önemli sebeplerinden birisi de fiyatlardan kaynaklanmaktadır. Ekici sayısı azaldıkça üretimi yapılan alan da azaldığından, 2008 deki ekim alanı 2020 yılında %70 düşmüştür. Bu süreçten Samsun da payına düşeni almıştır. 8 bin tonluk üretim 4 bin tona kadar gerilemiştir. Türkiye'deki tütün tipleri; yetiştirildikleri coğrafi bölgelere göre Ege, Karadeniz, Marmara, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi tütünleri olarak gruplandırılmaktadır. Samsun tütünlerinin en önemli özellikleri; kırmızının değişik tonlarına sahip olmaları, nikotin oranlarının düşük olması, ideal indirgen madde içerikleri ve vazgeçilmez koku içerikleridir. Bu özelliklerinden dolayı, Samsun tütün

oymaklarında yetişen tütünler harmanları aromatize etmek ve lezzetlendirmek için tercih edilen ve tütüncülükte ün yapmış, dünya literatürüne girmiş tütünlerdir.

Tablo 31: Samsun İlçeleri Tütün Ekiliş ve Üretim Miktarı (2020)

İlçeler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	4.399 ton SAMSUN Üretimine Göre Yüzdesi
Alaçam	8.000	1.000	%22,73
Asarcık	-	-	-
Atakum	-	-	-
Ayvacık	-	-	-
Bafra	18.800	2.350	%53,42
Canik	-	-	-
Çarşamba	-	-	-
Havza	120	15	%0,34
İlkadım	5	1	%0,02
Kavak	-	-	-
Ladik	-	-	-
Ondokuzmayıs	118	15	%0,34
Salıpazarı	-	-	-
Tekkeköy	28	3	%0,07
Terme	-	-	-
Vezirköprü	7.800	975	%22,16
Yakakent	324	40	%0,91
TOPLAM	**35.195**	**4.399**	

TÜİK, 2020

Canik ve Bafra tütün menşeleri en iyi örnekleri oluştururken Maden, Evkaf ve Dere oymakları dikkat çekici olmuştur. Maden ve Canik çeşitleri küçük, Bafra ve Sinop küçük ve orta, Alaçam tütünleri ise diğerlerine göre daha büyük yapraklara sahiptir.

Sonuç olarak;

Tütünde kota uygulaması sonucu üretim kısıtlaması yapılmış, ancak kaliteli ve dış satıma uygun tütün üretimi yapılan ekolojilerde de aynı kısıtlamanın olması önemli kayıplara neden olmuştur. Tütün üretim alanlarının belirlenerek taban arazilerde ve sulu tarım olanakları olan alanlarda tütün üretiminin önlenmesi gerekmektedir. Kaliteli tütün üretimini teşvik ve ödüllendirme çabaları genişletilerek sürdürülmeli, Kamu ve özel sektörün AR-GE çalışmaları artırılmalıdır. Üreticilerin tekniğine uygun üretim yapmaları sağlanmalı, özellikle aşırı gübreleme ve gereksiz kimyasal ilaç kullanımı engellenmelidir. Geleneksel ihraç tütünlerimiz olan Ege ve Karadeniz tütünleri üzerinde araştırmalar yapılarak, ekim alanlarının korunması ve kaliteli üretimin güvence altına alınması yönündeki çalışmalar devam ettirilmelidir. Tütün ihracatı yanında, sigara ihracatına da önem verilmeli, ülkemizin Dünya sigara pazarında iyi bir yer almasına çalışılmalıdır.

Kenevir, Uzun Yıllar Ekiliş Ve Üretim Miktarı

29.09.2016 tarihli Resmî Gazete' de yayımlanan Kenevir Yetiştiriciliği ve Kontrolü Hakkında Yönetmelik ile izinli kenevir yetiştiriciliği; Amasya, Antalya, Bartın, Burdur, Çorum, İzmir, Karabük, Kastamonu, Kayseri, Kütahya, Malatya, Ordu, Rize, Samsun, Sinop, Tokat, Uşak, Yozgat ve Zonguldak illerinde ve bu illerin bütün ilçelerinde yapılabilmektedir.

İzin verilen il ve ilçelerin dışında kenevir yetiştiriciliği yasaktır. Ancak, bu Yönetmelik çerçevesinde belirlenen hükümlere uymak şartı ile bilimsel araştırma amacıyla ana veya tali bitki olarak kenevir yetiştiriciliğine birinci fıkrada belirlenen bölgeler dışında da Bakanlıkça izin verilebilir.

Türkiye'nin son dönemdeki kenevir politikasının amacı, kenevir üretiminin yerli ihtiyaçları karşılayacak şekilde üretilmesi ve yaygınlaştırılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda, kenevir üretiminde araştırma ve geliştirme çalışmaları için 2019 yılında Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesinde, 2020 yılında ise Yozgat Bozok Üniversitesinde Kenevir Araştırma Enstitüleri kurulmuştur. Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi faaliyetlerine başlamış ve Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü ile iş birliğiyle gerçekleştirerek Tetrahidrokannabinol (THC) oranı düşük, lif ve sap verimi yüksek Narlısaray kenevir çeşidi geliştirilmiştir.

Tarım ve Orman Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü, Ondokuzmayıs Üniversitesi ve TUBİTAK tarafından ortak çalışma ile THC oranı düşük çeşit geliştirme çalışmaları sonucunda 11.03.2021 tarihinde ülkemizin ilk yerli ve milli kenevir çeşitlerinden biri olan VEZİR, Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü tarafından tescil ettirildi. Ülkemizin sertifikalı kenevir tohumu ihtiyacının karşılanması adına önemli bir adım atılmıştır.

Türkiye'de kenevir üretimi 2004 yılına kadar yalnızca Kütahya, Çorum, Kastamonu ve Samsun illerinde yapılmıştır.

Tablo 32: Türkiye, Kenevir (Lif) Üreten İller Sıralaması (2020)

İller	Ekilen Alan (da)	Verim (kg/da)	Üretim Miktarı (ton)
Bartın	49	82	4
Samsun	14	143	2
Burdur	16	91	1
Karabük	6	167	1
Kastamonu	16	63	1

TÜİK, 2020

Kenevirin lif amaçlı üretildiği iller sıralamasında 2020 yılı itibariyle Samsun ili Bartın ilinin ardından 2. sırada yer almıştır. Türkiye'de lif amaçlı kenevir ekim alanı, verimi ve üretim miktarı yıllara göre farklılık göstermektedir. Lif amaçlı kenevir üretimi 2005 yılında 650 dekar iken, 2011 yılında 157 dekara, 2014 yılında ise 10 dekara kadar gerilemiştir. Kenevirin tekrar gündeme gelmesiyle beraber kenevir lifi ekim alanı 2018 yılında 55 dekara, 2019 yılında ise 151 dekara, 2020 yılında ise 96 dekara yükselmiştir.

Tablo 33: Uzun Yıllar Kenevir (Tohum) Ekiliş Üretim Miktarı (2008-2020)

Yıllar	SAMSUN		TÜRKİYE Üretim Miktarı (ton)	SAMSUN Üretim Yüzdesi
	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)		
2008	263	10	12	84
2009	66	3	3	100
2010	221	7	7	100
2011	140	8	8	100
2012	64	4	4	100
2013	7	1	1	100
2014	10	1	1	100
2015	10	1	1	100
2016	25	1	1	100
2017	24	1	1	100
2018	59	3	3	100
2019	297	15	20	75
2020	2.633	161	273	59

TÜİK, 2020

Tablo 34: Samsun Kenevir Tohumu ve Lif Üretimi (2020)

Ürün Adı	SAMSUN		TÜRKİYE		Üretimdeki Payı (%)	TR Sıralaması
	Ekilen Alan (da)	Üretim (ton)	Ekilen Alan (da)	Üretim (ton)		
Kenevir Tohumu	2.633	161	4.252	273	58,97	1
Kenevir, Lif	14	2	101	9	22,22	2

TÜİK, 2020

Tablo 35: Samsun İlçeleri Kenevir (Tohum) Ekiliş Üretimi (2020)

İlçeler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	SAMSUN Üretimine Göre Yüzdesi
Bafra	1.035	78	48
Havza	102	8	5
Ladik	40	2	1.2
Vezirköprü	1.456	73	45.4
TOPLAM	**2.633**	**161**	

TÜİK, 2020

Yapılan ıslah ve yeni çeşit çalışmalarının etkisiyle kenevir lifi veriminde artış sağlanmış fakat beklenildiği kadar etkili olmamıştır. Kenevir lifi üretim miktarı ise 2005 yılında 55 ton iken, 2012 yılında 6 tona, 2015 yılında ise 1 tona kadar gerilemiştir. Kenevir lifi üretimi 2016-2018 dönemi ortalaması olarak 7 ton iken, üretim 2020 yılında 9 ton olarak kayıtlara geçmiştir. Türkiye'de tohum amaçlı kenevir ekimi 2005 yılında 650 da iken, hızla azalarak 2013 yılında 7 da'a kadar düşmüştür. Üretim ise yalnızca Samsun ilinde gerçekleşmiştir. 2018 yılında ekim alanı 59 da'a, 2019 yılında 536 da'a 2020 yılında ise, 4.252 da'a yükselmiştir.

Türkiye'de kenevir tohumu üretim miktarı 2005 yılında 13 ton iken, üretim alanında azalmaya bağlı olarak 2013 yılında 1 tona kadar düşmüştür. Üretim miktarı, ekim alanlarında artışa bağlı olarak 2018 yılında 3 tona, 2019 yılında 20 tona, 2020 yılında ise, 273 tona yükselmiştir.

Türkiye'nin kenevir üretim merkezi olan Samsun'da, üretim alanları genişlemektedir. Başta Vezirköprü ilçesi olmak üzere, Bafra, Havza, Ladik ilçelerinde tohum üretim amaçlı toplam 2.633da alanda ekim yapılmış ve 161ton kenevir tohumu elde edilmiştir. Türkiye'de ruhsatlı ekim yapılan yerlerden birisi olan Vezirköprü ilçesinde ekilen kenevir, 1.456 dönüme ulaştı. Samsun'un bereketli ovalarına sahip olan Bafra ilçesinde de kenevir üretimi başladı. İlçede 1.035 da alanda üretim yapılmaktadır.

Kenevir üretiminin artırılabilmesi için etkin bir arz zincirinin oluşturulmasının önemi büyüktür. Bunun için de üreticilerin örgütlü bir şekilde organize olmaları, gerekli mesleki teknik eğitimin sağlanması, üretilen kenevirin her bir ana ve yan ürünlerini değerlendirerek yüksek katma değeri sağlayacak işleme tesislerine kavuşturulması, bu işleme tesislerinin kurulabilmesi için gerekli uluslararası, ulusal ve yerel finansman kaynaklarına erişimin sağlanması, kenevir ürünlerinin çiftçi örgütleri aracılığıyla pazarlanması gibi önlemlerin alınması yararlı görülmektedir. Türkiye kenevir üretimi ve ticaretinde birçok uluslararası sözleşmeye taraftır. Bu anlamda uluslararası iş birliklerin geliştirilmesinin kenevirin kötüye kullanımını engelleyeceği düşünülmektedir.

Yem Bitkileri, Uzun Yıllar Ekiliş Ve Üretim Miktarı

Hayvansal üretimin devamlılığı yem bitkileri üretimi konusu işlenmiştir. Bu konu ile ilintili olarak ele alınan diğer bir konu ise doğal çayır ve mera alanlarının geliştirilmesi, otlak veriminin artırılması ve ıslahı olacaktır.

Çayır ve meralar, hayvansal üretimde en önemli girdiyi oluşturan kaliteli kaba yemin en ucuz ve en kolay temin edildiği kaynaklar olduğundan, bu alanların korunması ve geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Bu bölümde hedeflenen konular:

-Yem bitkileri üretiminin artırılmasının sağlanması

-Kuraklık ile mücadelede suya dayanıklı türleri üretimin belirlenmesi

-Özellikle Havza ilçesinin adi fiğ ve Macar fiği tohumluk üretim merkezi haline getirilmesi

- Yem bitkilerinin kurutma ve balyalanması için mekanizasyona destek verilmesi

-Silajlık mısır üretimin yaygınlaştırılması için damlama sulama sistemlerinin desteklenmesi

- Islah edilecek meraların belirlenmesi

- Planlı otlatmanın olumlu sonuçları konusunda çiftçilerin bilgilendirilmesi

- Mera üzerinde hayvanların gölgelenmesine yönelik ağaçlandırma yapılması

- Meralarda otlatmayı düzenleyici yapı ve tesislerin kurulması

2020 yılı TÜİK rakamlarına göre, Türkiye'nin işlenebilir tarım alanı 23.136.584 hektardır. Tarla bitkileri ürünlerinin ekim alanı 15.615.000 hektar ve nadas alanları 3.173.250 hektardır. 2.262.337 hektar olan yem bitkileri ekim alanı, toplam işlenebilir tarım alanının %14,5'ini oluşturmaktadır.

Türkiye'de fiğ ve yonca yem bitkileri ekilişlerinde başı çekmektedir. Bunları silajlık mısır ve korunga ekiliş alanları izlemektedir. Ekiliş alanı her geçen gün azalan burçağın yem bitkileri içerisindeki payı oldukça düşüktür. TÜİK 2020 verilerine göre Samsun ili 409.208 ton adi fiğ üretimi ile Türkiye'de 1. sırada yer almıştır. Ancak Türkiye hayvancılık sektöründe kaliteli kaba yem sorunu kısmen devam etmekte olup üretimi artıracak politikalara devam edilmesi gerekmektedir.

Samsun ili Bafra ilçesinde sulu tarım arazisi şartlarında profesyonel süt sığırcılığı yapan işletmeler 1 dekar araziden üretilen silajlık mısır ve silajlık Macar fiğ üretimi ile 1 büyükbaş hayvanın 1 yıllık kaba yem ihtiyacını yaklaşık olarak karşılamaktadırlar.

Tablo 36: Samsun İli Yem Bitkileri Üretim Payı (2020)

Ürün Adı	Samsun		Türkiye		Üretimdeki Payı (%)	TR Sıralaması
	Ekilen Alan (da)	Üretim (ton)	Ekilen Alan (da)	Üretim (ton)		
Fiğ (Adi) (Yeşil Ot)	267.080	409.208	2.243.859	2.787.193	14,68	1
Fiğ (Adi) Tohumu	15.635	2.303	277.397	33.031	6,97	4
Fiğ (Macar) Tohumu	5.030	557	79.124	10.158	5,48	5
Bezelye (Yemlik)	12.145	20.863	243.191	452.776	4,61	8
Mısır (Slaj)	199.985	783.119	5.205.892	27.186.949	2,88	10
Yulaf (Yeşil Ot)	55.240	96.257	3.240.182	3.850.475	2,50	11
Korunga (Yeşil Ot)	12.342	21.739	1.744.949	1.934.697	1,12	14
Fiğ (Macar) (Yeşil Ot)	17.170	26.235	739.181	1.103.709	2,38	15
Sorgum (Yeşil Ot)	400	1.200	23.323	87.920	1,36	15
Hayvan Pancarı	125	475	16.701	83.763	0,57	19
Yonca (Yeşil Ot)	21.925	92.364	6.628.887	19.290.519	0,48	42

TÜİK, 2020

Yıl içerisinde mayıs ayında ekimi yapılan silajlık mısır eylül-ekim ayında hasat edilip silaj yapılmakta; sonrasında ekim-kasım ayında silajlık Macar fiği ekimi yapılıp nisan-mayıs ayında hasat edilerek silaj yapılmaktadır. Bu işlemlerde 1 dekar alana mısır bitkisinden en az

7-8 bin bitki çıkacak şekilde tohum ekilmektedir. Her mısır bitkisinin koçanıyla birlikte en az 1 kg silaj verimi verdiği kabul edilerek 1 dekardan yaklaşık 7.000 kg silaj elde edilmektedir.

Tablo 37: Samsun İli Yem Bitkileri Ekiliş Alanları (da)

Yıl	Mısır Hasıl		Mısır Silajlık		Fiğ	
	Ekiliş (da)	Üretim (ton)	Ekiliş (da)	Üretim (ton)	Ekiliş (da)	Yeşil 0t (ton)
2000	-	6.475	-	-	-	9.935
2001	-	7.562	-	-	-	20.807
2002	-	21.405	-	-	-	23.266
2003	-	29.900	-	-		26.082
2004	23.830	32.947	43.500	129.584	135.670	34.672
2005	10.180	37.351	87.300	231.814	147.300	41.029
2006	10.300	20.300	159.450	387.905	319.040	120.036
2007	2.300	4.300	125.678	366.829	339.760	142.696
2008	13.100	8.570	131.414	400.110	361.781	127.816
2009	2.554	1.758	119.077	403.024	324.157	112.855
2010	350	505	145.546	467.894	317.556	456.394
2011	350	495	155.165	533.663	330.050	505.284
2012	391	495	163.305	550.808	405.263	468.678
2013	200	250	174.590	644.608	337.178	454.738
2014	200	250	186.965	691.405	343.600	481.890
2015	-	-	203.406	768.299	350.130	501.214
2016	-	-	197.520	741.639	344340	509.184
2017	-	-	199.950	750.990	334270	496.095
2018	-	-	179.580	688.208	318.515	459.591
2019	-	-	191.875	728.184	304717	439.733
2020	-	-	199.985	783.119	284250	435.443

TÜİK, 2020 *(2010 yılından sonra üretim yeşil ot olarak verilmektedir)*

Macar fiği hasadından yaklaşık 3.000 kg silaj elde edilmektedir. Toplamda 10.000 kg silaj elde eden işletme 1 büyükbaş hayvanın (10.000 kg/365 gün=27 kg) günlük 27 kg silaj ile kaba yem ihtiyacını karşılayabilmektedir. Sulu tarım arazilerinde normal şartlarda 100 büyükbaş hayvanı olan üretici bu üretimi en az 100 dekar arazide yaparak yaklaşık olarak kaba yem ihtiyacını karşılamaktadır.

Dünyada en çok yetiştirilen yonca, yeşil veya kurutularak hayvanlara yedirildiği gibi, silo ve pelet yeme işlenebilir. Tüm bu üstün özelliklerine rağmen Samsun ilinde yonca üretim alanları yeterince artmamıştır. 2004 yılında 10.000 da civarında olan yonca üretim alanı, 2015 yılında da aynı ekiliş alanına sahiptir. 2020 yılına kadar üretim artmış olup 21.925 da alanda 92.364 ton yonca yeşil ot üretimi gerçekleşmiştir.

Korunga Orta ve Doğu Anadolu ile geçit bölgelerinde yaygın olarak yetiştirilen bir yem bitkisidir. Soğuğa ve kurağa çok dayanıklı, diğer bitkilerin yetişmediği kıraç, kireçli topraklarda iyi gelişir. Protein oranı yüksek ve mineral maddelerce zengindir. Yoncanın aksine korunga hayvanlarda şişkinlik yapmaz. İlimizde iç geçit alt bölgeler için yetiştiriciliği tercih edilen bir yem bitkisidir. 2004-2014 yılları arasında Samsun'da korunga üretim alanları pek değişmemiş ve 10.000 da seviyesini korumuştur. 2020 de üretim alanları bir miktar daha artarak 12.342 dekara ulaşmış ve 21.739 ton ot üretimi elde edilmiştir.

Macar fiği kışa, kurağa ve soğuğa en iyi dayanan tek yıllık bir türdür. Yarı yatık gelişmesi nedeniyle, ot üretimi için yalnız yetiştirilebileceği gibi, tahıllarla karışım halinde de ekilebilir. Ağır killi topraklarda mükemmel uyum sağlamaktadır. Nemli topraklarda diğer fiğlerden daha iyi gelişir. Tohum verimi yüksektir.

Tablo 38: Samsun İli Yem Bitkileri Ekiliş Alanları (da)

Yıl	Yonca			Korunga		
	Ekiliş (da)	Yeşil ot (ton)	Kuru ot (ton)	Ekiliş (da)	Yeşil ot (ton)	Kuru ot (ton)
2000	13.350	-	14.710	11.920	-	5.341
2001	12.250	-	11.894	11.540	-	4.261
2002	6.060	-	5.811	11.540	-	4.826
2003	6.830	-	5.810	9.300	-	4.519
2004	10.790	-	9.434	9.290	-	3.447
2005	9.180	-	12.487	8.150	-	3.746
2006	8.346	-	10.244	7.810	-	5.476
2007	5.162	-	5.987	10.000	-	3.660
2008	5.088	-	5.786	11.551	-	4.896
2009	5.960	-	8.368	14.061	-	5.967
2010	5.455	18.588	-	10.781	19.257	-
2011	7.430	32.340	-	11.410	20.365	-
2012	8.287	22.040	-	12.733	18.799	-
2013	8.360	25.683	-	10.790	18.413	-
2014	11.133	31.550	-	10.565	17.594	-
2015	10.834	37.063	-	10.840	19.115	-
2016	11.488	38.805	-	13.800	24.889	-
2017	12.148	41.544	-	15.795	26.658	-
2018	13.538	49.612	-	17.378	29.577	-
2019	15.358	59.337	-	13.469	23.354	-
2020	21.925	92.364	-	12.342	21.739	-

TÜİK, 2020 *(2010 yılından sonra üretim yeşil ot olarak verilmektedir)*

Ot üretimi, silaj, yeşil gübre, otlakiye ve tohum üretimi amaçlarıyla yetiştirilebilmektedir. Samsun'da ekiliş alanı en fazla artan yem bitkilerinden biri de fiğdir. 2004 yılında 135.000 da olan fiğ üretim alanı 2015 yılında 350.130 dekara çıkmıştır.2020 yılında üretim alanları 284.250 dekara gerilemiştir.

Mısır, en çok yem amacıyla yetiştirilmektedir. Dünya mısır üretiminin yaklaşık üçte birini gerçekleştiren ABD'de mısırın çoğunluğu hayvan yemi ve endüstri ham maddesi olarak kullanılmaktadır.

Son 20-30 yıldan beri orta ve batı Avrupa ülkelerinde mısır tarımı giderek artmaktadır. Bu artış özellikle silaj yapımında kullanılan en önemli bitki olmasından kaynaklanmaktadır. Sulanabilir alanlarda ikinci ürün olarak silaj, hasıl ve tane üretimi amacıyla yetiştirilmektedir. Yetiştiriciliğinin kolay oluşu verim yüksekliği, silaja uygun ve besleme değerinin yüksekliği gibi üstün özellikler mısır tarımının yaygınlaşmasında ana etmenlerdir.

Üretim alanı artan yem bitkilerinden biri de silajlık mısır olmuştur. Samsun'da 10 yıl önce 467.000 ton olan silajlık mısır üretimi 2020 yılında 783.000 tona ulaşmıştır. Sonuç olarak: büyükbaş hayvancılığımızın gelişmesi için iyi bakım ve besleme imkânlarının artırılması gerekmektedir. Kaba yem üretimi de bunlardan biridir.

Bu çalışmanın amaçlarında biri de Samsun'da kaliteli kaba yem üretiminin arttırılması, işletmelerin ekonomik kapasitelerinin ve verimlerinin arttırılmasıdır. Hayvancılığın temel girdilerinden biri olan yem bitkileri ve silaj yapımının yaygınlaştırılması için ürün çeşitliliği sağlanmalı, yüksek verimli çeşitler çiftçilere tanıtılmalıdır. Bölgede sorgum, silajlık soya, yem şalgamı ve hayvan pancarı gibi alternatif yem bitkileri tarla ziraati yapılan alanlara dahil edilmelidir.

Kaliteli kaba yem üretiminin teşvik edilmesi, yem bitkileri üretimi desteklerinin arttırılması, kaliteli tohum kullanımı konusunda özendirici çalışmalar yapılması, dane yem

özellikle mısır ve soya üretimi desteklenmesi, silajlık yem bitkileri üretimi teşvik edilecek, silaj yapımı yaygınlaştırılması, eğitim ve yayım çalışmaların arttırılması hayvansal üretimimizi kuşkusuz artıracaktır.

Diğer bir konu ise meraların ıslahı ve amenajmanıdır. Hayvancılığın gelişmesi ve kaliteli kaba yem ihtiyacın karşılanması için meraların ıslah edilmesine ve amenajmanını yapılmasına bağlıdır. Çayır ve mera alanlarının; erozyon, işgal, aşırı ve bilinçsiz otlatma gibi çeşitli nedenlerle nitelik ve nicelik olarak bozulması ve bu sürecin devam etmesi geri dönüşü olmayan zincirleme birçok çevre sorununa neden olmaktadır. Bundan hareketle Samsun'daki çayır mera alanlarının tespit tahdit ve ıslahının tamamlanması amaçlanmaktadır.

Samsun İlinde Yem Bitkileri Üretiminde Karşılaşılan Sorunlar, Çözüm Önerileri

1.Yem bitkileri üretimi hayvancılıktan elde edilen kazançla doğrudan ilişkilidir. Hayvansal ürünlerin işlenmesi, depolanması ve pazarlanmasında yaşanan sorunlar, özellikle süt fiyatlarında görülen istikrarsızlık, yem bitkileri ekilişini olumsuz yönde etkilemektedir. Ancak, son zamanlarda ette görülen yüksek fiyat artışlarının hayvancılığa yönelimi ve dolayısı ile yem bitkileri ekilişini artırması beklenebilir.

2.İlimizde işletme başına düşen arazi miktarının az ve parçalı yapıda olması, planlı bir ekim nöbeti sisteminin uygulanmaması, küçük üreticileri öncelikle kendi ihtiyaçları ve hemen paraya dönüştürülebilecek ürünleri üretmeye yöneltmektedir. Arazilerin bölünmesi önlenmeli, toplulaştırma yapılmalı, genç nüfusun azaldığı köylerde satın alma veya kiralama yoluyla işletme büyüklüklerinin artırılması yoluna gidilmelidir. Kaliteli kaba yemlerin kolay pazarlanmasını ve depolanmasını sağlayacak borsalar oluşturulmalıdır.

3.Ot hasadının yapıldığı ilkbahar aylarının yağışlı ve nemli geçmesi ot kurutmayı güçleştirmekte, kayıp miktarını artırırken ot kalitesini azaltmaktadır. Ot kurutmak amaçlı ucuz ve kolay tesisler kurulmalıdır.

4.Özellikle küçük üreticiler tohumluk, yem bitkileri tarımı için gerekli mekanizasyon aletlerini sağlamakta sıkıntı yaşamaktadırlar. Bu üreticilere gereksinim duydukları girdileri ucuz ve kolay yoldan sağlayacak sistemler geliştirilmelidir.

Ayrıca, Mera kanunu çerçevesinde yapılması öngörülen tespit ve tahdit çalışmaları bakımından Samsun ili diğer illere göre hayli başarılıdır ve bu anlamda neredeyse işin sonuna gelinmiştir. Ancak bundan sonraki aşama olan mevcut meralardan en etkili bir şekilde nasıl faydalanılacağıdır. Bu anlamda bir yandan bu meraların bakımı ve ıslahı, diğer yandan ise uygun bir otlatma planı yapılarak plan çerçevesinde otlatmanın sevk ve idaresinin sağlanması gerekmektedir. Hâlihazırda uygulanan en iyi plan merayı 3-4 parçaya bölerek mera parçalarının büyüklüğüne göre 10 veya 15 gün gibi sürelerle her bir mera parçanın sırayla otlatılmasıdır. Bunun haricinde gelişmiş ülkelerin kullandıkları birçok otlatma sisteminin Samsun şartlarında uygulanması denemelerden öteye geçememiştir. Bu noktada denemelere de ayrıca ihtiyaç vardır. Konu ile ilgili çalışan araştırma kuruluşları da otlatma sistemleri konusundaki araştırma projelerine öncelik vermeli bu konudaki bilgileri geliştirme yoluna gitmelidir.

Bu noktada otlatmayı yapan çobanların bilgi ve becerisi ve iyi niyeti çok önemlidir. Bu anlamda profesyonel anlamda bu işi benimseyen ve sahiplenen eğitimli çobanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Zaman zaman çoban eğitimi için kurslar açılması ve belli miktarlarda aylık ücretler teklif edilmesine rağmen bu tür kurslarda başarı sağlanamamakta ve istenilen sayı ve evsafta kişilerin bu kurslara müracaatları sağlanamamaktadır. Ayrıca son yıllarda Samsun ilinin yaylalarından hayvancılık anlamında faydalanma da gittikçe azalmaktadır. Yaylalara hayvan çıkarma ve buraların kaba yem kaynağı olarak değerlendirilmesi hususunda da bir takım değişimler gözlemlenmektedir. Yaylalara çıkan sürü ve hayvan sayısı çok süratli bir şekilde

azalmaktadır. Bu azalma bazı köylerde 25-30 yıl öncesine göre % 10'lara kadar düşmüştür. Verilen bu kısa bilgilerden sonra çayır ve meraların değerlendirilmesi hususunda teknik bilgi ve beceri yanında işin sosyal boyutunun da ihmal edilmemesi gereği ortaya çıkmaktadır.

2. Sebze Üretimi

Bu bölümde açıkta yazlık ve kışlık sebze üretimi, örtü altı alanları ve örtü altı sebze üretimi, illerin önde gelen sebze üretimi sıralamasında Samsun'un yeri ve önemi, ürünlerin ilçeler üzerinden dağılımı ve il ekonomisine katkısı konuları işlenmiştir.

Bu bölümde hedeflenen konular:

-Katma değeri yüksek bitkilerin üretim çeşitliliğini ve üretiminin artırılmasının sağlanması,

-Örtü altı üretimine yönelik modern seraların kurulmasında finansman desteğinin sağlanması,

-Sera üretiminde jeotermal enerjiden faydalanma yoluna gidilmesi,

-Sertifikalı tohum üretim alanlarının artırılması, yeni çeşitlerin üretiminin sağlanması,

-Büyük işletmelerde sebze tarımının özendirilmesi ile üretimde daha yeni teknolojilerin kullanılması,

-Ulusal ve uluslararası yatırımcıların sektöre çekilmesi yönünde çaba sarf edilmesi,

-Türkiye'de daha kolay üretilip pazarlanabilecek olan rekabet gücü yüksek ürünlerin tespit edilip bunların yetiştirilmesine öncelik verilmesi,

-İhracatta gelişme gösteren brokoli, enginar, turp, karnabahar, biber, domates, kabak, pırasa, Brüksel lahanası, kırmızı lahana gibi sebzeler için tanıtım ve pazarlama stratejilerinin geliştirilmesi,

- Sebze üretiminde yöreye özgü Ladik kuru fasulyesi, Nebiyan fasulyesi gibi ürünlerin tanıtımı ve pazarlama etkinliğinin artırılması,

-Sebze üretiminde sözleşmeli üretimin yaygınlaştırılması,

-Bitkisel üretimde bilinçsiz zirai ilaç kullanımına yönelik eğitimlerin artırılması,

-Üretici örgütlülüğünün artırılması ve işleyişlerinin etkinleştirilmesi,

-Tarımsal eğitim ve yayım faaliyetlerinin etkinliğinin artırılması,

-Başta kadın ve genç çiftçilere yönelik olmak üzere tarımsal becerinin geliştirilmesi,

-Aile çiftçiliğine özgü küçük alanlarda gelir getirici tarımsal faaliyetlerin desteklenmesi,

-Aile işletmelerindeki kadın ve gençler için mikro işletmecilik (çilek, mantar üretimi gibi) temelinde alternatif ürün yetiştiriciliği desteklenmesi,

- Mantar üretimi için kullanılan kompostun Samsun'da üretiminin sağlanması,

-Çiftçilikten kopuşu engellemek için ikinci nesil genç çiftçilerin kendi aile işletmesini sürdürmesi teşvik edilmesi,

-Geçimlik üretim yapan kadın çiftçiler ve aile işletmeleri için kasabalar ve şehirlerdeki köy pazar yerleri iyileştirilmesi,

- Bazı kırsal alanların özel coğrafi yapısı göz önünde bulundurularak (dağlık alanlar, korunan alanlar, orman köyleri gibi) bu yörelerin koşullarına ve potansiyellerine özgü ürünlerin üretiminin teşvik edilmesi,

-Sebze üretiminde yerel tohumların korunmasına yönelik çalışmaların arttırılması,

Olarak belirlenmiştir.

2.1. Açıkta Sebze Üretimi

Yıllık 29,5 milyon ton sebze üretimi gerçekleştiren Türkiye; pek çok sebze türünün üretiminde dünyada ilk beş ülke arasına girmektedir. Türkiye'de sebze üretiminin büyük bölümünün halen küçük ve dağınık işletmelerde yapılıyor olması önemli bir sorundur. Büyük işletmelerde sebze tarımının özendirilmesi ile üretimde daha yeni teknolojilerin kullanılması mümkün olacaktır. Bunun için ulusal ve uluslararası yatırımcıların sektöre çekilmesi yönünde çaba sarf edilmelidir. Türkiye'de daha kolay üretilip pazarlanabilecek olan rekabet gücü yüksek ürünlerin tespit edilip bunların yetiştirilmesine öncelik verilmesi gereklidir.

Sebze ürünleri üretim miktarı 2020 yılında bir önceki yıla göre %0,3 artarak yaklaşık 31,2 milyon ton olmuştur. Sebze ürünleri alt gruplarında üretim miktarları incelendiğinde, yumru ve kök sebzeler %0,7, başka yerde sınıflandırılmamış diğer sebzeler se %3,4 oranında artmıştır. Sebzeler grubunun önemli ürünlerinden domateste %2,8, kuru soğanda %3,6, salçalık kapya biberde %4,6 oranında artış, karpuzda %9,8, kavunda %2,9, hıyarda %1,6 oranında azalış olmuştur.

Samsun ilinde 2020 yılı verilerine göre (birden fazla ekilişler ve örtü altı dahil) yaklaşık 234.468 da alanda 757.495 ton sebze üretimi gerçekleştirilmiştir. Türkiye'de Samsun ili sebze üretimiyle yıllar ve ürünler itibariyle 1 ile 6. sıra arasında yer almıştır. Türkiye'de Samsun ili sebze üretiminde yıllar ve ürünler itibariyle ilk sıralardaki yerini korumuştur.

Samsun ili lahana (kara yaprak lahana, kırmızılahana, beyaz lahana) üretiminde 1. sırada yer alırken bayır turp, kırmızıturp ve beyaz turp üretiminde 2. sırada, pırasa üretiminde 3. sırada ve karnabahar, kırmızı pancar, balkabağı ve taze barbunya üretiminde 4. sırada yer almıştır.

Samsun'da en çok ekilen ürünler biber, yeşil fasulye, lahana, pırasa, domates, karpuz, kavun, patlıcan, marul, ıspanak, karnabahar gibi sebzelerdir. Bunlar hem ihracata hem de işleme sanayine uygun sebzelerdir.

Sebze üretiminin bölgeler itibarıyla yığınlaşmasına bakıldığında Samsun, Balıkesir, Bursa ve Aydın bölgeleri genel bitkisel üretiminin yapısından farklı olarak Türkiye

ortalamasının üstünde yığınlaşmışlardır. Birinci derecede Antalya, Bursa, İzmir, Samsun illerinde yığınlaşma olmaktadır.

Tablo 39: Türkiye Toplam Sebze Üretim Miktarı (ton)

Yıllar	Samsun Üretim Miktar (ton)	Türkiye Üretim Miktar (ton)	Samsun Yüzdesi
2008	1.240.081	27.218.319	4,56
2009	1.286.168	26.701.543	4,82
2010	1.353.811	25.831.193	5,24
2011	1.387.794	27.500.000	5,05
2012	1.373.289	27.820.207	4,94
2013	1.361.729	28.448.218	4,79
2014	1.320.901	28.569.781	4,62
2015	1.430.880	29.552.290	4,84
2016	1.240.684	30.266.897	4,10
2017	1.162.037	30.825.569	3,77
2018	800.689	30.032.827	2,67
2019	756.404	31.089.644	2,43
2020	784.576	31.177.124	2,52

TÜİK, 2020

2008 -2020 yılları arası Türkiye ve Samsun İli sebze üretim miktarı incelendiğinde ülkesel üretimin arttığı gözlenmektedir. 27 milyon ton olan üretim 31 milyon tona çıkmıştır. Samsun için üretimin en yüksek olduğu yıl 1.387.000 ton üretim ile 2011 yılında gerçekleşmiştir. 2011 den sonra üretim 2017 yılına kadar yavaş bir düşüşle 1.162.000 ton seviyelerine gerilemiştir. 2017-2020 yılları arası sert düşüşler yaşanmış ve 2020 de sebze üretimi 785.000 ton seviyesine düşmüştür. Son 4 yılda üretim yaklaşık %33 düşmüştür.

Tablo 40: Samsun İli Bazı Sebze Üretiminin Ülkesel Üretim Payları (2020)

Sebzeler (da)	Samsun		Türkiye		Üretimde Payı (%)	TR Sıralama
	Ekilen Alan (da)	Üretim (ton)	Ekilen Alan (da)	Üretim (ton)		
Lahana (Kara Yaprak, Kırmızı, Beyaz, Brüksel)	60.563	252.057	235.034	851.648	29,6	1
Turp	3.040	10.404	65.674	223.394	4,66	2
Pırasa	7.135	25.707	70.958	225.480	11,4	3
Bal Kabağı	1.895	4.968	36.769	93.659	5,3	4
Barbunya, Taze	6.415	6.368	78.846	88.107	7,23	4
Karnabahar	12.045	26.498	88.840	216.334	12,25	4
Kırmızı Pancar	300	930	2.684	7.881	11,8	4
Brokoli	5.000	5.500	46.645	95.057	5,79	6
Ispanak	7.561	11.815	162.379	231.515	5,1	6
Fasulye, Taze	20.058	22.384	415.111	547.349	4,09	7
Biber	48.820	129.684	777.862	2.636.905	4,92	7
Karpuz	14.080	95.075	740.345	3.491.554	2,72	9
Patlıcan	6.798	21.436	182.739	835.422	2,57	11
Mantar (Kültür)	15	623	760	55.455	1,12	11
Marul	7.100	8.927	218.208	520.151	1,72	14
Domates	13.520	72.585	1.744.372	13.204.015	0,55	30

TÜİK, 2020

İhracatta gelişme gösteren brokoli, enginar, turp, karnabahar, biber, domates, kabak, pırasa, Brüksel lahanası, kırmızılahana gibi sebzeler Samsun ilinde üretilmekte ve bu sebzeler

için daha fazla üretim potansiyeline sahiptir. Pazar bulunduğu takdirde bu ürünlerin çok daha fazla üretilmesi mümkündür. Üretimin ekonomik olması ve pazarlamayı kolaylaştırması için; ürün arz periyodu ve ürün kalitesi iki önemli noktadır. Bu konulara daha fazla dikkat edilmelidir. Samsun bölgemizde sebze üretiminde verim ve kalitenin arttırılması kadar üretilen ürünlerin sağlıklı ve talep doğrultusunda pazarlanması da zorunludur.

Tablo 41: Uzun Yıllar Lahana Ekiliş Üretim Miktarı (2010-2020)

Yıllar	SAMSUN		TÜRKİYE Üretim Miktarı (ton)	SAMSUN Üretim Yüzdesi
	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)		
2010	72.112	221.730	693.002	%32,00
2011	72.886	222.477	710.056	%31,33
2012	72.973	222.161	701.465	%31,67
2013	70.701	216.539	720.257	%30,06
2014	64.717	221.213	733.081	%30,18
2015	68.855	249.470	766.675	%32,54
2016	71.547	259.549	785.971	%33,02
2017	68.213	250.725	778.887	%32,19
2018	60.478	223.050	765.276	%29,15
2019	59.341	220.949	819.667	%26,96
2020	60.563	252.057	851.648	%29,60

Lahana: 2008 yılı Türkiye lahana üretimi (kara yaprak, kırmızı, beyaz ve brokoli) 674.617 ton iken 2020 yılında ise üretim 851.648 tona ulaşmıştır. Samsun ili 2008 yılında 190.744 ton ile ülke lahana üretiminin %28,27'ini karşılarken, 2020 yılında 252.057 ton üretimle karalahana üretiminin %29,60'ını karşılamıştır. 252.057 ton üretilen lahananın, en fazla üretimi 228.313 ton (%90,58) ile Bafra ilçesindedir. Bu ilçeyi Terme, Tekkeköy, Alaçam, 19 Mayıs ve Çarşamba ilçeleri takip etmektedir.

Tablo 42: Samsun İlçeleri Lahana Ekiliş ve Üretim Miktarı (2020)

İlçeler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	252.057 ton SAMSUN Üretimine Göre Yüzdesi
Alaçam	475	1.551	%0,62
Asarcık	230	230	%0,09
Atakum	220	334	%0,13
Ayvacık	1.000	500	%0,20
Bafra	48.300	228.313	%90,58
Canik	75	75	%0,03
Çarşamba	350	1.205	%0,48
Havza	150	270	%0,11
İlkadım	80	80	%0,03
Kavak	250	250	%0,10
Ladik	7	17	%0,01
Ondokuzmayıs	550	1.520	%0,60
Salıpazarı	10	16	%0,01
Tekkeköy	1.530	3.060	%1,21
Terme	7.250	14.490	%5,75
Vezirköprü	60	102	%0,04
Yakakent	26	44	%0,02
TOPLAM	**60.563**	**252.057**	

Tablo 43: Uzun Yıllar Turp Ekiliş ve Üretim Miktarı (2008-2020)

Yıllar	SAMSUN		

	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	TÜRKİYE Üretim Miktarı (ton)	SAMSUN Üretim Yüzdesi
2008	1.258	3.602	161.863	%2,23
2009	1.290	3.678	158.029	%2,33
2010	1.290	3.730	155.673	%2,40
2011	1.375	3.895	157.588	%2,47
2012	1.465	4.075	146.442	%2,78
2013	3.560	10.385	178.250	%5,83
2014	3.815	12.915	192.988	%6,69
2015	3.875	13.190	200.249	%6,59
2016	3.890	13.165	199.288	%6,61
2017	3.894	13.179	198.701	%6,63
2018	3.890	13.167	196.984	%6,68
2019	3.720	12.765	218.816	%5,83
2020	3.040	10.404	223.394	%4,66

TÜİK, 2020

Turp: 2008 yılı Türkiye turp üretimi (beyaz, kırmızı ve bayır turp) 161.863 ton iken 2020 yılında ise üretim 223.394 tona ulaşmıştır. Samsun ili 2008 yılında 3.602 ton ile ülke turp üretiminin %2,23'ünü karşılarken, 2020 yılında 10.404 ton ile turp üretiminin %4,66'sını karşılamıştır. Samsun ilinde Turp üretimi 10.404 ton olup, en fazla üretim 9.794 ton ve %94,14 ile Bafra ilçesinde yapılmaktadır. Bu ilçeyi Alaçam ve Vezirköprü ilçeleri takip etmektedir.

Tablo 44: Samsun İlçeleri Turp Ekiliş ve Üretim Miktarı (2020)

İlçeler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	10.404 ton SAMSUN Üretimine Göre Yüzdesi
Alaçam	220	550	%5,29
Bafra	2.800	9.794	%94,14
Vezirköprü	20	60	%0,58
TOPLAM	**3.040**	**10.404**	

TÜİK, 2020

Tablo 45: Uzun Yıllar Pırasa Ekiliş Üretim Miktarı (2008-2020)

Yıllar	SAMSUN		TÜRKİYE Üretim Miktarı (ton)	SAMSUN Üretim Yüzdesi
	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)		
2008	6.372	17.585	252.286	%6,97
2009	5.944	16.080	251.120	%6,40
2010	6.507	18.253	244.812	%7,46
2011	6.793	18.980	246.144	%7,71
2012	7.059	19.569	229.359	%8,53
2013	8.421	23.648	240.391	%9,84
2014	9.132	26.483	223.303	%11,86
2015	9.086	26.205	231.678	%11,31
2016	9.211	27.138	227.172	%11,95
2017	8.006	24.572	208.239	%11,80
2018	8.037	24.742	252.958	%9,78
2019	7.785	25.083	234.052	%10,72
2020	7.135	25.707	225.480	%11,40

TÜİK, 2020

Tablo 46: Samsun İlçeleri Pırasa Ekiliş ve Üretim Miktarı (2020)

İlçeler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	25.707 ton SAMSUN Üretimine Göre Yüzdesi

Alaçam	250	875	%3,40
Atakum	70	140	%0,54
Bafra	5.500	22.000	%85,58
Canik	30	29	%0,11
Çarşamba	150	330	%1,28
Havza	40	50	%0,19
İlkadım	10	15	%0,06
Kavak	190	342	%1,33
Ondokuzmayıs	60	120	%0,47
Salıpazarı	10	15	%0,06
Tekkeköy	5	10	%0,04
Terme	750	1.688	%6,57
Vezirköprü	40	60	%0,23
Yakakent	30	33	%0,13
TOPLAM	**7.135**	**25.707**	

TÜİK, 2020

2008 yılı Türkiye pırasa üretimi 252.286 ton iken 2020 yılında ise üretim 225.480 ton olmuştur. Samsun ili 2008 yılında 17.585 ton ile ülke pırasa üretiminin %6,97'sini karşılarken, 2020 yılında 25.707 ton ile pırasa üretiminin %11,40'ını karşılamıştır. Samsun ilinde pırasa üretim 25.707 ton olup, en fazla üretimi 22.000 ton ve %85,58 ile Bafra ilçesinde yapılmaktadır. Bu ilçeyi Terme ve Alaçam ilçeleri takip etmektedir.

Tablo 47: Uzun Yıllar Bal Kabağı Ekiliş Üretim Miktarı (2008-2020)

Yıllar	SAMSUN		TÜRKİYE Üretim Miktarı (ton)	SAMSUN Üretim Yüzdesi
	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)		
2008	2.565	6.040	80.915	%7,46
2009	2.593	6.170	82.552	%7,47
2010	2.815	6.599	89.368	%7,38
2011	2.707	6.440	93.099	%6,92
2012	2.796	6.769	93.612	%7,23
2013	2.608	6.685	95.076	%7,03
2014	2.601	6.664	93.672	%7,11
2015	2.608	6.700	95.363	%7,03
2016	2.580	6.642	96.268	%6,90
2017	2.538	6.484	89.737	%7,23
2018	2.215	5.588	87.207	%6,41
2019	2.170	5.529	92.319	%5,99
2020	1.895	4.968	93.659	%5,30

TÜİK, 2020

2008 yılı Türkiye balkabağı üretimi 80.915 ton iken 2020 yılında ise üretim 93.659 ton olmuştur. Samsun ili 2008 yılında 6.040 ton ile ülke bal kabağı üretiminin %7,46'sını karşılarken, 2020 yılında 4.968 ton ile bal kabağı üretiminin %5,30'unu karşılamıştır. Samsun ilinde balkabağı üretimi 4.968 ton olup**,** en fazla 3.500 ton ve %70,45 ile Terme ilçesinde yapılmaktadır. Bu ilçeyi Bafra ve Çarşamba ilçeleri takip etmektedir.

Tablo 48: Samsun İlçeleri Balkabağı Ekiliş Üretimi (2020)

İlçeler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	4.968 ton SAMSUN Üretimine Göre Yüzdesi

Alaçam	20	30	%0,60
Bafra	500	1.000	%20,13
Canik	10	11	%0,22
Çarşamba	80	224	%4,51
Kavak	255	128	%2,58
Terme	1.000	3.500	%70,45
Vezirköprü	30	75	%1,51
TOPLAM	**1.895**	**4.968**	

TÜİK, 2020

2008 yılı Türkiye taze barbunya üretimi 80.915 ton iken 2020 yılında ise üretim 93.659 ton olmuştur. Samsun ili 2008 yılında 11.701 ton ile ülke taze barbunya üretiminin %7,46'sını karşılarken, 2020 yılında 6.368 ton ile taze barbunya üretiminin %5,30'unu karşılamıştır.

Tablo 49: Uzun Yıllar Taze Barbunya Ekiliş Üretim Miktarı (2008-2020)

Yıllar	SAMSUN		TÜRKİYE Üretim Miktarı (ton)	SAMSUN Üretim Yüzdesi
	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)		
2008	12.035	11.701	59.392	%19,70
2009	12.340	12.425	69.051	%17,99
2010	14.000	12.444	70.614	%17,62
2011	14.435	13.356	78.871	%16,93
2012	14.425	13.427	84.134	%15,96
2013	14.158	13.163	76.751	%17,15
2014	14.395	13.320	77.051	%17,29
2015	16.260	15.143	79.704	%19,00
2016	16.196	15.320	88.362	%17,34
2017	18.070	16.343	92.402	%17,69
2018	7.075	6.753	88.024	%7,67
2019	6.380	6.075	89.860	%6,76
2020	6.415	6.368	88.107	%7,23

TÜİK, 2020

Tablo 50: Samsun İlçeleri Taze Barbunya Ekiliş Üretimi (2020)

İlçeler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	6.368 ton SAMSUN Üretimine Göre Yüzdesi
Alaçam	160	160	%2,51
Bafra	2.500	2.750	%43,18
Canik	45	19	%0,30
Çarşamba	1.500	1.275	%20,02
Havza	100	80	%1,26
Ladik	100	75	%1,18
Tekkeköy	10	9	%0,14
Terme	2.000	2.000	%31,41
TOPLAM	**6.415**	**6.368**	

TÜİK, 2020

Samsun ilinde taze barbunya üretimi 6.368 ton olup, en fazla 2.750 ton ve %43,18 ile Bafra ilçesinde yapılmaktadır. Bu ilçeyi Terme ve Çarşamba ilçeleri takip etmektedir.

Tablo 51: Uzun Yıllar Karnabahar Ekiliş Üretim Miktarı (2008-2020)

Yıllar	SAMSUN		TÜRKİYE Üretim Miktarı (ton)	SAMSUN Üretim Yüzdesi
	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)		

2008	8.200	24.380	150.843	%16,16
2009	8.120	24.220	157.051	%15,42
2010	8.120	24.214	158.579	%15,27
2011	8.100	24.181	162.134	%14,91
2012	7.600	22.693	169.097	%13,42
2013	7.610	15.205	158.996	%9,56
2014	7.580	15.172	161.331	%9,40
2015	7.570	15.154	182.266	%8,31
2016	9.060	19.036	195.248	%9,75
2017	8.765	18.414	199.710	%9,22
2018	10.070	20.160	225.151	%8,95
2019	10.050	20.110	234.356	%8,58
2020	12.045	26.498	216.334	%12,25

TÜİK, 2020

2008 yılı Türkiye karnabahar üretimi 150.843 ton iken 2020 yılında ise üretim 216.334 ton olmuştur. Samsun ili 2008 yılında 24.380 ton ile ülke karnabahar üretiminin %16,16'sını karşılarken, 2020 yılında 26.498 ton ile karnabahar üretiminin %12,25'ini karşılamıştır.

Tablo 52: Samsun İlçeleri Karnabahar Ekiliş Üretimi (2020)

İlçeler	**Ekilen Alan (da)**	**Üretim Miktarı (ton)**	**26.498 ton SAMSUN Üretimine Göre Yüzdesi**
Alaçam	25	63	%0,24
Bafra	12.000	26.400	%99,63
Çarşamba	20	35	%0,13
TOPLAM	**12.045**	**26.498**	

TÜİK, 2020

Tablo 53: Uzun Yıllar Kırmızı Pancar Ekiliş Üretim Miktarı (2008-2020)

Yıllar	**SAMSUN**		**TÜRKİYE Üretim Miktarı (ton)**	**SAMSUN Üretim Yüzdesi**
	Ekilen Alan (da)	**Üretim Miktarı (ton)**		
2008	1.000	3.000	8.106	%37,01
2009	1.012	3.030	8.048	%37,65
2010	1.000	3.000	7.861	%38,16
2011	1.000	3.000	7.815	%38,39
2012	1.000	3.000	7.540	%39,79
2013	1.000	3.000	7.286	%41,17
2014	1.000	3.000	7.161	%41,89
2015	1.000	3.000	7.028	%42,69
2016	1.100	3.410	7.774	%43,86
2017	1.100	3.410	7.553	%45,15
2018	1.100	3.300	8.119	%40,65
2019	1.100	3.300	9.917	%33,28
2020	300	930	7.881	%11,80

TÜİK, 2020

Samsun ilinde Karnabahar üretimi 26.498 ton olup, en fazla 26.400 ton ve %99,63 ile Bafra ilçesinde yapılmaktadır. Bu ilçeyi Alaçam ve Çarşamba ilçeleri takip etmektedir.

2008 yılı Türkiye kırmızı pancar üretimi 8.106 ton iken 2020 yılında ise üretim 7.881 ton olmuştur. Samsun ili 2008 yılında 3.000 ton ile ülke kırmızı pancar üretiminin %37,01'ini karşılarken, 2020 yılında 930 ton ile kırmızı pancar üretiminin %11,80'ini karşılamıştır. Samsun ilinde kırmızı pancar üretimi 930 ton olup, üretimin tamamı Bafra ilçesinde yapılmaktadır.

Tablo 54: Samsun İlçeleri Kırmızı Pancar Ekiliş Üretimi (2020)

İlçeler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	930 ton SAMSUN Üretimine Göre Yüzdesi
Bafra	300	930	%100,00
TOPLAM	**300**	**930**	

TÜİK, 2020

Brokoli: 2008 yılı Türkiye brokoli üretimi 19.890 ton iken 2020 yılında ise üretim 95.057 ton olmuştur. Samsun ili 2008 yılında 2.130 ton ile ülke brokoli üretiminin %10,71'ini karşılarken, 2020 yılında 5.500 ton ile brokoli üretiminin %5,79'unu karşılamıştır.

Tablo 55: Uzun Yıllar Brokoli Ekiliş Üretim Miktarı (2008-2020)

Yıllar	SAMSUN		TÜRKİYE Üretim Miktarı (ton)	SAMSUN Üretim Yüzdesi
	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)		
2008	1.117	2.130	19.890	%10,71
2009	1.030	2.033	20.541	%9,90
2010	1.030	1.230	26.493	%4,64
2011	1.020	1.220	29.076	%4,20
2012	520	620	30.807	%2,01
2013	1.022	1.022	34.649	%2,95
2014	2.015	2.015	40.818	%4,94
2015	2.010	2.010	46.353	%4,34
2016	2.510	2.760	55.082	%5,01
2017	2.505	2.755	66.105	%4,17
2018	5.000	5.000	69.592	%7,18
2019	5.000	5.000	80.920	%6,18
2020	5.000	5.500	95.057	%5,79

TÜİK, 2020

Tablo 56: Samsun İlçeleri Brokoli Ekiliş Üretimi (2020)

İlçeler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	SAMSUN Üretimine Göre Yüzdesi
Bafra	5.000	5.500	%100,00
TOPLAM	**5.000**	**5.500**	

Samsun ilinde Brokoli üretimi 5.500 ton olup, üretimin tamamı Bafra ilçesinde yapılmaktadır. 2008 yılı Türkiye ıspanak üretimi 225.746 ton iken 2020 yılında ise üretim 231.515 ton olmuştur. Samsun ili 2008 yılında 15.428 ton ile ülke ıspanak üretiminin %6,83'ünü karşılarken, 2020 yılında 11.815 ton ile ıspanak üretiminin %5,10'unu karşılamıştır.

Tablo 57: Uzun Yıllar Ispanak Ekiliş Üretim Miktarı (2008-2020)

Yıllar	SAMSUN		TÜRKİYE Üretim Miktarı (ton)	SAMSUN Üretim Yüzdesi
	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)		
2008	13.608	15.428	225.746	%6,83
2009	15.518	19.108	225.343	%8,48
2010	18.123	22.980	218.291	%10,53
2011	18.599	24.226	221.632	%10,93
2012	18.508	23.720	222.225	%10,67
2013	17.440	23.559	220.274	%10,70
2014	16.903	22.589	207.676	%10,88
2015	16.973	25.761	208.403	%12,36
2016	15.781	24.056	210.999	%11,40
2017	11.843	17.748	222.177	%7,99
2018	8.807	12.632	225.174	%5,61
2019	8.030	11.685	229.793	%5,09
2020	7.561	11.815	231.515	%5,10

TÜİK, 2020

Samsun ilinde Ispanak üretimi 11.815 ton olup, en fazla 6.500 ton ve % 88,02 ile Bafra ilçesinde yapılmaktadır. Bu ilçeyi Çarşamba ve 19 Mayıs ilçeleri takip etmektedir.

Tablo 58: Samsun İlçeleri Ispanak Ekiliş Üretimi (2020)

İlçeler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	11.815 ton SAMSUN Üretimine Göre Yüzdesi
Alaçam	140	140	%1,18
Asarcık	11	12	%0,10
Atakum	21	24	%0,20
Bafra	6.500	10.400	%88,02
Canik	32	16	%0,14
Çarşamba	380	661	%5,59
Havza	100	120	%1,02
İlkadım	15	18	%0,15
Kavak	140	98	%0,83
Ondokuzmayıs	80	160	%1,35
Salıpazarı	4	3	%0,03
Tekkeköy	5	4	%0,03
Terme	30	53	%0,45
Vezirköprü	70	70	%0,59
Yakakent	33	36	%0,30
TOPLAM	**7.561**	**11.815**	

TÜİK, 2020

2008 yılı Türkiye taze fasulye üretimi 563.056 ton iken 2020 yılında ise üretim 547.349 ton olmuştur. Samsun ili 2008 yılında 88.381 ton ile ülke taze fasulye üretiminin %15,70'ini karşılarken, 2020 yılında 22.384 ton ile taze fasulye üretiminin %4,09'unu karşılamıştır.

Samsun ilinde taze fasulye üretimi **22.384** ton olup, en fazla üretim 6.885 ton ve %30,76 ile Çarşamba ilçesinde yapılmaktadır. Bu ilçeyi Bafra, Ladik ve 19Mayıs ilçeleri takip etmektedir.

Tablo 59: Uzun Yıllar Taze Fasulye Ekiliş Üretim Miktarı (2008-2020)

Yıllar	SAMSUN		TÜRKİYE Üretim Miktarı (ton)	SAMSUN Üretim Yüzdesi
	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)		
2008	63.624	88.381	563.056	%15,70
2009	64.646	99.708	603.653	%16,52
2010	79.373	105.092	587.967	%17,87
2011	82.093	124.072	614.948	%20,18
2012	84.288	125.473	621.036	%20,20
2013	77.607	116.251	632.301	%18,39
2014	76.593	115.105	638.469	%18,03
2015	78.671	118.673	640.836	%18,52
2016	68.609	102.391	638.532	%16,04
2017	60.598	83.504	630.347	%13,25
2018	24.642	26.233	580.949	%4,52
2019	21.792	23.323	596.074	%3,91
2020	20.058	22.384	547.349	%4,09

TÜİK, 2020

Tablo 60: Samsun İlçeleri Taze Fasulye Ekiliş Üretimi (2020)

İlçeler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	22.384 ton SAMSUN Üretimine Göre Yüzdesi
Alaçam	300	300	%1,34
Asarcık	220	120	%0,54
Atakum	151	115	%0,51
Ayvacık	400	80	%0,36
Bafra	2.000	2.200	%9,83
Canik	250	150	%0,67
Çarşamba	4.170	6.885	%30,76
Havza	730	584	%2,61
İlkadım	75	83	%0,37
Kavak	1.240	620	%2,77
Ladik	1.600	1.280	%5,72
Ondokuzmayıs	750	1.275	%5,70
Salıpazarı	115	115	%0,51
Tekkeköy	85	108	%0,48
Terme	7.195	7.513	%33,56
Vezirköprü	742	928	%4,15
Yakakent	35	28	%0,13
TOPLAM	**20.058**	**22.384**	

TÜİK, 2020

2008 yılı Türkiye biber üretimi 1.796.177 ton iken 2020 yılında ise üretim 2.636.905 ton olmuştur. Samsun ili 2008 yılında 227.286 ton ile ülke biber üretiminin %12,65'ini karşılarken, 2020 yılında 129.684 ton ile biber üretiminin %4,92'ini karşılamıştır.

Samsun ilinde biber üretimi 129.684 ton olup, en fazla üretim 87.306 ton ve % 67,32 ile Bafra ilçesinde yapılmaktadır. Bu ilçeyi Çarşamba, Terme ve Alaçam ilçeleri takip etmektedir.

2008 yılı Türkiye karpuz üretimi 4.002.285 ton iken 2020 yılında ise üretim 3.491.554 ton olmuştur. Samsun ili 2008 yılında 139.832 ton ile ülke karpuz üretiminin %3,49'unu karşılarken, 2020 yılında 95.075 ton ile karpuz üretiminin %2,72'ini karşılamıştır.

Tablo 61: Uzun Yıllar Biber Ekiliş Üretim Miktarı (2008-2020)

Yıllar	SAMSUN		

	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	TÜRKİYE Üretim Miktarı (ton)	SAMSUN Üretim Yüzdesi
2008	77.183	227.286	1.796.177	%12,65
2009	75.222	237.021	1.837.003	%12,90
2010	82.339	254.331	1.986.700	%12,80
2011	82.824	257.306	1.975.269	%13,03
2012	86.780	254.759	2.042.360	%12,47
2013	87.448	269.239	2.159.348	%12,47
2014	83.569	267.548	2.232.308	%11,99
2015	81.032	259.340	2.307.456	%11,24
2016	77.156	248.635	2.457.822	%10,12
2017	71.108	227.411	2.608.172	%8,72
2018	51.584	136.786	2.554.974	%5,35
2019	50.246	133.562	2.625.669	%5,09
2020	48.820	129.684	2.636.905	%4,92

Tablo 62: Samsun İlçeleri Biber Ekiliş Üretimi (2020)

İlçeler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	129.684 ton SAMSUN Üretimine Göre Yüzdesi
Alaçam	310	923	%0,71
Asarcık	35	35	%0,03
Atakum	37	61	%0,05
Bafra	34.102	87.306	%67,32
Canik	58	76	%0,06
Çarşamba	7.636	26.455	%20,40
Havza	100	120	%0,09
İlkadım	35	35	%0,03
Kavak	220	220	%0,17
Ladik	5	7	%0,01
Ondokuzmayıs	178	445	%0,34
Salıpazarı	80	80	%0,06
Tekkeköy	10	12	%0,01
Terme	5.880	13.722	%10,58
Vezirköprü	110	167	%0,13
Yakakent	24	20	%0,02
TOPLAM	**48.820**	**129.684**	

Tablo 63: Uzun Yıllar Karpuz Ekiliş Üretim Miktarı (2010-2020)

Yıllar	SAMSUN		TÜRKİYE	SAMSUN
	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Üretim Miktarı (ton)	Üretim Yüzdesi
2010	21.280	107.086	3.683.103	%2,91
2011	20.500	106.870	3.864.489	%2,77
2012	21.865	118.580	4.022.296	%2,95
2013	21.200	121.475	3.887.324	%3,12
2014	21.950	135.950	3.885.617	%3,50
2015	23.300	145.404	3.918.558	%3,71
2016	21.585	138.800	3.928.892	%3,53
2017	22.820	145.675	4.011.313	%3,63
2018	15.130	100.845	4.031.174	%2,50
2019	14.800	99.885	3.870.515	%2,58
2020	14.080	95.075	3.491.554	%2,72

Tablo 64: Samsun İlçeleri Karpuz Ekiliş Üretimi (2020)

İlçeler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	95.075 ton SAMSUN Üretimine Göre Yüzdesi
Alaçam	150	600	%0,63
Asarcık	-	-	-
Atakum	-	-	-
Ayvacık	-	-	-
Bafra	11.600	81.200	%85,41
Canik	-	-	%0,00
Çarşamba	1.800	10.800	%11,36
Havza	-	-	-
İlkadım	-	-	-
Kavak	-	-	-
Ladik	-	-	-
Ondokuzmayıs	80	240	%0,25
Salıpazarı	-	-	%0,00
Tekkeköy	10	35	%0,04
Terme	-	-	-
Vezirköprü	440	2.200	%2,31
Yakakent	-	-	-
TOPLAM	**14.080**	**95.075**	

TÜİK, 2020

Tablo 65: Uzun Yıllar Patlıcan Ekiliş Üretim Miktarı (2008-2020)

Yıllar	SAMSUN		TÜRKİYE Üretim Miktarı (ton)	SAMSUN Üretim Yüzdesi
	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)		
2011	25.763	79.448	821.770	%9,67
2012	26.668	82.013	799.285	%10,26
2013	29.046	93.465	826.941	%11,30
2014	29.926	94.561	827.380	%11,43
2015	27.116	87.274	805.259	%10,84
2016	22.666	73.136	854.049	%8,56
2017	18.946	60.820	883.917	%6,88
2018	9.263	28.455	836.284	%3,40
2019	7.625	24.368	822.659	%2,96
2020	6.798	21.436	835.422	%2,57

TÜİK, 2020

Tablo 66: Samsun İlçeleri Patlıcan Ekiliş Üretimi (2020)

İlçeler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	21.436 ton SAMSUN Üretimine Göre Yüzdesi
Alaçam	50	113	%0,53
Atakum	1	3	%0,01
Bafra	1.510	6.050	%28,22
Canik	24	30	%0,14
Çarşamba	2.522	8.496	%39,63
İlkadım	5	8	%0,04
Salıpazarı	26	39	%0,18
Tekkeköy	10	22	%0,10
Terme	2.520	6.350	%29,62
Vezirköprü	130	325	%1,52
TOPLAM	**6.798**	**21.436**	

TÜİK, 2020

Tablo 67: Uzun Yıllar Kültür Mantarı Ekiliş Üretim Miktarı (2008-2020)

Yıllar	SAMSUN		TÜRKİYE Üretim Miktarı (ton)	SAMSUN Üretim Yüzdesi
	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)		
2008	-	-	26.526	-
2009	-	-	19.501	-
2010	-	-	21.559	-
2011	-	-	27.058	-
2012	-	-	33.750	-
2013	-	-	34.494	-
2014	-	21	38.767	%0,05
2015	1.285	113	39.495	%0,29
2016	-	55	40.272	%0,14
2017	-	181	40.874	%0,44
2018	-	622	46.144	%1,35
2019	-	769	49.364	%1,56
2020	15	623	55.455	%1,12

TÜİK, 2020

Tablo 68: Samsun İlçeleri Kültür Mantarı Ekiliş Üretimi (2020)

İlçeler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	623 ton SAMSUN Üretimine Göre Yüzdesi
Asarcık	1	42	%6,74
Atakum	2	20	%3,21
Ayvacık	1	30	%4,82
Bafra	1	65	%10,43
Canik	3	180	%28,89
Çarşamba	4	80	%12,84
İlkadım	2	166	%26,65
Terme	1	40	%6,42
TOPLAM	**15**	**623**	

TÜİK, 2020

2008 yılı Türkiye kültür mantarı üretimi 26.526 ton iken 2020 yılında ise üretim 55.455 ton olmuştur. Samsun'da 2008 yılında kayıtlı mantar üretimi yok iken, 2020 yılında 623 ton ile Türkiye mantar üretiminin %1,12'sini karşılamıştır. Samsun kültür mantarı üretimi 623 ton olup, en fazla 180 ton ve %28,89 ile Canik ilçesinde yapılmaktadır. Bu ilçeyi İlkadım, Çarşamba ve Bafra takip etmektedir.

2008 yılı Türkiye marul üretimi 439.641 ton iken 2020 yılında ise üretim 520.151 ton olmuştur. Samsun ili 2008 yılında 23.023 ton ile ülke marul üretiminin %5,24'ünü karşılarken, 2020 yılında 8.927 ton ile marul üretiminin %1,72'sini karşılamıştır. Samsun Marul üretimi 8.927 ton olup, en fazla 4.844 ton ve %54,26 ile Bafra ilçesinde yapılmaktadır.

Tablo 69: Uzun Yıllar Marul Ekiliş Üretim Miktarı (2008-2020)

Yıllar	SAMSUN		TÜRKİYE Üretim Miktarı (ton)	SAMSUN Üretim Yüzdesi
	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)		
2008	18.935	23.023	439.641	%5,24
2009	12.159	12.972	438.038	%2,96
2010	12.020	12.670	419.298	%3,02
2011	16.213	19.564	424.252	%4,61
2012	16.467	19.824	419.066	%4,73
2013	16.030	19.442	436.785	%4,45
2014	15.903	19.337	468.513	%4,13
2015	15.107	18.328	447.492	%4,10
2016	15.102	18.979	478.442	%3,97
2017	15.760	20.337	490.423	%4,15
2018	10.751	12.702	487.543	%2,61
2019	10.148	11.778	499.766	%2,36
2020	7.100	8.927	520.151	%1,72

TÜİK, 2020

Tablo 70: Samsun İlçeleri Marul Ekiliş Üretimi (2020)

İlçeler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	8.927 ton SAMSUN Üretimine Göre Yüzdesi
Alaçam	156	241	%2,70
Asarcık	10	12	%0,13
Atakum	57	91	%1,02
Bafra	4.361	4.844	%54,26
Canik	34	37	%0,41
Çarşamba	1.975	2.961	%33,17
Havza	40	24	%0,27
İlkadım	20	30	%0,34
Kavak	40	35	%0,39
Ondokuzmayıs	19	40	%0,45
Salıpazarı	23	68	%0,76
Tekkeköy	18	25	%0,28
Terme	160	320	%3,58
Vezirköprü	150	150	%1,68
Yakakent	37	49	%0,55
TOPLAM	**7.100**	**8.927**	

TÜİK, 2020

2.2. Örtü Altı Sebze Üretimi

Örtü altı yetiştiriciliği birim alana düşen işgücü ve sermaye açısından tarımın en yoğun uygulama alanını oluşturmaktadır. Örtü altı yetiştiriciliği tarımsal üretim sektörleri arasında istihdamın en fazla olduğu sektörlerden biridir. Yaklaşık 50 yılı aşkın bir geçmişi olan Türkiye seracılığı çok hızlı bir gelişme ile gerek üretim, gerekse ihracat açısından önemli bir sektör haline dönüşmüştür. Özellikle, tarım dışından sermaye girişi ile son 10 yıl içerisinde sektörün büyüme hızı, tarımın diğer alanlarına göre daha yüksek olmuştur.

Samsun'un 2000-2020 yılları arasında örtüaltı tarım alanı payının artış eğiliminde olduğu görülmektedir. 2000 yılında 7.521 dekar ile %1,78 paya sahip olan Samsun, 2020 yılında 2.883 dekar alan ile %0.35 paya sahiptir. 2020 yılında Samsun'un ***yüksek tünel*** örtüaltı tarım alanı payı %2,31, ***alçak tünel*** tipi örtüaltı tarım alanı payı ise %0,13***, plastik sera*** tipi örtüaltı tarım alan payı da %0,04 kadardır. 2000-2020 döneminde toplam örtüaltı tarım alanı Türkiye'de %90.7 oranında artarken, Samsun'da %64 oranında azalmıştır.

Tablo 71: Türkiye Örtüaltı Tarım Alanları (da)

Yıl	Toplam Alan	Cam Sera	Plastik Sera	Yüksek Tünel	Alçak Tünel
2006	469.081	68.353	182.354	69.834	148.540
2007	494.239	75.793	195.180	65.307	157.959
2008	542.158	82.253	211.680	66.960	181.265
2009	567.180	82.932	220.186	77.046	187.016
2010	563.805	80.772	230.543	81.521	170.969
2011	611.451	78.878	247.962	108.910	175.701
2012	617.760	80.728	278.730	95.095	163.207
2013	615.124	80.739	278.661	97.986	157.737
2014	649.118	80.975	298.651	112.771	156.720
2015	663.621	79.976	309.429	112.673	161.541
2016	692.000	80.000	329.000	113.000	170.000
2017	752.000	86.000	355.000	120.000	191.000
2018	772.000	78.000	369.000	114.000	211.000
2019	790.000	75.000	379.000	111.000	224.000
2020	805.158	80.779	401.795	104.258	218.326

TÜİK, 2020

Tablo 72: Samsun Örtüaltı Tarım Alanları (da)

Yıl	Toplam Alan	Cam Sera	Plastik Sera	Yüksek Tünel	Alçak Tünel
2006	11.924	2	4.302	710	6.910
2007	11.798	1	4.335	702	6.760
2008	9.994	0	5.342	702	3.950
2009	17.480	0	248	5.802	11.430
2010	20.489	0	267	6.162	14.060
2011	20.838	0	295	6.473	14.070
2012	21.195	0	302	6.313	14.580
2013	22.944	0	346	6.467	16.130
2014	21.511	0	348	6.473	14.690
2015	22.050	0	36	6.984	15.030
2016	20.534	0	115	7.139	13.280
2017	13.291	0	161	7.600	5.530
2018	3.224	0	166	2.628	430
2019	2.928	0	171	2.507	250
2020	2.883	0	180	2.413	290

TÜİK, 2020

2000-2020 döneminde toplam örtüaltı sebze ve meyve üretimi Samsun'da %56 oranında azalırken, Türkiye'de %69 oranında artmıştır. Bu dönemde Samsun'da en fazla artış biber sakız kabağı ve domates üretiminde gerçekleşmiştir.

Son on dört yıllık dönemde niteliğine göre örtü altı alanlarındaki değişim en fazla %71 ile yüksek tünellerde olmuştur. Cam ve plastik seranın yüksek yatırım maliyeti nedeniyle, erkenci veya geçici üretimde bulunmak isteyen bölgelerde sektör daha çok yüksek tünellere yönelmektedir.

Tablo 73: 2000-2020 Yılları Arası Samsun Örtüaltı Sebze ve Meyve Üretimi (ton)

Yıllar	Biber	Domates	Fasulye (Taze)	Hıyar	Kabak (Sakız)
2000	300	308	1.162	43.142	75
2005	232	5.929	605	65.507	-
2006	1.577	6.740	601	62.721	-
2007	2.605	7.088	597	57.665	-
2008	3.048	12.182	595	56.553	840
2009	6.136	11.029	767	59.611	981
2010	8.578	21.162	964	39.124	1.201
2011	9.606	32.040	910	37.418	1.201
2012	10.818	28.120	807	28.869	1.201
2013	9.965	28.960	810	31.428	1.352
2014	11.929	19.141	815	26.281	1.230
2015	7.966	19.108	852	27.769	1.120
2016	12.931	21.134	788	28.096	980
2017	14.196	22.669	796	28.031	300
2018	4.371	8.867	785	13.045	-
2019	4.322	8.812	601	11.153	-
2020	3.904	8.614	691	8.891	-

TÜİK, 2020 *(2020 yılında plastik serada 34 ton çilek üretilmiştir)*

Tablo 74: 2000-2020 Yılları Arası Samsun Örtüaltı Sebze ve Meyve Üretimi (ton)

YIL	Karpuz	Kavun	Marul	Patlıcan	Diğer	Toplam
2000	-	-	9.834	300	7.112	62.233
2005	24.000	-	10.726	477	954	108.430
2006	27.000	500	10.724	83	787	110.733
2007	28.500	-	9.758	36	802	107.051
2008	12.100	338	6.195	36	1.872	93.759
2009	36.000	11.250	1.181	40	472	127.467
2010	36.000	14.300	1.559	718	1.397	125.156
2011	36.000	16.900	8.258	933	1.531	144.797
2012	35.750	16.900	8.195	1.633	983	133.276
2013	45.000	18.200	8.114	5.139	1.602	150.570
2014	39.900	17.680	8.288	3.261	9.517	130.357
2015	39.200	18.000	7.223	3.291	5.700	130.696
2016	36.000	16.900	8.891	3.541	1.607	130.868
2017	11.000	7.800	10.199	3.891	1.155	100.037
2018	-	-	3.367	821	502	31.758
2019	-	-	3.293	929	440	29.550
2020	-	-	3.482	1.090	409	27.081

TÜİK, 2020 *(2020 yılında plastik serada 34 ton çilek üretilmiştir)*

3. Organik Üretim

Kırsal alanda toprak ve su kaynaklarının korunması ile biyolojik çeşitliliğin sürdürülmesi için tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan kirliliğin azaltılması gerekmektedir. Özellikle riskli bölgelerde söz konusu kirlilikle mücadelenin en etkili yöntemlerden biri de organik tarım uygulamalarının yaygınlaştırılmasıdır.

Samsun'da uygun arazi ve ekoloji koşullarında organik tarımın geliştirilmesi hedeflenmektedir. Söz konusu arazilerde tarımsal faaliyetlerini sürdüren küçük işletmeler için organik tarım fırsata dönüştürülebilir. Diğer taraftan, organik tarım ürünlerine artan talebe bağlı olarak organik tarım üreticilerinin gelirlerinde artış ve istikrar sağlanması suretiyle kırsal ekonomilerin güçlendirilmesi mümkündür.

Bu bölümde hedeflenen konular;

-Organik tarımda pazarlama ve markalaşma faaliyetleri,

-Organik Fındık üretimi gibi katma değeri yüksek bitkilerin verimliliğini artırmak,

-Organik tarımla uğraşan çiftçilerin üretici örgütlülüğünün artırılması ve işleyişlerinin etkinleştirilmesi.

-Bazı kırsal alanların özel coğrafi yapısı göz önünde bulundurularak (dağlık alanlar, korunan alanlar, orman köyleri gibi) bu yörelerin koşullarına ve potansiyellerine özgü organik ürünlerin belirlenmesi ve üretimlerinin planlanması,

-Organik tarıma ilişkin eğitim ve yayım faaliyetlerinin yaygınlaştırılması

-İşletmelere yönelik üretim, pazarlama ve tanıtım desteklerinin artırılması,

-Gökçeçakmak sulama barajı vadisinde kalan fındık alanlarında organik tarımın sürekliliğinin sağlanması,

Türkiye'de Organik Tarım

Ülkemizde organik tarım, 1980'li yıllarda kuru üzüm ve incir gibi geleneksel ürünlerimizin organik olarak üretilmeye başlanması ve ihracatı ile başlamış olup, son yıllarda hızlı gelişme göstermiştir. 2004 yılında yayımlanan 5262 Sayılı Organik Tarım Kanunu sektöre önemli katkılar sağlamıştır. Türkiye'de halen 53.782 üretici, 386.074 hektar alanda organik

tarım faaliyeti yapmakta, 2019 yılı itibarıyla geçiş dönemi dahil yaklaşık 1,4 milyon ton organik ürün üretilmektedir.

2009 yılından itibaren organik tarım yapan çiftçilere yapılan destekteki artış, yem bitkileri ve hububat başta olmak üzere tarla bitkileri grubundaki organik üretimi artırmış, ancak bu ürünlerin birçoğunun organik ürün olarak pazarlanamadığından, sektörün ticaret boyutu arzu edildiği şekliyle gelişmemiştir. Bunun yanında büyük şehirler başta olmak üzere sayıları 17'yi bulan organik pazarlar, iç tüketime olumlu katkılar sağlamıştır. Ülkemiz, toprak ve su gibi doğal kaynaklarının kirlenmemiş olması ve uygun ekolojisiyle organik tarım açısından çok avantajlı konumda olmakla birlikte, organik tarımın gelişimini kısıtlayan sorunlar da mevcuttur. Tarım işletmelerinin küçük ölçekli olması, arazinin parçalı ve dağınık olması bireysel üreticinin sertifikasyon maliyetini artırmaktadır. Bu nedenle, küçük üreticiler daha çok aracı tüccar, işleyici ya da pazarlayıcı firmalar ile sözleşme yaparak, grup içerisinde üretim yapmaktadır. Bu modelde, üretici başına düşen kontrol ve sertifikasyon ücreti azalırken, sözleşmenin geçerliliği veya sertifikanın sahipliği konusunda ciddi sorunlar vardır.

Ticari kaygılardan dolayı alım ve satım garantisi içermeyen bu sistemde, bireysel sertifikaya sahip olmayan üretici kalan ürününü pazarlarken sorun yaşamakta sertifika sahibinin izni olmadan ürününü organik olarak pazarlayamamaktadır. Bu durum, ürünün maliyetinin altında konvansiyonel satılmasına neden olmaktadır. Ayrıca organik tarımda üretici örgütlenmesinin yetersiz olması ve alternatif pazarlara erişimde yaşanan sorunlar, küçük üreticinin organik üretimden vazgeçmesine neden olmaktadır. Ayrıca, organik tarım sisteminin bir gereği olarak uygulanan geçiş sürecinde, ürünlerin organik olarak pazarlanamaması organik tarıma geçişi zorlaştırmaktadır.

Samsun 2019 yılında 1.099 adet organik bitkisel üretim yapan çiftçi sayısı, 4.211 hektarlık organik bitkisel üretim alanı ve 15.674 tonluk organik bitkisel üretim miktarı ile %1.14 paya sahiptir. Samsun'da Ağcagüney içme suyu havzasında uzun yıllar fındık üretimi yapılmaktadır. Fındık alanlarında pestisit kullanımını bırakarak su havzasının kirlenmemesi için organik üretime geçilmiş ve üreticiler Organik Fındık Üreticileri Birliği olarak yapılanmışlardır.

Tablo 75: Türkiye'de Organik Tarımın Gelişimi

Yıllar	Ürün Sayısı	Çiftçi Sayısı	Yetiştiricilik Yapılan Alan (ha)	Doğal Toplama Alanı (ha)	Toplam Üretim Alanı (ha)	Üretim Miktarı (Ton)
2002	150	12.428	57.365	32.462	89.827	310.125
2003	179	14.798	73.368	40.253	113.621	323.981
2004	174	12.751	108.598	100.975	209.573	377.616
2005	205	14.401	93.134	110.677	203.811	421.934
2006	203	14.256	100.275	92.514	192.789	458.095
2007	201	16.276	124.263	50.020	174.283	568.128
2008	247	14.926	109.387	57.496	166.883	530.224
2009	212	35.565	325.831	175.810	501.641	983.715
2010	216	42.097	383.782	126.251	510.033	1.343.737
2011	225	42.460	442.581	172.037	614.618	1.659.543
2012	204	54.635	523.627	179.282	702.909	1.750.126
2013	213	60.797	461.395	307.619	769.014	1.620.466
2014	208	71.472	491.977	350.239	842.216	1.642.235
2015	197	69.967	486.069	29.199	515.268	1.829.291
2016	225	67.878	489.671	34.106	523.778	2.473.600
2017	214	75.067	513.981	22.148	543.033	2.406.606
2018	213	79.563	540.000	86.885	626.885	2.371.612
2019	213	74.547	502.127	3.424	505.551	3.260.997

TOB-BÜGEM, 2020 *(Geçiş süreci dahil)*

Tablo 76: Türkiye-Samsun Organik Bitkisel Üretim Miktar ve Alanı

Yıllar	Geçiş Süreci Dahil					
	Çiftçi Sayısı	Üretim Alanı (ha)	Üretim (ton)	Çiftçi Sayısı	Üretim Alanı (ha)	Üretim (ton)
	Türkiye			Samsun		
2004	12.751	209.573	377.615	72	-	-
2005	14.401	203.811	421.934	89	747	1.659
2006	14.256	192.789	458.095	77	1.559	1.514
2007	16.276	174.283	568.128	127	4.759	3.351
2008	14.926	166.883	530.224	469	5.702	6.662
2009	35.565	501.641	983.715	835	2.770	5.275
2010	42.097	510.033	343.737	1.076	3.471	7.501
2011	42.460	614.618	1.659.543	1.007	4.366	6.660
2012	54.635	702.909	1.750.127	979	4.421	6.475
2013	60.797	769.014	620.466	1.122	4.991	11.724
2014	71.472	875.835	1.642.236	1.299	4.422	8.570
2015	36.732	349.063	1.164.202	676	2.087	4.200
2016	45.991	3798.042	1.627.106	788	2.320	4.480
2017	51.796	382.198	1.610.913	923	3.164	11.403
2018	54.666	456.486	1.714.769	1.013	3.343	12.538
2019	53.782	386.074	1.374.535	1.099	4.211	15.674
2020	40.984	233.706	1.123.409	2.026	6.604	22.566

TÜİK, 2020

Samsun'da Organik Tarımsal Üretim;

1994 yılında Türkiye'de ilk defa İlimize bağlı Terme Çamlıca Köyünde bir Alman firmasının organik fındık talep etmesi ile organik fındık üretimi başlamıştır. 2001 yılında Samsunlu iş adamları (SAMSİAD)'nın bir araya gelerek kurdukları şirketin sözleşmeli üretim modeli ile organik üretime başlamıştır.

Organik tarımsal üretim ülkemizde olduğu gibi yabancı şirketlerin temsilcileri aracılığı ile birlikte Samsun Valiliği ve TOB İl Müdürlüğü desteklemeleri ve genel bütçe kaynaklı projeleri sonucunda organik fındık üretimi giderek artmıştır.

Ayrıca Bafra İlçesindeki Yeşilküre A.Ş ülkemizde ilk organik yumurta yetiştiriciliği ile öncü şirket olarak faaliyete başlamış olup; sonradaki yıllarda Organik Büyük Baş Hayvancılığı ve Etlik Piliç üretimi ile çeşitlendirerek marka haline gelmiştir. Ülkemize organik hayvancılık ve yumurta yetiştiriciliği konusunda öncü olmuştur.

Samsun'da 1994 ile 2005 yılları TOB'un 1993 yılında çıkarmış olduğu tebliğ sonrasında Rapunzel firmasının Terme ilçesi Çamlıca köyünde sınırlı sayıda sözleşmeli üreticileri ile organik fındık yetiştiriciliği yapılmakta iken Organik Tarım Kanunu ve İlgili yönetmeliklerin yayımlanmasından sonra TOB ve samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü çalışma birimleri tarafından üreticilerin ana geçim kaynağı olan fındık alanlarında ve özellikle Samsun'un içme ve kullanma suyunun sağlandığı Çakmak Barajı Havzası Bakanlık projesine dahil edilerek üreticiler özendirilmiş, üreticilerin bilinçlenmesi sonrasında Bakanlığımız bünyesinde kurulan Tarımsal Üretici Birliklerin oluşması teşvik edilmiş olup; 2005 yılında 89 üretici ile organik fındık üretimi yapılırken günümüze gelindiğinde 1.788 üreticiye ulaşılmıştır.

Organik Tarımsal üretimin yaygınlaştırılması ve üretimin çeşitlendirmesi amacıyla İl Müdürlüğü dışında Çarşamba ve Bafra Ziraat Odaları, Yüksekyayla Köyü Kültür ve Dayanışma Derneği, Türkiye Teknik elemanlar Vakfı (TÜTEV) Samsun Şubesi tarafından AB hibe desteği projeleri hazırlanarak ovada konvansiyonel tarım yapan çiftçilere organik tarım ve yetiştiricilik konusunda eğitim verilmiştir.

Tablo 77: 2020 Yılında En Çok Üretimi Yapılan Organik Ürün Miktarları

Ürün Adı	Çiftçi Sayısı	Üretim Alanı (ha)	Üretim Miktarı (ton)
Çeltik	9	391,94	3095,46
Fiğ	2	334,18	2403,37
Fındık	1135	2721,91	4333,49
Mısır	15	178,56	8300,73
Soya	2	115,87	577,28

Samsun Tarım ve Orman İl Müdürlüğü 2020

Tablo 78: Samsun İli Organik Tarım Üretimi 2020

Ürün Grubu	Üretici Sayısı	Üretim Alanı (da)	Üretim Miktarı (Ton)
Doğal Toplama (Muh. fidanlık, Orman Emvali Ürünü)	8	17	960
Meyve (Armut, Ayva, Ceviz, Dut, Elma, Erik, Fındık, Hünnap, İncir, Karayemiş, Kestane, Kivano, Kiraz, Kivi, Şeftali, Muşmula, Pepino, T.Hurması Vişne, Üzüm)	1.818	48.972	9.659
Sebze/Çiçek (Alabaş, Altın Çilek, Bakla, Balkabağı, Bezelye, Bamya, Biber, Brokoli, Çilek, Domates, Dereotu, Fasulye, Havuç, Hıyar, Ispanak, Kabak, Karnabahar, Karpuz, Kavun, Nane, Pazı, Lahana, Marul, Maydanoz, Orkide, Patlıcan, Pırasa, Roka, Sarımsak, Soğan, Tere, Turp)	45	116	130
Tarla Bitkileri (Buğday, Çayır otu, Çeltik, Fasulye, Fiğ, Kolza, Korunga, Mısır, Nohut, Patates, Soya, Yem Bezelyesi, Yonca, Yulaf)	155	16.940	11.817
TOPLAM	**2.026**	**66.045**	**22.566**

Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2019

Bu süreçte organik tarımsal üretiminin yaygınlaşması ile Çarşamba, Terme, Tekkeköy ve 19 Mayıs İlçelerimizde 4 adet Organik Fındık Üreticileri Birliği ile 1 adet dernek kurularak faaliyet göstermektedirler. Samsun'daki organik ürün yelpazesi ülkemizde olduğu gibi ihracatı yapılan fındık üretimi kapsamında gelişmiş olup; yetiştirilen diğer ürünler ise çiftçilerin fındık dışında kalan alanlarda kendi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla organik üretimde bulunmaktadırlar.

2020 yılında ise yetiştiriciliği yapılan organik ürünler içerisinde Çeltik, Fiğ, Mısır ve Soya Üretimi İlimizde faaliyet gösteren firmalar tarafından kendi işletmeleri için üretildiği düşünüldüğünde, üreticilerimizin pazarlama sıkıntısı olmayan ve ihracat yapılan organik fındık üretimi yaptığı görülmektedir.

Tablo 79: Samsun'da Organik Hayvansal Üretim Verileri

	Çiftçi Sayısı Toplamı	Hayvan Sayısı Toplamı	Et Toplamı (ton)	Süt Toplamı (ton)	Yumurta Toplamı (adet)
Büyükbaş	1	714	36	1942	
Etlik piliç	3	76.800			
Yumurta		97.180	652		30.149.795
TOPLAM	**4**	**174.694**	**688**	**1.942**	**30.149.795**

Samsun İl Tarım ve Orman İl Müdürlüğü, 2019

4. İyi Tarım Uygulamaları

Bu bölümde hedeflenen konular;

-Özellikle yaş meyve ve sebze sektöründe; çevre, insan ve hayvan sağlığına zarar vermeyen bir tarımsal üretimin yapılması,

-Doğal kaynakların korunması, tarımda izlenebilirlik ve sürdürülebilirlik ile güvenilir ürün arzının sağlanması,

-İyi tarım uygulamaları ile üretilmiş sanayi sebzeciliğinin üretiminin yaygınlaştırılması

-İyi tarım uygulamaları kapsamında, bitkisel üretimde bilinçsiz zirai ilaç kullanımına yönelik eğitimlerin artırılması,

-İyi tarım uygulamalarına geçişte girdi destekleri sağlanabilecek projelerin hayata geçirilmesi,

-Üretici ve üretici örgütlerine iyi tarıma ilişkin yayım faaliyetlerinin yaygınlaştırılması

-İşletmeler için iyi tarım uygulamalarına yönelik demonstrasyon faaliyetlerinin artırılması,

-İşletmelerin iyi tarım uygulamalarına geçişini teşvik etmek için ihtiyaç duyulan yatırımların desteklenmesi,

- Üretici, üretici örgütleri ve ürünü satın alan müteşebbisler arasında işbirliği ağlarının oluşturulması,

-Kamunun iyi tarım uygulamalarına yönelik altyapısının güçlendirilmesi,

Olarak belirlenmiştir.

Ülke mevzuatı çerçevesinde kontrol-sertifikasyona dayanan iyi tarım uygulamalarının Türkiye'de başlaması, 2004 yılında yayımlanan "İyi Tarım Uygulamalarına İlişkin Yönetmelik" ile olmuştur. Kontrol ve sertifikasyon kuruluşlarının yetkilendirilmesi sonrasında 2007 yılında 18 ilde 53.607 da alanda 651 üretici ile başlayan İTU, 2009 yılından itibaren geriye doğru giderek, 2011 yılında 499.632 da alanda 3.042 üreticiye düşmüştür. İyi tarım uygulamaları 2020 yılında 66 ilde 5.396.073 da alanda 61.894 üretici ile 7.706.404 ton üretim gerçekleşmiştir. İTU Yönetmeliği kapsamında başlatılan çalışmalar özellikle yaş meyve ve sebze sektöründe; çevre, insan ve hayvan sağlığına zarar vermeyen bir tarımsal üretimin yapılması, doğal kaynakların korunması, tarımda izlenebilirlik ve sürdürülebilirlik ile güvenilir ürün arzının sağlanmasına önemli katkılar sağlamıştır.

Sebze yetiştiriciliği, yoğun girdi kullanımı nedeniyle bu konuda özel bir durum arz etmektedir. Bu durumdan kurtulmanın en akılcı yolu, dünyada son yıllarda önemli gelişmeler gösteren entegre mücadele yöntemleriyle sürdürülebilir tarım ayrıca iyi tarım (GAP) ve organik tarım tekniklerdir.

Tablo 80: Türkiye İyi Tarım Uygulamaları Üretim Verileri

Yıllar	İl Sayısı	Üretici Sayısı	Üretim Alanı (da)	Üretim Miktarı (ton)
2007	18	651	53.607	149.693
2008	19	822	60.231	-
2009	42	6.020	1.702.804	-
2010	49	4.540	781.740	-
2011	49	3.042	499.632	1.717.221
2012	47	3.676	837.171	1.538.556
2013	56	8.170	985.099	1.599.636
2014	53	21.332	2.147.705	4.151.661
2015	61	39.740	3.465.695	3.271.239
2016	64	55.609	4.741.075	5.027.892
2017	64	72.236	6.247.107	6.898.749
2018	63	73.286	6.156.137	8.230.026
2019	66	61.894	5.396.073	7.706.404

TÜİK, 2020

Samsun'da İyi Tarım Uygulamaları çalışmaları kapsamında 2020 yılı içerisinde; Çarşamba, Terme, Bafra ve İlkadım ilçelerinde yazlık sebze, kışlık sebze, biçilebilir tarla ürünleri ve meyve gruplarında yaklaşık 34.804 da alanda, 255 üretici de İyi Tarım Uygulamaları hayata geçmiştir.

Tablo 81: Samsun İyi Tarım Uygulamaları Üretim Verileri

Yıllar	Üretici Sayısı	Üretim Alanı (da)	Üretim Miktarı (ton)
2007	-	1.038	-
2008	-	1.038	-
2009	-	7.872	-
2010	280	19.603	-
2011	426	37.908	485.947
2012	526	45.761	66.159
2013	570	46.281	63.007
2014	776	90.182	53.792
2015	1.063	83.642	92.572
2016	1.453	143.154	127.739
2017	1.664	131.851	144.928
2018	1.582	136.047	126.355
2019	1.086	94.690	103.146
2020	255	29.285	34.804

TÜİK, 2020

5. Kesme Çiçek ve Süs Bitkileri Üretimi

Bu bölümde hedeflenen konular;

-Samsun ilinde açıkta dış mekan süs bitkileri üretimi ve örtüaltı süs bitkileri üretiminin artırılması,

-Bafra sera organize sanayi bölgesinin kurulması, olarak belirlenmiştir.

Çarpık kentleşme, sanayileşme ve nüfus artışının getirdiği çevre sorunları ile karşılaşan insanoğlu, parçası olduğu doğadan uzaklaşmaya ve dolayısıyla doğaya özlem duymaya başlamıştır. Doğal çevrenin bozuluyor olmasının etkisiyle yeşil alan kavramı, yaşam alanlarının en vazgeçilmez unsuru haline gelmiştir. Yeşile olan bakış açısının bu denli değişmesi yeşil alanların temel öğesi olan süs bitkilerinin öneminin anlaşılmasına neden olmuştur. Böylece "süs bitkileri" yalnız özel günlerde ve özel alanlarda kullanılan materyal olmaktan çıkarak, günlük

yaşamda diğer birçok yaşam aracı gibi kendine yer bulmuştur. Bu durumu ile süs bitkileri, bir sektör oluşturma yolunda büyük ilerlemeler kaydetmiştir.

Günümüzde yaygın olarak 42 ilde özellikle Antalya, İstanbul, Yalova, İzmir, Adana, Mersin ve Sakarya illerinde süs bitkileri üretimi yapılmaktadır. Yerli üretimin yaygınlaşması ve artmasına karşın, kesme çiçek hariç, diğer ürün gruplarında piyasanın talep ettiği standart ve kaliteye ulaşılamamıştır.

Samsun ilinde açıkta dış mekan süs bitkileri üretimi ve örtüaltı süs bitkileri üretimi toplam 630 da. alanda gerçekleşmiştir. Samsun ili süs bitkileri üretimine ayrılan alan ilin bitkisel üretime ayrılan alanın %0,02'si kadardır. Türkiye'de ise 5.407 da süs bitkileri üretim alanı toplam ekili alanın %1.6'sı kadardır. İlçeler üzerinden dağılıma bakıldığında Çarşamba ilçesi 535 da ile en fazla alana sahiptir. Diğer ilçelerin üretim alanları ise; Bafra 54 da, 19 Mayıs 17 da, Atakum 15 da, Tekkeköy 7 da, Terme 2 da alanda üretim yapmaktadır.

Bafra ilçesi süs bitkileri üretimi, kesme çiçekçilik, iç mekân ve dış mekan süs btkileri üretimi şeklinde yapılmaktadır. Kesme çiçeklerden enfazla üretilenler: Gerbera, Gypsohilla, Kasımpatı, Gül, Lisianthus, Şebboy'dur. Bu üretim modeli ile birçok çiçek üretiminde Bafra ilçesi Samsun İl üretiminin tamamını oluşturabilmektedir. Bafra Sera Organize Sanayi Bölgesi alt yapı ihalesi başlamıştır.

6. Meyvecilik

Bu bölümde hedeflenen konular;

-Fındık gibi katma değeri yüksek bitkilerin verimliliğini artırmak üzere dikim alanlarının yenilenmesi,

-Samsun'da meyvecilik t tarım havzalarının temelini oluşturacak olan kapama meyve bahçesi tesis edilmesi,

-Kivi, Trabzon hurması, mavi yemiş, zeytin gibi meyvelerin üretim alanlarının artırılması,

-Bitkisel üretimde bilinçsiz zirai ilaç kullanımına yönelik eğitimlerin artırılması,

-Fındıkta Lisanslı depoculuk sisteminin yaygınlaştırılması,

-Kırsal Kalkınma Yatırımları Programı kapsamında Samsun'da soğuk hava depolarının yapımına öncelik ve ağırlık verilmesi,

-Sertifikalı meyve fidanı üreten işletmelerin teşvik edilmesi

Olarak belirlenmiştir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre 2020 yılında, Türkiye'de 3,5 milyon hektar alanda, 23,6 milyon ton yaş meyve üretimi gerçekleşmiştir. Türkiye 23,6 milyon tonluk yaş meyve üretimi ile dünya sıralamasında beşinci sırada yer almakta ve dünya yaş meyve üretiminden %3 oranında pay almaktadır.

Ülkemizin sahip olduğu farklı iklim koşulları nedeniyle pek çok meyve türünün yetişmesine olanak sağlamıştır. Özellikle son yıllarda sup tropik hatta tropik meyve çeşitlerindeki artış ülke ekonomisine önemli katkı sağlamaktadır. Meyve üretimine bölgesel baktığımızda Karadeniz Bölgesi Fındık ile anılır durumdadır. Samsun özelinde ticari amaçla yetiştirilen ve öne çıkan meyveler: Fındık, şeftali, kivi, armut, elmadır.

Tablo 82: Samsun Meyve Üretim Potansiyeli (2020)

Meyve (da)	Samsun		Türkiye		Üretimdeki Payı (%)	TR Sıralama
	Ekilen Alan (da)	Üretim (Ton)	Ekilen Alan (da)	Üretim (Ton)		
Fındık	1.167.143	114.150	7.347.255	665.000	17,17	2
Kızılcık	0	1.161	7.121	14.231	8,16	2
Kivi	2.772	5.101	32.613	73.745	6,92	5
Böğürtlen	34	51	2.999	2.511	2,03	5
Dut	1	2.263	20.515	70.620	3,20	9
Armut	951	7.604	260.707	545.569	1,39	10
Şeftali	5.083	7.398	378.162	729.804	1,01	15
Elma (Amasya, Granny Smith, Golden, Starking, Diğer)	2.966	17.881	1.709.032	4.300.486	0,42	21
Vişne	285	813	206.658	189.184	0,43	25
Ceviz	14.430	3.037	1.417.899	286.706	1,06	37
Kiraz	511	2.281	827.294	724.944	0,31	38

TÜİK, 2020

Emek ve sermaye yoğun bir tarım ürünü olan meyvecilik sektöründe üretimimiz yıllar itibariyle düzenli olarak artış göstermektedir. Bunda etkili olan faktörler özellikle tarımsal altyapının gelişmesi, sertifikalı fidan üretimin artması ve ticari boyutta tamamen ihracata yönelik üretimdir. Son yıllarda Samsun ilinin; sürdürülebilir tarımı, tarımsal verimliliği ve üretimde rekabet edebilirliğini artırabilmek için meyvecilik alanında atılan önemli adımlardan biride tarım havzalarının temelini oluşturacak olan kapama meyve bahçesi tesisi ve bodur-yarı bodur meyve yetiştiriciliğidir. Bu amaçla Samsun'da meyvecilik tarım havzaları oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Stratejik amaçlar içinde tarımsal planlama, sürdürülebilir, kaliteli ve sözleşmeli üretim, pazar ve fiyat garantisinin oluşması, tarım arazilerinin korunması, üretici örgütlerinin etkinliği, kaynakların öncelikli alanlarda etkin kullanımı ve tarımsal üretimde AB normlarını yakalamak vardır. Yapılan meyvecilik havzaları tespit çalışmaları çerçevesinde üretim bölgeleri tespit edilmiş ve buralarda bodur cins meyve fidanları ile çiftçilerin bahçe tesis etmesi teşvik edilmiştir. Meyvecilik alanlarının yaygınlaşma eğiliminde olduğu görülmektedir. Kırsal Kalkınma Yatırımları Programı kapsamında Samsun'da soğuk hava depolarının yapımına öncelik ve ağırlık verilerek sektörün gelişmesine katkıda bulunulmuştur.

Ağırlıklı olarak elma, armut, kiraz, kivi çeşitleri üzerine yoğunlaşmakla beraber belli miktar vişne Böğürtlen ve bağcılık konusunda da örnek tesisler oluşturulmuştur. Son zamanlarda örtü altı erik üretimi için oluşturulan meyve bahçeleri dikkat çekmektedir. Böylece İlimizde var olan fındık ve şeftali dışındaki meyve yetiştiriciliğinin önü açılmıştır. Yapılan bu çalışmaların örnek oluşturmasına paralel olarak geniş alanlarda kapama meyve bahçesi kurulması her geçen gün yaygınlaşmaktadır. Özel sektör de kendi imkânlarıyla büyük meyve plantasyonları oluşturmuşlardır. Çarşamba ilçesinde kurulan çok büyük kivi bahçesi gibi modern kapama bahçeler buna örnek verilebilir. Samsun kamuoyunda bodur meyve yetiştiriciliği genel bir çiftçilik faaliyetinden öte büyük sermaye sahiplerinin de ilgi alanına giren karlı bir yatırım sektörü şeklinde algılanmakta ve buna dönük talepler her geçen gün artmaktadır. 2022-2026 yılı hedefleri arasında yer alan Zeytinciliğin Yaygınlaştırılması ve Geliştirilmesi projesi ile ilgili olarak; tarihte Samsun'da zeytin yetiştiriciliği o gün kullanılan anaç çeşit ya da bölgeye adapte olmuş yabani formlarla mümkün olmuş olabilir. Ancak günümüzde geliştirilen çok fazla anaç ve çeşitler sayesinde verimli ve kaliteli zeytin yetiştiriciliği yapılmaktadır. Yeni çeşitlerin Samsun ekolojisine uygun olup olmadığı bilinmemektedir. Bu nedenle Samsun'da zeytin yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılabilmesi için anaç-çeşit adaptasyon denemeleri gibi ön değerlendirme ve araştırmaların yapılması gerekmektedir. Bu bölümde Samsun ili için önem arz eden fındık, kivi, şeftali ürünleri incelenmiştir.

Samsun İli Fındık Üretimi

Fındığın kültür çeşitleri Türkiye, İtalya, ABD, Azerbaycan, İspanya, Gürcistan başta olmak üzere birçok ülkede yetiştirilmektedir. Dünyadaki fındığın %69'u Türkiye'de üretilmektedir.

Tablo 83: Fındık Üreten İller Sıralaması (2020)

İller	Türkiye Üretim Sıralaması	Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı	Meyve Vermeyen Yaşta Ağaç Sayısı	Toplu Meyveliklerin Alanı (da)	Üretim Miktarı (ton)
Ordu	1	142.419.601	100.575	2.272.188	182.119
Samsun	2	52.977.897	6.502.788	1.167.143	114.150
Sakarya	3	37.280.500	184.327	750.992	88.032
Giresun	4	57.238.125	362.168	1.178.010	80.176
Düzce	5	31.610.000	6.055	632.200	52.936
Kastamonu	6	4.742.524	335.943	82.583	40.423
Trabzon	7	26.254.746	1.297.195	655.972	37.573
Zonguldak	8	17.535.688	545.924	259.058	29.907
Kocaeli	9	3.575.040	67.245	82.500	15.196
Bartın	10	3.800.200	155.600	62.430	5.575
Artvin	11	2.651.207	92.798	82.334	4.921
İstanbul	12	1.439.250	5.140	21.867	4.322
Tokat	13	1.252.370	200.000	29.020	3.135
Sinop	14	768.415	157.337	17.224	1.351
Rize	15	807.475	45	18.375	1.312
Bolu	16	714.235	3.511	13.955	1.170
Gümüşhane	17	455.050	7.230	8.150	668
Bitlis	18	441.000	26.000	5.450	652
Bursa	19	217.251	22.299	4.815	592
Kahramanmaraş	20	26.036	19.300	1.322	291
Osmaniye	21	3.600	1.150	25	100
Çanakkale	22	12.315	4.165	397	75
Balıkesir	23	14.650	2.754	301	72
Isparta	24	9.525	920	70	47
Denizli	25	3.560	1.400	15	39
Amasya	26	13.050	14.040	391	36
Erzincan	27	400	-	10	26
Bilecik	28	5.303	778	93	23
Sivas	29	1.712	1.019	29	16
Afyonkarahisar	30	1.100	630	11	15
Kırklareli	31	6.510	1.558	100	15
Yalova	32	3.670	0	80	10
Antalya	33	3.045	960	21	8
Ankara	34	200	30	3	6
Hatay	35	550	150	-	3
Aydın	36	930	590	12	2
Kütahya	37	2.535	1.731	53	2
Uşak	38	500	200	25	2
Burdur	39	30	540	13	1
Tekirdağ	40	100	325	12	1
Adana	41	20	280	-	-
Muğla	42	225	527	6	-

TÜİK, 2020

Türkiye, dünya fındık ihracatında ilk sırada olup, toplam ihracatın %60'ını gerçekleştirmektedir. Türkiye, bu avantajıyla dünya fındık fiyatlarında belirleyici rol oynamaktadır. Aynı zamanda fındık Türkiye ekonomisine sağladığı döviz girdisiyle de tarım ürünleri arasında stratejik bir öneme sahiptir. Ancak Türkiye'nin sahip olduğu dünya fındık sektöründeki hâkimiyetinin sürdürebilirliğinin sağlanması için ürün verimliliğinin artırılması

gerekmektedir. Fındık tarımı yapılan bölgeler üç gruba ayrılmaktadır. a) I. Standart Bölge: Ordu, Giresun, Trabzon, Rize, Artvin b) II. Standart Bölge: Samsun, Sinop, Kastamonu, Zonguldak, Bolu, Düzce, Bartın, Sakarya ve Kocaeli) Çerezlik Bölge: Başta İstanbul ve Bursa olmak üzere 25 kadar ilimizi kapsamaktadır. Türkiye'de 2020 yılı itibariyle fındık üretim miktarı 665 bin ton'dur. Türkiye'de fındık üretiminde Ordu 182.119 ton ile ilk sırada yer almaktadır. Ordu'yu 114.150 ton ile Samsun ve 88 bin ton ile Sakarya takip etmektedir. Ordu ve Samsun, Türkiye üretiminin %45'ini karşılamaktadır.

Türkiye'de fındık veriminde yıllara göre önemli dalgalanmalar meydana gelmektedir. İklim şartları, sıraya dikim, çeşit seçimi, sulama, gerekli kültürel işlemlerin yeterince yapılmaması ve fındık bitkisinde görülen periyodisite gibi etkenler verimdeki dalgalanmayı artırmaktadır. Verimde ortaya çıkan bu dalgalanma, fındık üretimi ile tüketimi arasında dengesizliğe ve fiyat istikrarsızlığına neden olmaktadır. Bu durum fındık üretiminde farklı ülkelerin ortaya çıkmasına ve üretimlerini artırma çabalarına yol açmaktadır.

Tablo 84: Uzun Yıllar Fındık Dikim ve Üretim Miktarı (2009-2020)

Yıllar	SAMSUN		TÜRKİYE Üretim Miktarı (ton)	SAMSUN Üretim Yüzdesi
	Toplu Meyveliklerin Alanı (da)	Üretim Miktarı (ton)		
2009	909.760	66.617	500.000	%13,32
2010	883.410	83.830	600.000	%13,97
2011	883.410	52.087	430.000	%12,11
2012	883.410	88.392	660.000	%13,39
2013	895.936	69.392	549.000	%12,64
2014	895.936	65.011	412.000	%15,78
2015	906.229	90.857	646.000	%14,06
2016	936.087	67.855	420.000	%16,16
2017	936.182	96.240	675.000	%14,26
2018	1.145.240	66.363	515.000	%12,89
2019	1.164.384	137.841	776.046	%17,76
2020	1.167.143	114.150	665.000	%17,17

TÜİK Bitkisel Üretim İstatistiklerine göre fındık üretimi 2020 yılında bir önceki yıla göre %14,3 oranında azalarak 665 bin ton olmuştur. Fındık üretimi, dikim alanlarının sürekli artmasından dolayı her geçen yıl artmaktadır. Uzun yıllar dikim alanı ve üretim incelendiğinde Samsun 2004 yılı fındık dikim alanı 830.330 da ve üretim 15.760 ton olarak gerçekleşmiştir. Üretim miktarının düşüklüğü tüm Karadeniz Bölgesinde yaşanan zirai don olayından kaynaklanmaktadır. 2008 yılında fındık dikim alanı 927 bin dekar iken 2020 yılında 936 bin dekara yükselmiştir. Son 16 yılda üretim alanları yaklaşık 100 bin dekar artmıştır.

Samsun ilinde fındık üretimine izin verilen ilçeler: Çarşamba, Terme, Ayvacık, Salıpazarı, Ondokuzmayıs, Tekkeköy, Alaçam, Yakakent, İlkadım, Bafra, Asarcık, Canik ve Atakum ilçeleridir. Ancak 17 ilçenin tamamında az ya da çok fındık üretimi yapılmaktadır.

Fındık üretiminin en çok yapıldığı ilçe Çarşamba'dır. Terme ve Salıpazarı ilçeleri de fındık üretiminin yoğun olduğu ilçelerdir. Salıpazarı ve Ayvacık ilçelerinin bitkisel ürün desenini belirleyen ürün fındıktır.

Dikimine izin verilen %6 eğimin üzerinde ruhsatlı alanlarda üretim yapanlar, düz alanlarda üretim yapanlara göre verim ve kalite yönünden düşük ancak maliyet yönünden daha pahalı üretim yaptıklarından dolayı mağdur olma ihtimaliyle karşı karşıya kalacaklardır. Bu mağduriyeti gidermek, dekara verimi arttırmak ve kg maliyetini düşürmek için öneriler aşağıda sunulmuştur.

Tablo 85: Samsun İlçeleri Fındık Dikim alanı, Üretimi (2020)

İlçeler	Toplu Meyveliklerin Alanı (da)	Üretim Miktarı (ton)	114.150 ton SAMSUN Üretimine Göre Yüzdesi
Alaçam	2.050	128	%0,11
Asarcık	5.500	262	%0,23
Atakum	30.939	2.823	%2,47
Ayvacık	92.500	8.088	%7,09
Bafra	22.120	1.954	%1,71
Canik	31.910	1.910	%1,67
Çarşamba	455.500	54.252	%47,53
Havza	63	3	%0,00
İlkadım	5.450	527	%0,46
Kavak	1.041	47	%0,04
Ladik	300	7	%0,01
Ondokuzmayıs	27.200	3.616	%3,17
Salıpazarı	141.000	13.284	%11,64
Tekkeköy	61.000	5.816	%5,10
Terme	290.000	21.353	%18,71
Vezirköprü	0	2	%0,00
Yakakent	570	78	%0,07
TOPLAM	**1.167.143**	**114.150**	

Samsun Fındık Üretimi İçin Öneriler

Eski üretim bölgesinde bulunan bahçelerin çoğunluğunun ekonomik ömrünü doldurmuş olduğu ve Fındık ağaçlarında ekonomik verim yaşının yaklaşık 30 yıl olduğu bilinmektedir. Ekonomik ömrünü tamamlayan bahçelerin kademeli olarak yenilenmesi gerekmektedir. Yaşlı ve uygun olmayan bahçelerin sökülerek yüksek verimli ve dayanıklı çeşit dikimleri desteklenerek hızlandırılmalıdır. Bu Amaçla İl Tarım ve Orman Müdürlüğü ve Araştırma kuruluşları Fındıkta bölgeye uygun ve yüksek verimli çeşitlerin ve Tarımsal Yeniliklerin Yaygınlaştırılması Yayım Projeleri uygulamaktadır.

Coğrafik yapısı uygun olan arazilerde, Maliyetin yaklaşık %50'sini oluşturan hasat ve bakım işçiliğini azaltmak için mekanizasyona geçiş daha fazla desteklenmelidir. Bu amaçla Tarım ve Orman Bakanlığı, TKDK ve OKA üzerinden fındıkta maliyeti azaltacak mekanizasyon için budama, bakım, dikim, hasat hizmeti verebilecek işletmelere yönelik hibe destekli daha fazla proje yapılmalıdır.

Budama, gübreleme, sulama, toprak işleme, hastalık-zararlı ve yabancı otlarla mücadelede mekanizasyon kullanımı eksikliği nedeniyle yetersiz kalınmaktadır. Yüksek verim ve kalite için kültürel işlemlerin zamanında ve yeterince uygulanması önem arz etmektedir. Yüksek verim, sulama, bakım ve hasat kolaylığı ve ekonomikliği için sıraya dikim gibi yeni dikim şekli ve diğer uygulamalar olabildiğince mekanizasyona uygun olarak düzenlenmelidir.

Eğimin fazla ve toprağın yüzlek olduğu yerlerde teraslama ile eğime dik sıraya dikim özendirilmelidir. Verim artışı için uygun olan yerlerde damlama ve yağmurlama sulama uygulanmaları hibe desteklerle daha fazla teşvik edilmelidir.

Fındık ürününde yeter gelirli işletme büyüklüğü 22 da iken mevcut işletme büyüklüğünün ortalama 14 da olduğu; bu alanın da birkaç parselden oluştuğu bilinmektedir. Tarım arazilerinin miras yoluyla bölünmesinin engellenmesi ve toplulaştırma çalışmasına hız verilmesi gerekmektedir.

Çiftçilerin bir bölümü 60 yaşın üzerinde, bir bölümü üretimi ek gelir olarak görmekte, bir bölümü köy dışında hatta farklı şehirlerde ikamet etmektedir. Çiftçi profilinin iyileştirilmesine önem verilmelidir.

Yenileme yapılacak bahçelerde ürün kaybı desteği, fidan desteği ve söküm desteği gibi konular dikkate alınmalıdır.

Gerçek üreticilerin çoğunluğunun geçimi yalnızca fındığa bağlıdır. Gerçek üreticilerin üretim yaptığı arazilerin yapısı ve doğal koşullar nedeniyle bölgede fındığın yerini alacak başka bir ürün yoktur. Sadece ek gelir getirici yan ara ürünler önerilebilir.

Klasik destekleme modeli olan "Taban Fiyat Garantili Destekleme Alımı" ve halen uygulanmakta olan "Alan Bazlı Gelir Desteği" üretim odaklı değildir. Her iki destekleme modeli sonuçları itibarıyla değerlendirildiğinde, tarımsal desteklerin teşvik özellikleri olmalı. Her destek bir iyileşmeyi (örneğin verim artışı) teşvik etmeli, yapılan her iyileştirme yeni desteklere kapı açmalıdır.

Üreticilerin Öncelikli Talepleri

Fındık üretim maliyetinin önemli bir kısmı hasat işçiliğidir. Fındığın elle hasadının yanında son yıllarda hasada yakın fındık ocakları altına tül serilip fındıkların tamamı dökülerek hasat şekli uygulanarak yaygınlaşmaktadır. Tül (file) ile yapılan hasat, elle yapılan hasada göre işçilik gideri ve zaman bakımından daha ekonomik olduğu gibi fındığın kalite ve randımanına da olumlu etkisi vardır. Çünkü tül (file) sermeden önce boş ve çürük fındıklar yere dökülmüş olacağından bunların tül üzerinde kalan fındıklara karışması söz konusu değildir. Tül 'ün ilk yıl maliyeti yüksek olmasına rağmen iyi muhafaza edildiğinde 8-10 yıl kullanılabilmekte ve 2 yıl içerisinde de kendisini amorti etmektedir. Bu nedenle; tül uygulaması yapmak isteyen/yapan üreticilere ilk yıl için ilave destekleme ödemesi veya faizsiz/düşük faizli kredi kullandırılmalıdır.

Fındık üretim maliyetinin belli başlı kalemleri olan budama, bahçeleme, gübreleme, ilaçlama ve hasat dönemlerindeki giderleri için fındık üreticisini; fındık alıcısı tüccara, tefeciye ve yüksek faizli banka kredilerine mahkûm etmemek için destekleme ödemeleri ile özellikle alan bazlı desteklemelerin yukarıda belirtilen işlerin yoğunluğuna göre dönem ve taksitler halinde ödenmesi sağlanabilir. Böylece üretici hasat sezonu gelmeden ürününü yok pahasına tüccara satmamış olur.

Bir diğer önemli konu ise **Devlet (TMO) destekleme alımı yapacak ise;**

1. Alım fiyatını o yılın tahmini rekoltesini de dikkate alarak hasat öncesi açıklaması,

2. Alımlara hasatla birlikte başlanarak depolama imkânı olmayan ve işçilik v.b. giderler için ihtiyacı olan üreticilerin mağduriyeti giderilmeli,

3. TMO randevu sistemini gözden geçirerek özellikle **küçük çiftçiler lehine düzenleme yapılmalıdır.** Mesela; 500 veya 1000 kg'a kadar toplam üretimi olan üreticilerin ürünlerinin öncelikle alınarak ücretinin de en kısa sürede ödenmesi, fazla üretimi olanlara ise masraflarının karşılanması için belirli miktara kadar ürününü öncelikle teslim etmesine imkân sağlanması, kalan miktara ise ileri bir tarih verilmesi gibi. Böylece randevu alamadığı için ürününü düşük fiyattan tüccara satmak zorunda kalınmadığı gibi, tüccarın da üreticiden düşük fiyattan aldığı fındığı, sonra üretici adına yüksek fiyattan TMO'ya satmasının önüne geçilir.

Samsun İli Kivi üretimi

Kivi, ülkemizdeki tarımsal istatistik verilerine 1994 yılından beri girmektedir. Bu haliyle geleneksel tarım ürünlerimiz yanında yeni bir ürün olarak görülmektedir. Aradan geçen yıllarda, üretim alanı ve üretim hacmindeki hızlı artışa bağlı olarak önemli bir ekonomik noktaya gelmiştir.

Ülkemizde kivi üretimi 1988 yılında başlatılan adaptasyon deneme çalışmaları sonucunda; Karadeniz, Marmara ve Ege Bölgelerinde rahatlıkla kivi yetiştiriciliğinin yapılabileceği ortaya konmuştur. Kivi üretiminde ilk sırayı Yalova ilimiz almaktadır. Yalova'da yetiştiriciliğin yaygın olmasının nedeni, Yalova Bahçe Kültürleri Merkez Araştırma Enstitüsünde kivi adaptasyon çalışmalarının başlaması nedeniyledir.

Türkiye'de kivi üretimi TÜİK 2020 verilerine göre 26 ilde, yoğunlukla Karadeniz Bölgesinde yapılmaktadır. Bunda Karadeniz Bölgesi'nin yağış rejimi ve toprak yapısı ile klasik

Karadeniz İkliminin etkisi büyüktür. Karadeniz Bölgesi'nde Artvin, Rize, Giresun, Ordu, Trabzon, Samsun, Sinop, Kastamonu, Bartın, Zonguldak ve Düzce illerinde kivi üretilmektedir. Bu illerden 1. sırada Ordu, 2. sırada Rize, 3. sırada Samsun yer almaktadır. Türkiye'de ise en çok kivi Yalova'da yetiştirilmektedir. Türkiye'de 5 yıllık ortalama kivi dikim alanının yaklaşık %25'i, kivi üretiminin ise %39'u Yalova'ya aittir.

Türkiye'de 2020 yılında 32.613 da alanda 73.375 ton kivi üretilmiştir. Samsun kivi üretimi 2.772 da alanda 5.101 ton gerçekleşmiştir. Kivi üretiminin gerçekleştiği Samsun'un da aralarında olduğu ilk 5 ilin üretimi (57.903 ton) ülkesel üretimin %79'unu kapsamaktadır.

Karadeniz Bölgesi'nde kivi üretimi başta Ordu ili olmak üzere Rize ve Samsun ilinde günden güne yaygınlaşmaktadır. Ardından ülkenin değişik illerinde ticari değeri olan kivi çeşitleri dikilerek toplu meyvelik alanları oluşturulmaya başlanmıştır. Bunlardan biri de Samsun Köy Hizmetleri Araştırma Enstitüsü'nün doksanlı yılların başında Çarşamba İlçesi Ambarköprü mevkiindeki kivi bahçesidir. Burada üretilen kivi meyveleri hasat zamanı tarla günleri düzenlenerek halka tanıtılmıştır. Aynı yıllarda Çarşamba İlçe Tarım Müdürlüğü'nün uygulama bahçesinde de kivi bahçesi tesis edilmiştir.

Türkiye, kivi üretimi 2000 yılı başlarında 1.400 ton iken 2008'de üretim 19.530 ton seviyesine ulaşmıştır. Samsun, kivi üretim alanı 2008 yılında 796 da iken 2020 yılında 2.772 da'a ulaşmıştır. Samsun ili 5.101 ton üretim miktarı ile Türkiye üretiminin %7'sini karşılamaktadır. Türkiye'ye 1988 yılında getirilerek yetiştirilmeye başlanan kivinin üretim miktarı, yapılan araştırma çalışmalarının sonuçlarının uygulanmaya başlaması ile birlikte 2020 yılında 74 bin ton seviyelerine ulaşmış olmasına rağmen, üretim iç tüketime yetmemekte ve Türkiye önemli miktarlarda kivi ithalatı da yapan bir ülke konumunda bulunmaktadır.

Tablo 86: Kivi Üreten İller Sıralaması (2020)

İller	Türkiye Üretim Sıralaması	Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı	Meyve Vermeyen Yaşta Ağaç Sayısı	Toplu Meyveliklerin Alanı (da)	Üretim Miktarı (ton)
Yalova	1	493.285	9.360	6.300	28.416
Bursa	2	273.220	147.479	5.099	10.680
Ordu	3	154.508	26.258	3.234	8.225
Rize	4	153.718	12.127	3.341	5.481
Samsun	5	118.619	45.348	2.772	5.101
Sakarya	6	172.240	6.750	2.401	4.037
Mersin	7	107.138	108.400	3.897	3.799
Giresun	8	74.200	15.151	648	2.163
Trabzon	9	56.377	15.205	1.427	2.023
Kocaeli	10	24.666	21.868	590	1.445
Antalya	11	16.685	3.125	308	581
Artvin	12	14.910	1.895	371	442
Kastamonu	13	9.915	3.915	227	366
Çanakkale	14	5.548	4.927	228	222
Bartın	15	13.180	3.695	283	172
Zonguldak	16	7.750	9.891	707	156
Balıkesir	17	3.300	9.300	422	113
Muğla	18	3.350	1.052	74	87
İstanbul	19	1.885	250	44	80
Düzce	20	1.832	1.578	46	60
Sinop	21	3.971	1.365	56	40
Hatay	22	610	285	22	21
Adana	23	1.020	3.030	60	20
Kahramanmaraş	24	450	100	50	14
Burdur	25	32	9	1	1
Osmaniye	26	0	250	5	0

TÜİK, 2020

Tablo 87: Uzun Yıllar Kivi Dikim, Üretim Miktarı (2008-2020)

Yıllar	SAMSUN		TÜRKİYE Üretim Miktarı (ton)	SAMSUN Üretim Yüzdesi
	Toplu Meyveliklerin Alanı (da)	Üretim Miktarı (ton)		
2008	796	626	19.530	%3,21
2009	1.074	693	23.689	%2,93
2010	1.338	1.648	26.554	%6,21
2011	1.372	1.874	29.231	%6,41
2012	1.515	2.729	37.247	%7,33
2013	1.498	2.293	41.635	%5,51
2014	1.572	876	31.795	%2,76
2015	1.841	2.715	41.640	%6,52
2016	1.848	2.337	43.950	%5,32
2017	2.778	3.925	56.164	%6,99
2018	2.778	5.041	61.920	%8,14
2019	2.772	5.034	63.798	%7,89
2020	2.772	5.101	73.745	%6,92

Türkiye'nin kivi tüketimini sağlayacak üretim miktarına ulaşabilmesi ve dünya kivi piyasasında söz sahibi olabilmesi için kivi yetiştiriciliğine uygun ekolojilerde kivi bahçesi kurulması teşvik edilmelidir. Samsun'da 2020 yılında 12 ilçede 2.772 dekar alanda 5.101 ton civarında kivi üretimi yapılmıştır. Bu verilere göre Samsun, Rize'den sonra 5. Sırada en çok

kivi üretilen illerden biri konumundadır. Kivi üretimi ağırlıklı olarak; Çarşamba, Atakum, 19 Mayıs ve Salıpazarı ilçelerinde yapılmaktadır. Çarşamba İlçesine bağlı Ordu mahallesindeki kivi bahçesi Türkiye'nin en büyük kivi bahçesi konumundadır. Hacılıçay Mahallesi'nde, özellikle Kumköy, Yeşilırmak Havzası'nın doğu ve batı yakasında, Karamustafalı gibi daha birçok yerde kivi üretimi yaygınlaşmıştır. Şu an Çarşamba'da 2.500 da kivi üretim alanı mevcuttur. Yaklaşık 5 bin tona yakın kivi üretilmektedir.

Tablo 88: Samsun İlçeleri Kivi Ekiliş Üretimi 2020

İlçeler	Toplu Meyveliklerin Alanı (da)	Üretim Miktarı (ton)	5.101 ton SAMSUN Üretimine Göre Yüzdesi
Alaçam	0	8	%0,16
Atakum	68	244	%4,78
Ayvacık	10	20	%0,39
Bafra	40	63	%1,24
Canik	5	2	%0,04
Çarşamba	2.500	4.454	%87,32
İlkadım	2	31	%0,61
Ondokuzmayıs	80	144	%2,82
Salıpazarı	20	90	%1,76
Tekkeköy	10	18	%0,35
Terme	20	9	%0,18
Yakakent	17	18	%0,35
TOPLAM	**2.772**	**5.101**	

Samsun İli Şeftali Üretimi

Türkiye'de, 2020 yılında meyveler, içecek ve baharat bitkilerinde üretim 23,6 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Şeftali ise 378.162 da alanda 729.804 ton üretildi. Ülkemizde 75 ilde şeftali üretimi yapılmaktadır.

Tablo 89: Türkiye Şeftali Üreten İller Sıralaması (2020)

İller	Türkiye Üretim Sıralaması	Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı	Meyve Vermeyen Yaşta Ağaç Sayısı	Toplu Meyveliklerin Alanı (da)	Üretim Miktarı (ton)
Çanakkale	1	1.700.275	465.850	49.659	138.102
Mersin	2	2.548.075	542.211	57.665	122.418
Bursa	3	2.208.326	331.085	62.628	108.498
Denizli	4	971.932	164.912	27.423	72.118
İzmir	5	1.404.187	171.383	40.886	70.502
Bilecik	6	911.994	24.380	20.391	35.948
Aydın	7	402.758	44.462	9.176	23.496
Sakarya	8	382.257	16.077	8.522	17.496
Manisa	9	347.576	45.473	11.684	16.784
Antalya	10	743.631	119.337	19.213	15.119
Adana	11	242.339	85.591	6.543	12.509
Tokat	12	311.467	44.530	8.729	11.782
Amasya	13	337.220	45.155	5.795	10.920
Isparta	14	236.176	53.593	5.333	10.143
Samsun	15	211.000	34.070	5.083	7.398

Şeftali üretiminin en çok yapıldığı ilk 3 il Çanakkale, Mersin ve Bursa illeridir. Bu illerin toplam üretimi 369.018 ton olup ülke üretiminin %50'sini karşılamaktadır. Samsun ili, 5.083 da alanda 7.398 ton şeftali üretimi ile %1 paya sahip olup, şeftali üreten iller sıralamasında 15. sırada yer almıştır.

Samsun İli Uzun Yıllar Şeftali Üretimi

Samsun ili şeftali üretiminin uzun yıllar seyrini incelediğimizde üretim alanları ile birlikte üretim miktarının da hızla azaldığı gözlemlenmiştir. 1994 yılında 8.000 ton olan il üretimi, 2000 yılında 18.190 ton'a ulaşmıştır.

Tablo 90: Uzun Yıllar Şeftali Ekiliş Üretim Miktarı (2008-2020)

Yıllar	SAMSUN		TÜRKİYE Üretim Miktarı (ton)	SAMSUN Üretim Yüzdesi
	Toplu Meyveliklerin Alanı (da)	Üretim Miktarı (ton)		
2008	16.580	27.385	551.906	%4,96
2009	13.765	8.071	547.219	%1,47
2010	14.715	15.874	539.403	%2,94
2011	15.405	16.992	545.902	%3,11
2012	15.105	26.903	611.165	%4,40
2013	13.353	20.493	637.543	%3,21
2014	13.040	14.771	608.513	%2,43
2015	12.919	21.403	642.727	%3,33
2016	12.666	19.199	674.136	%2,85
2017	12.242	19.835	664.785	%2,98
2018	7.740	12.387	667.982	%1,85
2019	6.357	10.095	685.973	%1,47
2020	5.083	7.398	729.804	%1,01

Tablo 91: Samsun İlçeleri Şeftali Üretimi (2020)

İlçeler	Toplu Meyveliklerin Alanı (da)	Üretim Miktarı (ton)	7.398 ton SAMSUN Üretimine Göre Yüzdesi
Alaçam	-	14	%0,19
Asarcık	-	2	%0,03
Atakum	115	173	%2,34
Bafra	60	143	%1,93
Canik	320	109	%1,47
Çarşamba	4.000	5.760	%77,86
Havza	-	4	%0,05
İlkadım	420	488	%6,60
Ladik	-	2	%0,03
Ondokuzmayıs	52	90	%1,22
Salıpazarı	-	20	%0,27
Tekkeköy	16	29	%0,39
Terme	-	30	%0,41
Vezirköprü	100	532	%7,19
Yakakent	-	2	%0,03
TOPLAM	**5.083**	**7.398**	

2008 yılında 16.580 da alanda 27.385 ton yapılan üretim ile ülke üretiminin %5'ini Samsun karşılıyordu. Bahçelerin yaşlanması, toprak yapısına uygun anaç temininde zorluklar, fındığın rekabet açısından üstün gelmesi, şeftali üreten köylerde kivi üretiminin yaygınlaşmaya başlaması sonucu üretim alanı 5 bin da seviyelerine geriledi. Samsun ilinin neredeyse tamamına yakın bütün ilçelerinde şeftali üretimi yapılmaktadır. Üretimin büyük bir kısmı Çarşamba ilçesinde yapılmakta olup, onu İlkadım ve Atakum ilçeleri izlemektedir. 7.398 ton üretimin %78 'i (5.760 ton) Çarşamba ilçesinde üretilmiştir.

Çarşamba ilçesinde şeftali üretimi, üreticilerin farklı ürünlere yönelmesi ile azalmıştır. Eskiden Türkiye'nin üretiminin %12'si Çarşamba'dan karşılanırken, şimdi bu oran %1'lere geriledi. Samsun'da şeftali ürünü, üreticiler tarafından direk pazara sürülebilmekte veya genellikle toplayıcılar, mahalli alıcılar, pazarcılar, komisyoncular gibi aracılar kanalıyla pazarlanmaktadır.

Bölgemizde de ürün üreticiler tarafından direk pazara sunulabildiği gibi, aracılar, pazarcılar tarafından pazara sunulabilmektedir. Ayrıca haller ve marketler aracılığıyla da pazarlanabilmektedir. Samsun Bölgemizde Amasya ve Tokat'ta kurulmuş olan meyve suyu fabrikaları özellikle Samsun ve Amasya gibi illerin şeftali üretim yerlerine alım merkezleri kurarak toplu alım yapmaktadırlar. Bölgede oldukça fazla üretim yapılması nedeniyle bu alım merkezleri her yıl kurulmaktadır.

Öneriler

Her geçen süreç bizlere toplumun ve dünya pazarlarının değiştiğini göstermektedir. Yeni yeni egzotik meyvelerin üretiminin ülkemizde de yapılmaya başlamasının yanında meyve büyüklükleri, tat ve aroma tercihleri de ön plana çıkmaya başladı. Bu yüzden meyve alanları hedef pazarların tüketici eğilimlerine göre belirlenen güncel çeşitlerle yapılandırılmalıdır. Coğrafi işaretleme, markalaşma ve tanıtım faaliyetlerine önem verilmelidir. Meyvecilik gelecek yıllarda şiddetini artırması beklenen kuraklık sorunu dikkate alınarak planlanmalıdır. Yaşlanmış ve verimden düşmüş bahçeler (Fındık, Şeftali) çağdaş meyvecilik ilkelerine uygun olarak yenilenmelidir. Meyve bahçeleri bodur ya da yarı bodur anaçlar üzerinde sık dikim sistemleri esas alınarak kurulmalıdır. Standardizasyona ve ambalajlamaya önem verilmeli; soğuk hava depoları yaygınlaştırılmalı ve kapasiteleri artırılmalıdır.

Çoğu küçük ölçekli işletmelere sahip olan meyve üreticilerinin örgütlenmesi desteklenmelidir. Kalıntı analiz laboratuvarlarının sayıları artırılmalıdır. Rekabet şansının yükseltilebilmesi için destek ve kredi miktarları artırılmalıdır.

BÖLÜM IV

HAYVANSAL ÜRETİM

Bu bölümde hedeflenen konular;

-Hastalıktan ari işletmelerin desteklenmesi,

-Küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin sürü büyültme ve yenileme desteğinin sağlanması,

-Kaliteli kaba yem üretiminin artırılması için meraların ıslahının sağlanması,

-Büyükbaş hayvancılıkta barınakların modernizasyonu ve genişletilmesi,

-Hayvan, alet ve ekipman alımının desteklenmesi,

-Kanatlı hayvan ürünleri ihracatında ürün ve pazar çeşitliliği artırılması,

-Organik tavuk eti üretiminin artırılması,

-Orta ölçekli işletmelerinin fiziki alt yapılarının iyileştirilmesi ve geliştirilmesi teşvik edilmesi,

-Yeni kurulacak işletmelerin yeterli ekonomik büyüklüğe sahip olmaları teşvik edilmesi,

-Koşulların elverişli olduğu yerlerde "Organik Entegre Süt Üretimi Çiftlikleri" kurulması teşvik edilmesi,

-Süt sığırcılığı işletmeleri "İyi Tarım Uygulamaları" doğrultusunda yönlendirilmesi,

-İl genelindeki süt işleme tesislerinin fiziki altyapılarının iyileştirilmesi ve kapasitelerinin arttırılmasına çalışılması,

-Yeni süt işleme tesisleri kurulumunun teşvik edilmesi, kaliteli hijyenik süt üretimi desteklenmesi,

-Yetiştiricilerin düşük faizli kredi taleplerinin karşılanması, yetiştiricilerin örgütlü olmaları özendirilmesi,

-Hayvancılıkta açık-yarı açık sistem sığır yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılması,

-Ahır modernizasyonuna yönelik bakım-onarım yatırımlarının desteklenmesi,

-Ahırların mekanizasyonuna yönelik ekipman desteğinin sağlanması,

-Köylerde hayvancılık işletmelerinin ortak kullanabilecekleri modern ahırların inşa edilmesi,

-Hayvancılık yapan işletmelerin, yem bitkileri üretimine yönelik yatırımlarının desteklenmesi,

-Hayvancılığın yoğun olduğu ilçelerde canlı hayvan pazarlarının kurulması ve mevcutların modernize edilmesi,

-Eğitim ve yayım çalışmalarına ağırlık verilmesi,

Olarak hedeflenmektedir.

1. Büyükbaş Hayvan Varlığı

Türkiye'de ekonomik anlamda hayvancılık faaliyetinin önemli bir kısmını büyükbaş hayvan yetiştiriciliği oluşturmaktadır. Türkiye'de büyükbaş hayvancılık denildiğinde sığır türü hayvanların yetiştiriciliği akla gelir. Son zamanlarda ilimizdeki manda varlığı, ıslah ve yetiştiriciliğine dair projelerin gündeme alınmasıyla büyükbaş hayvancılık içinde önemli bir yere gelmiştir. Bununla birlikte özellikle üretilen süt ve kırmızı etin yaklaşık %90'ının sağlandığı büyükbaş yetiştiriciliği için bazı yapısal sorunların hala devam ettiği de bilinmektedir.

Ülkemizde, 2000-2020 döneminde büyükbaş hayvan varlığı %40 artışla 18,2 milyon başa, küçükbaş hayvan varlığı %34 artışla 54.1 milyon başa yükselmiştir. Söz konusu dönemde en büyük artış %40 sığır ve keçi türü hayvanlarda olmuştur. En az artış %2,5 ile manda varlığında görülmüştür. 2020 yılında, bir önceki yıla göre büyükbaş hayvan varlığı %3,8, küçükbaş hayvan varlığı %5,1 oranında artmıştır. Sığır sayısı 17 milyon 688 bin, manda sayısı 184 bin, koyun sayısı 37 milyon, keçi sayısı 11 milyon başın üzerine çıkmıştır.

Türkiye İstatistik Kurumunun Şubat 2021 yılı verilerine göre büyükbaş hayvan sayısı bir önceki yıla göre büyükbaş hayvanlar arasında yer alan sığır sayısı %1,6 artarak 17 milyon 962 bin baş, manda sayısı %5,5 artarak 195.088 baş olarak gerçekleşti.

Küçükbaş hayvanlar arasında yer alan koyun sayısı bir önceki yıla göre %13 oranında artarak 42 milyon 127 bin baş, keçi sayısı ise yine bir önceki yıla göre %7 oranında artarak 11 milyon 986 bin baş olarak gerçekleşti.

2020 TÜİK verilerine göre Türkiye'deki toplam 18.157.987 baş büyükbaş hayvanın 397.627 si Samsun ilinde yer almaktadır. Bu, Türkiye genelinde %2,19'luk bir pay anlamına gelmektedir. Bu anlamda Samsun ili Türkiye'de 12. sırada yer almıştır. Samsun ili 2020 TÜİK verilerine göre 21.637 baş manda ile 1. sırada, 107.763 baş kültür ırkı sığır ile 31. sırada, 207.613 baş kültür melezi sığır varlığı ile 8. sırada, 60.614 baş yerli ırk sığır ile 5. sıradadır. Samsun ilçeleri manda varlığı açısından kendi aralarında değerlendirildiğinde Bafra ilçesi 9.680 adet manda ile 1. sırada, Vezirköprü ilçesi 2.500 manda ile 2. sırada, Alaçam ilçesi 2.013 manda ile 3. sırada, 19 Mayıs İlçesi 1.992 manda ile 4. sırada, Çarşamba ilçesi 1.863 manda ile 5. sırada yer almaktadır.

İl genelindeki büyükbaş hayvanların büyük bir bölümü sahil bandındaki ilçelerde yer almaktadır. Bu durum, çayır ve mera alanlarının yoğun olarak bu alt bölgede bulunması, Bafra ve Çarşamba ovalarının da bu alt bölge sınırları içinde yer alması ile açıklanabilir. Samsun'da, genellikle Holstein, Montofon, Simental ve Jersey ırkları ve bunların melezleri hakimdir. İç kesimlerde Holstein, Montofon ve Simental ırkları ve bunların melezleri yaygın iken, sahil kesimlerde önemli miktarlarda Jersey, Jersey melezi ve Simental melezi hayvanlar da bulunmaktadır.

Samsun büyükbaş hayvan yetiştiriciliği yönünden yığınlaşma gösteren bir ildir. Besi ve süt işletmelerindeki kültür ırkı sığırların oransal olarak sayılarının artması yanında çiftçi gelirlerinin arttırılması amaçlanmaktadır.

Çarşamba Ovasında kaba yem üretimi sorun olarak gözükmemektedir. Büyükbaş hayvan sayısı açısından da yığınlaşma göstermektedir. Uygun bakım, besleme şartları altında süt verimi yüksek, bölgeye adapte olmuş kültür ırklarının işletmelerde sayısal olarak oranının artması amaçlanmaktadır.

Holstein, Montofon, Simental ve Jersey ırkları kendi aralarında karşılaştırıldıklarında, Holstein ve Simental ırkı melezlerinin diğerlerine nazaran daha yaygın olduğu gözlemlenebilir.

Diğer yandan, Samsun ilindeki büyükbaş hayvan varlığının değişimi incelendiğinde özellikle 2000-2010 yılları arasında düşüşler yaşandığı göze çarpmaktadır. Samsun'da 2000 yılında 345.170 olan büyükbaş hayvan varlığı ancak 2020 yılında 375.792'ye çıkabilmiştir. 2000'li yıllara kadar diğer ırklardan daha fazla sayıda bulunan yerli sığırlar 2000'lerden itibaren sayıca melez sığırların altına düşmüştür. Manda hariç büyükbaş hayvan popülasyonunda yerli ırk oranı 2000 yılında %40,58 iken 2020 yılında %16,12'dir. İldeki manda sayısı da son 20 yılda 19.670 den ancak 21.637 sayısına ulaşmıştır.

Türkiye'de 146.000 baş manda bulunurken, 2020 yılı içerisinde 195.088'e ulaşmıştır. Ülkemizde yurt genelindeki manda popülasyonunu arttırmak üzere, 2008 yılından itibaren anaç mandalar da hayvancılık desteklemeleri kapsamına alınmıştır. Samsun, manda varlığı bakımından incelendiğinde, 21.637 baş manda ile Türkiye'deki toplam manda varlığının %11.9'unu oluşturmaktadır. Bu özelliği ile Samsun İli, sadece bölgede değil, ülke genelinde de ilk sıralarda yer almaktadır. İldeki manda varlığının %60'ı Kızılırmak Deltası içerisinde yer almaktadır. İlin mevcut hayvan varlığı ve ırk dağılımları incelendiğinde 2020 yılı itibariyle sığır cinsi hayvanların %16,12'si yerli, %55,21'i kültür melezi, %28,6'sı kültür ırkından oluşmaktadır.

En azından Kültür melezi ırkların %60-70'lere çıkartılması, ıslah çalışmalarıyla sağlanan genetik iyileşmeyi arttıracaktır. Yapılan eğitim ve yayım çalışmalarının yanında, yetiştiricilerin bilinçlenmesi, hayvancılığın desteklenmesi amacıyla verilen anaç sığır ve buzağı desteklemesi il genelinde, suni tohumlama yapılan hayvan sayısındaki artışlara katkıda bulunacaktır.

Hayvancılık sektörünün mevcut şartlar karşısında rekabet gücünü koruyabilmesi ya da artırabilmesi için hayvan başına üretim ve aynı zamanda üretimde verimliliğin artırılması gerekmektedir. Yani hem hayvan, hem de hayvanın içinde bulunduğu çevre şartlarının iyileştirilmesi hedef olarak belirlenmiştir.

Suni tohumlama hizmetlerinin daha geniş kitlelere ulaştırılması, düşük verimli yerli ırkların ıslah çalışmalarına devam ettirilmesi, yüksek verimli kültür ırklarının yetiştiriciliğinin teşvik edilmesi, hayvancılık desteklemelerinin gücünden azami ölçüde yararlandırılması, eğitim ve yayım faaliyetlerin etkin bir şekilde devam ettirilmesi, halk elinde manda ıslahı projesinin genişletilerek sürdürülmesi, halk elinde karayaka koyun ıslahı projesi genişletilerek sürdürülmesi, manda yetiştiriciliği işletmelerinin yaygınlaştırılması, manda eti ve sütü üretim ve değerlendirme imkanları geliştirilmesi, eğitim ve yayım faaliyetlerine devam edilmesi ilimizin öncelikleri arasındadır.

Tablo 92: 2000-2020 Yılları Arası Hayvan Sayıları

Tür		2000		2005		2010	
		Samsun	Türkiye	Samsun	Türkiye	Samsun	Türkiye
Büyükbaş	Kültür	34.870	1.806.000	32.797	2.354.957	60.749	4.197.890
	Melez	158.510	4.738.000	140.677	4.537.998	155.379	4.707.188
	Yerli	132.120	4.217.000	108.802	3.633.485	66.365	2.464.722
Toplam Sığır		**325.500**	**10.761.000**	**282.276**	**10.524.940**	**282.493**	**11.369.800**
Manda		19.670	146.000	13.467	104.965	11.380	84.726
Toplam Büyükbaş		**345.170**	**10.907.000**	**295.743**	**10.629.905**	**293.873**	**11.454.526**
Küçükbaş	Koyun	276.350	28.492.000	187.671	25.304.325	132.854	23.089.691
	Keçi	14.210	7.201.000	10.718	6.517.464	12.615	6.293.233
Toplam Küçükbaş		**290.560**	**35.693.000**	**198.389**	**31.821.789**	**145.469**	**29.832.924**
Kanatlı		3.635.200	264.450.658	1.964.655	32.2917.207	2.715.903	23.8972.961
Arı Kovan		83.928	4.267.123	78.133	4.590.013	71.618	5.602.669

TÜİK

Tablo 92: 2000-2020 Yılları Arası Hayvan Sayıları

Tür	2012	2013	2014

		Samsun	Türkiye	Samsun	Türkiye	Samsun	Türkiye
Büyükbaş	Kültür	82.874	5.679.484	78.669	5.954.333	65.834	6.139.810
	Melez	180.765	5.776.028	168.130	6.112.437	168.732	6.005.089
	Yerli	90.920	2.459.400	83.642	2.348.487	74.633	1.977.948
Toplam Sığır		**354.559**	**13.914.912**	**330.441**	**14.415.257**	**309.199**	**14.122.847**
Manda		14.041	107.435	14.324	117.591	16.483	121.826
Toplam Büyükbaş		**368.600**	**14.022.347**	**344.765**	**14.532.848**	**325.682**	**14.244.673**
Küçükbaş	Koyun	183.972	27.425.233	178.029	29.284.247	178.726	31.115.190
	Keçi	20.002	8.357.286	20.019	9.225.548	21.560	10.347.159
Toplam Küçükbaş		**203.974**	**35.782.519**	**198.048**	**38.509.795**	**200.286**	**41.462.349**
Kanatlı		3.241.295	257.505.341	2.542.862	270.202.034	3.223.922	298.029.734
Arı Kovanı		76.286	6.348.009	78.526	6.641.348	79.367	7.060.973

TÜİK

Tablo 92: 2000-2020 Yılları Arası Hayvan Sayıları

Tür		2015		2016		2017	
		Samsun	Türkiye	Samsun	Türkiye	Samsun	Türkiye
Büyükbaş	Kültür	70.287	6.385.343	74.164	6.588.527	106.049	7.804.588
	Melez	160.257	5.733.803	164.464	5.758.336	203.604	6.536.073
	Yerli	63.262	1.874.925	57.826	1.733.292	75.584	1.602.925
Toplam Sığır		**293.806**	**13.994.071**	**296.454**	**14.080.155**	**385.237**	**15.943.586**
Manda		17.043	133.766	17.944	142.073	19.896	161.439
Toplam Büyükbaş		**310.849**	**14.127.837**	**314.398**	**14.222.228**	**405.133**	**16.105.025**
Küçükbaş	Koyun	182.866	31.507.934	178.256	30.983.933	218.920	33.677.636
	Keçi	21.302	10.416.166	20.685	10.345.299	25.108	10.634.672
Toplam Küçükbaş		**204.168**	**41.924.100**	**198.941**	**41.329.232**	**244.028**	**44.312.308**
Kanatlı		4.496.834	316.332.446	4.054.062	333.541.262	3.401.509	348.143.754
Arı Kovanı		77.677	7.709.636	81.314	7.900.364	83.202	7.991.072

TÜİK

Tablo 92: 2000-2020 Yılları Arası Hayvan Sayıları

Tür		2018		2019		2020		
		Samsun	Türkiye	Samsun	Türkiye	Samsun	Türkiye	Samsun Yüzdesi
Büyükbaş	Kültür	96.801	8.419.204	102.736	8.559.855	107.763	8.838.498	1,22
	Melez	191.510	7.030.297	191.936	7.554.625	207.613	7.594.127	2,73
	Yerli	65.980	1.593.005	65.190	1.573.659	60.614	1.530.274	3,96
Toplam Sığır		**354.291**	**17.042.506**	**359.862**	**17.688.139**	**375.990**	**17.962.899**	**2,09**
Manda		21.501	178.397	22.050	184.192	21.637	195.088	11,09
Toplam Büyükbaş		**375.792**	**17.220.903**	**381.912**	**17.872.331**	**397.627**	**18.157.987**	**2,19**
Küçükbaş	Koyun	204.639	35.194.972	201.350	37.276.050	232.590	42.126.781	0,55
	Keçi	24.075	10.922.427	23.271	11.205.429	27.197	11.985.845	0,23
Toplam Küçükbaş		**228.714**	**46.117.399**	**224.621**	**48.481.479**	**259.787**	**54.112.626**	**0,48**
Kanatlı		2.778.651	359.217.862	3.159.816	348.784.885	2.917.356	386.080.535	0,76
Arı Kovanı		76.882	8.108.424	76.500	8.128.360	78.474	7.957.316	0,99

TÜİK

Samsun ilinde 2004 yılında **melez sığır** sayısı 140.310 iken 2020 yılında 207.813'e ulaşmıştır. Oransal olarak % 48 oranında artış olmuştur. Samsun ilinde 2004 yılında Yerli sığır sığır sayısı 108.691 iken 2020 yılında 60.614 hayvana düşmüştür. Oransal olarak % 44 oranında olumlu azalma olmuştur. Samsun ilinde 2004 yılında **Yerli Koyun** sayısı 180.000 iken 2020

yılında 227.500 koyuna ulaşmıştır. Oransal olarak % 26 oranında artış olmuştur. Samsun ilinde 2004 yılında **Keçi** sayısı 12.600 iken 2020 yılında 27.197 'ye ulaşmıştır. Oransal olarak % 116 oranında artış olmuştur. Samsun ilinde 2004 yılında **merinos** hiç yok iken 2020 yılında 5.032 merinos koyuna ulaşmıştır. Samsun ilinde 2004 yılında **Kovan** sayısı 76.213 iken 2020 yılında 78.857 kovana ulaşmıştır. Oransal olarak % 3 oranında artış olmuştur. Samsun ilinde 2004 yılında **bal üretimi** 1.349 ton iken 2020 yılında 952 ton olmuştur. Oransal olarak % 29 oranında azalmıştır.

Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Samsun'da büyükbaş ve küçükbaş hayvancılığın sorunları, ülke genelindeki sorunlara benzerlik göstermektedir. Ancak hayvancılığı gelişmiş bölge ve illere göre Samsun'da sektöre ait tarımsal alt yapının gelişmemesi, coğrafi yapı ve nüfus dağılımındaki farklılıklar, sorunlarda da bazı farklılıkları beraberinde getirmektedir. İlde bu alanda görülen başlıca sorunlar şunlardır:

1. Samsun'da en önemli sorunlarda birisi pazarlamadır. Nitekim yetiştiriciler ürettikleri sütlerin pazarlanması noktasında ciddi sıkıntılarla karşılaşmaktadır. Benzer sıkıntılar, kasaplık olarak yetiştirilen hayvanların pazarlanmasında da yaşanmaktadır. Bu sorun şüphesiz sadece Samsun'a özgü bir sorun değildir. Ancak diğer illerle kıyaslandığında Samsun'daki et ve süt işleme tesislerinin hem sayı olarak hem de kapasite olarak yetersiz olması, bu sorunu Samsun'da daha ciddi boyutlara getirmektedir. Bu konudaki sıkıntıların çözümüne katkıda bulunmak üzere İldeki entegre et ve süt işleme tesislerinin hem sayı hem de kapasite olarak arttırılması, özelde Samsun ve Bölge, genelde ülke hayvancılık sektörüne katkıda bulunacaktır.

2. Ülkemizde genel bir sorun olarak, yem fiyatları yüksektir. Bunun yanında zaman zaman yem hammaddelerinde, özellikle de kaba yem temininde sıkıntılar ortaya çıkmaktadır. Öyle ki bazı dönemlerde 1 kg buğday samanının fiyatı bile, 1 kg karma yem fiyatına ulaşabilmektedir. Bu durum da doğal olarak verimliliği düşürmektedir.

3. Ülkemizin ve aynı zamanda Samsun'un bir diğer ciddi sorunu kaliteli kaba yem üretim sorunlarıdır. Son yıllarda yem bitkilerine verilen desteklemeler ile bu sorunun

çözümünde önemli mesafeler alınmış olsa bile yetersizlikler devam etmektedir. Karma yemlerin pahalı olmasından dolayı kısıtlamalara gitme eğiliminde olan işletmelerde, birde kalitesiz kaba yem kullanımı, hayvanların bütünüyle yetersiz beslenmesine neden olmaktadır. Bu yetersizlikleri kısmen de olsa ortadan kaldırmak üzere, yem bitkilerine verilen desteklemelere devam edilmelidir.

4. İlde kültür ırkı sığır popülasyonu genellikle, Holstein, Simental, jersey ve bunların melezlerinden oluşmaktadır. Bir işletmede tek bir ırk olabildiği gibi, farklı ırkları bir arada barındıran işletmeler de mevcuttur. Bunun yanında Bölgede ve İlde yaygın olarak yetiştiriciliği yapılana jersey ırkı, süt verimi ve sütteki yağ verimi bakımından tercih sebebi olsa bile bu ırkın et veriminin düşük olması yetiştiriciliğinde dezavantaj oluşturmaktadır.

5. Ülkemizde hayvan sayıları, tarımda gelişmiş ülkelerin birçoğundan fazla olmasına rağmen, birim hayvan başına elde edilen verim miktarı oldukça düşüktür. Bugün sığır varlığımızın %30-40'ı düşük verimi melez genotiplerden oluşmaktadır. Bu nedenle, piyasada kullanılan tüm yerli ve yabancı spermaların kaliteleri konusundaki tereddütleri giderecek önlemler alınmalıdır. Bunun yanında sun'i tohumlama yaptırmayı özendirecek teşvik ve desteklenmesine devam edilmelidir.

6. İl genelinde hayvancılık işletmeleri, genellikle küçük kapasiteli işletmelerden oluşmaktadır. Bu durum rantabiliteyi ve üretilen ürünlerde kaliteyi düşürmektedir. Ekonomik büyüklüğe sahip işletme sayısının artması, sektörün gelişmişliği ile doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle et ve süt işleme sanayinin gelişmesi sektöre önemli katkılar sağlayacaktır.

7. İl genelinde sokak sütçülüğü de yaygındır. Bu durum ne yazık ki ülkemizin en önemli sorunlarından birisidir. Sokak sütçülüğünün yaygın olması yatırımcı için çok ciddi çekince oluşturmaktadır.

8. İşletmelerin çok büyük bir kısmında barınaklar da istenilen kriterlere uygun değildir. Barınak koşullarındaki yetersizlik hayvanlarda çeşitli sağlık sorunlarına neden olmakta ve dolayısıyla da verimlilik düşmektedir.

9. İlde, yaygın olmamakla birlikte, alınan bütün önlemlere rağmen, görülen bazı hayvan hastalıkları da üretimi olumsuz yönde etkilemektedir.

10. İlde çayır ve mera alanları yetersiz, aynı zamanda kapasitesinin üzerinde otlatılması, bu alanlardan verim alınamamasına neden olmaktadır.

2. Küçükbaş Hayvan Varlığı

Ülkemizin ekolojik koşulları küçükbaş hayvancılığa uygun olup; hayvansal ürünlerin başta AB ülkeleri olmak üzere dış pazarlarda rekabet gücünün yüksek olduğu da bir gerçektir. Koyun ve keçiler verimsiz meralarla nadas, anız ve bitkisel üretime uygun olmayan, başka türlerin yararlanamadığı alanları değerlendirerek et, süt, yapağı, kıl ve deri gibi ürünlere dönüştürülebilme yeteneğine sahip olmaları nedeniyle ülkesel et açığının kapatılmasında özel bir öneme sahiptir. Türkiye küçükbaş hayvancılığı; ağırlıklı olarak otlatmaya dayalı besleme ve sınırlı girdi ile üretimin hedeflendiği ekstansif bir yapıya sahiptir. Sektörün bu özelliklerine; işletmelerin küçük ve cılız bir yapıya sahip olması, girdi temini, ürün pazarlama ve değerlendirme olanaklarının yetersizliği, buna bağlı olarak üreticinin pazar fiyatından düşük pay alması, üretimin büyük ölçüde geçimlik olarak yapılmasıdır.

Koyun yetiştiriciliğinde meraya bağlı iş yükünün azaltılması, işletmelerin sürdürülebilirliğinin sağlanması ve genç nüfusun büyük şehirlere göçünün azaltılması için büyük baş işletmelerinde olduğu gibi kapalı bir işletme içerisinde kaba: konsantre yem oranı dengeli rasyonlar ile koyun ve kuzuların beslendiği işleteme modeli oluşturulması için pilot bir işletme seçilip uygulama yapılabilir.

Küçükbaş hayvan sayısının, ülkemizde sayısal olarak geçirdiği evrelere bakılırsa:1990 yılında 40 milyon başın üzerinde koyun ve 10 milyon baş dolayındaki keçi sayısı zaman içerisinde önemli ölçüde azalmıştır.2000 yılında 28.492.000 baş olan koyun sayısı 2012 yılında 27.425.233'e, 2015 yılında 31.507.934'e, 2020 yılında 42.126.781'e ulaşmış ve 1990 yılındaki seviyelere ulaşabilmiştir. 2020 TÜİK verilerine göre Türkiye'deki toplam 54.112.626 adet küçükbaş hayvanın 259.787 adedi (%0,48) Samsun ilinde yer almaktadır. 2000 yılında 290.560 olan küçükbaş hayvan sayısı 2020 yılında 259.787'ye gerilemiştir. Samsun'da küçükbaş hayvan yetiştiriciliğindeki seyir Türkiye genelinden farklı değildir.

Samsun'da, büyükbaş ve küçükbaş hayvan yetiştiricileri arasında birlik ve dayanışma sağlamak, yetiştiricileri eğitmek, üretilen ürünlerin pazarlanması ve değerlendirilmesine yardımcı olmak ve araştırma kurumlarının planlayacağı ıslah çalışmalarına katkıda bulunmak amacıyla, damızlık sığır, damızlık koyun-keçi ve damızlık manda yetiştiricileri birlikleri de faaliyet göstermektedir.

3. Süt Üretimi

2000'li yıllardan sonra sağılan büyükbaş hayvan sayılarını incelediğimizde sağılan kültür ırkı sığır sayısında her yıl düzenli artış meydana geldiği, sağılan melez sığır sayısının 2009, 2010 ve 2011 yıllarında artış gösterdiği, yerli ırk sığır sayısının ise her yıl giderek azaldığı görülmektedir. Sağılan manda sayısında ise 2005-2007 yılları arası düşüş yaşanırken, 2007 yılından itibaren artış olduğu görülmektedir. Dünya genelinde süt üretimi olumsuz hava koşulları nedeniyle pek çok bölgede düşmüştür. Yaşanan olumsuz hava şartları sebebiyle üretim gerilemiştir. Sıcaklıkların beklenin üzerinde seyretmesi yeşil alanların gelişim süresini uzatmış, ülke genelinde yaşanan kuraklık ise meralar ve silaj üretimi üzerinde olumsuz etkileri olmuştur. Bir önceki yıla göre inek sütü üretim oranında önemli bir artış olmuştur ve toplam inek sütü üretimi 2017 yılında %11,8 artarak 18,7 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Manda,

koyun ve keçi gibi farklı türlerden elde edilen diğer süt üretimi, 2017 yılında kayda değer bir gelişme göstermiş ve aynı yıl içinde toplam süt üretimi yaklaşık 18,5 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

Her geçen gün kültür ve kültür melezi sığır sayısında artış yaşandıkça büyük tarımsal işletmelerin faaliyete geçmesiyle süt üretimimizin devamlı artacağı görünmektedir. Modern anlamda süt sığırcılığı yüksek kapasitede kurulmuş işletmelerin kültür ırkı hayvanlarından oluşmaktadır.

Aile tipi hayvan beslemeden işletme tipi süt sığırcılığına geçiş amaçlanmaktadır. Damızlık Süt sığırcılığı ve Manda Yetiştiriciliği için bölge potansiyel öneme haizdir. Çarşamba Ovasında büyük ölçekli ekonomik işletmecilik teşvik edilerek, İnek sütü ve manda sütü üretimin yaygınlaştırılması ve süt endüstrisiyle entegrasyonu sağlanması amaçlanmaktadır.

Tablo 93: 2000-2019 Samsun Süt Üretimi

Tür		2000		2005		2010	
		Samsun	Türkiye	Samsun	Türkiye	Samsun	Türkiye
Büyükbaş	Kültür	34.870	2.639.113	32.797	3.596.017	60.749	6.309.065
	Melez	158.510	4.591.861	140.677	4.646.857	155.379	4.861.835
	Yerli	132.120	1.501.067	108.802	1.783.328	66.365	1.247.644
Toplam Sığır		**325.500**	**8.732.041**	**295.743**	**10.026.202**	**282.490**	**12.418.544**
Manda		19.670	67.330	13.467	38.058	11.380	35.487
Toplam Büyükbaş		**345.170**	**8.799.371**	**309.210**	**10.064.260**	**293.687**	**12.454.031**
Küçükbaş	Koyun	5.820	774.379	6.378	789.877	5.195	816.832
	Keçi	560	220.211	465	253.759	662	272.811
Toplam Küçükbaş		**6.380**	**994.590**	**6.843**	**1.043.636**	**5.857**	**1.089.643**
BB+KB		**351.550**	**9.793.961**	**316.053**	**11.107.896**	**299.544**	**13.543.674**

TÜİK2019

Tür		2012		2013		2014	
		Samsun	Türkiye	Samsun	Türkiye	Samsun	Türkiye
Büyükbaş	Kültür	82.874	8.554.402	109.963	8.946.131	94.187	9.319.392
	Melez	180.765	6.166.762	172.844	6.531.573	170.465	6.563.876

	Yerli	90.920	1.256.673	37.377	1.177.305	35.540	984.151
Toplam Sığır		**354.559**	**15.977.837**	**320.180**	**16.655.009**	**300.192**	**16.867.419**
Manda		14.041	46.989	6.735	51.947	8.147	54.687
Toplam Büyükbaş		**368.600**	**16.024.826**	**326.919**	**16.706.956**	**308.339**	**16.922.106**
Küçükbaş	Koyun	7.615	1.007.007	7.405	1.101.013	8.327	1.113.130
	Keçi	821	369.429	836	415.743	1.061	463.394
Toplam Küçükbaş		**8.436**	**1.376.436**	**8.241**	**1.516.756**	**9.388**	**1.576.524**
BB+KB		**377.036**	**17.401.262**	**335.160**	**18.223.712**	**317.727**	**18.498.630**

Tür		**2015**		**2016**		**2017**	
		Samsun	**Türkiye**	**Samsun**	**Türkiye**	**Samsun**	**Türkiye**
Büyükbaş	Kültür	87.196	9.672.573	94.304	9.825.300	134.776	11.355.933
	Melez	160.650	6.315.366	161.271	6.101.826	191.058	6.620.540
	Yerli	30.868	945.581	25.959	859.137	31.836	785.846
Toplam Sığır		**278.714**	**16.933.520**	**281.534**	**16.786.263**	**357.670**	**18.762.319**
Manda		8.873	62.761	8.782	63.085	9.773	69.401
Toplam Büyükbaş		**287.587**	**16.996.281**	**290.316**	**16.849.348**	**367.443**	**18.831.720**
Küçükbaş	Koyun	8.511	1.177.227	8.235	1.160.413	9.809	1.344.779
	Keçi	1.058	481.174	1.005	479.401	1.137	523.395
Toplam Küçükbaş		**9.569**	**1.658.401**	**9.240**	**1.639.814**	**10.946**	**1.868.174**
BB+KB		**297.156**	**18.654.682**	**299.556**	**18.489.162**	**378.389**	**20.699.894**

Tür		**2018**		**2019**		
		Samsun	**Türkiye**	**Samsun**	**Türkiye**	**Samsun Yüzdesi**
Büyükbaş	Kültür	136.013	12.301.080	144.733	12.544.507	1,15
	Melez	188.819	6.957.715	196.380	7.473.837	2,63
	Yerli	29.786	778.082	29.722	764.031	3,89
Toplam Sığır		**354.618**	**20.036.877**	**370.835**	**20.782.375**	**1,78**
Manda		9.967	75.742	10.253	79.341	12,92
Toplam Büyükbaş		**364.585**	**20.112.619**	**381.088**	**20.861.716**	**1,83**
Küçükbaş	Koyun	9.367	1.446.271	9.123	1.521.455	0,60
	Keçi	1.143	561.826	1.107	577.209	0,19
Toplam Küçükbaş		**10.510**	**2.008.097**	**10.230**	**2.098.664**	**0,49**
BB+KB		**375.095**	**22.120.716**	**391.318**	**22.960.380**	**1,70**

TÜİK2019

4. Kırmızı Et Üretimi

2020 yılı aslında hem ülkemiz hem dünya için her sektörde olduğu gibi kırmızı et sektörü için de bir hayli zorlu geçti. Tüm dünyayı sarsan virüs salgınının etkisi nedeniyle 2020 yılına ilişkin öngörüler maalesef gerçekleşemedi. Ayrıca ülkemizde ithalata dayalı yem ile hayvancılık üretimi gerçekleştirdiğimizden dolayı, 2020 yılı içerisinde yaşanan kur dalgalanmaları özellikle hayvancılık sektörünü zora soktu. Türkiye kırmızı et üretiminin önemli bir kısmı sığırdan sağlanır. Sığır eti genç erkekler ile damızlık dışı boğa, inek ve genç dişilerden elde edilir. Türkiye'de süt sığırcılığı işletmeleri yanında sığır besiciliği yapan işletmeler de vardır. III. Tarım Şurası çalışma dokümanlarında sığır besiciliği yapan işletme sayısı 2011 ve 2018 yılları için sırasıyla 374 bin ve 234 bin olarak verilmiştir. Bu durumda sığır besi işletmelerinin yıllık azalma hızı %6,5 olarak hesaplanmıştır.

Bu verilere de dayanılarak Türkiye'de sayısı yıldan yıla azalmakla birlikte 250 bin kadar sığır besiciliği işletmesi olduğu söylenebilir. Ama süt sığırı yetiştiriciliği yapan birçok işletmenin aynı zamanda kendi sürüsünden yetişen sığırları besiye aldığı ve bu uygulamanın devam edeceği de unutulmamalıdır. Türkiye'de sığır besiciliği yapanların, besiye alınacak materyal bulmakta zorlandıklarını söylemelerinin altında yatan sebeplerden birisi de bu tercih

olabilir.

Besi işletmelerinin yaklaşık %76'sının kapasitesi 1-10 baş arasındadır. Elli ve daha fazla hayvan besleme kapasitesinde olan işletmelerin payı ise %3.5 kadardır. Türkiye son 10 yılda, ağırlıklı olarak besilik sığır ile sığır eti (kasaplık olarak ya da çeşitli formlarda karkas) ithal etmiştir. Bu yanlış tercihin sonucu olarak, özellikle 2019 yılında ülke besicileri ithal edip besledikleri sığırlara pazar bulmakta zorlanır hale gelmişlerdir. Bunun doğal sonucu olarak iç piyasada besilik materyal fiyatı gerilemiş, süt fiyatlarının düşük kalmasından kaynaklanan gelir kaybını, damızlık dışı sığırları, özellikle de genç erkek sığırları uygun fiyata satarak kapatabilen süt üreticileri de zor duruma düşmüştür. Kısaca süt kazancı yetersiz kalan üreticiler, buzağı fiyatları da gerileyince inek ya da inek olacak hayvanları kestirmeye başlamışlardır. Bu da iç piyasada karkas fiyatlarını geriletmiş, besisini tamamlamış sığırların kesim hızını düşürmüştür. Sonuçta, 2010 yılında çıktığı söylenen krizi çözmek için o günden bu güne yaklaşık 8 milyar dolar harcanarak, krizin derinliği bakımından 2019 yılında neredeyse aynı noktaya gelinmiş görünmektedir.

Türkiye'de 2019 yılı istatistiklerine göre 1.201.469 ton kırmızı et üretilmiş olup bunun %89,5'i sığır, %10,4'ü küçükbaştan elde edilmiştir. Ülkede üretilen etlerin yaklaşık %0,4'ü Samsun'dadır. Türkiye'de dana eti üretim artışı, hayvan sayısının artışının yanı sıra karkas ağırlıkların da artmasıyla oluşmaktadır.

Tablo 94: Samsun Kırmızı Et Kesimhane İstatistikleri (2020)

Kesimhane Adı	Kesilen Hayvan Sayısı		Kesilen Hayvan Karkas Ağırlığı (kg)		Kesilen Dişi Hayvan Sayısı	
	Büyükbaş	Küçükbaş	Büyükbaş	Küçükbaş	BB	KB
Bafra	6.708	7.353	1.680.77	127.098	2.610	1.463
Tekkeköy	2.983	4.527	914.520	82.527	233	19
Vezirköprü	2.059	4.890	563.481	90.266	448	32
Florya Et	2.588	6.445	679.321	118.357	722	605
Temiz Et	2.811	1.722	711.202	32.993	1.301	80

Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2020

Tablo 95: Türkiye, 2015-2019 Yılları Arasında Kesilen Hayvan ve Et Üretim Miktarı

Yıllar	Sığır Eti (Ton)	Koyun Eti (Ton)	Keçi Eti (Ton)	Manda Eti (Ton)	TOPLAM (Ton)
2015	1.014.925	100.021	33.990	326	1.149.262
2016	1.059.196	82.485	31.011	351	1.173.043
2017	987.481	100.058	37.525	1.339	1.126.403
2018	1.003.859	100.831	13.603	402	1.118.695
2019	1.075.480	109.381	16.535	73	1.201.469
2020					

http://www.ukon.org.tr/duyurular/pdf/ocak2016kirmizietyemvesutsektoruanaliz.pdf

Samsun'da üretilen etlerin büyük çoğunluğu, genel olarak küçük çaplı besi işletmelerinde yetiştirilen hayvanlardan elde edilmektedir. Bu işletmeler, hayvan pazarlarından topladıkları bir yaşından küçük hayvanlar ile üretim yapmaktadırlar. İldeki besiciler genellikle kurban bayramında kurban olarak kesilmek üzere yetiştiricilik yapmakta, yetiştirdikleri hayvanları ise daha çok büyük şehirlere götürerek pazarlamayı tercih etmektedirler.

Samsun’da hayvan borsası olmayıp 8 tane canlı hayvan pazarı mevcut olup, bunlar Çarşamba, Bafra, Vezirköprü, Havza, Alaçam, Kavak, Asarcık ve Tekkeköy İlçelerinde bulunmaktadır.

Türkiye, 1980'li yıllardan bu yana hayvancılık sektöründe zaman zaman et üretiminde kriz boyutuna varan düzeyde sorunlar yaşanmıştır. Bugüne kadar birçok destek paketi, bölgesel projeler uygulamaya konulmasına rağmen hayvancılıkta sorunlar çözülemiyor. Son yıllarda özellikle kırmızı ette sorunlara kalıcı çözüm üretilemediği için her 3-4 yılda bir büyük bir krizle karşı karşıya kalıyoruz. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre kırmızı et üretimi artıyor. Besiciliğe büyük yatırımlar yapılıyor. Devlet en çok desteği hayvancılığa veriyor ancak buna rağmen neden kriz yaşanıyor?

Karkas et fiyatlarında yaşanan dalgalanmalar, yem ve yem hammaddelerinde dışa bağımlılık, küçükbaş hayvan sayısının, üretim ve tüketiminin istenilen seviyede bulunmaması, modernize olamayan mezbahaların kapatılması için belirlenen son sürenin ertelenmesi, besi başlangıcı canlı hayvan fiyatlarının yüksekliği, kesif yeme bağımlılık, doğu ve güneydoğu Anadolu’da yaşanan terör olaylarından dolayı hayvancılığın terk edilmesi gibi birçok faktör et sorununun çözümünü engellemektedir. Bu sorunların çözümü için yem bitkileri ve hammaddelerinin üretiminin artırılması, kombine ırkların yaygınlaştırılması, küçükbaş hayvan sayısının ve üretiminin artırılması, tüketiminin geliştirilmesi için çalışma yürütülmesi gerekiyor. Ayrıca hayvancılık desteklerinin 5 yıllık dönemler halinde belirlenmesi, Türkiye’de besilik hayvanların damızlığını üreten çiftliklerinin kurulması gerekmektedir. Özetle, kırmızı ette krizin aşılması için uzun vadeli politikalara ihtiyaç var. Yem başta olmak üzere girdi maliyetlerinin düşürülmesine, ıslah çalışmalarının yaygınlaştırılmasına ihtiyaç var.

5. Kanatlı Hayvan Varlığı ve Beyaz Et Üretimi

2015 yılından beri diğer et türleri arasında Dünyada en fazla üretilen kanatlı etidir. Türkiye, piliç eti üretiminde dünyada 10. sırada yer almaktadır. 2020 yılında 2.136.263 ton piliç eti ve 58.212 ton hindi eti olmak üzere toplam 2.194.475 ton kanatlı eti üretimi yapılmıştır.

Ülkemizde, 15.000 adedin üzerinde broyler (etlik) piliç yetiştirme kümesi mevcuttur. Kümes sahipleri, sektörde uygulanan başarılı "sözleşmeli yetiştiricilik" modeli ile sürekli üretim yapabilmekte ve sürekli gelir elde edebilmektedir.

Türkiye, kanatlı eti sektöründe sahip olduğu potansiyel ile dünya oyuncusu olmaya aday bir ülke konumundadır. Yoğun istihdam gerçekleştiren ve tarımı destekleyen yapısıyla ülke ekonomisine önemli ölçüde katma değer sağlar. Kanatlı eti sektöründe, hammadde üreticisi çiftçi, sektörle ilgili esnaf, yem, ilaç-aşı, yan sanayi, nakliye, pazarlama dalları dahil 3 milyon civarında kişi sektörden geçimini sağlamaktadır. Sektörün yıllık cirosu yaklaşık 5,5 milyar ABD Doları'dır.

Dünya ticaretinde 5. sırada yerini alan ülkemiz, 2020 yılında 94 ülkeye kanatlı eti ihracatı gerçekleştirmiştir. Aynı yıl ülkemizde yaklaşık 540 bin ton kanatlı eti ihracatı ile 580 milyon ABD doları gelir elde edilmiştir. Ayrıca sektör, kuluçkalık yumurta ve civciv ihracatı da yapmaktadır.

Kişi başı kanatlı eti tüketimi ise 21,1 kg/yıl değerine ulaşmıştır. Türkiye kanatlı eti sektörü kaliteli-güvenilir-lezzetli ürünlerini iç ve dış pazarda satışının arttırılması için çalışmalarını her geçen yıl geliştirerek sürdürmektedir. Sektörün hem et ve hem de yumurta ihracatında rekabet edebilirliğini etkileyen en önemli sorunlar damızlık ve yem gibi ana girdilerinde dışa bağımlı olması, Avian influenza gibi hastalıklar sebebiyle gerek yerli, gerekse dış piyasada talebin göreceli azalması ve Türkiye'de Avian influenza'ya bağlı insanlardaki vakalarda ölümlerin görülmesinin bazı olası pazarların önünü tıkamasıdır.

2020 yılı kanatlı eti üretimi, bir önceki yıla göre 4 bin ton azalsa da son 4 yıldır üretim yaklaşık 270.bin ton artarak 2.194.475 tona yükselmiştir. BESD-BİR'in 2030 yılı projeksiyonuna göre piliç eti üretiminin 3,95 milyon tona, kanatlı eti üretiminin 4,26 milyon tona, hindi eti üretiminin ise 107,8 bin tona ulaşması hedeflenmektedir.

Kanatlı hayvanlar içinde tavukçuluk sektörü gerek Türkiye gerekse de Samsun ilinde önemli yer tutmaktadır. Samsun ili özelinde değerlendirecek olursak tavukçuluk hem et üretimi, hem de yumurta üretimine aynı derecede önem verilerek gerçekleştirilmektedir.

Tablo 96: Türkiye Kanatlı Eti Üretimi (Ton)

Yıllar	Piliç Eti	Hindi Eti	TOPLAM
2000	643.457	19.274	662.731
2005	936.697	42.709	979.406
2010	1.444.059	31.965	1.476.024
2011	1.613.309	36.331	1.649.640
2012	1.723.919	41.931	1.765.850
2013	1.758.363	39.627	1.797.990
2014	1.894.669	48.662	1.943.331
2015	1.909.276	52.722	1.961.998
2016	1.879.018	46.501	1.925.519
2017	2.136.734	52.363	2.189.097
2018	2.156.671	69.536	2.226.207
2019	2.138.451	59.640	2.198.091
2020	2.136.263	58.212	2.194.475

BESD-BİR, 2020

Toplam kümes hayvanı sayısının %54'ünü et tavuğu,%44'ünü yumurta tavuğu oluşturmaktadır. 2020 yılı itibariyle Samsun genelinde 1.832.116 adet yumurta tavuğu, 1.008.150 adet et tavuğu bulunmaktadır. Tavuk dışında Samsun ilinde kaz, hindi ve ördek de yetiştirilmekte, fakat toplam kümes hayvanı sayısının ancak %2'sini oluşturmaktadır.

Ülkemiz ticari tavuk eti ve ticari tavuk yumurtası üretiminde kendine yeter olup, üretim fazlasını ihraç etmektedir. Türkiye, kanatlı sektöründe Dünya ticaretinde %4,1 paya sahiptir. Samsun'dan başta Irak, Katar ve Dubai olmak üzere Japonya Kuveyt Moritanya, Hong Kong, S.Arabistan'a kanatlı ürünleri ihraç ediyoruz. 2020 yılında Samsun'dan kanatlı sektöründe 4.078 ton kanatlı ürünü karşılığında 4.223.690 $ ihracat gerçekleşmiştir.

Samsun İli Kanatlı Hayvan Varlığı

Samsun son yıllarda organik yumurta ve piliç eti üretiminde adını duyurmaya başlamıştır. Bu gün tarımsal üretim ve gıda sektöründe Ülkemizin cirosu en büyük firmaları, kanatlı entegre firmalarıdır. Kanatlı sektörü ülkemiz tarımı içinde en hızlı gelişen ve en güçlü sektörlerden biri haline gelmiştir. Kanatlı sektörü hem iç hem de dış piyasadaki dalgalanmalardan çok çabuk etkilenebilmektedir.

Türkiye'ye komşu ülkelerin yaşadıkları iç karışıklık ihracatımızı olumsuz etkilemektedir. Sektörün yeniden canlanması için ülkesel olarak tek pazara bağımlılıktan kurtulup pazar çeşitlendirmesine gitmelidir. Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu'nun verdiği hibe desteklerle sektör hem teknolojisini geliştirdi hem de iş imkânları sağladı. Samsundaki üretici firmalar tarafından piyasaya sürülen ürünler, tamamen hijyenik koşullarda, yeni teknolojik imkanlar kullanılarak ve kaliteli şekilde hazırlanmaktadır.

Sektörde 5 milyon ve üzeri yumurtacı tavuğa sahip olan iller olup; bunlar Konya, Afyonkarahisar, Manisa, Adıyaman, Balıkesir, Bursa, İzmir, Gaziantep, Ankara illeridir. Bu iller ülkenin bütün noktalarına yumurtayı pazarlayan illerdir. 2-5 milyon yumurta üretimine sahip olan iller ise kendi coğrafi bölgelerinde pazarda söz sahibidirler. Samsun'un dâhil olduğu grup 1-2 milyon adetlik gruptur. Samsun gibi 1 milyon ve üzeri yumurtacı tavuğa sahip iller ise il içine ve kısmen komşu illere hitap etmektedir. Samsun'da yumurta tavuğu üretimi yıllar itibariyle pek değişmemiştir. Ancak diğer illerin yumurta tavuğu üretimi arttığından 2015'deki 13. sıradaki yeri 2020 yılında 22. sıraya gerilemesine neden olmuştur. Rekabet edilebilirlik açısından üretimde söz sahibi olan ilk 9 yumurta pazarına hâkimdir. TR83 bölgesinde en büyük rakibi Çorum ve Amasya'dır. Samsun pazarlama olanakları açısından üstün gözükse de hitap ettiği alan il içi ile sınırlı kalabilmektedir.

Tablo 97: Samsun Kanatlı Hayvan Varlığı (2020)

Hayvan Cinsi	Mevcut Sayı
Et Tavuğu	1.008.150
Yumurta Tavuğu	1.832.116
Hindi	14.527
Kaz	37.812
Ördek	24.751
TOPLAM	**2.917.356**

Samsun İl Tarım ve Orman İl Müdürlüğü, 2020

Tablo 98: Kanatlı Kesimhane İstatistikleri

Kanatlı Kesimhane Adı	Kesilen Kanatlı Hayvan Sayısı	Kanatlı Karkas Ağırlığı (kg)
Yemsel Tavukçuluk	12.805.110	31.349.776
Aytur Tavukçuluk	509.750	1.019.447
TOPLAM	**13.314.860**	**32.369.223**

Samsun İl Tarım ve Orman İl Müdürlüğü, 2020

Yalnızca bir firma Türkiye’de bir ilki gerçekleştirerek organik yumurta ve tavuk eti alanında sektöre girerek isim yapmıştır. Önümüzdeki süreç organik pazarına giren büyük firmaların artmasıyla daha da kızışacağa benziyor. Bulunduğumuz bölgede hem kanatlı eti, hem yumurta, hem beyaz et üreticileri bulunmaktadır.

Samsun’da büyük firmalardan biri konvansiyonel beyaz et üretimini durdurmuş ve organik yumurta ve et üretimine geçmiştir. Firmanın hedefi hem organik yumurta hem de organik et de Türkiye’nin lider firması olmaktır. Samsun'da 17 adet yumurta tavukçuluğu üretim işletmesi bulunmaktadır. Bunların tamamı aile işletmeciliği şeklindedir. Samsundaki küçük ölçekli işletmelerin hedefleri de yumurta üretimi ve besicilikte büyümektir. Yumurta üretimine yatırım yapan işletmeler dolayısıyla yem üretimlerini ve bölgedeki yem sanayini de desteklemektedir. Sektörde faaliyet gösteren firmaların değişen şirket yapılarına ayak

uydurmaları için eğitim ve danışmanlık hizmetlerini almaları gerekmektedir. Büyük ölçekli firmalar yem, yumurta, tavuk gibi farklı konularla uğraştıkları için kendi bünyelerinde danışmanlık grubu bulundurmaktadır.

Tablo 99: Türkiye, Türlerine Göre Kümes Hayvanları Sayısı

Yıllar	Yumurta Tavuğu (adet)	Et Tavuğu (adet)	Hindi (adet)
2000	64.709.040	193.459.280	3.681 558
2001	55.675.750	161.899.442	3.254 018
2002	57.139.257	188.637.066	3.092 408
2003	60.399 520	217.133.076	3.994 093
2004	58.774.172	238.101.895	3.902 346
2005	60.275.674	257.221.440	3.902 346
2006	58.698.485	286.121.360	3.226.941
2007	64.286.383	205.082.159	2.675.407
2008	63.364.818	180.915.558	3.230.318
2009	66.500.461	163.468.942	2.755.349
2010	70.933.660	163.984.725	2.942.170
2011	78.956.861	158.916.608	2.563.330
2012	84.677.290	169.034.283	2.760.859
2013	88.720.709	177.432.745	2.925.473
2014	93.751.470	199.976.150	2.990.304
2015	98.597.340	213658294	2.827.731
2016	108.689.236	220322081	3.182.751
2017	121.556.027	221245322	3.872.460
2018	124.054.810	229506689	4.043.332
2019	120.725.299	221841860	4.541.102
2020	121.302.869	258046340	4.797.793

TÜİK, 2020

Tablo 100: Yumurta Pazarına Hakim Olan İller

İller	Türkiye Üretim Sıralaması	Tavuk Sayısı
Konya	1	10.718.636
Afyonkarahisar	2	8.966.539
Manisa	3	8.256.945
Adıyaman	4	7.576.770
Balıkesir	5	7.401.676
Bursa	6	5.601.639
İzmir	7	5.378.280
Gaziantep	8	5.242.086
Ankara	9	5.063.587
Kayseri	10	3.865.575
Çorum	11	3.635.662
Uşak	12	3.350.027
Malatya	13	3.282.649
Bolu	14	3.222.768
Mersin	15	2.765.639
Denizli	16	2.298.445
Mardin	17	2.177.662
Sakarya	18	2.071.717
Eskişehir	19	1.914.666
Amasya	20	1.910.555
Düzce	21	1.883.658
Samsun	22	1.832.116

Tablo 101: Türkiye Yumurta Üretimi

Yıllar	Üretim (1000 adet)
2001	10.575.046
2002	11.554.910
2003	12.666.782
2004	11.055.557
2005	12.052.455
2006	11.733.572
2007	12.724.959
2008	13.190.696
2009	13.832.726
2010	11.840.396
2011	12.954.686
2012	14.910.774
2013	16.496.751
2014	17.145.389
2015	16.726.332
2016	18.097.605
2017	19.281.196
2018	19.643.711
2019	19.898.126
2020	19.788.064

Not: Tabloda 2010 yılından itibaren yumurta miktarına köy tavukçuluğu dahil değildir.

Samsun’da faaliyet gösteren sektör firmalarının rekabet avantajları hammadde temini, lojistik konum ve sahip olunan entegre tesislerdir. Sektör firmalarının Samsun'da bulunmalarının avantajı, birçok tavuk yeminde kullanılan hammaddenin bölgede üretilebilme şansının olmasıdır. Türkiye'deki en büyük soya üretim bölgesi Samsun'dur. Tavuk yeminde önemli ölçüde kullanılan mısır üretiminde de Adana'dan sonra gelmektedir. Ancak bölgedeki sürekli nemin varlığı, ekimi yapılan mısırın kurutulmasında problem yarattığından tavuk yemi için kullanılan arpa, buğday ve mısır üretimi çok sınırlıdır. Firmalar kendi yemlerini üretmeye başlamış ve yumurta sektörünü de destekliyor olsalar da, bölgedeki çoğu işletmenin ölçeği küçük olduğundan bu avantajla beraber maliyetleri de artmaktadır. Bu sektörde faaliyet gösteren firmaların dezavantajı İstanbul gibi bir pazara uzak oluşudur. Özellikle bu sektörde İstanbul'da yapılan satışlar sektör satışının %90'ını oluşturmaktadır. Karadeniz bölgesinin hayvancılık anlamında gelişememiş olmasından tavukçuluk sektörü de büyüyememiştir.

Sektör firmalarına kurumsallık için önemli olan yönetim tarzları açısından bakıldığında, sektör firmalarının çoğunun aile şirketi olduğu ve profesyonel bir yönetim kadrolarının bulunmadığı gözlemlenmiştir. İşletmelerin profesyonel bir yönetim kadrosu olmamakla beraber özellikle tanımlanmış görev ve yetkiler de bulunmamaktadır. Bu tarz yapılarda genellikle aile bireyleri bir araya gelerek şirketle ilgili kararları vermeye devam etmektedirler. Samsun’da faaliyet gösteren çoğu kanatlı hayvan sektörü firmalarının ar-ge faaliyetlerinin olmadığı ancak yenilik faaliyetlerinin olduğu gözlemlenmiştir. Firmalardan birkaçı kendi içlerinde ürün ya da süreç inovasyonu için çalışmalar yapmıştır.

Sektör, kısa zamanda çok büyümüş ancak Samsun’daki firmalar bu büyümeye ayak uyduramamıştır. Bunun üzerine firmalar farklı bir üretim şekline girmeyi düşünmüş ve organik tarıma yönelmişlerdir. Yeminden, son ürün olan et ve yumurtasına kadar ürünlerin tamamını organik üretmeye başlamışlardır. Organik üretim yapan firmaların atıkları da organik olmaktadır. İşletmeler bu çıktılarını beton zeminlerde olgunlaştırarak organik gübre olarak yeniden değerlendirmektedir.Bu yolla, çevreye verilen kötü koku ve bazen içme suyuna karışabilen sızıntılar da önlenmiş olmaktadır. Bir diğer sektör firması da, Omega3'lü ve

Selenyumlu Organik Yumurta konseptini başlatan firmadır. Bu yenilikte de tavuğa selenyum ve omega3 yedirilmekte ve bu elementlerin tavuktan insana iz element olarak geçmesi sağlanmaktadır.

6. Arıcılık

Arıcılık teknolojisinin yeterli düzeyde kullanılmamış olması ve sadece bal üretimi yapmalarından dolayı mevcut işletmeler (arıcılık) ürünü yüksek maliyetle elde etmektedirler. Arıcılık kırsaldaki nüfusun yöresinde üreterek, istihdamının sağlanması bakımından ülkemiz açısından potansiyeli olan bir tarımsal faaliyettir. Propolis, arı sütü, polen, balmumu, arı zehiri gibi ürünlerin de üretilerek arıcılıkta verimliliğin arttırılması amaçlanmaktadır.

Arıcılıkta mevsim göçünü özendirecek otlak (konaklama bölgesi) alanlarının tespit edilmesi Arıcılık açısından önemli olan ağaç ve bitki türlerinin üretiminin yaygınlaştırılması Tüm profesyonel arıcıların periyodik aralıklarla uygulamalı eğitim programına alınması
İlin ana arı ihtiyacını karşılamak üzere ana arı üreticilerinin desteklenmesi hedeflenmektedir.

2020 yılı TÜİK verilerine göre Samsun ili 952 ton bal üretmektedir. Türkiye bal üretimimi 7.957.316 tondur. Samsun bal üretimi, Türkiye bal üretiminin yaklaşık %1'i kadardır. Toplam arılı kovan sayısı 78.857 olup bunun 78.474 adedi yeni kovandan oluşmaktadır.

BÖLÜM V

SU ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ

Bu bölümde hedeflenen konular;

-Su ürünleri yetiştiriciliğine ilişkin temel bilgi birikimi ve altyapının oluşması,

-Doğal göl, gölet ve akarsularda doğal dengenin korunması amaçlı balık yavrularının salınması,

-Türk Somonu üretiminin artırılması,

-İsrail sazanı ile mücadele edilmesi,

-Yeşilırmak boyunca kum- çakıl alma sonucu oluşmuş göletlerin balıklandırma ve rehabilite edilmesi,

-Çevre dostu su ürünleri yetiştiriciliğine ilişkin yayım faaliyetlerinin artırılması,

-Su ürünleri yetiştiriciliği için yerel yönetimlerin çevreye olan desteklerinin sağlanması,

Olarak hedeflenmiştir.

Samsun ili ve çevresi, su ürünleri üretimi bakımından önemli bir konuma sahiptir. Yıllara bağlı olarak ülke ekonomisine deniz, kültür ve iç su balıkçılığı yoluyla artan oranda ekonomik katkı sağlamaktadır. Özellikle dip trol avcılığının yaygınlığı, bazı balık türlerini yok olma tehlikesiyle karşı karşıya bırakmaktadır. Son yıllarda kabuklu ve yumuşakça sektöründe bir durağanlık yaşanırken, kültür balıkçılığına eğilim artmaktadır. Bununla birlikte pazarlamada komisyoncu-tüccar payının yüksekliği, su ürünlerinin tüketiminde önemli kısıtlardan birisi olarak görülmektedir.

Su ürünleri sektörü, FAO tarafından Dünya'da en hızlı büyüyen gıda sektörü olarak tanımlanmaktadır. Türkiye'de ise 8.333 km uzunluğundaki kıyı şeridinin ve yaklaşık 178 bin km uzunluğundaki nehirleriyle 25 milyon hektarlık su alanının yeterince değerlendirilebildiğini söylemek olası değildir.

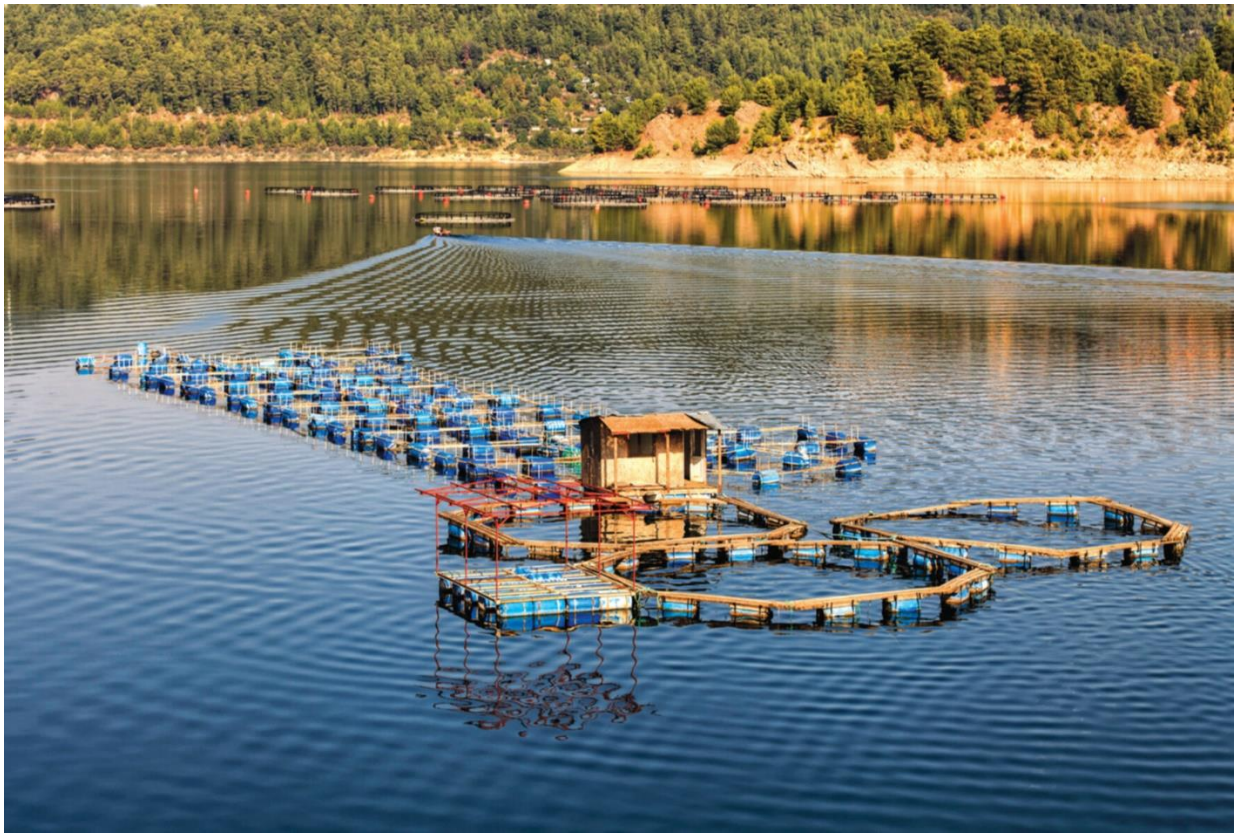

Karadeniz'de buharlaşmanın az olması nedeniyle az tuzlu denizler arasında sayılan ve suyunda H_2S bulunan ender denizler arasında yer alan Karadeniz'deki balıkların büyük kısmı; organik ve inorganik maddelerce zengin bölgeler olan 40–60 m derinlikte yaşamaktadırlar. Bu ölçekte, tür çeşitliliği açısından fakir, verimlilik bakımından ise zengin bir faunaya sahiptir. Hamsi, istavrit, palamut ve uskumru, en yoğun avlanılan balık türleri arasındadır. Hamsi daha çok Doğu Karadeniz'de, istavrit ise Batı Karadeniz'de avlanmaktadır. Ülkemizdeki balıkçı limanlarının %30'u, balıkçı barınaklarının ise yaklaşık yarısı Karadeniz bölgesinde yer almakta olup, Karadeniz Bölgesi Türkiye su ürünleri üretim döngüsü içerisinde önemli pay sahibidir.

Samsun'un Türkiye Su Ürünleri Sektörüne Katkısı

Samsun ilinin avcılık yoluyla su ürünleri üretim miktarı 50 bin ton civarıdır. Yıllar itibariyle bu rakam değişkenlik göstermektedir. Son on yıllık avcılık verileri incelendiğinde en yüksek balık hasadı 67.000 ton ile 2015 yılında gerçekleşmiştir. Son yıllarda iç su ve denizde yetiştiricilik hızla artmıştır. 2020 yılında üretim bir önceki yıla göre yaklaşık 2.5 kat artarak 16.153 tona ulaşmıştır. En çok üretilen balık türleri gökkuşağı alabalık, levrek ve sazandır. Samsun su ürünleri yetiştiriciliğinde özellikle Derbent Barajı'nda 1991 yılında ilk defa Türkiye'de ağ kafeslerde alabalık yetiştiriciliği yapan şehirdir. Aynı zamanda yine Türk Somonu fikrinin doğduğu yerdir. Türk Somonu 2023 yılında 100 bin tona ulaşacak olan bir projedir. Bu proje Samsun'da başlatılmıştır. Yaklaşık 500 milyon dolar bir ihracat beklentisi olan projedir. Dünya denizlerindeki en çevre dostu projedir. En az 22 vilayetimizi ilgilendiren sosyal bir projedir. Yapılan üretim projeksiyonlarında 2030 yılında Karadeniz'den 200 bin ton üretim ve 1 milyar dolar ihracat beklentisi bulunmaktadır.

Tablo 102: Yılları Arası Samsun Su Ürünleri Üretim Miktarı (2011-2020)

Yıllar	Avcılık (ton)			Yetiştiricilik(ton)			TOPLAM (ton)
	Deniz Ürünleri	İç Su Ürünleri	TOPLAM	İç su	Deniz	TOPLAM	
2011	37.928	68	37996	2.775	-	2.775	40.771
2012	7.188	73	7.261	2.753	-	2.753	10.014
2013	17.741	121	17.862	3.051	1.647	4.698	22.560
2014	27.042	430	27.472	2.625	1.767	4.392	31.864
2015	67.061	172	99.097	4.338	2.251	6.589	105.685
2016	54.710	126	54.836	3.600	1.985	5.585	60.421
2017	50.818	145	50.963	4.250	4.026	8.276	59.239
2018	33.548	226	33.774	2.715	3.951	6.666	40.440
2019	54.797	275	55.072	3.497	2.844	6.341	61.138
2020	50.793	148	50.941	10.845	5.308	16.153	67.094

Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2020

Tablo 103: Yetiştiricilik yoluyla su ürünleri üretimi (2020)

Üretilen Tür	Su Kaynağı	Kapasitesi (Ton/Yıl)	TOPLAM (Ton/Yıl)
Gökkuşağı Alabalığı	Deniz	4.006	10.736
	Derbent Baraj Gölü	6.650	
	Diğer Göller	25	
	Karada Havuzlarda	55	
Levrek	Deniz	5.308	5.308
Sazan	Diğer Göller	10	109
	Karada Havuzlarda	99	
TOPLAM			**16.153**

Türk Somonu ihracat ürünüdür. 2015 yılında yurt dışından alınan 8.444 ton somon için 60 milyon dolar para ödüyorduk. 2020 yılında ise 38.444 ton üretime karşılık aldığımız ithalat 4.000 ton düştü. 24 milyon dolar ödendi. Bu yıl ise 56 milyon dolar ihracat yapılarak özellikle Norveç'ten aldığımız somonun önüne geçmiş olundu. 2020 yılında 79 bin ton olan üretimimiz 400 bin tonu aşmıştır.

Doğu Karadeniz bölgesinde yer alan Samsun, gerek sahip olduğu altyapı gerekse işleme ve depolama ve aracılık kapasitesi ile önemli bir merkezdir. Kıta sahanlığının uygunluğu nedeniyle dip trol balıkçılığının, buna bağlı olarak da orta su trol balıkçılığının yaygın olarak yapıldığı Karadeniz'deki tek ilimizdir. Baraj Gölleri, Lagün Gölleri ve akarsularının fazla olması yönünden, iç su balıkçılığı bakımında da önemli bir yere sahiptir.

Bölgede sadece sofralık değil endüstriyel balık avcılığı da yapılmaktadır. Tutulan hamsi balığının önemli bir kısmı ile çaça balığının tamamı balık unu ve yağı tesislerinde değerlendirilmektedir. Balık unu ve yağı fabrikaları bakımından bölgede önemli bir kapasite fazlası mevcuttur. Kuzey Karadeniz kıyılarından başlayan hamsi akınının Sinop'tan sonra hemen Samsun'a yönelmesi avcılık bakımından büyük avantajlar sağlamaktadır. Avlanma mevsiminin başında Samsun bölgesi hamsi akınına uğramaktadır. Bu akın geçmişte yakalanan hamsinin hayvan yemi olarak kullanımı için işlenmesine neden olmuş ve bu amaçla halen faaliyetlerini sürdüren 4 işletme teşvik alarak kurulmuştur. Mevsimine göre Samsun bölgesinden yakalanan ticari açıdan önemli balıkların, ülkenin her yerine ulaştırılarak insan tüketimine sunulması ile Samsun ekonomisine ve ülke beslenmesine önemli katkılar sağlamaktadır.

Samsun da 492 adet deniz ve 122 adet iç su olmak üzere toplam 614 adet balıkçı teknesi bulunmaktadır. Ülkemizde su ürünleri avcılığı çoğunlukla kırsal alanlarda yapılmaktadır. Bu yönüyle çevreye zarar vermeden mevcut türlerin neslinin devam ettirilmesi ve bunun yanında yetiştiricilik faaliyetlerinin desteklenmesi kırsal turizm açısından önem taşımaktadır. Çarşamba Ovasında bulunan ırmak, gölet ve kanallarda balıklandırma çalışmaları yapılarak dinlenme alanları oluşturulabilir. Bu alanlarda kültür balıkçılığı yapılabilecek mekanlar da tespit edilmek suretiyle kırsal kalkınma kurumunun hibe projelerinden faydalanabilecektir. Yeşilırmak Havzasında Ekolojik Turizm kaynakları çeşitlilik ve görsel zenginlik açıdan tatmin edicidir. Bu alanlarda özel sektör girişimciliğinin önü açılarak eko-turizm geliştirilmelidir.

BÖLÜM VI

TARIMSAL SANAYİ

Bu bölümde; Samsun'da tarımsal sanayiye yönelik olası proje başlıkları sunulmuştur.

Samsun, Gıda ve Tarıma Dayalı Sanayi başlığı altında, çeltik (pirinç) sanayi sektörü, un sanayi sektörü, karma yem sektörü, fındık işleme sanayi sektörü, tarım alet ve makine imalat sektörü incelenmiştir. Ayrıca, Samsun'da tarımsal yatırıma uygun alanlar, tarımsal yatırım değer zinciri ile ilgili öneriler sunulmuştur.

Bu çalışmanın hedeflediği başlıklar:

-Tarımsal işletmelerin (bitkisel üretim ve hayvancılık) verimlilik ve kapasite artışının sağlanması,

-Özel sektör yatırımlarının tarıma dayalı sanayi yatırımları(dondurulmuş meyve sebze ambalajlama ve paketleme, işleme)gerçekleştirmesi için özendirici tedbirlerin alınması,

-Soğuk hava depolama tesislerinin kurulması,

-Tarım ve Sanayi potansiyellerinin yatırımcılara, ihracatçılara, araştırmacılara, sanayicilere tanıtılması, tarıma dayalı sanayi sektöründe pazarlama, ihracat ve yenilikçilik kapasitesinin artırılması,

-Tarıma ve tarıma dayalı sanayi sektörüne yönelik modern makine, ekipman, malzeme üreten ve kullanan işletmelerin rekabet güçlerinin artırılması,

-Tarımda ve tarıma dayalı sanayi sektöründeki uygulamalarla çevresel sürdürülebilirliğe katkı sağlanması ve yenilenebilir enerji kullanımının yaygınlaştırılması,

-Tarıma dayalı sanayi sektöründe pazarlama, ihracat ve yenilikçilik kapasitesinin artırılması, ürünlerin butik ambalajlarda paketlenmesiyle katma değerinin ve pazarlanma kabiliyetinin artırılmasına yönelik projeler,

Olarak sayılabilir.

Tarım sektörünün üretmiş olduğu ürünleri işleyerek yüksek katma değerli ürünler haline getiren tarımsal sanayi, tarım sektörünün iç dinamiklerini harekete geçirme özelliğine sahip lokomotif sektördür.

Kırsal alanda doğal kaynakların ve çevrenin korunmasını dikkate alarak, gelir düzeyinin yükseltilmesi, tarımsal üretim ve tarım sanayi entegrasyonunun sağlanması, gıda ve tarım işletmelerinde hijyen koşullarının iyileştirilmesi, pazarlama altyapısının geliştirilmesi, gıda güvenliği altyapısının güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Bu çerçevede; tarıma dayalı sanayi işletmeleri, tarımsal ürünlere olan talebin artmasına bağlı olarak üretimin gelişmesi ve çeşitlenmesinde, tarımsal ürünlerin arzında mevsimselliğin ortadan kaldırılmasında, kırsal kesimde tarım dışı istihdam imkânlarının artması ve kırdan kente göçün azaltılmasında bir araç olarak kullanılabilecektir. Böylece, kırsal nüfusun iş ve yaşam koşullarının kentsel alanlarla uyumlu olarak yöresinde geliştirilmesi ve sürdürülebilir kılınması amaçlarına ulaşılabilecektir.

Karadeniz Bölgesi'nin ekonomisi ve nüfusu açısından en büyük şehri olan Samsun'un ekonomik yapısı tarım, hizmetler ve sanayi sektörüne dayanmaktır. Şehrin ekonomisine katkıda bulunan en önemli tarımsal ürünler; buğday, pirinç, mısır, tütün, şeker pancarı, ayçiçeği, fındık, çeltik ve sebzedir.

Türkiye'nin en verimli ovalarından olan Bafra ve Çarşamba ovaları bölgenin tarımsal ürün talebini gidermekte ve tarımsal sanayide işlenerek üretilen un, irmik, çeltik, yem ve fındık tarım ürünlerinin iç/dış ihracatı şehrin ekonomisine önemli katkı sağlamaktadır. Ayrıca Samsun'da yapılan hayvancılık, ailelerin geçimini sağlamakla birlikte geliştirilmeye ve yatırım yapılmaya yönelik bir alandır.

1. Samsunda Tarımsal Sanayiye Yönelik Olası Proje Başlıkları

1.Katma değeri yüksek ve raf ömrü uzun ürünlerin geliştirilmesi, üretimi ve pazarlanmasına yönelik projeler,

2.Yenilikçi, besin değerleri yüksek, sağlıklı fonksiyonel gıda üretimine yönelik projeler,

3.İşletmelerin ve kuruluşların uluslararası kalite standartları ile uyumlu üretim yapabilmeleri için teknik altyapının geliştirilmesine yönelik projeler,

4.Tarıma ve tarıma dayalı sanayi sektörüne yönelik makine, ekipman ve malzeme üreten işletmelerin rekabet güçlerinin artırılması,

5.Gıda sanayine yönelik paketleme, soğutma, pastörizatör, seperatör, evaporatör gibi makineleri üreten işletmelerin geliştirilmesine yönelik projeler,

6.Tarım makinesi üreten işletmelerin geliştirilmesine yönelik projeler,

7.Tarıma dayalı sanayiye yönelik nano teknolojik ambalaj malzemesi üreten işletmelerin geliştirilmesine yönelik projeler,

8.Gıda ürünlerinin analizine yönelik malzeme ve ekipman üreten işletmelerin geliştirilmesine yönelik projeler,

9.Basınçlı sulama sistemleri gibi tarımda verimliliği artırıcı sistemler üreten işletmelerin geliştirilmesine yönelik projeler,

10. Tarım ve tarıma dayalı sanayideki uygulamalarla çevresel gelişmeye katkı sağlanması ve yenilenebilir enerji kullanımının yaygınlaştırılması,

11.Gıda sanayi ve tarım sektöründe atık yönetim sistemlerinin kurulması ve/veya modernizasyonuna yönelik projeler,

12.Çevreyle dost hammadde ve üretim teknolojilerinin kullanımına yönelik projeler,

13. Enerji kullanımında verimliliğin artırılması ve atık oranının azaltılmasına yönelik projeler,

14.Gıda sanayi yan ve atık ürünlerinin katma değeri yüksek ürünlere dönüştürülmesine yönelik projeler,

15. Enerji tarımı ve Atıklardan biyogaz üretimine yönelik projeler,

16. Tarımda ve tarıma dayalı sanayide ihracat, yenilikçilik, pazarlama kapasitesinin artışına katkıda bulunacak ortak kullanım alanlarının geliştirilmesi,

17.İnovasyon, kalite ve yenilikçilik düzeyini artırmaya yönelik projeler,

18.Bölgesel ürünlerin ortak alanda toplandıktan sonra standardize edilip, ihraç edilmesine yönelik projeler,

2. Samsun Gıda ve Tarıma Dayalı Sanayi

Samsun hiç kuşkusuz Karadeniz Bölgesi'nin en önemli yatırım merkezidir. Ulusal ve uluslararası karayolu bağlantıları, üç ticaret limanı, uluslararası havaalanı ve demiryolu gibi tüm ulaşım imkânlarının varlığının sağladığı avantajların yanında Samsun, gelişmiş altyapısı, yatırım alanları ve kalifiye işgücü potansiyeli ile bölgenin en önemli yatırım merkezidir.

Samsun'da Merkez Organize Sanayi Bölgesi, Kavak Organize Sanayi Bölgesi, Gıda İhtisas Organize Sanayi Bölgesi, Bafra Karma&Medikal İhtisas Organize Sanayi Bölgesi, tahsis aşamasına kadar gelen Havza Organize Sanayi Bölgesi ve çalışmaları devam eden Çarşamba ve Samsun Bafra Tarıma Dayalı Sera İhtisas Organize Sanayi Bölgeleri olmak üzere toplam yedi adet Organize Sanayi Bölgesi bulunmaktadır.

Samsun'da; il merkezi, Havza ve Bafra'da; un fabrikaları, Çarşamba ve Terme'de; fındık fabrikaları, Merkezde; helva şekerleme ve reçel fabrikaları, İl merkezinde ve Bafra'da; salça-bakliyat-gıda işleme tesisleri, Terme ve Bafra'da; pirinç fabrikaları, Yakakent ve merkezde balık işleme tesisleri faaliyettedir. Bu üretim konularının her birinde çok sayıda ve orta-büyük ölçekte firmalar yer almaktadır.

3. Çeltik (Pirinç) Sanayi Sektörü

Samsun ili 2020 yılında 197.386 dekar ile Türkiye çeltik ekilişinin %15,74 ünü kapsamakta olup, 159.147 ton çeltik üretimi ile ülkemiz üretiminin %16,24'ünü karşılamaktadır. Ülkemiz çeltik üretiminde Samsun ili 2. sıradadır. Üretilen çeltiğin tamamı Samsun'daki çeltik fabrikalarında işlenmektedir. Bugün itibarı ile Samsun ilinde bulunan 22 si faal olan 26 adet Çeltik fabrikası vardır. Yeni sezon çeltik işleme ve pirinç ürünleri üretimi için hazır haldedir. Üretimler genellikle ülkemiz iç piyasasına yöneliktir.

Samsun ilinde bulunan 26 adet çeltik ve bakliyat fabrikalarımız fiili işleme kapasitesi yaklaşık 120.100 ton olup yıllık kurulu kapasite ise 424.480 ton'dur. Havalandırmalı karma yem depo kapasitesi 23.000 ton'dur. Çeltik, pirinç olarak doğrudan tüketimin yanında pirinç unu ve pirinç kepeği olarak yem sanayinde, çeşitli rasyonlara dâhil edilerek besicilikte kullanılmaktadır.

Ülkemizde çeltik ve pirinçte önceleri ithalatçı bir ülke konumunda olmasına rağmen özellikle 2000'li yıllardan sonra uygulamaya konulan tarımsal politikalar ve yapılan desteklemelerin yanında kaliteli ve yüksek verimli çeşitlerin kullanılması, çeltik yetiştirme tekniği uygulamalarının iyileştirilmesi ve çeltik üreticisinin modern tarım yöntemlerini kullanmasına bağlı olarak ülkemizde özellikle Edirne ve Samsun ilinde çeltik üretiminde ciddi artışlar olmuştur.

4. Un Sanayi Sektörü

Samsun illindeki un fabrikalarında imalat faaliyetleri sorunsuz devam etmektedir. Normal dönemlerde, Samsun bir liman kenti olduğu için, sektörümüzde yoğun ithalat ve ihracatın görüldüğü bir ildir. İthalat faaliyetleri devam etmekle beraber, üretim ve sevkiyatlar şu an ağırlıklı olarak iç piyasaya yönelik gerçekleştirilmektedir.

Samsun ilinde 28'i faal halde 36 adet un fabrikası mevcuttur. Bu fabrikaların fiili işleme kapasitesi yaklaşık 627.422 ton ve kurulu işleme üretim kapasiteleri 1.164.081 ton/yıldır. Havalandırmalı kapalı depo alanı 110.450 ton'dur. Türkiye'de toplam 544 aktif un fabrikası kurulu kapasitesinin %6 sı Samsun ilindedir. Samsun iller bazında kurulu kapasitede 4. sıradadır. Samsun ve çevre illerinde, un tedariki ve erişimi konusunda sıkıntı yaşanmamaktadır.

Samsun ilinde faal halde 1 adet irmik fabrikası mevcuttur. Bu fabrikada fiili işleme kapasitesi yaklaşık 136.000 ton olup ve kurulu işleme üretim kapasitesi de 136.000 ton/yıldır. Havalandırmalı kapalı depo alanı 35.000 ton'dur.

5. Karma Yem Sektörü

Ülkemiz hayvancılığının gelişmesinde hayvan ırklarının genetik özelliklerinin iyileştirilmesinin yanı sıra kaliteli yemlerle beslemenin de gerekliliği iyi bilinmektedir. Modern hayvansal üretimde, işletme giderlerinin %60-70'i gibi bir kısmını yem giderlerinin oluşturduğu bilinmektedir.

İlimizde kurulu karma yem fabrikalarında kaliteli özellikleriyle ilimiz ve bölgemizin ihtiyacı olan karma yem, pelet yem ve toz formda yem üretilmektedir.

Samsun İlimiz Karma yem sanayii faal 10 fabrikasıyla, entansif hayvancılığın talep ettiği kaliteli karma yemin üretilmesinde en önemli kaynak olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu yem fabrikalarımızdan 8 işletme büyükbaş ve küçükbaş hayvan yemi, 2 işletme balık yemi yaparken bunlardan 5 işletme sadece kendi ihtiyacı olan yem üretmektedir. Diğer yem fabrikası gibi görünen işletmeler ise yan ürün olarak hayvan yemi ve kepek üreten un ve çeltik fabrikalarıdır.

Samsun Karma yem sanayi fabrikalarında büyükbaş ve küçükbaş hayvanlar için saatte 210 ton ve Balıkçılık sektörü için saatte 12 ton yem üretmektedir. Havalandırmalı kapalı depo kapasitesi 26.000 ton'dur.

6. Fındık İşleme Sanayi Sektörü

Türkiye, dünya fındık üretiminin yaklaşık %70`ini ve ihracatının ise %80 gibi büyük bir kısmını elinde bulundurmaktadır.

Halen ülkemizde yıllık 1.800.000 ton iç kapasiteli 180 kırma fabrikası ile yıllık 350.000 ton iç kapasiteli 40 işleme tesisi bulunmaktadır. 1970'li yıllarda fındık ihracatımızın %90'ı kabuklu ve natürel iç olarak gerçekleşirken, fındık işleme sanayisindeki olumlu ve hızlı gelişmeler sonucunda işlenmiş fındık ihracatının toplam ihracatımızdaki payı 2000 yılında %30'un üzerine çıkmıştır.

Üretimin her aşamasındaki etkili ve özenli kalite kontrol sistemleri sayesinde alıcı firma isteklerinin tam anlamıyla yerine getirilmesine paralel olarak özellikle işlenmiş iç fındık ihracatı her yıl artış göstermektedir. Ülkemizde hazırlanan işlenmiş fındıklar, natürel fındık almak suretiyle birçok ithalatçı-sanayicinin kendi ülkelerindeki tesislerinde hazırladıkları işlenmiş fındıklardan çok daha kalitelidir. Günümüzde gerek resmi gerekse özel sektöre ait işlenmiş iç fındık üretiminde kalite güvence departmanlarınca HACCP kapsamında asgari düzeyde analizler yapılmaktadır.

Samsun ili 2020 yılında 1.164.384 dekar fındık ekilişi ile ülkemizin fındık ekim alanının %15,85 ini oluşturmaktadır. Samsun ili 137.481 ton fındık üretimi ile ülkemizin fındık üretiminin %17,76'ını karşılamaktadır. Ülkemiz fındık üretiminde Samsun ili 2. sırada ve fındık ekilişinde 3. sırada yer almaktadır.

Üretilen fındığın bir kısmı ilimizdeki fındık fabrikalarında işlenerek iç fındık ve bir kısmı ise direk kabuklu olarak satılmaktadır. Bugün itibarı ile Samsun ilinde bulunan 37 adet entegre fındık ve kurutulmuş gıda tesislerimiz yeni sezon fındık işleme, iç fındık, kırık fındık, püre gibi üretim için hazır haldedir. Üretimler hem ihracata hem iç piyasaya yöneliktir.

İlimizde bulunan entegre fındık ve kurutulmuş gıda tesislerimizin günlük işleme kapasitesi yaklaşık 814 ton olup yıllık kapasite ise 297.410 ton'dur.

Samsun ilimizde fındık bahçelerinde dekara verim yükselirken Sanayi/Üniversite işbirliğinin artırılarak kalite ve pazar isteği dikkate alınarak fındık ürünü imalat ve pazarlamasında faydalı olacak ortak projeler üretilmesi ve bunların fındık işleme ve ihracatında pazarlama araçları olarak değerlendirilmesi önemlidir.

7. Tarım Alet ve Makine İmalat Sektörü

Tarımsal mekanizasyon tarımsal işletmelerde kullanılmakta olan basit ve ilkel olan uygulamalarda kullanılan araç, ekipman yerine modern alet makine ve cihazların kullanılmasını sağlayarak ekonomik verimliliği ve kaliyeti arttırmaktır. Tarımsal üretimdeki girdilerin (tohum, gübre, su, enerji, yakıt ve bitki koruma ürünleri gibi) uygun mekanizasyon alet ve makinalarının tercih edildiği teknikler ile etkin kullanımı sonucunda verimlilik arttırılacaktır. Dolayısıyla tarımsal mekanizasyon tarımsal üretim faaliyetlerinde ekonomikliği sağlarken çalışma şartlarını da iyileştirilmesini sağlayan önemli ve tamamlayıcı teknoloji durumundadır.

Bu amaçla Samsun ilinde ürün deseni dikkate alındığında yöresel olarak şartlara uygun alet makine ve ekipman sektörünün gelişmesine katkı sağlayacak projelere de önem ve öncelik verilmelidir. Tarımsal mekanizasyonun amacı insan iş gücünün verimini arttırarak yapılan işin maliyetini düşürmektir. Bu, direkt olarak birim iş için sarf edilen zamanın azaltılması veya endirekt olarak birim alandan elde edilen verimin arttırılması ile gerçekleşir. Tarımda makineli tarım sayesinde insan gücünden çok daha kuvvetli olan motor gücünden istifade edilir.

İlimizde tarım alet ve makine üretimi Vezirköprü, Ladik, Kavak, Terme, Tekkeköy, Bafra ve Çarşamba ilçelerinde toplam 26 firma ile üretim yapılmaktadır.

Terme ilçesinde 5 adet firma olup, ilimizde en yoğun faaliyet yapan yer özelliğini kazanmıştır. Yaşar Polatcan Sanayi 30 ülkeye 66 personel ile ihracatıyla ülke ekonomisine

katkısı büyüktür. Fındık harman makinesi, tahıl kurutma makinesi, ot biçme, paketleme, helezon, çeltik randıman ve çeltik işleme makineleri v.b. alanlarda son teknoloji ile faaliyet göstermektedir.

Terme ilçesinde diğer firmalar da, dip kazan, römork, dal parçalama, yem hazırlama, süt tankı, salça makinesi, çorbalık makinesi, un değirmeni, fidan dikim burgusu, ağaç söküm burgusu imalatı yapmaktadır.

Vezirköprü ilçesinde 1 adet firma olup, römork, su tankı, traktör kabini ve dişli tırmık imal etmektedir.

Ladik ilçesinde 1 adet firma olup, soğan hasat makinesi ve yem hazırlama makinesi imalatı yapılmaktadır.

Tekkeköy ilçesinde 2 adet firma olup, su pompası imalatı yapılmaktadır.

Kavak ilçesinde 2 adet firma olup, tırmık, römork, yem kırma-ezme-hazırlama makineleri imalatı yapılmaktadır.

Bafra ilçesinde 6 adet firma faaliyette olup, su pompası, biçerdöver paleti, diskaro, pulluk, tırmık, tütün fide dikim makinesi, su tankı, kazayağı, yükleyici, süt sağım, yem kırma makineleri imalatı yapılmaktadır.

Çarşamba ilçesinde 9 adet firma olup, dişli tırmık, traktör çeki demiri, traktör yükleyici ve kanal açma kepçesi, kazayağı, römork, calaska, ot makinesi, çizer pulluk, dip kazan, fidan dikme ve sökme burgusu, gübre dağıtma makineleri imalatı yapılmaktadır.

8. Tarımsal Yatırım Değer Zinciri İle İlgili Öneriler

✓ Tarımsal Yatırım Destekleri miktar, kalite ve markalaşmaya yönelik hazırlanmalı.

✓ Desteklerle erkenci ve geçci ürün çeşitleri teşvik edilmelidir.

✓ Tarımsal Yatırım Destekleri ile yöresel ürünler korunmalıdır.

✓ Tarıma talep bazlı yatırım yapılmalı, güçlü ve alternatif pazarlar bulunmalıdır.

✓ İç ve dış pazar talepleri dikkate alınmadan yatırım yapılmamalıdır.

✓ Piyasanın talep durumuna göre gerekli alt yapı çalışmalarına hız verilmeli. (Lojistik köy ve Kargo hava limanında olduğu gibi, İşleme ve paketleme, Soğuk Hava deposu, Lisanslı Depoculuk, Fındık ve Çeltik için silolar vb. hızlandırılmalı)

✓ Tarımsal Yatırım piyasalarında Su Ürünleri, Beyaz Et ve Süt Ürünleri işleme tesislerine öncelik verilmesi talepleri görülmektedir.

9. Ülkesel Tarımsal Yatırıma Yönlendirilecek Sektörler

✓ Bitkisel ve hayvansal ürünlerin işlenmiş ve paketlenmiş olarak pazarlanması için gerekli altyapı ve pazar ağlarının bölgede oluşturulması, ulusal yatırımcıların bölgeye gelmesi için lobi faaliyetleri, markalaşma çalışmalarının yapılması ve atıkların/ artıkların yem sanayinde, biyogaz veya katı yakıt tesislerinde kullanılması ilimizde tarımsal sanayinin kalkındırılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

✓ Hazırlanacak ve desteklenecek projelerin mevcut sorunlara çözüm ihtiyacı üretebilecek şekilde, ilimizin Havza ilçesi başta olmak üzere bazı ilçelerinde var olan jeotermal kaynakların seracılık konusunda Bakanlığın kümelenme projesine dahil edilmesi ile tesis maliyetlerinin en aza indirilerek daha karlı bir üretim sağlayacağı düşünülmektedir.

✓ Biyogaz, rüzgâr ve güneş gibi Alternatif enerji kaynaklarının tarım ve tarıma dayalı sanayinin her alanında tarımsal yatırımlar kapsamında desteklenerek yaygınlaştırılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

✓ Organik ve iyi tarım üretim metotları ile elde edilen yumurta, beyaz et, süt ve bal gibi katma değeri yüksek ürünlerin konvansiyonel üretime göre daha iyi gelir getirmesinden dolayı ilimizde yaygınlaştırılması için desteklerin sürdürülmesi faydalı olacaktır.

✓ İlimizin ekolojisine uygun ıtri, tıbbi ve aromatik bitkilerin ve bölgemizde tarımı yapılan diğer ıtri, tıbbi ve aromatik bitkiler ile birlikte işleme, ambalaj ve dağıtımına yönelik tesislerin teşvik edilmesi bölgede yararlı olacaktır.

✓ İlimizin tarımsal üretim potansiyeli ve yöresel ürün çeşitliliği sebebi ile kırsal ve kültür turizminin yaygınlaştırılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

✓ Kanatlı üretiminin yapıldığı bölgelerde gübrelerinin katma değere dönüştürülmesi için biyogaz tesislerinin kurulması ve bu tesislerden elde edilen çıktıların, bitkisel üretimde kullanılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

✓ Mukayeseli üstünlüğe sahip ve ihracatta artış yaşayan su ürünleri üretiminin, gerek iç sular gerekse denizde yetiştiriciliğinin geliştirilmesi ve işlenmesine yönelik tesislerin oluşturulmasının daha güçlü desteklenip teşvik edilmesi yararlı olacaktır.

✓ Akredite Gıda Laboratuvarının güçlendirilmesiyle bitkisel ve hayvansal ürünlerin mamul maddeye çevrilmesi süreci hızlanmış olacak, böylelikle iç pazara ve ihracata yönelik pazarlamada kalite kriterleri yönünden önemli bir avantaj sağlanacağı düşünülmektedir.

10. Samsun İli Bazında Değerlendirmeler

✓ İhracata yönelik yaş sebze-meyve işleme ve yeni pazarlar arama bulma çalışmalarının sonuç odaklı desteklenmesi.

✓ Meyve-sebze atık ve artıklarından biyogaz üretim hammaddesi, besi hayvanı yem üretimi, solucan gübresi için hammadde sağlanması için atık ve artık ürün işleme sanayi yaygınlaştırılmalı.

✓ Manda yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılarak, manda sütünden elde edilen ürünlere yönelik işleme, paketleme tesislerine ve markalaşmaya ağırlık verilmeli.

✓ Somon, Alabalık, Salyangoz, Kerevit, Kurbağa bacağı gibi katma değerleri yüksek ürünlerin işleme ve yetiştiriciliği yaygınlaştırılmalı, bu ürünlere ait işleme ve paketleme tesisleri ile Organize Su Ürünleri Bölgesi kurulmalı.

✓ Şeftali ve diğer meyvelerin arz fazlasının değerlendirilmesi amacıyla meyve suyu işleme fabrikasının kurulması veya ilimize güçlü fabrikaların yatırım için davet edilmesi.

✓ Doğal bitki florasının zenginliği ve kurulan bal ormanlarıyla ve de 19 Mayıs ilçesi gibi farklı zamanlarda yoğun çiçeklenme avantajları yardımıyla, bal paketleme tesisinin içinde polen, arı sütü ve propolis gibi arı mamullerinin paketleme ünitelerinin kurulması.

✓ Yapılan eğitimler ve verilen destekler sayesinde gittikçe çoğalan arı üreticileri için ilimizde cerrahi aletler üretim tecrübesiyle arıcılıkta kullanılan alet ekipman imalat tesislerinin kurulması.

11. Samsun'da Tarıma Yatırım Yapmak İçin 12 Neden

1.Bafra ve Çarşamba Ovaları gibi verimli ova arazilerinin varlığı, toprak ve iklim özelliklerinin ayrıca 2. ürün yetiştiriciliğine de uygun olması,

2.Ekolojik açıdan organik tarıma ve iyi tarıma elverişli olması,

3.Meyve, sebze, şekerpancarı, hububat, yem bitkileri gibi tarım ürünlerinin çeşitliliği ve her açıdan oldukça müsait olması,

4.Kışlık sebze üretiminde stratejik olarak avantajlı ve üstünlüğe sahip olması,

5.Son yıllarda belirlenen havzalarda kurulan kapama bodur ve yarı bodur meyve bahçesi tesislerinin ekonomik anlamda yığınlaşma göstermesi,

6.Su ürünleri sektöründe; Karadeniz, barajlar ve balık gölleri ile güçlü bir doğal üretim ve aynı zamanda kültür balıkçılığı altyapısına sahip olması,

7.DPT'nin sektörel yığınlaşma raporlarında Samsun bölgesi büyükbaş hayvan varlığı ve yetiştiriciliği açısından yığınlaşma göstermesi, hayvancılık sektöründe işletme ölçeğinin büyümesi, yem bitkileri üretiminde büyük artış, hayvancılığa çok yatkın bir insan varlığı,

8.Tütün alanlarından boşalan işletmelerin, işletme ölçeklerinin Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin üretimine çok elverişli olması,

9.Yeraltı ve yerüstü sulama kaynaklarının zengin olması,

10. Ticareti kolaylaştırıcı ve sanayicileri cezbedici coğrafi konuma sahip olması.

11. Havayolu, denizyolu ve karayolu taşımacılığı imkânlarının olması, Türk Cumhuriyetleri, Rusya Federasyonu, Bağımsız Devletler Topluluğuna yakınlığı,

12.Büyük ve küçük sulama projeleri, barajları, göletleri ve sulanabilir arazi potansiyelleriyle tarımsal altyapısının güçlü olması,

12. Samsun'da Tarımsal Yatırıma Uygun Alanlar

Sektör Adı	Açıklama
1-Entegre Su Ürünleri İşleme ve Paketleme Sektörü	**Samsun** Su ürünleri konusunda; stratejik konumu, limanları, barınakları, modern balıkçı tekneleri, kalifiye elemanları, birikimleri, kullanılabilir dinamikleri ve modern kimliği ile bölgenin belirleyicisidir. Samsun ili su ürünleri potansiyeli konusunda deniz ve iç sularda avlanma ve üretimle birlikte, 63 bin ton ile önemli bir varlığa ve konuma sahiptir. Yıllara bağlı olarak ülke ekonomisine, dış ticaretine deniz, kültür ve iç su balıkçılığı yoluyla artan oranda ekonomik katkı sağlamaktadır. Son yıllarda kabuklu ve yumuşakça sektöründe bir durağanlık yaşanırken, kültür balıkçılığına eğilim artmaktadır. Kıta sahanlığının uygunluğu nedeniyle Karadeniz'deki "*dip trol balıkçılığı*"nın, buna bağlı olarak *"orta su trol balıkçılığı*"nın yaygın olarak yapıldığı tek il olan Samsun, baraj gölleri ve akarsularının fazla olması nedeniyle, iç su balıkçılığı bakımında da önemli bir konumdadır. Su ürünleri sektöründe mevsimsel olarak hem avlanma ve yetiştirme miktarı hem de yeteri miktarda işleme tesislerinin varlığı Samsun iline Su ürünleri açısından önemli ihracat potansiyeli sunmaktadır.
2-Yaş Sebze-Meyve Ürünleri İşleme ve Paketleme Sektörü	Kışlık sebze üretiminde stratejik olarak avantajlı ve mukayeseli üstünlüğe sahiptir. Bafra ve Çarşamba Ovaları 2. ürün yetiştiriciliğine uygundur. Ayrıca Samsun'da kapama bodur ve yarı bodur meyve bahçesi tesisleri ekonomik anlamda yığınlaşma göstermektedir. Samsun ilinde yıllara göre ortalama 800 bin ton sebze üretimi gerçekleştirilmektedir. Türkiye'de Samsun sebze üretimiyle yıllar ve ürünler itibariyle 1. ve 4. sıradadır. Samsun'da en çok yetiştirilen ürünler biber, yeşil fasulye, lahana, pırasa, patlıcan, domates, kabak, karpuz, kavun, marul, ıspanak, karnabahardır. Bu sebzelerin çoğu Türkiye ihracat tablosunda görülen, ihracat potansiyeli olan ve Yaş Sebzede en fazla İhracat Yapılan İlk 10 Ürün içine giren sebzelerdir. Hasat ve hasat sonrası mekanizasyon uygulamaları kapsamında ürün işleme ve depolama tesisleri ile ekonomik verimlilikte artış sağlanabilir.
3-Dondurulmuş Gıda Sektörü	Bitkisel ürünler ve su ürünleri ile dondurulmuş gıda sektörüne 4 mevsim hammadde sağlayabilecek büyük bir potansiyele sahiptir. Sektörde temel olarak üç farklı ürün grubunda Dondurulmuş sebze ve meyve, Su Ürünleri ve Unlu Mamuller üretimi yapılmasına karşın dondurulmuş gıda denildiğinde tüm dünyada ve ülkemizde akla dondurulmuş sebze ve meyve gelmektedir. Dondurulmuş sebze ve meyve üretim ve tüketimi toplam dondurulmuş gıda sektörü içinde yaklaşık % 70-80 dolayındadır. Bu Samsun için önemli avantajlardan biridir. Özellikle Samsun ilimizde üretilen **yeşil ve kırmızı kapya biber, domates, pırasa, bezelye, ıspanak, karnabahar, brokoli, beyaz lahana, kırmızılahana, domates ve taze fasulye**, ızgara ile pişirilmiş dondurulmuş istiridye mantarı gibi yoğun üretilen sebzelerde Samsun ilinin dondurulmuş ürün olarak pazarlama ağı içerisinde yer alması oldukça önemlidir.
4-Un ve Unlu Mamuller	Un, ekmek, simit, jips, pide ürünleri, kuru pasta, yaş pasta ve tatlı tüketiminde önemli artış yaşanmakta olup, bu sektörler için yeterli hammadde ve kalifiye eleman varlığı mevcuttur. Sektörde Samsun ilinde önemli yığınlaşma vardır. İlimizde coğrafi işaret almış 14 adet ürün bulunmaktadır. Un ve unlu mamuller sanayi ürünü olan mahreç işareti almış olan ürünlerimizin tanıtımı ve pazarlanması ve değerinin korunması amaçlı organizasyonlara ihtiyaç vardır. Bu ürünlerimiz: Çarşamba pidesi, Bafra pidesi, Terme pidesi, Bafra nokulu, Bafra kaymaklı lokumu, Yakakent mantısı, Samsun simidi, Samsun kaz tirididir. Bu ürünler daha da artırılabilir.

Sektör Adı	Açıklama
5-Organik Tarım ve İyi Tarım Sektörü	Organik fındık, beyaz et, yumurta ve süt üretiminde yığınlaşmanın olduğu ve bu ürünlere yönelik üretim ve tüketim bilincinin arttığı bir ildir. "Organik Tarımın Güneşi Samsun'dan Doğacak" sloganı ile yola çıkan İlimiz organik tarım konusunda oldukça önemli çalışmalara imza atmış ve ülkemizde bu konunun da öncüsü olmuştur. İlimizde Organik Tarım üretimi başta Fındık, Yumurta, Beyaz Et, Süt olmak üzere bazı meyve ve sebze türlerinde olmak üzere birçok üründe sertifikalı olarak yapılmaktadır. İldeki büyük firmalardan Yeşil Küre Ülkemiz **Organik Yumurta** üretiminin %50'sini, **Organik Beyaz et** üretiminin %30'unu karşılamaktadır. Organik ürünlerde söz sahibidir ve bu ürünler ABD, Katar, S.Arabistan gibi ülkelere de ihraç edilmektedir.
6-Enerji Tarımı	Türkiye, bir taraftan yerli kaynak arama faaliyetlerini yoğunlaştırırken, diğer taraftan da yenilenebilir enerji kaynaklarından faydalanma, enerji verimliliğini arttırma, ülkenin coğrafi konumundan yararlanma gibi diğer pek çok potansiyeli harekete geçirme çabası içindedir. Enerji bitkileri ekimi yaygınlaşmasının yanında, Biyo-enerji tüketimi bilinci de giderek artmaktadır. Ayrıca Türkiye'nin tek Enerji Tarımı Bitkileri Araştırma Merkezi Samsun'da kurulmuştur. Yenilenebilir enerji kaynakları arasında biyokütle yakın gelecekte büyük bir paya sahip olacak önemli bir potansiyeldir. Zira biyokütle kolayca depolanabilen, elektrik ve ısıya dönüştürülebilen çok yönlü bir enerji kaynağını temsil etmektedir. Biyoenerjinin kullanılması tarım sektörünü canlandırabilir. Kırsal kalkınmayı güçlendirebilir. Yoksulluğu azaltabilir. Ancak sürdürülebilir şekilde yürütülmediği takdirde gıda güvenliği için ciddi bir tehdit oluşturabilir.
7-Kenevir Yetiştiriciliği	Kenevir; kâğıt, kumaş, ip ve gıda ürünlerinin yapımında kullanılan, enerji üretimine katkısı olan ve aynı zamanda havayı temizlerken toprağı besleyen, ağaç katliamını önleyen, yakıt ve ilaç sanayiye katkıları olan doğal lif kaynağıdır. Ülkemizin kâğıt sanayi için 3.2 milyar dolarlık kâğıt ve hammadde ithalatı vardır. Samsun Vezirköprü İlçemizde lif (elyaf) ve tohum amaçlı üretim yapılmakta zaten mevcut yönetmelik bunlar dışında ki amaçlar için üretime izin vermemektedir. Bitkinin; İlaç için üretimi yasak olup Bakanlık Zirai Karantina Müdürlüğüne verilen yazılı talimat gereği tohum ithalatı yasaktır. 19 Mayıs Üniversitesi ve Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsünün araştırma amaçlı projeleri 2016 yılından itibaren halen devam etmekte olup "Elyaf amaçlı üretim için gerekli olan "düşük THC oranlı" yani "Endüstriyel Kenevir" tohumluk tescil ettirilmiştir. Kenevir yetiştiriciliği ve özellikle hasat mekanizasyonuna yönelik çalışmalara da imkan sağlanabilir.

BÖLÜM VII

İLÇELERİN DURUM ANALİZİ

ALAÇAM

1. İlçenin Konumu

İlçenin coğrafi yapısı, başlangıç meridyenine yaklaşık 35.36 boylam ve 41.37 enlem daireleri arasındadır. Alaçam ilçesi, Karadeniz'in güneyinde Samsun'a 78 km, Sinop'a 90 km uzaklıktadır. Doğusunda Bafra, batısında Yakakent ve Durağan, güneyinde Vezirköprü ilçeleriyle komşudur. Kuzeyi Karadeniz'le çevrilidir. Yüzölçümü (köyleri ile birlikte) 600.9 km^2'dir. İlçe merkezi ise 40 km^2'dir.

2. İklim

Alaçam'da yağış ve sıcaklık yönünden sürekli farklılıklar görülmekle beraber genellikle yazları yağışlı ve sıcak, kışları yağışlı ve ılık geçer. Yağmur daha çok ilkbaharda yağar. Uluçay, Gökçeboğaz ve Yenice çayları önemli akarsularıdır.

3. Sosyo-Ekonomik Yapı

Alaçam İlçesi 1944 yılında kurulmuş, mülki idarede 3. sınıf bir ilçedir. İlçe merkezinde 1 belediye olup; İlçeye bağlı belde yoktur. İlçe Merkezinde 65 mahalle muhtarlığı bulunmaktadır. İlçenin 2020 yılı toplam nüfusu 25.103 tür.

İlçe halkı genel olarak dar gelirlidir. Sosyal ve kültürel faaliyetler istenilen düzeye ulaşamamıştır. İlçede konut sorunu daha çok kırsal kesimde ortaya çıkmaktadır.

İlçe belediyesinin, Belediye İmar Planının Ocak 1985 yılında tasdikinden sonra imar planında yapılan değişikliklerle ana caddelerde konut kat sayısının arttırılması nedeniyle 1985 yılından bu yana, hızlı bir yapılaşma devam etmektedir.

İlçede yeterli düzeyde iş ve istihdam imkânlarının olmayışı nedeniyle ilçeden komşu il ve ilçelere göç olmaktadır. İlçe ekonomisi genel olarak tarıma ve hayvancılığa dayanmaktadır. Bunun yanında balıkçılık da yapılmaktadır. Tarım ürünlerinin başında buğday gelmektedir. Bunu yem bitkileri tütün ve çeltik üretimi takip eder. Ayrıca sebze ve meyve yetiştiriciliği de yapılmaktadır. Büyükbaş ve küçükbaş hayvan yetiştiriciliği yapılmaktadır. İlçemde istihdam imkanı sağlayan büyük ölçekli sanayi tesisi yoktur. İlçede 1'i merkezde olmak üzere 5 tarım kredi kooperatifi vardır.

4. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik

İlçe SEGE-2017 çalışmasına göre Alaçam ilçesi dördüncü kademede gelişmiş ilçeler grubundadır. Bu grupta 205 ilçe bulunmaktadır. Alaçam, Samsun ilçeleri gelişmişlik sıralamasında 12. sırada iken Türkiye'de 970 ilçe arasında gelişmişlik sıralaması 554'dür.

5. Alaçam İlçesi Tarım Alanı

Tablo 104: Alaçam İlçesi Tarım Alanı (2020)

İlçe Adı	Toplam Alan (da)	Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkiler Alanı (da)	Nadas Alanı (da)	Sebze Alanı (da)	Süs Bitkileri Alanı (da)	Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı (da)
Alaçam	218.448	3.051	30.000	1.871	0	183.526
Samsun	3.751.070	1.196.170	164.730	147.300	630	2.242.240

TÜİK, 2020

Alaçam ilçesi 600.900 dekarlık bir alana sahiptir. Bu alanın 218.448 dekarında tarım yapılırken, 3.240 dekarı çayır-mera, 267.680 dekarı orman, 55.100 dekarını ise kullanılmayan arazi oluşturmaktadır.

Tablo 105: Alaçam İlçesi Uzun Yıllar Tarım Alanı Değişimi (2004-2020)

Yıllar	Alaçam Tarım Alanı (da)	Samsun Tarım Alanı (da)	Alaçam (%)
2004	229.190	4.327.680	5,30
2005	226.830	4.325.220	5,24
2006	238.665	4.246.802	5,62
2007	248.924	4.000.606	6,22
2008	233.845	4.080.507	5,73
2009	219.166	3.916.862	5,60
2010	245.280	3.792.665	6,47
2011	231.565	3.696.121	6,27
2012	243.904	3.798.933	6,42
2013	242.125	3.682.099	6,58
2014	242.937	3.761.578	6,46
2015	242.692	3.753.131	6,47
2016	242.385	3.768.449	6,43
2017	242.696	3.752.449	6,47
2018	242.518	3.750.418	6,47
2019	229.217	3.743.729	6,12
2020	218.448	3.751.074	5,82

TÜİK, 2020

Alaçam ilçesi uzun yıllar Tarımsal Alan Değişimi (2004-2020) incelendiğinde yaklaşık 10 bin dekar azalış söz konusudur. 2020 yılında Alaçam ilçesi tarımsal alan toplamı Samsun ili tarımsal alanının %5,82'sini oluşturmaktadır.

6. Tarımsal Sulama Durumu

Alaçam ilçesinde tarım yapılan alanların yaklaşık 70.000 dekarlık kısmında sondaj ve DSİ kanallarıyla mevsime ve kuraklığa bağlı olmaksızın sürekli sulama imkânı bulunurken, 20.000 dekarlık alanda dere suları ile sulama yapılabilmektedir. Kurak geçen dönemlerde dere sularının çekilmesi durumunda bu alanlar yeteri kadar sulanamamaktadır. 70.000 dekar alanda sulu tarım 148.000 dekarlık alanda ise kuru tarım yapılmaktadır.

Alaçam İlçesi, sulama durumu, arazi verimliliği, ulaşım vb. gibi kriterler göz önüne alındığında: Aşağı kuşak, orta kuşak ve yukarı kuşak olarak 3 farklı bölgeye ayırılır. Aşağı Kuşak kesimi Samsun-Sinop kara yolu ile Karadeniz arasında kalan alanları kapsamaktadır. Orta kuşak bölgesi Samsun-Sinop anayolunun hemen üzerinden başlayıp rakımı 500 metreyi bulan 28 mahalleyi kapsayan alandır. Üst kuşak olarak tanımlanan rakımı 500 metreyi aşan engebeli ve verimsiz arazileri kapsamaktadır.

7. Bitkisel Üretim

7.1. Tarla Bitkileri Üretimi

Alaçam ilçesi tarla bitkileri üretim deseni içinde tahıl grubu önemli bir paya sahiptir. Samsun ili çeltik (%11), silajlık mısır (%18), adi fiğ (%12) ve arpa (%33) üretiminin önemli bir kısmı Alaçam ilçesinde üretilmektedir. Serin iklim tahılları üretiminde buğday, arpa, yulaf, tritikale, sıcak iklim tahıllarından çeltik, yem bitkisi olarak silajlık mısır ve adi fiğ, endüstri bitkisi olarak tütün üretimi tarla bitkileri üretim desenini belirlemektedir.

Alaçam ilçesinde ekiliş sulama imkânı olamayan bölgelerdeki yağış durumuna göre

değişiklik göstermekle birlikte 45.000 dekar alanda 9.420 ton buğday, 39.000 dekar alanda 8.467 ton arpa, 24.000 dekar alanda 17.853 ton çeltik, 38.000 dekar alanda 49.400 ton fiğ (yeşil ot), 35.000 dekar alanda 144.450 ton silajlık mısır ve 8.000 dekar alanda 1000 ton tütün üretilmektedir.

Alaçam ilçesinde tarla bitlileri üretimi yoğunluk olarak orta ve aşağı kuşak olarak nitelendirilen alanlarda üretilmektedir. Aşağı Kuşak kesimi Samsun-Sinop kara yolu ile Karadeniz arasında kalan alanları kapsamaktadır.

Aşağı kuşak ova kısmı olup 15 mahalleyi içine almaktadır. Sulama imkânından dolayı potansiyel ve ekonomik tarım bu alanda yapılmaktadır. Tarla bitkilerinden çeltik, yem bitkileri, buğday, arpa, soya gibi ürünler bu alanda üretilmektedir.

Tablo 106: Alaçam İlçesi Tarla Bitkileri Üretimi (2020)

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Alaçam'ın Üretim Payı (%)
Mısır (Slaj)	34.500	144.450	783.119	18,45
Fiğ (Adi) (Yeşil Ot)	38.000	49.400	409.208	12,07
Çeltik	23.743	17.853	159.147	11,22
Buğday (Durum Buğdayı Hariç)	45.720	9.420	294.198	3,20
Arpa (Diğer)	39.612	8.467	25.415	33,31
Yonca (Yeşilot)	1.500	7.200	92.364	7,80
Korunga (Yeşilot)	3.183	5.729	21.739	26,35
Bezelye (Yemlik)	1.800	2.880	20.863	13,80
Fiğ (Macar) (Yeşil Ot)	1.300	2.080	26.235	7,93
Yulaf (Yeşilot)	1.800	1.800	96.257	1,87
Tütün, İşlenmemiş	8.000	1.000	4.399	22,73
Triticale	3.000	750	2.347	31,96
Patates (Tatlı Patates Hariç)	225	212	11.582	1,83
Yulaf	1.000	200	1.893	10,57
Mısır	314	195	37.034	0,53
Fiğ (Adi) Tohumu	500	70	2.303	3,04
Soya Fasulyesi	250	69	6.100	1,13
Fasulye (Kuru)	340	39	1.053	3,70
Çavdar	100	25	332	7,53
Nohut (Kuru)	36	3	513	0,58
Bezelye (Kuru)	13	2	2	100,00

TÜİK, 2020

Orta kuşak bölgesi Samsun-Sinop anayolunun hemen üzerinden başlayıp rakımı 500 metreyi bulan 28 mahalleyi kapsayan alandır. Bu bölge buğday, arpa, yem bitkileri, özellikle tütün üretimi yapılmaktadır. Bu bölgede kısmen dere sularından faydalanılırken yukarılara doğru çıktıkça sulama imkânları kısıtlıdır.

Sulama durumuna göre ürün ekilişi alt kısımlarda Buğday Fiğ bitkisi peşine Silajlık Mısır 2. ürün olarak ekilebilirken üst kesimlerde tek ürün yem bitkisi, buğday ve arpa şeklindedir.

Orta kuşak bölgesinde en önemli geçim kaynağı tütündür. Tütün geçmişten gelen geleneksel ürün çeşidi olduğundan 1.000 üretici tarafından 8.000 dekarlık alanda tarımı yapılmaktadır. Fakat son yıllarda hane halkı sayısı azaldığından, genç üreticilerin de büyük illere göç etmesinden dolayı bu işle uğrasan nüfus azalmakta dolayısıyla da tütün alanları yıllara göre azalmaktadır.

7.2. Yazlık Ve Kışlık Sebze, Örtü Altı Sebze Üretimi

Alaçam ilçesi sebze üretimi tablo değerleri incelendiğinde Samsun ili içinde üretim yüzdeleri çok fazla dikkati çekmese de sebzeler içinde lahana, domates, biber, pırasa, taze fasulye ilçenin en fazla ürettiği sebzelerdir.

Alaçam ilçesinin Aşağı kuşak ova kısmında sulama imkânından dolayı yazlık-kışlık sebze, örtü altı sebze üretimi yoğunluklu olarak bu alanlarda üretilmektedir. Bu bölgede 10 da alanda örtü altı, 1,871 dekarda sebze, üretimi yapılmaktadır. Örtü altı üretim türü yüksek tünel şeklinde olup, üretim deseni marul, sofralık hıyar ve domates, taze soğan şeklindedir. Samsun ili örtü altı domates üretiminin %7,53'ü Alaçam ilçesinden karşılanmaktadır.

Tablo 107: Alaçam İlçesi Yazlık–Kışlık Sebze Üretimi (2020)

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Alaçam'ın Üretim Payı (%)
Lahana	475	1.551	252.057	0,62
Domates	255	945	72.585	1,30
Biber	310	923	129.684	0,71
Pırasa	250	875	25.707	3,40
Karpuz	150	600	95.075	0,63
Turp	220	550	10.404	5,29
Soğan	301	363	1.577	23,02
Fasulye, Taze	300	300	22.384	1,34
Kavun	100	300	38.505	0,78
Marul	156	241	8.927	2,70
Hıyar (Sofralık)	55	188	18.034	1,04
Barbunya, Taze	160	160	6.368	2,51
Ispanak	140	140	11.815	1,18
Patlıcan	50	113	21.436	0,53
Bezelye, Taze	85	85	1.342	6,33
Karnabahar	25	63	26.498	0,24
Maydanoz	50	50	286	17,48
Bal Kabağı	20	30	4.968	0,60
Kabak (Sakız)	10	16	1.182	1,35
Sarımsak	10	14	176	7,95

TÜİK, 2020

Tablo 108: Alaçam İlçesi Örtü Altı Tarım Üretim Alanı (2020)

Toplam Alan (da)	Alçak Tünel (da)	Cam Sera (da)	Plastik Sera (da)	Yüksek Tünel (da)
11,00	0,00	0,00	1,00	10,00
2.883,70	**290,00**	**0,00**	**180,40**	**2.413,30**

Tablo 109: Alaçam İlçesi Örtü Altı Sebze Üretimi (2020)

Örtüaltı Türü	Ürünler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Alaçam'ın Üretim Payı (%)
Plastik Sera	Marul (Kıvırcık)	1	3	20.461	0,01
Yüksek Tünel	Marul	5	13	72.585	0,02
Yüksek Tünel	Hıyar (sofralık)	5	50	38.505	0,13
Yüksek Tünel	Domates (Sofralık)	5	70	930	7,53
Yüksek Tünel	Soğan (Taze)	1	2	111.181	0,00

TUİK, 2020

7.3. Örtü Altı Süs Bitkileri Üretimi

Tablo değerleri incelendiğinde iç mekân süs bitkileri üretiminin tamamı Alaçam ilçesinde üretilmektedir.

Tablo 110: Alaçam İlçesi Örtü Altı Süs Bitkileri Üretimi (2020)

Örtüaltı Türü	Ürünler	Ekilen Alan (m^2)	Üretim Miktarı (Adet)	Samsun Üretim (Adet)	Samsun İçinde Alaçam'ın Üretim Payı (%)
Yüksel Tünel	İç Mekan Süs Bitkileri (Oda Bitkileri)	320	280	280	100,00

TÜİK, 2020

7.4. Meyve Üretimi

Orta kuşak bölgesi, Samsun-Sinop anayolunun hemen üzerinden başlayıp rakımı 500 metreyi bulan 28 mahalleyi kapsayan alandır. Bu alanlarda bakımı daha kolay ve az zahmetli olan ceviz üretimi yapılmaktadır. Son yıllarda kapama ceviz bahçe sayısı artış göstermektedir. Bölge içinde bulunan ormanlardan ve ilçe Tarım ve Orman Müdürlüğü tarafından verilen defne fidanlarından kapama bahçelerden defne yapraklarının toplanması azımsanmayacak sayıda ailenin bütçesine katkı yapmaktadır. Orta kuşak bölgesinde ormandan Böğürtlen Kuşburnu toplayıp satmak alışkanlığı bulunmaktadır.

Tablo 111: Alaçam İlçesi Meyve Üretimi (2020)

Ürün Adı	Toplu Meyveliklerin Alanı (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Alaçam'ın Üretim Payı (%)
Erik	0	488	3.404	14,34
Elma	38	241	17.881	1,35
Ceviz	900	186	3.037	6,12
İncir (Yaş)	0	182	1.723	10,56
Armut	13	146	7.604	1,92
Dut	0	143	2.263	6,32
Fındık	2.050	128	114.150	0,11
Kızılcık	0	63	1.161	5,43
Kiraz	14	43	2.281	1,89
Nar	0	23	323	7,12
Çilek	20	20	249	8,03
Şeftali	0	14	7.398	0,19
Ayva	0	13	1.232	1,06
Muşmula	0	13	463	2,81
Vişne	0	10	813	1,23
Kivi	0	8	5.101	0,16
Trabzon Hurması	0	4	694	0,58
Sofralık Zeytinler	5	3	35	8,57
Çörek Otu Tohumu	11	2	65	3,08

TÜİK, 2020

8. Hayvancılık Canlı Hayvanlar Hayvansal Ürünler Üretimi

8.1. Büyükbaş Hayvan Varlığı

Alaçam İlçesinde 29.225 baş sığır, 2.013 baş manda 17.407 küçükbaş hayvan, 3.910 adet kovan varlığı bulunmaktadır. Samsun ilçeleri arasında büyükbaş hayvan varlığı açısından 5. sırada; manda varlığı açısından 3. sırada yer almaktadır. İlçenin aşağı kuşak olarak

tanımlanan bölgesinde hayvancılık daha modern yapılmakta hayvan ırkı süt verimi yüksek siyah alaca hayvanlardan oluşmaktadır.

Samsun ilindeki büyükbaş hayvanların %7,86'sı, küçükbaş hayvanların %6,70'i Alaçam ilçesinde bulunmaktadır. Sığır varlığı daha çok düşük verimli sığır ırklarından oluştuğundan, sayıca fazla olmasına rağmen verimi düşüktür. Elde edilen sütler yağ ve yağsız peynir yapılarak toplayıcılara satılmaktadır.

Orta kuşak bölgesinde verimli arazi miktarı azaldığı için hayvancılık daha ön plana çıkmaktadır. Hemen herkesin evlerinin yanlarında 15-20 başlık hayvan ahırları bulunmaktadır. Hayvancılık ekonomik anlamda yapılmaktadır. Buralarda elde edilen süt daha çok tereyağı ve peynir olarak satıldığı için süt veriminden çok süt yağı oranı yüksek olan jersey ırkı ve melezi ile diğer kültür ırkı sığır varlığı bulunmaktadır.

Tablo 112: Alaçam İlçesi Hayvan Varlığı (2020)

Hayvan Cinsi	Hayvan Sayısı	Samsun Hayvan Sayısı	Samsun İçinde Alaçam'ın Payı (%)
Sığır	29.225	375.990	7,77
Manda	2.013	21.637	9,30
Büyükbaş Hayvan Sayısı Toplamı	**31.238**	**397.627**	**7,86**
Koyun	16.343	232.590	7,03
Keçi	1.064	27.197	3,91
Küçükbaş Hayvan Sayısı Toplamı	**17.407**	**259.787**	**6,70**
Kanatlı Sayısı Toplamı	**586.055**	**2.917.356**	**20,09**
Kovan Sayısı	3.910	78.857	4,96
Bal Üretimi (ton)	15,3	952	1,61

TÜİK, 2020

Alaçam ilçesinde büyükbaş hayvan besiciliğini ekonomik anlamda yapan üreticilerin sayısı oldukça fazladır. Dönemsel besicilik yapılmasının yanında kurban besiciliği ilçenin tamamında yapılmaktadır. Özellikle Trakya olmak üzere Bursa ve İstanbul'a 2.500 adet büyükbaş, 1.000 adet küçükbaş kurbanlık hayvan sevk edilmektedir. Besicilik yapan üreticiler genellikle besi hayvanlarını daha çok il dışından satın almakta, Simental melezi, Doğu Anadolu Kırmızısı ırklarını tercih etmektedirler.

Ayrıca ilçenin, Karaboğaz gölü ve bataklığı çevresi manda yetiştiriciliğinin daha yaygın yapılmasını sağlarken modern manda yetiştirme tesislerinin bulunmaması süt verimi düşük olması nedeniyle ekonomik olarak yapılmamaktadır. Mandalardan elde edilen süt çoğunlukla yoğurt olarak değerlendirilmekte ve çarşı-pazarlarda satılmaktadır. Elde edilen sütler toplayıcılar tarafından toplanıp süt fabrikalarına satılarak işlenmektedir. Ayrıca pazarlarda süt, yoğurt ve yağ satışı yapıldığından hayvancılık daha ekonomik olarak yapılmaktadır.

8.2. Küçükbaş Hayvan Varlığı

İlçenin Üst kuşak olarak tanımlanan arazilerinin engebeli ve verimsiz olması, Bir yıl ekilen alanın ertesi yıl ekilmemesi nedeniyle geniş otlakların varlığından dolayı daha çok küçükbaş hayvancılık tercih edilmektedir. Koyunlardan elde edilen süt, peynir olarak değerlendirilmektedir. Üretilen peynirlerin bir standardı yoktur. Bu peynirler çarşı-pazarlarda satılmaktadır. Samsun ilinin toplam küçükbaş hayvan varlığı 259.787 olup; bunun 17.407 adedi (%6.70) Alaçam ilçesine aittir. Yöre halkının arazilerinin verimsiz ve engebeli olması nedeniyle tek geçim kaynağı koyunculuktur. Koyun ırkı olarak Karayaka ve melezi ön plana çıkmaktadır. Ekilmeyen alanlarda geniş mera alanları bulunmaktadır. Bu durum küçükbaş hayvancılığı daha da cazip hale getirmektedir.

8.3. Kanatlı Hayvan Varlığı ve Beyaz Et Üretimi

Samsun ili kanatlı hayvan varlığının %20'si olan 586.055 adet kanatlı Alaçam ilçesinde bulunmaktadır.

9. Su Ürünleri Üretimi

Alaçam ilçesi, karaya çıkış noktası olarak kullanılan Balıkçı barınağı ve Limanı bulunmaktadır. Göçkün, Toplu, Doyran, Habilli mahallelerinde tarımsal üretimin yanında kıyı balıkçılığı yapılmaktadır. Su Ürünleri yetiştiricilik tesisi bulunmamaktadır. Balıkçı Barınağı sit alanı içerisinde bulunduğundan civarında balıkçılık ile ilgili yapılaşmaya izin verilmemektedir. Bu sorun aşıldığında ilçemizde uygun deniz alanlarında Balık yetiştiriciliğinin yapılması ve akabinde işleme tesislerinin yapılması sağlanabilecektir.

10. Alaçam İlçesi Tarım Potansiyelinin Değerlendirilmesi

1.Alaçam ilçesi aşağı kuşak bölgesinde çeltik şu an rakipsiz olarak en iyi geliri getirdiğinden ve daha az işgücü gerektirdiğinden üreticiler çoğunlukla çeltik üretimine yönelim sağlamışlardır. İlçede üretilen çeltik dışarıya satılmaktadır. Çeltiğin işlenmesi için küçük çaplı kırma üniteleri ya da Çeltik Fabrikasına ihtiyaç vardır.

2.Çeltik haricinde aşağı kuşak bölgesinde arazi miktarı az, iş gücü fazla olan yazlık sebzelerden biber, patlıcan, domates, salatalık, kışlık sebzelerden ise marul, pırasa, lahana gibi sebzeler de ekilmektedir. Yapılacak desteklerle çeltik alanları dışında arazi miktarı az olan üreticilere kurulacak seralar sayesinde örtü altı üretimi yapılabilir. Ayrıca son zamanlarda çilek üretim alanları artarken topraksız çilek üretimine olan ilgi oldukça fazladır. Kurulabilecek örnek topraksız seralarda çiftçilerde modern tarım bilincinin oluşması sağlanabilir.

3.Büyükbaş hayvancılık küçük çapta ahırlarda yapılmaktadır. Tesisleşme olmadığından aşağı kuşak bölgesinde kurulacak modern ahırlar hayvancılığın daha gelişmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca süt toplama işini güvenilir kişilerin yapması sütün sanayiye girmesini sağlayacaktır.

4.Toplulaştırmanın bu bölgede acilen tamamlanması gerekmektedir.

5.Orta kuşak bölgesinde sulama kanalına yakın bölgelerde son zamanlarda damlama sulama çeltik ekilişi artmaktadır. DSİ kanallarından sulama suyunun daha yukarı kesimlere kullanımının sağlanması oradaki sulanabilir alanların artması, sebze üretimini ve üreticilerin gelirini artıracaktır.

6.İlçede belirli miktarda sulama imkânına sahip olan üreticilere yapılan deneme ekilişleriyle soya bitkisinin hem yağlık hem de silajlık olarak ekilişinin yapılması sağlanmıştır. Yöre halkına hibe tohumlar sayesinde tanınırlığını artırıldığı takdirde önemli alternatif bir ürün Alaçam ilçesine kazandırılacaktır.

7.Ayrıca önceden üretimi yapılmış sonradan bırakılmış yağlık ayçiçeği ekimi fiğ peşine ikinci ürün olarak verilecek desteklerle artırılması sağlanabilir.

8.Bu bölgeye özgü yetiştirilen bir diğer ürün ise kırmızıturptur. Özellikle Yukarı Soğukçam, Aşağı Akgüney, Yukarı Elma gibi mahallelerde ekilen ve oldukça talep gören bir üründür. Bu ürünün kurulacak bir sivil toplum kuruluşu ve yapılacak organizasyonla tanıtıldığı takdirde daha geniş alanlarda ekilen bir kış bitkisi elde etmiş olunacaktır.

9.Besi hayvanı yetiştiriciliği yapılan ilçede kurulacak kesimhane ve et işleme tesisi yatırımı bölge halkının daha fazla kazanmasına kalkınmasına fayda sağlayacaktır.

10. Orta kuşak bölgesi için olmazsa olmaz Tütün üreticiliğinin alternatifi olabilecek ürün bulunmadığından tütün üretiminin daha fazla desteklenmesinin sağlanması, bölgede bulunan tütün alıcı firmaları sayesinde klasik yetiştiricilik yanında diğer yetiştiricilik yöntemlerinin bölgeye girmesini sağlamak ve üreticilerin geliri artacak olup ilçesinde geçinen üretici göç etmeyecektir.

11.Üst kuşak bölgesinde özellikle Kızlan, Umutlu ve Vicikler mahallelerinde çilek üretimi yapılmaktadır. Verilecek fide desteklemeleriyle kurulacak yeni bahçelerde çilek üretim miktarı artırabilir. Diğer bölgelerde hasat sonu bu bölgede hasadın başlangıcı olmakta ve hasat Kasım-Aralık ayına kadar sürmektedir.

12.Üst kuşak bölgesinin kendine has toprak yapısı sayesinde kuru fasulye yetiştiriciliğinin güzel sonuçlar vereceğini değerlendirilmektedir. Bu kapsamda Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsünden temin edilen kuru fasulye tohumları bu bölgede çiftçilere deneme ekilişleri yapılması planlanmıştır. Kuru fasulyenin ilçenin bu bölümünde ekilişinin artırılması bölgenin ekonomisine katkı ağlayacaktır.

13.Üst Kuşak Mahallelerinden Karşıyaka, Kapaklı, Aşağıkoçlu, Kalıkdemirci gibi mahallelerde ise kekik ve adaçayı ekilişi yapılmaktadır. Bu ürünleri işlemek için bir de tesis bulunmaktadır. Doğadan toplanan defneyapraklarıyla birlikte çiftçiler tarafından ekilişi yapılan kekik ve adaçayı bitkileri bu tesis tarafından alınmakta ve işlenmektedir. Orman alanlarında boş ve üretime uygun alanların Defne ağacı fidanı dikimi sağlanması ve aromatik bitki ekiliş alanlarının daha çok artırılması alternatif ürün kazanımı açısından faydalı olacaktır.

14.Küçükbaş hayvancılık olarak daha çok koyun yetiştiriciliği yapıldığından süt verimi yüksek ırkların bölgeye girişi sağlanmalıdır. Ayrıca bölgeye koyun sütü işleme tesisi yapılmalıdır.

15. Koyun peynirlerine talep oldukça fazladır. Ev şartlarında yapıldığından belirli bir standardı olmadığından ileride sürdürülebilirliği yoktur. Yapılacak yatırımla elde edilen sütlerin peynire dönüştürerek bir marka haline getirilmesiyle, daha geniş alanlarda satılabilme imkânına kavuşacaktır.

16. Peynir üretim tesisinde çalışacak kişiler hem de yöre halkının daha iyi fiyatlardan sütlerini bu tesise satabilme imkânları olacağından daha yüksek gelir elde eden halkın refah seviyeleri de yükselecektir. Bu ve bunun gibi tesislerin artmasıyla kırsal göç ve işsizlik konusunda büyük faydalar sağlayacaktır.

ASARCIK

1. İlçenin Konumu

Asarcık, Samsun'un 44 km güneyinde yer alıp yüzölçümü 214 km^2 olup 32 mahallesi bulunmaktadır. Asarcık ilçesi; doğuda Çarşamba-Ayvacık ilçeleri, batıda Kavak ilçesi, kuzeyde Samsun, Canik, güneyde de Ladik ve Amasya ili Taşova ilçesi ile çevrilidir. Asarcık kendisine bağlı Kesealan, Ayaklıalan köyleri ile Çarşamba ve Ayvacık ilçelerine, Yaylaköyü ve Arıcak Köyü ile Tekkeköy ilçesine, Akyazı, Musaağa ve Yeşilköy ile Samsun, Canik ilçeye, Uluköy, Aşuru, Koşaca ve Esentepe köyleri ile Kavak ilçesine, İmamlı, Armutluköy, Yeniömerli köyleri ile Ladik ve Taşova ilçelerine sınırdır.

2. İklim

Asarcık Orta Karadeniz Bölgesinde bulunmasına rağmen Karadeniz ikliminin özelliklerini göstermez. Daha çok karasal iklimin özelliklerini gösterir. Asarcık'ta yazlar serin, kışlar soğuk ve yağışlı geçer. Kışı sert geçen Asarcık'ta yazın yayla havası hâkimdir.

Ağır kış şartlarından dolayı Asarcık ve mahallelerinde sık sık ulaşım güçlüğü yaşanır. Aşırı soğuklarda özellikle geceleri don olayı görülür. Sonbahar ve ilkbaharın haziran dönemi en fazla yağış alıp sis olur. Bazen de sert rüzgârlar görülebilir. Soğuklar Kasım ayından itibaren başlar, Mayıs ayının ortalarına kadar devam eder. Ancak son yıllardaki mevsim anormalliklerinden dolayı yağış miktarlarında (kar, yağmur) önemli ölçüde azalma görülmüştür.

3. Yüzey Biçimi

Asarcık genel olarak engebeli en alt ve en uç noktaları arasında aşırı farklılıklar bulunmayan ancak tarımsal faaliyet yapılabilecek alanların oldukça kısıtlı olduğu bir bölgedir. Sınırları içerisinde sulak, sazlık, göl vb. bulunmaz, meyilli bir yapıya sahiptir. Akarsu olarak, Abdal Çayı ve buna bağlı küçük dere yatakları bulunmaktadır.

Arazi kullanım kabiliyeti sınıflamasına göre Asarcık topraklarının %10-12 kadarı 3. sınıf topraklardır. Yaklaşık %20-25 arası ise 4. sınıf topraklara sahiptir. Sığ toprak derinliği ve organik madde eksikliği üretimde verimliliği kısıtlayan faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Büyük toprak grubu sınıflamasına göre ilçe topraklarının %95'lik bölümü kahverengi orman toprakları grubundadır. %5'lik kısmı ise gri kahverengi podzolik topraklar grubundadır.

4. Doğal Bitki Örtüsü

Hakim doğal bitki örtüsü meşe olup parçalı bir orman yapısına sahiptir. Karışık ağaçlıklar içerisinde fındık, akçaağaç, alıç vb. oluşmaktadır.

5. Sosyo-Ekonomik Yapısı

Asarcık, bölgenin orta nüfuslu, Samsun ilinin ise küçük ilçelerinden bir tanesidir. 2020 yılı nüfus verilerine göre 16.706 nüfusa sahiptir. Nüfusun büyük bir çoğunluğu kırsal alanda yaşamaktadır. Asarcık bölgenin kentleşme oranı en düşük ilçesidir.

İlçe ekonomisi inşaat, tarım ve hayvancılığa dayalıdır. İlçede daha çok tahıl ürünleri üretilmektedir. Ancak, tarıma elverişli arazi azdır. Üretimden alınan verim düşüktür. İlçede erkekler ise diğer ilçe, il ve bazı durumlarda yurt dışına inşaat işçisi olarak çalışmak için gitmektedir. Hayvancılık sektörü de geçimde önemli bir yer tutmaktadır. Ancak yetersiz bakım ve beslenme şartları verimliliği önemli ölçüde düşürmektedir. İlçede sanayi ve üretim gelişmemiştir.

Önemli istihdam sağlayan bir sanayi kolu bulunmamaktadır. Asarcık'tan Samsun merkeze ulaşımda yollar nedeniyle zorluklar yaşanmaktadır. Ulaşım ilçe halkı tarafından önemli bir sorun olarak görülmektedir.

6. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik

İlçe SEGE-2017 çalışmasına göre Asarcık ilçesi beşinci kademede gelişmiş ilçeler grubundadır. Bu grupta 197 ilçe bulunmaktadır. Asarcık, Samsun ilçeleri gelişmişlik sıralamasında 16. sırada iken Türkiye'de 970 ilçe arasında gelişmişlik sıralaması 723'tür.

7. Asarcık İlçesi Tarım Alanı

Asarcık ilçesi tarım arazisi 6.475 hektardır. Çayır, Mera, Yayla Alanı 30 ha, Ormanlık ve Fundalık 10.432 ha'dır. Asarcık toplam tarım alanı Samsun tarım alanının %1,72'si kadardır. Asarcık ilçesinin uzun yıllar tarımsal alanı değişimi incelendiğinde bir değişim gözlenmemiştir.

Tablo 113: Asarcık İlçesi Tarım Alanı (2020)

Toplam Alan (da)	Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkiler Alanı (da)	Nadas Alanı (da)	Sebze Alanı (da)	Süs Bitkileri Alanı (da)	Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı (da)
64.757	6.109	2.518	574	0	55.556
3.751.070	1.196.170	164.730	147.300	630	2.242.240

Tablo 114: Asarcık İlçesi Uzun Yıllar Tarım Alanı Değişimi (2004-2020)

Yıllar	Asarcık Tarım Alanı (da)	Samsun Tarım Alanı (da)	Asarcık (%)
2004	66.330	4.327.680	1,53
2005	65.820	4.325.220	1,52
2006	61.174	4.246.802	1,44
2007	62.042	4.000.606	1,55
2008	64.443	4.080.507	1,58
2009	62.357	3.916.862	1,59
2010	64.517	3.792.665	1,70
2011	64.316	3.696.121	1,74
2012	65.722	3.798.933	1,73
2013	66.984	3.682.099	1,82
2014	67.085	3.761.578	1,78
2015	64.235	3.753.131	1,71
2016	65.770	3.768.449	1,75
2017	63.110	3.752.449	1,68
2018	64.279	3.750.418	1,71
2019	63.823	3.743.729	1,70
2020	64.757	3.751.074	1,73

TÜİK, 2020

8. Sulama Durumu

Asarcık ilçesinde tarımsal açıdan sulama tamamen doğal yağışlara bağımlı olup, ilçe sınırları içerisinde sulamada kullanılabilecek akarsu göl vb. kaynaklar bulunmamaktadır. Mevcut dereler oldukça cılız bir su rejimine sahip olup potansiyelleri mevsimsel yağışlarla doğru orantılıdır. Parçalı ve eğimli tarım arazileri bu kıt kaynaklarında kullanımına imkân vermemektedir.

Asarcık ilçesinde sulanabilir araziler yok denecek kadar az. Genelde araziler meyillidir. Bazı mahallelerde çiftçiler kendi imkânlarıyla motopomplarla sulama yapmaktadır. Diğer Mahallelere göre nispeten düz tarım arazileri olan Gökgöl, Gündoğdu, Kuyumcuoğlu, Sakızlık, Kılavuzlu Köylerinde sulama göleti için yeterli su kaynağı yoktur. Uzun yıllardır beklemede olan Armutlu Göleti inşaatının tamamlanmasıyla 1.750 da arazi sulanabilecektir.

9. Bitkisel Üretim

Asarcık ilçesinde Havza Bazlı Üretim Modeline göre; Arpa, Buğday, Mısır (Dane), Yem Bitkileri ve Fındık desteklenmektedir. Üretilen Buğdayın büyük çoğunluğu düşük kalitede olduğundan hayvan yemi olarak kullanılmaktadır.

9.1. Tarla Bitkileri Üretimi

Tarımsal üretim açısından en fazla yer kaplayan üretim faaliyeti tarla bitkileridir. Üretim ağırlıklı olarak buğday arpa yulaf olup sertifikalı tohumluk kullanım düşüktür.

Tablo 115: Asarcık İlçesi Tarla Bitkileri Üretimi (2020)

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Asarcık'ın Üretim Payı (%)
Buğday (Durum Buğdayı Hariç)	33.156	5.835	294.198	1,98
Fiğ (Adi) (Yeşil Ot)	4.200	4.830	409.208	1,18
Korunga (Yeşilot)	1.930	2.992	21.739	13,76
Yulaf (Yeşilot)	2.270	2.497	96.257	2,59
Mısır (Slaj)	760	2.176	783.119	0,28
Mısır	6.586	1.996	37.034	5,39
Arpa (Diğer)	3.040	591	25.415	2,33
Patates (Tatlı Patates Hariç)	225	397	11.582	3,43
Kaplıca	1.750	385	385	100,00
Yonca (Yeşilot)	150	371	92.364	0,40
Yulaf	850	191	1.893	10,09
Triticale	650	146	2.347	6,22
Bezelye (Yemlik)	100	105	20.863	0,50
Fasulye (Kuru)	250	38	1.053	3,61
Nohut (Kuru)	113	15	513	2,92

TÜİK, 2020

Asarcık ilçesinin tarla bitkileri üretimi içinde kaplıca buğdayının varlığı dikkati çekmektedir. Kaplıca, Türkiye'de yetişen (*T. monococcum*) türünden yabani buğday türünün kültüre alınmış formudur. Samsun ilinin kaplıca üretiminin tamamı Asarcık'ta üretilmektedir. Yine Asarcık ilçesinin önemli tarla bitkileri, yulaf, triticale, kuru fasulye, nohut ve korungadır.

9.2. Yazlık ve Kışlık Sebze, Örtü Altı Sebze Üretimi

Tablo değerleri incelendiğinde %6,74 üretim payı ile mantar üretimi dikkati çekmektedir. Asarcık ilçesinde sebze üretimi konutların yakınlarındaki dar alanlarda karışık bahçe tarzı ve hane halkının ihtiyaçlarına yöneliktir.

Tablo 116: Asarcık İlçesi Yazlık–Kışlık Sebze Üretimi

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Alaçam'ın Üretim Payı (%)
Lahana	230	230	252.057	0,09
Fasulye, Taze	220	120	22.384	0,54
Domates	32	61	72.585	0,08
Mantar (Kültür)	1	42	623	6,74
Biber	35	35	129.684	0,03
Hıyar (Sofralık)	21	32	18.034	0,18
Soğan	15	15	1.577	0,95
Ispanak	11	12	11.815	0,10
Marul	10	12	8.927	0,13

9.3. Meyve Üretimi

Asarcık ilçesinde karışık meyve üretimi ön planda olup kapama bahçe fındık ve ceviz dışında bulunmamaktadır. İlçemizde son yıllarda fındık bahçesi tesisi ön plana çıkmaktadır.

Tablo 117: Asarcık İlçesi Meyve Üretimi (2020)

Ürün Adı	Toplu Meyveliklerin Alanı (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Asarcık'ın Üretim Payı (%)
Fındık	5.500	262	114.150	0,23
Erik	0	154	3.404	4,52
Elma	6	122	17.881	0,68
Ceviz	600	69	3.037	2,27
Armut	0	66	7.604	0,87
Kiraz	0	25	2.281	1,10
Muşmula	0	15	463	3,24
Ayva	0	13	1.232	1,06
Kızılcık	0	13	1.161	1,12
Vişne	3	11	813	1,35
Dut	0	7	2.263	0,31
Şeftali	0	2	7.398	0,03
Fındık	5.500	262	114.150	0,23

TÜİK, 2020

10. Hayvancılık Canlı Hayvanlar Hayvansal Ürünler Üretimi

10.1. Büyükbaş Hayvan Varlığı

Asarcık ilçesinde hayvancılık üretimi küçük aile işletmesi tipinde olup kültür melezi ve yerli melezlerle yapılmaktadır. 11.565 Adet büyükbaş hayvan sayısı ile ilde 13. sırada yer almaktadır. Mera alanlarının olmaması ve yem bitkisi üretiminin sınırlı olması nedeniyle kapasite artırımı oldukça sınırlıdır.

Tablo 118: Asarcık İlçesi Hayvan Varlığı (2020)

Hayvan Cinsi	Hayvan Sayısı	Samsun Hayvan Sayısı	Samsun İçinde Asarcık'ın Payı (%)
Sığır	11.363	375.990	3,02
Manda	202	21.637	0,93
Büyükbaş Hayvan Sayısı Toplamı	**11.565**	**397.627**	**2,91**
Koyun	2.105	232.590	0,91
Keçi	240	27.197	0,88
Küçükbaş Hayvan Sayısı Toplamı	**2.345**	**259.787**	**0,90**
Kanatlı Sayısı Toplamı	**231.460**	**2.917.356**	**7,93**
Kovan Sayısı	570	78.857	0,72
Bal Üretimi (ton)	2,7	952	0,28

TÜİK, 2020

Asarcık ilçesinin samsun ili büyükbaş hayvan varlığı içindeki oranı %2,91 Hayvancılık sektörü geçim kaynağı olarak önemli bir yer tutmaktadır. Ancak yetersiz bakım ve beslenme şartları verimliliği önemli ölçüde düşürmektedir.

10.2. Küçükbaş Hayvan Varlığı

İlçenin küçükbaş hayvan varlığının il toplamı içinde çok fazla payı olmamakla birlikte önemli gelir kaynaklarından biridir. Asarcık ilçesi kırsalda kalması nedeniyle koyun ve keçi yetiştiriciliği için uygun bir bölgemizdir. Buna rağmen hayvan sayısının az olduğu bir ilçedir.

Asarcık ilçesinin koyun üretimine ve özellikle keçi üretimine uygun olması sebebiyle koyun keçi sayılarının arttırılması noktasında çalışmalar yapılmalı keçi yetiştiriciliği konusunda ayrıca girişimde bulunulmalıdır. Üretilen koyun- keçi peyniri Samsun da ki kalabalık nüfusun olduğu ilçelerdeki mandıralarda, organik pazarlarda tüketilmelidir.

11. Asarcık İlçesi Tarım Potansiyelinin Değerlendirilmesi

1.Küçük ve çok parçalı arazi yapısının getirdiği sorunlar Çiftçi kayıt sistemi verilerine bakıldığında Asarcık ilçesinin çok parçalı arazi yapısına sahip olduğu gözükmektedir. Ortalama parsel sayısı, ortama işletme büyüklüğü ise 3.3 dekardır. İşletme başın ortalama arazi miktarı ise 37 dekardır. Arazi miktarını az olması çitçi kayıt sistemine olan ilgiyi de azaltmaktadır. ÇKS kaydı yaptırmayanlar da dikkate alındığında bu sayı daha da düşmektedir.

2.Göç ve tarım işletmelerinde işgücü yetersizliği.

Asarcık ilçesinde iktisadi anlamda faal olan işgücü inşaat sektöründe hizmet vermektedir. İlçenin asıl geçim kaynağı inşaat işçiliğidir. İlçe mahallelerinde (köylerinde) 18-50 yaş arası erkekler yurt içi ve yurt dışında inşaat işçiliği yapmaktadır. Yılın büyük bir bölümünde erkekler köylerde bulunmadığından tarımsal işlerin yönetimi kadınlara kalmaktadır. Entansif tarım yapılmadığından ve iş gücü yetersizliğinden dolayı verimlilik azalmaktadır.

3.Tarımsal sulamanın yetersizliği İlçede sulanabilir arazi az olmasının yanı sıra meyilli arazi yapısı imkânları kısıtlamaktadır. Diğer köylere nazaran düz arazi yapısına sahip olan Gökgöl, Gündoğdu, Kuyumcuoğlu, Armutlu, Sakızlık, Kılavuzlu köylerinde yeterli sulama göleti bulunmadığından çiftçiler kendi imkânları ölçüsünde yer altı suyundan faydalanmaktadır.

4.İlçe meraları hayvanların kaba yem ihtiyacını karşılayamamaktadır.

Hayvan beslemesinde önemli yeri olan kaba yem ihtiyacı yeterince karşılanamamaktadır. Fiğ ve korunga tohumluğu temininde güçlük yaşanmaktadır. Yetersiz hayvan besleme şartları yerli ırktan melez ve kültür ırka geçişi zorlamaktadır. İlçede yem bitkileri ekilişinin artırılması özelikle besicilik için önem arz etmektedir.

Öneriler:

-Küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin desteklenmesi
-Yem bitkisi üretiminin desteklenmesi, kültür ırkları çoğaltılması
-Kapama ceviz bahçelerinin artırılmasına yönelik projeler üretilmesi
-Ekilen alanların hayvan yemi üretimine yönelik dizayn edilmesi
-Meyilli alanlarda fındık üretiminin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılmalı
-Genç çiftçilerin üretime dâhil edilmesini sağlayacak projeler geliştirilmesi
-Danışman ya da teknik personelle üretici bir araya getirilmesi
-Yerel üretim pazarı desteklenmesi
-Yöresel markalaşmaya önem verilmesi

ATAKUM

1. İlçenin Konumu

Atakum ilçesi, Karadeniz'in güneyinde, Samsun Büyükşehir Belediyesi sınırları içindedir. Doğusunda İlkadım, batısında 19 Mayıs ilçeleri ile komşudur. Kuzeyi Karadeniz'le çevrili olup Güneyinde ise Kavak ve Bafra ilçeleri bulunmaktadır. İlçe sınırları, Kürtün deresinden başlayıp, sahil boyunca 20 km batıya kadar uzanmaktadır. İlçenin yüzölçümü 397 km^2'dir. Bu değer, Samsun ilinin toplam 9.725 km^2 olan yüzölçümünün %4,1'ini oluşturmaktadır.

2. İklim

Atakum deniz seviyesinden 21 m yükseklikte olup sıcak ve ılıman bir iklim hâkimdir. En kurak aylarda bile yağış miktarı oldukça fazladır. Atakum ilçesinin yıllık ortalama sıcaklığı 15.7°C'dır. 22.4°C sıcaklıkla Ağustos yılın en sıcak ayıdır. Ocak ayında ortalama sıcaklık 6,7°C olup yılın en düşük ortalamasıdır. Yıl boyunca ortalama sıcaklık 15,7°C dolaylarında değişim göstermektedir.

Yıllık ortalama yağış miktarı: 712 mm'dir. 32 mm yağışla Temmuz yılın en kurak ayıdır. Ortalama 86 mm yağış miktarıyla en fazla yağış Kasım ayında görülmektedir.

3. İlçenin Biyofiziksel Özellikleri

0-100 m aralığındaki kıyı ovası, 100-300 m arasındaki aşınım yüzeyi ve 300-1319 m arasındaki dağlık sahadır. 100-300 m arasındaki aşınım yüzeyi Kurupelit aşınım yüzeyi olarak bilinmektedir. İlçedeki kıyı ovası ile aşınım yüzeyindeki düz-düze yakın arazi ilçe alanının %36,7'sine tekabül ederken, eğimli-dağlık araziler ise %63,3'e karşılık gelir. Kıyı ovası tamamen kentleşmiş durumdadır. Tarımsal faaliyetler aşınım yüzeyi üzerindeki verimli arazilerde ve dağlık sahalardaki eğimli yüzeylerde yapılmaktadır.

4. Doğal Bitki Örtüsü:

İlçenin genel bitki örtüsünü, orman, çayır-mera ve tarım arazileri oluşturmaktadır. Ormanlık alanlar yoğunlukla meşe, kestane, kayın, defne ve çam ağaçlarıyla kaplıdır.

5. Sosyo-Ekonomik Yapı

Atakum ilçesi Samsun ilinin merkez ilçelerinden biridir. İlçeye bağlı 56 mahalle bulunmaktadır. İlçe merkezini oluşturan mahallelerde toplu yerleşim hâkimdir. Kırsalda, arazi yapısının engebeli olması nedeniyle dağınık yerleşimler oluşmuştur. 2020 yılı TÜİK verilerine göre ilçenin toplam nüfusu 221.082 kişidir.

Kırsalın nüfusu, toplam nüfusun % 6,20'sini oluşturmaktadır. 2020 yılı itibari ile Samsun nüfusu içindeki payı %16,30 olup nüfus büyüklüğünde ilçeler içinde 2.durumdadır. Kırsal, doğal yapının yaşam şartlarını zorlaştırmasına bağlı olarak şehir ve ilçe merkezine göç vermektedir.

Son on yılda Atakum nüfusu %78,43 oranında artmıştır. İlçede birçok özel eğitim kurumu bulunmaktadır. Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nin ana yerleşkesi ve birçok fakültesi ilçe içerisinde bulunmaktadır. Öğrenci sayısı yüksektir ve üniversitede okuyan gençler ilçede barınmaktadır. Bu nedenle konut ve yurtlar sayıca çoktur.

Sanayi ve hizmetlerde çalışanlara bakıldığında ortalama günlük kazançların yüksek olduğu görülmektedir. Kentsel yapısı ve hizmetler sektörünün öne çıkması ile ilçede önemli bir tarımsal üretim yapılmamaktadır. İlçede hizmetler sektörü ekonomide öne çıkmaktadır. Atakum, ilin eğlence ve yeme- içme sektörlerindeki merkezi konumundadır.

6. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik

İllerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması 2017 yılında yapılmıştır. İlçe SEGE-2017 çalışmasına göre Atakum ilçesi ikinci kademede gelişmiş ilçeler grubundadır. İlçe SEGE-2017 çalışmasında ikinci kademe toplam 173 ilçeden oluşmaktadır. Atakum, Samsun ilçeleri gelişmişlik sıralamasında 2. sırada, Türkiye'de 970 ilçe arasında gelişmişlik sıralaması 66'dır.

7. Arazisinin Niteliklerine Göre Dağılımı

Samsun İli toplam arazi varlığı 957.900 ha olup, Atakum ilçe yüzölçümü 39.174 ha'dır. İlçe, Samsun il yüzölçümünün %4,75 ini teşkil etmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu 2020 yılı verilerine göre toplam tarım alanı 110.654 da'dır. Orman alanı 180.337 da'dır.

8. Atakum İlçesi Tarım Alanı

Tablo 119: Atakum İlçesi Tarım Alanı (2020)

Toplam Alan (da)	Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkiler Alanı (da)	Nadas Alanı (da)	Sebze Alanı (da)	Süs Bitkileri Alanı (da)	Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı (da)
110.654	32.554	6.503	534	15	71.048
3.751.070	1.196.170	164.730	147.300	630	2.242.240

TÜİK, 2020

Tablo 120: Atakum İlçesi Uzun Yıllar Tarım Alanı Değişimi (2005-2020)

Yıllar	Atakum Tarım Alanı (da)	Samsun Tarım Alanı (da)	Atakum (%)
2005	98.549	3.916.862	2,52
2006	92.163	3.792.665	2,43
2007	83.955	3.696.121	2,27
2008	96.741	3.798.933	2,55
2009	119.505	3.682.099	3,25
2010	122.562	3.761.578	3,26
2011	121.513	3.753.131	3,24
2012	121.127	3.768.449	3,21
2013	118.530	3.752.449	3,16
2014	118.038	3.750.418	3,15
2015	118.514	3.743.729	3,17
2016	110.654	3.751.074	2,95
2017	101.379	4.080.507	2,48
2018	98.549	3.916.862	2,52
2019	92.163	3.792.665	2,43
2020	83.955	3.696.121	2,27

TÜİK, 2020

9. Toprak Özellikleri

Bölgede kıyı boyunca plaj alanları, onun gerisinde kıyı düzlükleri ve iç kesimlere doğru tepelik alanlara geçilmektedir. Bölge jeolojik açıdan iki farklı birimden oluşur. Kıyı şeridi boyunca kum, çakıl, silt ve milden oluşan kuaterner çökelleri yer almaktadır.

10. Arazi Kullanım Kabiliyeti

Atakum ilçesi sahil kesimi 1, 2 ve 3. sınıf arazilerden oluşmaktadır. Ancak bu kesim şehirleşme baskısı altında olup amaç dışı kullanımlar görülmektedir. Güneye ilerlendikçe 5, 6 ve 7. sınıf araziler özellikle Kocadağ eteklerinden başlayarak önemli oranda yer kaplamaktadır.

11. Tarım Arazilerinin Sulama Durumu

Atakum İlçesinde sulanabilir alanlar aşağıdaki tabloda belirtilmiştir. İlçemizde Afanlı, Elmaçam, Taflan, Kürdün ve Değirmendere dereleri bulunmaktadır. Ayrıca Karakavuk, Aksu ve Taflan göletleri de yer almaktadır. Sulanan arazi miktarı 8.249 da'dır.

12. Bitkisel Üretim

12.1. Atakum İlçesi Bitkisel Üretim Deseni

İlçenin tarımsal durumu incelendiğinde, ekiliş alanına göre üç ürün fındık, buğday ve yem bitkileri öne çıkmaktadır. İlk üç sırayı paylaşan bu ürünler, İlçenin toplam tarım alanının %90'ını oluşturmaktadır. İlçenin arazi yapısının engebeli olması ve çok yüksek oranda kuru tarım yapılması, ürün çeşidinin bu ürünler üzerinde yoğunlaşmasına neden olmuştur.

12.2. Tarla Bitkileri Üretimi

Atakum ilçesinde tarla bitkilerinin toplam üretim içindeki payı %47,4 tür. Tarla bitkileri içerisinde Buğday önemli bir üretim alanına sahiptir. Buğday üretimini dane mısır ve yulaf takip etmektedir.

Tablo 121: Atakum İlçesi Tarla Bitkileri Üretimi (2020)

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Atakum'un Üretim Payı (%)
Buğday (Durum Buğdayı Hariç)	57.588	13.535	294.198	4,60
Yulaf (Yeşilot)	3.070	6.140	96.257	6,38
Fiğ (Adi) (Yeşil Ot)	2.130	3.408	409.208	0,83
Mısır	4.108	1.150	37.034	3,11
Mısır (Slaj)	425	1.100	783.119	0,14
Bezelye (Yemlik)	325	813	20.863	3,90
Patates (Tatlı Patates Hariç)	395	746	11.582	6,44
Yonca (Yeşilot)	155	620	92.364	0,67
Arpa (Diğer)	2.404	514	25.415	2,02
Korunga (Yeşilot)	40	80	21.739	0,37
Fasulye (Kuru)	425	43	1.053	4,08
Triticale	85	30	2.347	1,28
Nohut (Kuru)	248	7	513	1,36

TÜİK, 2020

12.3. Yazlık ve Kışlık Sebze, Örtü Altı Sebze Üretimi

Atakum ilçesinde sebze alanları il üretiminde önemli bir yer tutmaz. İlçenin Tüm ekilebilir alanların %1,4 ü sebze alanlarına ayrılmıştır. Sebze alanlarının içerisinde ikinci ürün olarak dikilen Lahana en önemli ekilişe sahip üründür. Onu taze fasulye ve bezelye takip etmektedir. Diğer yandan taze bakla ve bamya üretimi dikkati çekmektedir. Samsun'da üretilen taze baklanın %34,74'ü ve bamyanın %24,72'si Atakum ilçesinde üretilmektedir.

Tablo 122: Atakum İlçesi Örtü Altı Tarım Üretim Alanı (2020)

Toplam Alan (da)	Alçak Tünel (da)	Cam Sera (da)	Plastik Sera (da)	Yüksek Tünel (da)
8,30	0,00	0,00	2,00	6,30
2.883,70	**290,00**	**0,00**	**180,40**	**2.413,30**

TÜİK, 2020

Tablo 123: Atakum İlçesi Yazlık–Kışlık Sebze Üretimi (2020)

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Atakum'un Üretim Payı (%)
Lahana	220	334	252.057	0,13
Pırasa	70	140	25.707	0,54
Fasulye, Taze	151	115	22.384	0,51
Marul	57	91	8.927	1,02
Bakla, Taze	52	66	190	34,74
Bamya	75	66	267	24,72
Bezelye, Taze	80	61	1.342	4,55
Biber	37	61	129.684	0,05
Soğan	36	38	1.577	2,41
Hıyar (Sofralık)	8	35	18.034	0,19
Domates	11	25	72.585	0,03
Ispanak	21	24	11.815	0,20
Mantar (Kültür)	2	20	623	3,21
Maydanoz	13	10	286	3,50
Patlıcan	1	3	21.436	0,01
Dereotu	1	1	79	1,27
Roka	1	1	81	1,23

TÜİK, 2020

12.4. Örtü Altı Süs Bitkileri Üretimi

Tablo 124: Atakum İlçesi Örtü Altı Süs Bitkileri Üretimi (2020)

Örtüaltı Türü	Ürünler	Ekilen Alan (m^2)	Üretim Miktarı (Adet)	Samsun Üretim (Adet)	Samsun İçinde Atakum'un Üretim Payı (%)
Yüksel Tünel	İç Mekan Süs Bitkileri	320	280	280	100,00

TÜİK, 2020

12.5. Meyve Üretimi

Tablo 125: Atakum İlçesi Meyve Üretimi (2020)

Ürün Adı	Toplu Meyvelik Alanı (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Atakum'un Üretim Payı (%)
Fındık	30.939	2.823	114.150	2,47
Armut	71	430	7.604	5,65
Elma	49	269	17.881	1,50
Kivi	68	244	5.101	4,78
Erik	0	175	3.404	5,14
Şeftali	115	173	7.398	2,34
Ceviz	1.283	101	3.037	3,33
İncir (Yaş)	0	101	1.723	5,86
Kiraz	0	94	2.281	4,12
Ayva	0	62	1.232	5,03
Vişne	0	55	813	6,77
Kızılcık	0	45	1.161	3,88
Dut	0	40	2.263	1,77
Kestane	0	20	320	6,25
Muşmula	0	10	463	2,16
Çilek	8	6	249	2,41

Atakum ilçesinde toplu meyve üretimi olarak fındık, ceviz ve az da olsa sofralık zeytin üretimi söz konusudur. Şeftali, elma, ceviz ve çilek üretimi yaygın olmasa da ekonomik açıdan ilçe için önemli tarım ürünleridir. Atakum'da tarla bitkilerinden sonra en önemli ekilişe sahip ürün grubudur (%20,3). Meyvecilikte en önemli ürün fındık olup meyve ekiliş alanlarının %95 ini oluşturur. Son yıllarda kurum dışı finansman destekleri ile yaygınlık kazandırılmaya çalışılan ceviz, önümüzdeki yıllarda ekonomik getiri oluşturulabilecek ürünlerden biridir. Şeftali, elma ve çilek üretimi yaygın olmasa da ekonomik açıdan ilçe için önemli ürünlerdir.

13. Hayvancılık Canlı Hayvanlar Hayvansal Ürünler Üretimi

13.1. Büyükbaş Hayvan Varlığı

Atakum ilçesi büyükbaş hayvan sayısı 16.980 olup samsun ilçeleri arasında 8. sırada yer almaktadır. 112 adet manda ile 12. sıradadır. Hayvancılıkta toplam 2.175 adet büyükbaş işletme mevcuttur. Kurugökçe Mahallesinde 1 adet 500 başlık ari işletme mevcuttur. Büyükbaş hayvancılıkta ortalama işletme büyüklüğü 8 adettir. 76 adet küçükbaş işletme mevcuttur. Küçükbaşta ortalama işletme büyüklüğü 82'dir. Çatmaoluk, Kulacadağ, Akalan, Güney, Şenyurt, Ayvalı, Kasnakçımermer, Aslandamı Mahallelerinin bulunduğu hat boyunca esas geçim kaynağı hayvancılıktır. Bu bölgede sütün değerlendirilmesinden kaynaklanan sorunlar nedeniyle bölgeye has suni tohumlama ile etçi ırkların yaygınlaştırılmasına önem verilmelidir. Hayvancılık desteklemelerinden faydalandırılmaları için projelerle kaynak sağlanmalıdır.

Tablo 126: Atakum İlçesi Hayvan Varlığı (2020)

Hayvan Cinsi	Hayvan Sayısı	Samsun Hayvan Sayısı	Samsun İçinde Atakum'un Payı (%)
Sığır	16.868	375.990	4,49
Manda	112	21.637	0,52
Büyükbaş Hayvan Sayısı Toplamı	**16.980**	**397.627**	**4,27**
Koyun	8.372	232.590	3,60
Keçi	721	27.197	2,65
Küçükbaş Hayvan Sayısı Toplamı	**9.093**	**259.787**	**3,50**
Kanatlı Sayısı Toplamı	**11.298**	**2.917.356**	**0,39**
Kovan Sayısı	3.228	78.857	4,09
Bal Üretimi (ton)	40,4	952	4,25

TÜİK, 2020

13.2. Küçükbaş Hayvan Varlığı

Atakum ilçesinin küçükbaş hayvan sayısı toplamı 9.093 adettir. Samsun ilçeleri içinde 10. sırada yer almaktadır. Atakum ilçesi sahil kıyıları hariç yükseltinin başladığı iç kesimlerinde hayvancılık yapılabilecek ilçedir. Topraklarının imara açık olması sebebiyle arazileri değerli olduğundan tarım ve hayvancılık geri planda kalmıştır. Bu nedenle kapalı sistem koyunculuk (entansif) bu bölgede uygulanabilme imkânına sahiptir. Mevcut olan hayvanlardan maksimum verim alınması için kültür ırklarıyla melezleme şarttır. Atakum, şehir yaşantısının baskın olduğu bir ilçe olması nedeniyle tüketim odaklı pazarlama stratejileri belirlenebilir. Kırsalda üretilen ürünlerin küçük mandıralarda organik ürün seklinde pazarlanması sağlanabilir. Bu sayede üretici ile tüketici buluşturulmuş olur. Atakum ilçesi üretilen ürünlerin pazarlandığı bölge olarak düşünülebilir.

14. Atakum İlçesi Tarım Potansiyelinin Değerlendirilmesi

1. İlçede sahil bandında tarım, imar ve şehirleşme baskısı altındadır. Bu nedenle 26 kırsal mahallenin 8 inde uzun dönemli planlama yapmanın güçlüğü yaşanmaktadır. Bu bölgelerde ancak kısa süreli kazanç getirici sera, çilek yetiştiriciliği gibi ürünlere yönelmek gerekmektedir.

2. Genç nüfus genellikle kırsalda durmayıp, şehirde asgari ücretle çalışmayı tercih etmektedir. Yüksek getirisi olan bir üretim olmadıkça kırsala dönmeyi reddetmektedirler. Bu yönde seracılık, çilek yetiştiriciliği, mantar yetiştiriciliği gibi konular desteklenerek daha cazip hale getirilebilir.

3. Pazar değeri ve birim alandan maddi getirisi yüksek olan meyvecilik ve örtü altı üretim konularında ilçenin mevcut yapısının iyileştirilmesi için eğitim faaliyetleri devam ettirilmelidir.

4. Fındıkta birim alandan alınan verimin yükseltilmesi amacıyla 2019 yılında fındık yetiştiriciliğinin yoğun yapıldığı 10 mahallede 1'er dekar alanda, budama ve gübreleme uygulamalarının İlçe Müdürlüğü teknik personelleri tarafından yapıldığı örnek bahçeler oluşturulmuştur. Uygulamanın bütün fındık yetiştirilen mahallelerde eğitimlerle birlikte yaygınlaştırılması planlanmaktadır. Bu projede 100 Kg/da olan verimin en az 150 Kg/da'a çıkarılması planlanmaktadır.

5. Son zamanlarda ceviz yetiştiriciliğine olan talep artarak devam etmektedir. Her yıl Büyükşehir Belediyesinin desteğiyle yeni örnek bahçeler oluşturulmaktadır. Bu bahçeler 5 yıl boyunca teknik personeller tarafından takip edilmektedir. Ceviz üretiminde tekniğine uygun budama ve gübrelemenin yapıldığı modern ve verimi yüksek bahçeler tesis etmek gerekmektedir.

AYVACIK

1. İlçenin Konumu

Ayvacık Canik dağlarının kuzey eteklerinde, Yeşilırmak vadisinde, Suat Uğurlu Baraj gölünün kıyısında yer almaktadır. Bu uzun vadide bir de Hasan Uğurlu Baraj gölü bulunmaktadır. İlçenin en yakın komşusu 28 km. kuzeyindeki Çarşamba ilçesidir. Samsun'a uzaklığı ise 62 km'dir.

2. İklim

Ayvacık ilçesi iklimi, Çarşamba ilçesinden güneye doğru gidildikçe sahil kuşağı ikliminden kısmen farklılıklar gösterir. İl değerlerinde iken (14,0°C),ilçede bulunan 2 adet büyük su kütlesi olan baraj göllerinin etkisi ile buharlaşma sonucu yaz aylarında hissedilen sıcaklıklarda artış yaşanmaktadır. Yıllık Ortalama Sıcaklık 14,0°C, yıllık Yağış ortalaması 657 kg/yıl, yağışlı gün ortalaması 134 gün dür. En fazla yağış 130,9 mm ile Ocak ayına ait iken en yüksek sıcaklık 23,9°C ile Ağustos ayına aittir.

3. İlçenin Biyofiziksel Özellikleri

Ayvacık ilçesi Canik dağlarının kuzey eteklerinde yer almaktadır. İlçe sınırları doğu-batı yönlü yüksek arazilerden oluşurken ilçe merkezi güney- kuzey yönünde daha alçak ve düz alanda uzanmaktadır. Ayvacık ilçesi deniz seviyesinden yüksekliği 70 m'dir. İlçe il merkezine Çarşamba üzerin-den Samsun-Ordu otoyolu ile bağlanmaktadır. Jeomorfolojik yapısı genel olarak dağlık alanlar, platolar ve tepelerden oluşmaktadır. Bölgenin kendine has iklim özelliklerini barındıran saha geniş yeşil alanlara ve akarsu ağlarına sahiptir.

4. Doğal Bitki Örtüsü

Ayvacık ilçesi doğal bitki örtüsü büyük su kütlelerinin bulunduğu vadi yamaçları boyunca yükseltinin artması ile değişmektedir. Çökekli köyü ne kadar olan yükseltilerde kayın ve meşe türleri yaygın iken konukluk civarında çam ormanları başlamaktadır.

5. Sosyo-Ekonomik Yapı

Ayvacık ilçesinde merkez de dahil olmak üzere toplam 43 mahalle bulunmaktadır. 2020 yılı ADNKS verilerine göre ilçe nüfusu toplam **20.443** kişidir. Toplam çiftçi aile sayısı 5838'dir. İlçe ekonomisinin temel kaynağı tarım olup, daha çok fındık, dane mısır, kuru fasulye, buğday üretimine dayanmaktadır.

6. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik

İllerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması 2017 yılında yapılmıştır. İlçe SEGE-2017 çalışmasına göre Ayvacık ilçesi beşinci kademede gelişmiş ilçeler grubundadır. İlçe SEGE-2017 çalışmasında beşinci kademe toplam 197 ilçeden oluşmaktadır Sosyo-ekonomik gelişmişlikleriyle doğru orantılı olarak bu ilçelerin net göç hızının genelde negatif olduğu görülmektedir. Ayvacık ilçesi, Samsun ilçeleri gelişmişlik sıralamasında 17. sırada, Türkiye'de 970 ilçe arasında gelişmişlik sıralaması 790'dır.

7. Ayvacık İlçe Arazisinin Niteliklerine Göre Dağılımı

İlçenin toplam arazi varlığı 164.240 dekardır. Bu arazilerin 120.948 dekarı üzerinde tarımsal üretim yapılmakta olup toplam arazi varlığının %73,6'sını oluşturmaktadır.

8. Ayvacık İlçesi Tarım Alanı

Ayvacık ilçesi tarım alanlarının büyük bir kısmını fındık plantasyonları oluşturmaktadır. Arazi yapısının işlemeli tarıma müsaade etmeyen kısımlarında fındık, hem iyi gelir getiren hem

de doğal yetişebilme alanları nedeniyle tercih edilen ürün olmuştur. Bunun haricinde düz sayılabilecek alanlarda 26.047 da alanda tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin üretimi gerçekleştirilmektedir.

Tablo 127: Ayvacık İlçesi Tarım Alanı (2020)

Toplam Alan (da)	Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkiler Alanı (da)	Nadas Alanı (da)	Sebze Alanı (da)	Süs Bitkileri Alanı (da)	Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı (da)
120.948	92.615	1.875	411	0	26.047
3.751.070	1.196.170	164.730	147.300	630	2.242.240

Tablo 128: Ayvacık İlçesi Uzun Yıllar Tarım Alanı Değişimi (2004-2020)

Yıllar	Ayvacık Tarım Alanı (da)	Samsun Tarım Alanı (da)	Ayvacık (%)
2004	181.060	4.327.680	4,18
2005	183.900	4.325.220	4,25
2006	175.810	4.246.802	4,14
2007	169.488	4.000.606	4,24
2008	149.312	4.080.507	3,66
2009	137.704	3.916.862	3,52
2010	130.305	3.792.665	3,44
2011	128.470	3.696.121	3,48
2012	123.718	3.798.933	3,26
2013	123.532	3.682.099	3,35
2014	125.123	3.761.578	3,33
2015	126.547	3.753.131	3,37
2016	127.772	3.768.449	3,39
2017	120.057	3.752.449	3,20
2018	123.293	3.750.418	3,29
2019	124.289	3.743.729	3,32
2020	120.948	3.751.074	3,22

TÜİK, 2020

Ayvacık ilçesinin uzun yıllar tarımsal üretim alanlarında yaklaşık 20 bin dekar azalma olmuştur.

9. Arazi Kullanım Kabiliyeti

İlçe topraklarında en geniş yayılımı %90'lık oran ile IV. sınıf araziler göstermektedir. Bunları %26,1 ile V. sınıf araziler izlemektedir. Topraklar dik veya çok diktir. Fındık tarım alanlarının çoğu IV. sınıf arazilerdir.

10. Bitkisel Üretim

10.1. Tarla Bitkileri Üretimi

Aslında Ayvacık ilçesinin baskın ürünü fındık tır. Bunun haricinde coğrafyanın elverdiği ölçüde işlenebilir tarım yapılmaktadır. En çok üretilen ürünler yem bitkileri, buğday ve mısır şeklindedir. 2020 yılında 12 bin dekar alanda buğday, 10 bin dekar alanda mısır üretilmiştir. Üretilen ürünler daha çok halkın hayvancılık işletmelerinde değerlendirilmekte olup çok az bir kısmının ticaretinin yapıldığı düşünülmektedir.

Tablo 129: Ayvacık İlçesi Tarla Bitkileri Üretimi (2020)

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Ayvacık'ın Üretim Payı (%)
Mısır (Silaj)	1.000	2.500	783.119	0,32
Mısır	9.996	1.798	37.034	4,85
Buğday (Durum Buğdayı Hariç)	12.960	1.773	294.198	0,60
Yulaf (Yeşilot)	1.000	1.000	96.257	1,04
Fiğ (Adi) (Yeşil Ot)	300	375	409.208	0,09
Yonca (Yeşilot)	40	90	92.364	0,10
Arpa (Diğer)	691	81	25.415	0,32
Korunga (Yeşilot)	60	60	21.739	0,28

TÜİK, 2020

10.2. Yazlık Ve Kışlık Sebze, Örtü Altı Sebze Üretimi

Ayvacık ilçesi, yazlık sebze üretimi kısıtlı şartlarda, çoğunlukla aile tüketimini karşılamak üzere üretilmekte olup, çok az bir kısmı ilçe semt pazarında alıcı bulmaktadır. İlçe merkezinde kurulan mantar işletmesinde 2020 yılında üretilen 30 ton kültür mantarı il üretiminin %4,82'ini karşılamıştır. Yapılan Pazar araştırmaları mantar tüketiminin Karadenizden ziyade İç Anadolu Bölgesinde yaygın olduğunu göstermektedir. Samsunda üretilen kültür mantarı ve istiridye mantarının Amasya ve Tokat illerine pazarlandığı bilinmektedir. İstikrarlı bir üretim modeli oluşturulamaz ise yakın bir zamanda pazarlama sorunları başlayacaktır.

Tablo 130: Ayvacık İlçesi Yazlık–Kışlık Sebze Üretimi (2020)

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Ayvacık'ın Üretim Payı (%)
Lahana	1.000	500	252.057	0,20
Fasulye, Taze	400	80	22.384	0,36
Mantar (Kültür)	1	30	623	4,82
Soğan	10	5	1.577	0,32

TÜİK, 2020

10.3. Meyve Üretimi

Tablo 131: Ayvacık İlçesi Meyve Üretimi (2020)

Ürün Adı	Toplu Meyveliklerin Alanı (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Ayvacık'ın Üretim Payı (%)
Fındık	92.500	8.088	114.150	7,09
Elma	5	97	17.881	0,54
Ceviz	75	78	3.037	2,57
Armut	20	72	7.604	0,95
Erik	0	63	3.404	1,85
Kiraz	5	34	2.281	1,49
Kızılcık	0	20	1.161	1,72
Kivi	10	20	5.101	0,39
İncir (Yaş)	0	9	1.723	0,52
Dut	0	8	2.263	0,35
Vişne	0	7	813	0,86
Ayva	0	1	1.232	0,08

TÜİK, 2020

Ayvacık ilçesinin toplu haldeki meyveliklerin 92.500 dekarı fındık, 75 dekarı ceviz ve 20 dekarı armut tur. Son zamanlarda bir miktar kivi üretimine de yönelme mevcuttur. Ayvacık ilçesinde 20-30 yıl öncesinde köylerde üretilen geç meyve veren kiraz üretimi söz konusu idi. Yeniden kiraz bahçeleri tesis edilerek üretim canlandırılabilir. Diğer yandan orman içi köylerin gelirlerinin artırılması için orman ekosisteminde yetiştirilebilecek ürünlerin/meyvelerin belirlenip üretimi teşvik edilmesi faydalı olacaktır.

11. Hayvancılık Canlı Hayvanlar Hayvansal Ürünler Üretimi

11.1. Büyükbaş Hayvan Üretimi

Hayvancılık sektörü geçim kaynağı olarak önemli bir yer tutmaktadır. Ancak yetersiz bakım ve beslenme şartları verimliliği önemli ölçüde düşürmektedir. Mera alanlarının kısıtlı olması ve yem bitkisi üretiminin sınırlı olması nedeniyle kapasite artırımı oldukça sınırlıdır.

Ayvacık ilçesi büyükbaş hayvan sayısı 8.841 adet olup samsun ilçeleri arasında15. Sırada yer almaktadır. 103 adet manda ile 14. sıradadır. İlçede 2199 Büyükbaş Hayvan İşletmesi, 53 Küçükbaş Hayvan İşletmesi, 47 Arıcı kaydı bulunmaktadır.

Tablo 132: Ayvacık İlçesi Hayvan Varlığı (2020)

Hayvan Cinsi	Hayvan Sayısı	Samsun Hayvan Sayısı	Samsun İçinde Ayvacık'ın Payı (%)
Sığır	8.841	375.990	2,35
Manda	0	21.637	0,00
Büyükbaş Hayvan Sayısı Toplamı	**8.841**	**397.627**	**2,22**
Koyun	2.741	232.590	1,18
Keçi	300	27.197	1,10
Küçükbaş Hayvan Sayısı Toplamı	**3.041**	**259.787**	**1,17**
Kanatlı Sayısı Toplamı	**13.856**	**2.917.356**	**0,47**
Kovan Sayısı	1.591	78.857	2,02
Bal Üretimi (ton)	8,0	952	0,84

TÜİK, 2020

11.2. Küçükbaş Hayvan Üretimi

İlçenin küçükbaş hayvan sayısı 3.041 adet olup il hayvan sayısının %1,17 sini barındırmaktadır. Bu haliyle il sıralaması 15’tir.

12. Ayvacık İlçesi Tarım Potansiyelinin Değerlendirilmesi

1. Hâkim desenin fındık olmasından dolayı desteklenmesi ve geliştirilmesi gerekmekte, fındık kurutma ve depolama üzerine bir işletme ve ayrıca kırma, kavurma ve paketleme üzerine bir işletmeye ihtiyaç vardır.

2. Gerek Çevre amaçlı gerekse de ürün satış değerini arttırmak için organik fındık üretiminin daha da yaygınlaştırılması gerekmektedir.

3. İlçede yetiştirici bazında süt satış fiyatı çok düşük olduğu için belli noktalara süt soğutma tankı koymak suretiyle süt işleme tesisi kurarak gerek nakliye maliyetinin azalması ve gerekse sütün kalitesinin arttırılmasıyla satış fiyatının artırılması sağlanmalı.

4. Yine fındık üretimi yapan ailelere 10 dekar fındıklığa 10 koyun 1 koç şeklinde mikro düzeyde projelerle az miktarda fındık üretimi yapan ailelere ek gelir sağlanmalı. Fındık altı koyunculuk modeli yaygınlaştırılmalı.

5. Çiftçilerimizin hayvancılık alanından daha iyi faydalanabilmeleri için Kültür ırkı hayvan sayısının artırılması hedeflenmelidir.

6. Baraj gölleri balıkçılık anlamında potansiyel oluşturmakla beraber yeterli teknik ekip ve bilgi birikimi eksikliğinden dolayı değerlendirilememektedir.

BAFRA

1. İlçenin Konumu

Bafra İlçesi doğusunda Atakum ilçesi ve 19 Mayıs İlçesi, kuzeyinde Karadeniz, batısında Alaçam, güneyinde Kavak, Havza ve Vezirköprü ilçeleri yer almaktadır. Yüzölçümü 145.700 hektar. Samsun'a uzaklığı 51 km'dir. Kızılırmak deltasını kaplayan Bafra Ovası güneyde dağlarla çevrilidir. Bunlardan en yükseği 1.224 m ile Nebiyan dağıdır. Bu dağlar Canik Dağlarının uzantılarıdır. Bafra'nın en büyük, Türkiye'nin ise en uzun akarsuyu Kızılırmak bu dağları derin bir vadi ile geçerek ovaya ulaşır. Bafra ovası tamamen Kızılırmak'ın etkileri ile oluşmuştur. Irmağın denize yakın kısımlarında birçok göl oluşmuştur. Nebiyan dağının etekleri ise yayladır.

Kızılırmak'ın uzunluğu 1.151 km'dir. Sivas'taki Kızıl Dağ'dan doğar, Orta Anadolu'da geniş bir yay çizerek Bafra'dan denize dökülür. En çok Nisan ve Temmuz dönemlerinde su taşar. Kızılırmak'ın denize döküldüğü yerde oluşmuş göller, ırmağın her iki yakasında da yer alır. Batıdaki göl Karaboğaz, Doğudaki ise Balık Gölleri'dir. Doğu yakada yer alan göllerin başlıcası şu göllerdir; Dutdibi, Liman, Hayırlı, Çernek, Uzungöl, Tombul göl, İnce göl. Göllerin çevresi sazlık ve bataklıktır. Ancak, ormanlık alanlar da vardır.

2. İklim

Sıcaklık: Bafra ilçesi tipik Orta Karadeniz iklimine sahip olup, yazlar sıcak ve zaman zaman kurak, kışlar ise ılık ve yağışlı geçer. Uzun yıllar ortalamalarına göre yıllık ortalama sıcaklık 14°C, ortalama en yüksek sıcaklık 37.5^{o}C, ortalama en düşük sıcaklık -9.8^{o}C olup, ortalama donlu günler sayısı 12.4'tür. İç ve dağlık kısımları deniz etkisinden uzak olduğu için biraz daha soğuktur. İlçede hâkim rüzgarlar genellikle mevsimlere göre farklılıklar gösterir. Yaz mevsiminde Karadeniz Bölgesinde mevzii yüksek basınç, Anadolu'da ise mevzii bir alçak basınç merkezi meydana gelir. Dolayısıyla Karadeniz'den antisiklon merkezine doğru akan rüzgarlar oluşur ve bunlar Kuzey-Doğu ve Kuzey-Batı rüzgarlarıdır. Kış mevsiminde ise geçici alçak basınç merkezlerinin etkisi altındadır. İlçede güneybatı ve güney yönlerinden esen kuru ve sıcak rüzgârlar, ilçede bulunan nemi azaltırlar.

Yağış: İlçenin nem ortalaması %73'tür. Özellikle Nisan ve Mayıs aylarında bu rakam ortalama %77-79'a ulaşır. Aralık ayında ise %70'e düşer. İlçenin mutlak nemi ise yılda ortalama 5.0 gramdır. Mutlak nem sıcaklıkla doğru orantılı olduğundan yaz aylarında en yüksek değeri bulur. İlçeye en fazla yağış Kasım ayında, en az yağış ise Temmuz ayında düşer. Yıllık ortalama yağış miktarı 700 mm civarındadır. Yağmurlu gün sayısı yılda ortalama 100 gündür. Vejetasyon devresi Nisan – Kasım arasında 8 ayı bulmaktadır. Ancak bu devrede azalan yağışlar, artan sıcaklık ve buharlaşmalar sonucu Haziran–Ağustos arası kısa süreli yaz kuraklığı son yıllarda etkili olmaya başlamıştır. Bafra'da yaz yağışları kıyı kuşağında iç kesimlere göre fazla olup, nispi hava neminin de bu mevsimde fazla oluşu bir bakıma kuraklığın şiddetini azaltmaktadır.

3. İlçenin Biyofiziksel Özellikleri

Bafra İlçesi, yeryüzü şekilleri bakımından üç ayrı özellik gösterir. Birincisi güneydeki dağlık kesim, ikincisi dağlık kesimle kıyı şeridi arasında kalan yaylalar, üçüncüsü ise yaylalarla Karadeniz arasındaki kıyı ovalarıdır.

Bafra ilçesi toprakları Kızılırmak akarsuyunun delta alanında oluşmuş ülkemizin tarımsal potansiyeli yüksek ovalarından birini bulundurmaktadır. İlçenin kıyı şeridi, ve ırmak havzasında bulunan alanlar düz ve düze yakın arazi şekillerini oluştururken batı, doğu ve güneye doğru gidildikçe arazilerde engebeli yeryüzü şekilleri artmaktadır.

Bafra ovası, Kızılırmak nehrinin taşıdığı alüvyonların oluşturduğu ülkemizdeki en büyük deltalardan birisidir. İdari olarak Samsun ilinin 19 Mayıs, Bafra ve Alaçam ilçeleri

sınırları içerisinde yer almaktadır. Delta alanı 56.000 hektardır. Delta ovası, denizden güneye doğru basamaklar halinde yükselmektedir. Deltanın gerisinde, Kızılırmak nehrinin her iki kenarında yay şeklinde uzanan ve yükseklikleri 600-800 metreye varan Kuzey Anadolu Dağlarının ilk sırasını oluşturan platolar, daha geride ise 1.000-1.500 metre yüksekliğindeki dağlar yer almaktadır. Kızılırmak deltası, doğal özellikleri büyük ölçüde korunabilmiş, ülkemizin Karadeniz kıyısındaki tek sulak alanıdır. Deniz, ırmak, göl, sazlık, bataklık, çayır, mera, orman, kumul ve tarım alanları gibi farklı ekolojik karakterlerdeki habitatların bir arada bulunması, besin maddelerince zenginlik ve uygun iklim koşulları delta'nın eşine az rastlanır ölçüde biyolojik çeşitliliğe sahip olmasını sağlamıştır.

Delta'da, altısı doğu, birisi ise batı yakasında olmak üzere yedi adet göl bulunmaktadır. Deltanın batısında yer alan Karaboğaz gölünün çevresindeki sazlık ve bataklık alanlarla birlikte toplam alanı 1.400 hektardır. Deltanın doğusunda yer alan göller ise Balık gölü, Uzun göl, Çernek gölü, Liman gölü, Gıcı gölü ve Tatlı göldür. Bunlardan Balık gölünün denizle bağlantısı vardır. Göllerin suları tatlı denebilecek kadar az tuzludur. Sadece, denizle bağlantısı olan Balık Gölü'nde denizden su girişinin olduğu dönemlerde tuzluluk artmaktadır. Tamamı sığ olan göllerin en derin yeri su seviyesinin yüksek olduğu dönemlerde dahi 3 metreyi geçmez. Ortalama derinlik 1.5 metre civarındadır.

İlkbaharda suların yükselmesiyle geniş alanlar su altında kalmakta, deltanın doğu bölümündeki göllerin tamamına yakını birleşmekte ve tek bir gölü andırmaktadır. Bu dönemde, Balık gölü ile deniz arasında bulunan Geleviç ormanının da büyük bir kısmı su altında kalmakta ve eşsiz bir görünün oluşturmaktadır. Deltadaki karakteristik oluşumlardan biride göllerle deniz arasındaki kumullardır. 200-300 metrelik şeritler halinde kıyı boyunca uzanan kumulların yükseklikleri 7/8 metredir. Bazı yerlere 12 metre yüksekliğe ulaştıkları da görülmektedir.

Kızılırmak: Sivas'ın İmranlı ilçesinden doğan Kızılırmak, 9 il sınırından geçerek Samsun'dan Karadeniz'e dökülür. 1.355 km uzunluğu ile ülkemizin en uzun nehri unvanına sahip olan Kızılırmak, ismini renginden alır. Tamamı olmasa da, uzun bir mesafe boyunca kırmızı renkte akan nehrin en önemli kolları ise Delice Irmağı, Devrez Irmağı ve Gölırmak'tır. Döküldüğü yerde ülkemizin en önemli ovasını oluşturmuş olan Kızılırmak'ın meydana getirdiği bu ova, Kızılırmak Deltası olarak bilinen Bafra Ovası'dır. Özellikle sulanabilir alan bakımından ülkemizin en önemli ovalarından biri olan Bafra Ovası, içerisinde pek çok küçüklü-büyüklü göle de ev sahipliği yapar. Tüm bunların yanı sıra, çok sayıda balık türü barındıran nehirlerimizden biri olan Kızılırmak'ın geçtiği birçok bölgede, küçük çaplı balık avcılığı da yapılıyor. Eski çağlarda nehrin bulunduğu bölgeyi yerleşim yeri kabul etmiş çok sayıda uygarlığa beşiklik etmiş olan Kızılırmak, hemen hemen tüm Anadolu uygarlıklarının suyundan faydalandığı bir nehir olma özelliği taşır. Günümüzde ise Kızılırmak, bir hayli uzun olmasından ötürü çok sayıda şehrin içerisinden ger. Bu şehirler; Sivas, Kayseri, Kırıkkale, Ankara, Aksaray, Çankırı, Çorum ve Samsun.

4. Doğal Bitki Örtüsü

Sahil kesimlerinde kumul vejetasyonu, kıyıya yakın alanlarda çalı formasyonu, delta ve göllerin bulunduğu kesimlerde sulak alan bitkileri, iç ve yüksek kesimlere doğru gidildikçe orman ve fundalık sahalar yer almaktadır. Özellikle meşe, gürgen ve bazen de yükseklerde çam ağaçları ormanları oluşturmaktadır.

5. Sosyo-Ekonomik Yapı

İlçe nüfusu 2020 yılı ADNKS sonuçlarına göre 143.443'dir. Şehir nüfusu yine büyük oranda tarımsal faaliyet ile ilgili uğraşmakta, dolayısıyla tarımsal üretim, toplam üretim içindeki ağırlığını korumaktadır.

6. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik

İllerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması 2017 yılında yapılmıştır. İlçe SEGE-2017 çalışmasına göre Bafra ilçesi üçüncü kademede gelişmiş ilçeler grubundadır. İlçe SEGE-2017 çalışmasında üçüncü kademe toplam 229 ilçeden oluşmaktadır. Üçüncü kademe gelişmiş ilçelerde net göç hızının negatif olmaya başladığı görülmektedir. Bafra ilçesi, Samsun ilçeleri gelişmişlik sıralamasında 4. sırada, Türkiye'de 970 ilçe arasında gelişmişlik sıralaması 247'dir.

7. Bafra İlçe Arazisinin Niteliklerine Göre Dağılımı

Bafra ilçesinin alanı 145.700 ha'dır. İlçe yüzölçümü Samsun ilinin %15,3 ü kadardır. İlçe topraklarının %45,8'i tarım arazisidir. İlçenin çayır ve mera arazisi yönünden varlığı ise 325 hektardır. Bafra ilçesinin arazi varlığını objektif olarak değerlendirildiğinde sosyo-ekonomik yapıda tarımsal faaliyetlerin ön planda olduğunu görülür.

8. Bafra İlçesi Tarım Alanı

Tarımsal alan dağılımında 501 bin dekar ile tahıllar ve diğer bitkisel ürünler iken ikinci sırada sebze alanları gelmektedir.

Tablo 133: Bafra İlçesi Tarım Alanı (2020)

Toplam Alan (da)	Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkiler Alanı (da)	Nadas Alanı (da)	Sebze Alanı (da)	Süs Bitkileri Alanı (da)	Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı (da)
612.582	25.396	11.250	74.829	54	501.053
3.751.070	1.196.170	164.730	147.300	630	2.242.240

Tablo 134: Bafra İlçesi Uzun Yıllar Tarım Alanı Değişimi (2004-2020)

Yıllar	Bafra Tarım Alanı (da)	Samsun Tarım Alanı (da)	Bafra (%)
2004	683.480	4.327.680	15,79
2005	681.180	4.325.220	15,75
2006	658.095	4.246.802	15,50
2007	615.421	4.000.606	15,38
2008	680.934	4.080.507	16,69
2009	621.257	3.916.862	15,86
2010	610.249	3.792.665	16,09
2011	586.605	3.696.121	15,87
2012	639.994	3.798.933	16,85
2013	630.740	3.682.099	17,13
2014	633.682	3.761.578	16,85
2015	615.214	3.753.131	16,39
2016	594.808	3.768.449	15,78
2017	605.431	3.752.449	16,13
2018	601.623	3.750.418	16,04
2019	609.938	3.743.729	16,29
2020	612.582	3.751.074	16,33

TÜİK, 2020

9. Toprak Özellikleri

Ova toprakları dördüncü zamanda teşekkül etmiş alüvyon ve kısmen de kolüvyal karakterdedir. Bu topraklarda bünye ince kumdan ağır kile kadar değişmekte ve killi topraklar çoğunluğu teşkil etmektedir. Kızılırmak nehrinin biriktirdiği birikinti ovasıdır. Kızılırmak nehri ovayı ikiye bölmektedir.

Bafra Ovasında farklı 5 fizyografik ünite üzerinde, toprak yapan olayların değişik şekilde etkilemesi ile çeşitli topraklar oluşmuştur. Buna göre araştırma alanında 6 ayrı toprak serisi tanımlanmıştır. Harız serisi, Bafra serisi ve Habilli serisi delta düzlüğünde, Örenyeri serisi eski deltanın üst ve alt seviyesi arasında ve Kozağzı serisi de yamaç arazi ile eski kıyı aşınım yüzeyi arasında oluşturulmuştur.

Bunlardan Harız serisi, Bafra serisi ve Habilli serisinin yer aldığı ova düzlüğünün topoğrafyası genellikle düz olup eğimleri % 0-2 arasında değişmektedir. Taban arazilerin %0.5-2 arasında yeterli eğime sahip bölümleri yani Örenyeri serisi ile Çetinkaya Serisinin bir bölümlerinin yayılım gösterdiği alanlar, genellikle Kızılırmak' ın her iki sahilinde yer alan üst seviyelerdeki eski aluviyal topraklarda, % 0-0.5 eğime sahip olan kısımları ise (Harız, Bafra ve Habilli serileri) alt seviylerdeki genç aluviyal topraklarda bulunur. Ovanın %0 gibi hiç eğimi olmayan toprakları ise 2 m kotu altındaki göl aynaları çevresinde yer almışlardır.

10. Arazi Kullanım Kabiliyeti

Bafra ilçesinde 1. sınıf toprak işlemeli tarıma elverişli araziler Sol sahil ve sağ sahil sulama bölgesi içinde yer alan 45 kırsal mahallede yer almaktadır. Orta kuşak diye tabir ettiğimiz alanlarda 2. sınıf toprak işlemeli arazi sınıfındadır. 3.ve 4 üncü sınıf araziler ise İlçemizin güney, batı ve doğu sınırlarında üst kuşak diye tabir edilen mahallelerde yer almaktadır. Kızılırmak yatağının daralması ile oluşan araziler 5 ve 6 ncı sınıf arazileri ve kısmen deniz kenarında bulunan arazilerle tuzlu ve bataklık araziler 7 ve 8. sınıf arazilerdir. 7 nci ve 8 nci sınıf arazilerin tipik özelliği taşlılık, kumluk, tuzluluk ve bataklık sorunlarının bulunmasıdır.

11. Tarım Arazilerinin Sulama Durumu

İlçede toplam sulanabilir alan yaklaşık 33.750 ha'dır. 43 mahallede 21.550 ha'lık alan sulama kanaletleri aracılığı ile sulanmaktadır. 12.200 ha'lık kısmı ise İkizpınar göleti, sondajlar ve küçük göletler aracılığı ile sulanmaktadır. 19 Mayıs İlçesi Engiz çayı üzerinde kurulacak Ondokuz Mayıs Barajı Projesi tamamlandığında ilçede 19 mahallede 65.000 dekarlık alan daha sulamaya açılacaktır. Bafra İlçesinde 25.500 ha alanda yüzeysel ve derin drenaj sorunları sulama projeleri ile ortadan kaldırılmıştır. 6.500 ha alanda 2 m kotun üzeri yüzeysel sular ve derin drenaj problemi vardır. 5.500 ha'lık kısmını derin drenaj, 1.000 ha'lık kısmını yüzeysel drenaj sorunu oluşturmaktadır.

Bafra İlçesinde 2021 yılı itibari ile DSİ tarafından yapılan ve halen yapımı devam eden sulama projeleri kapsamında Bafra İlçesi sağ sahil Sulama Projesi kapsamında 25 mahallede (Derbent, Gazibeyli, Şeyhulaş, Doğankaya, Aktekke, Alparslan, Bahçeler, Fatih, Gazipaşa, Ağıllar, Türbe, Karpuzlu, Karıncak, Koşu, Yeşilyazı, Altınova, Doğanca, Şeyhören, Sarıkaya, Sarıköy, Balıklar, Üçpınar, Taşköprü ve Osmanbeyli) toplam 13.230 hektarlık tarım alanı sulanmaktadır. Bafra ilçesi sol sahil Sulama projesi kapsamında ise toplam 16.764 hektarın sulanması planlanmaktadır. Hali hazırda 20 mahallede (Örencik, Yörgüç, Dedeli, Yağmurca, Çetinkaya, Kuşçular, Adaköy, Karaburç, Kalaycılı, ikiztepe, Harız, Kelikler, Hüseyinbeyli, Şirinköy, Sahilkent, Altınay, Emenli, Koruluk, Fener, Kaygusuz) 8.000 hektarlık tarım alanı proje kapsamında sulanmaktadır.

Bafra Köylere Hizmet Götürme Birliği tarafından Tarım ve Orman Bakanlığı Kaynaklı olarak uygulanan Kırsal Kalkınma Projesi kapsamında Bafra İlçesi İkizpınar mahallesinde bulunan sulama göletinden İkizpınar Mahallesi ve Çalköy Mahallesinin bir bölümü, Sürmeli ve Evrenuşağı Mahallerinin büyük bölümü olmak üzere toplam 250 hektar tarım arazisi toprakaltı basınçlı sulama sistemi ile sulanmaktadır.

19 Mayıs İlçesi sınırları içerisinde Engiz Çayı Üzerinde DSİ tarafından yapımına başlanan ve halen devam eden Ondokuz Mayıs Barajı Projesi ile 19 Mayıs İlçesi Engiz Çayının sahilinde ve Bafra Ovası sağ sahil ana kanalı üst kotlarında yer alan toplam 7.555 ha alanın basınçlı yöntemle sulanması amaçlanmıştır. Bu projede Bafra Ovasında yer alan sulamaya

açılacak yerler; Bakırpınar, Kahramanlar, Balıklar, Lengerli, Sürmeli, Elifli, Köseli, Çatak Evrenuşağı, Tütüncüler, Tepecik, Dededağı, Aktekke, Şeyhulaş, Yakıntaş, Gazibeyli, Gümüşyaprak, Osmanbeyli ve Üçpınar mahalleleridir. Bu alanların bir kısmında sağ sahil sulama projesi kapsamında sulama yapılmaktadır. Bu proje tamamlandığında Bafra ilçesinde 6.850 ha alan daha sulamaya açılmış olacaktır.

Özetlenirse Bafra ilçesinde toplam sulanabilir alan yaklaşık 33.750 ha olup bunun 21.550 ha alanı sulama kanaletleri aracılığı ile sulanmakta, 12.200 ha'lık kısmını ise İkizpınar göleti, sondajlar ve küçük göletler oluşturmaktadır. İlçede bitkisel üretimde kullanılan suyun %64'ü Kızılırmak nehri Üzerinde İlçemiz sınırları içerisinde yer alan Derbent Barajı Göletinden geri kalan %36'sı ise İkizpınar Göleti, sondaj ve küçük göletlerden karşılanmaktadır.

Bafra İlçesinde 25.500 ha alanda yüzeysel ve derin drenaj sorunları sulama projeleri ile ortadan kaldırılmıştır. 6.500 ha alanda 2 m kotun üzeri yüzeysel sular ve derin drenaj problemi vardır. 5.500 ha'lık kısmını derin drenaj 1.000 ha'lık kısmını yüzeysel drenaj sorunu oluşturmaktadır.

12. Bitkisel Üretim

12.1. Tarla Bitkileri Üretimi

Tablo 135: Bafra İlçesi Tarla Bitkileri Üretimi (2020)

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Bafra'mın Üretim Payı (%)
Mısır (Slaj)	57.000	258.700	783.119	33,03
Fiğ (Adi) (Yeşil Ot)	100.000	160.000	409.208	39,10
Çeltik	134.022	112.429	159.147	70,64
Buğday (Durum Buğdayı Hariç)	189.678	62.377	294.198	21,20
Yonca (Yeşilot)	2.500	15.250	92.364	16,51
Fiğ (Macar) (Yeşil Ot)	6.500	10.400	26.235	39,64
Mısır	19.600	9.794	37.034	26,45
Bezelye (Yemlik)	4.900	8.575	20.863	41,10
Şeker Pancarı	536	2.350	130.062	1,81
Tütün, İşlenmemiş	18.800	2.350	4.399	53,42
Arpa (Diğer)	7.655	2.142	25.415	8,43
Ayçiçeği Tohumu (Yağlık)	5.304	1.565	44.479	3,52
İtalyan Çimi (Yemlik)	600	1.260	1.671	75,40
Sorgum (Yeşilot)	400	1.200	1.200	100,00
Patates (Tatlı Patates Hariç)	250	767	11.582	6,62
Soya Fasulyesi	1.825	629	6.100	10,31
Korunga (Yeşilot)	200	420	21.739	1,93
Triticale	800	300	2.347	12,78
Yulaf	1.500	240	1.893	12,68
Fasulye (Kuru)	1.900	225	1.053	21,37
Kanola Veya Kolza Tohumu)	500	213	213	100,00
Kenevir Tohumu	1.035	78	161	48,45
Fiğ (Adi) Tohumu	80	18	2.303	0,78
Aspir Tohumu	30	9	79	11,39
Oğul Otu (Melisa)	17	9	9	100,00
Fiğ (Macar) Tohumu)	30	7	557	1,26

TÜİK, 2020

Bafra'da Tarla bitkileri içerisinde buğday, arpa, çavdar, triticale, yulaf, çeltik, kuru fasulye, fiğ, tütün, ayçiçeği, yonca, dane mısır, silajlık mısır, patates, korunga, soğan, sarımsak, soya yetiştiriciliği yapılmaktadır. Mevcut yetiştirilen bitkiler içerisinde buğday 189.000 da ekiliş alanı ve 62.000 ton üretimi ile çeltikten sonra en fazla üretilen tahıldır. 134.022 da ekilişi ve 112.429 ton üretimi ile çeltik 1. sırada yer almaktadır.

Son yıllarda damla sulama sistemi ile çeltik üretimi yaygınlaştırma çalışmaları devam etmektedir. Bu çalışma ile ilgili ülkemizin değişik il ve ilçelerinden teknik destek talepleri gelmektedir. Toplam 175.000 dekarlık yem bitkisi ekilişlerimizin yaklaşık 100.000 dekarlık kısmını fiğ ve 60.000 dekarlık kısmını silajlık mısır yetiştiriciliği oluşturmaktadır. Kenevir yetiştiriciliği ilçemizde son 2 yılda önemli bir ilerleme kaydetmiştir.

Yukarıda tabloda yazılı olan ürünler, Bafra ilçesinde önde gelen tarla bitkilerini oluşturmaktadır. Mısır, çeltik Samsun ilinin ülke üretiminde söz sahibi olduğu ürünlerdir. Samsun ili Çeltik Üretiminin yaklaşık %60 ı Bafra ilçesinde üretilmektedir. Bu ürünlerin üretim ve geliştirilmesi ilçe tarım stratejisi açısından önemlidir. Türkiye'de fiğ ve yonca yem bitkileri ekilişlerinde başı çekmektedir. Bunları silajlık mısır ve yem bezelyesi ekiliş alanları izlemektedir.

12.2. Yazlık Ve Kışlık Sebze, Örtü Altı Sebze Üretimi

Mevcut tarım arazilerimizin 80.600 da alanında kışlık sebze yetiştiriciliği yapılmaktadır. Yetiştiriciliği yapılan ürünler; beyaz lahana, kırmızılahana, yaprak lahana, Brüksel lahanası, karnabahar, brokoli, pırasa, ıspanak, kereviz, turp, pazı, marul. Kışlık sebzeler içerisinde 24.000 da ekilişi ile kırmızılahana ve 24.000 da ekilişi ile beyaz lahana ilk sırayı paylaşmaktadır. 12.000 da ekilişi ile karnabahar bu ürünleri takip etmektedir. 5.500 dekarlık alanda yapılan pırasa yetiştiriciliği, Türkiye'de Mersin İlinden sonra ikinci sıradadır.

Yazlık sebze ekiliş alanı 74.000 da'dır. Yazlık sebze olarak; çarliston biber, dolmalık ve salçalık biber çeşitleri, domates, taze fasulye, kabak, hıyar, patlıcan, karpuz, kavun, bezelye, nane, taze soğan, maydanoz, tere, bakla, havuç, roka, dereotu, barbunya tarımı yapılmaktadır. Mevcut yazlık sebzeler içinde 30.000 da ekilişi ile salçalık (kapya) biber ilk sırayı almaktadır. Bu ürünleri 12.000 da'lık ekiliş ile karpuz ve 9.000 da ekiliş ile kavun izlemektedir.

Yazlık sebzeler içerisinde en yüksek yetiştiricilik alanına sahip kapya biberi, yurdun dört bir tarafından talep görmektedir. Pul biber, isot, közleme ve salça gibi mamullere hammadde olması yanında taze olarak da tüketilen kapya biberi tüketicilerin beğenisini kazanmış durumdadır.

Tablo 136: Bafra İlçesi Yazlık–Kışlık Sebze Üretimi (2020)

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Bafra'mın Üretim Payı (%)
Lahana	48.300	228.313	252.057	90,58
Biber	34.102	87.306	129.684	67,32
Karpuz	11.600	81.200	95.075	85,41
Domates	5.885	31.590	72.585	43,52
Kavun	9.000	31.500	38.505	81,81
Karnabahar	12.000	26.400	26.498	99,63
Pırasa	5.500	22.000	25.707	85,58
Ispanak	6.500	10.400	11.815	88,02
Turp	2.800	9.794	10.404	94,14
Patlıcan	1.510	6.050	21.436	28,22
Brokoli	5.000	5.500	5.500	100,00
Marul	4.361	4.844	8.927	54,26
Barbunya, Taze	2.500	2.750	6.368	43,18

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Bafra'mın Üretim Payı (%)
Fasulye, Taze	2.000	2.200	22.384	9,83
Hıyar (Sofralık)	342	1.656	18.034	9,18
Kabak (Sakız)	500	1.037	1.182	87,73
Bal Kabağı	500	1.000	4.968	20,13
Kırmızı Pancar	300	930	930	100,00
Soğan	400	504	1.577	31,96
Bezelye, Taze	400	440	1.342	32,79
Kereviz (Kök)	130	273	273	100,00
Maydanoz	185	204	286	71,33
Bamya	300	191	267	71,54
Enginar	100	180	180	100,00
Semizotu	80	127	133	95,49
Sarımsak	60	108	176	61,36
Dereotu	70	77	79	97,47
Roka	70	77	81	95,06
Bakla, Taze	70	70	190	36,84
Mantar (Kültür)	1	65	623	10,43
Havuç	20	62	62	100,00
Pazı	50	55	75	73,33
Tere	50	55	59	93,22
Nane	20	22	33	66,67

TÜİK, 2020

Tablo 137: Bafra İlçesi Örtü Altı Tarım Üretim Alanı (2020)

İlçe Adı	TOPLAM Alan (da)	Alçak Tünel (da)	Cam Sera (da)	Plastik Sera (da)	Yüksek Tünel (da)
Bafra	116,80	0,00	0,00	27,80	89,00
İl Toplamı	**2.883,70**	**290,00**	**0,00**	**180,40**	**2.413,30**

TÜİK, 2020

İlçe örtü altı üretim alanları açısından zengindir. Samsun ili ile kıyaslandığında ilin %4'ü Bafra ilçesindedir.

Tablo 138: Bafra İlçesi Örtü Altı Üretimi (2020)

Örtüaltı Türü	Ürünler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Bafra'nın Üretim Payı (%)
Yüksek Tünel	Marul	77	77	72.585	0,11
Yüksek Tünel	Biber	2	6	122.755	0,00
Yüksek Tünel	Hıyar (sofralık)	42	756	38.505	1,96
Yüksek Tünel	Patlıcan	10	50	273	18,32
Yüksek Tünel	Domates (Sofralık)	35	840	930	90,32

TÜİK, 2020

Üretim deseni içinde en fazla tercih edilen ürünler geçit mevsim ve yaz döneminde üretilen domates, biber, patlıcan ve hıyardır. Marul daha çok kış ve erken ilkbaharda üretilmektedir.

12.3. Örtü Altı Süs Bitkileri Üretimi

Bafra ilçesi süs bitkileri üretimi, kesme çiçekçilik, iç mekân ve dış mekân süs bitkileri üretimi şeklinde yapılmaktadır. Kesme çiçeklerden en fazla üretilenler: Gerbera, Gypsohilla, Kasımpatı, Gül, Lisianthus, Şebboy'dur. Bu üretim modeli ile Birçok çiçek üretiminde Bafra ilçesi Samsun İl üretiminin tamamını oluşturabilmektedir.

Tablo 139: Bafra İlçesi Örtü Altı Süs Bitkileri Üretimi (2020)

Örtüaltı Türü	Ürünler	Ekilen Alan (m^2)	Üretim Miktarı (Adet)	Samsun Üretim (Adet)	Samsun İçinde Bafra'nın Üretim Payı (%)
Plastik Sera	Gerbera, Kesme	3.500	210.000	295.000	71,19
Plastik Sera	Gypsohilla, Kesme	100	5.000	0	0,00
Plastik Sera	Kasımpatı, Kesme	2.000	80.000	0	0,00
Plastik Sera	Gül, Kesme	7.000	175.000	491.750	35,59
Plastik Sera	Lisianthus, Kesme	240	20.400	20.400	100,00
Plastik Sera	Şebboy, Kesme	1.000	40.000	40.000	100,00
Plastik Sera	Diğer Kesme Çiçek Ve Çiçek Koncaları	2.500	750.000	750.000	100,00
Plastik Sera	İç Mekan Süs Bitkileri	1.000	26.000	26.000	100,00
Plastik Sera	Dış Mekan Süs Bitkileri	10.450	41.800	42.280	98,86

TÜİK, 2020

12.4. Meyve Üretimi

Tablo 140: Bafra İlçesi Meyve Üretimi (2020)

Ürün Adı	Toplu Meyveliklerin Alanı (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Bafra'nın Üretim Payı (%)
Elma	310	4.588	17.881	25,66
Armut	113	1.965	7.604	25,84
Fındık	22.120	1.954	114.150	1,71
Kiraz	82	259	2.281	11,35
Dut	0	185	2.263	8,17
Erik	35	177	3.404	5,20
İncir (Yaş)	8	161	1.723	9,34
Ayva	9	160	1.232	12,99
Şeftali	60	143	7.398	1,93
Ceviz	2.350	122	3.037	4,02
Çilek	60	96	249	38,55
Kivi	40	63	5.101	1,24
Nar	5	26	323	8,05
Kekik, İşlenmemiş	80	25	34	73,53
Nektarin	10	25	178	14,04
Kestane	0	23	320	7,19
Trabzon Hurması	2	23	694	3,31
Vişne	5	18	813	2,21
Muşmula	2	16	463	3,46
Sofralık Zeytinler	50	16	35	45,71
Çörek Otu Tohumu	55	4	65	6,15

TUİK, 2020

Toplam 25.319 da meyve bahçesi mevcuttur. 22.120 da dikiliş alanı ile fındık ilk sırada yer almaktadır. Son yıllarda uygulamaya konulan proje ve yayım çalışmaları ile ceviz

yetiştiriciliği yapılan alanlar artmaya başlamıştır. 2.350 dekar alanda ceviz yetiştiriciliği yapılmaktadır. Zeytin alanlarının artırılması için 2020 yılından itibaren çalışmalar başlamıştır.

13. Hayvancılık Canlı Hayvanlar Hayvansal Ürünler Üretimi

13.1. Büyükbaş Hayvan Varlığı

Toplam büyükbaş hayvan sayısı 64.939 adettir. Büyükbaş hayvanlardan; 55.079 adedi sığır, 9.860 adedi manda hayvanıdır. Bu haliyle Bafra ilçesi Samsun ilinde ilk sırada yer almaktadır. Ülke genelinde sayı bakımından en çok mevcuda sahip olan manda yetiştiriciliğinde günde yaklaşık 5 ton süt üretimi mevcuttur. Ovada toplam manda sayısı 11.000 baş kadardır. Manda sütünden yapılan manda yoğurdu, manda kaymağı ve kaymakla yapılan Bafra kaymaklı lokumu aranılan lezzetlerin en başında gelmektedir.

Tablo 141: Bafra İlçesi Hayvan Varlığı (2020)

Hayvan Cinsi	Hayvan Sayısı	Samsun Hayvan Sayısı	Samsun İçinde Bafra'nın Payı (%)
Sığır	55.079	375.990	14,65
Manda	9.860	21.637	45,57
Büyükbaş Hayvan Sayısı Toplamı	**64.939**	**397.627**	**16,33**
Koyun	47.102	232.590	20,25
Keçi	11.010	27.197	40,48
Küçükbaş Hayvan Sayısı Toplamı	**58.112**	**259.787**	**22,37**
Kanatlı Sayısı Toplamı	**153.341**	**2.917.356**	**5,26**
Kovan Sayısı	9.400	78.857	11,92
Bal Üretimi (ton)	87,0	952	9,14

TÜİK, 2020

13.2. Küçükbaş Hayvan Varlığı

Bafra ilçesinin Küçükbaş hayvanı olarak; 47.102 adet koyun, 11.010 adet kıl keçisi mevcuttur. Bafra ilçesinde küçükbaş anlamında yapılabilecek en önemli katma değer, kültür ırklarıyla yapılacak olan melezlemelerdir. Geleneksel yöntemlerle yapılan koyunculuğun verimli hale getirilmesi sonucunda hayvansal üretimde ekonomik anlamda artış sağlanacak ve genç nüfusun dışarıya göç etmesi engellenecektir.

Bafra verimli topraklarının yanı sıra, hayvancılık açısından da önemli bir potansiyele sahiptir. Bölgede en çok görülen ırk Karayaka ve melezleridir. Ancak Bafra'nın adını taşıyan Bafra koyununun sayısı yok denecek kadar azdır. Prof. Dr. Halil Akçapınar'ın Karaköy tarım işletmesinde başlatmış olduğu %75 Karayaka, %25 Sakız koyun ırkı kanına sahip Bafra koyununun, ırk tescili yapılmış; ırk son olarak Amasya Gökhöyük Tarım İşletmesinde korumaya alınmıştır. Bölgedeki yayılımının ve tanıtımının yeteri kadar yapılamaması, değerinin anlaşılamaması vb sebeplerden dolayı Bafra ırkı bölgede yaygınlaştırılamamış, saflığını koruyamamıştır.

Bafra Koyunu, kuzu ve et verimi yönünden verimliliği yüksek, kombine verimli bir ırktır. Bugün Türkiye'nin birçok ilinde üretimi mevcuttur. Her geçen gün ise Bafra koyununa olan talep artmaktadır. Hali hazırda, Koyun Keçi Yetiştiriciliği Birliği tarafından kurulan damızlık işletmemizde Bafra koyunu üretimine başlanmış; ancak henüz yeterli sayıya ulaşılamamıştır.

Bafra koyununa, başka bölgelerden önce Bafra'nın sahip çıkması gerekmektedir. Bu bağlamda Bafra koyununun yetiştirilmesi ve geliştirilmesi konusunda desteğe ihtiyaç vardır.

Bafra'nın dağlık arazilerinde de keçi yetiştiriciliği hali hazırda devam etmektedir. Buradan elde edilen keçi sütünün ve etinin pazarlanması noktasında organize olmayı gerektirmektedir.

14. Su Ürünleri Üretimi

Bafra İlçesi, Bafra Deltasındaki Balık Göllerinden, Baraj Göllerine, Kızılırmak dan Karadeniz'e kadar amatör ve ticari balıkçılık olarak geniş bir alana sahiptir. İlçe sularında Deniz avcılığından, Salyangoz başta olmak üzere Karadeniz in bütün balıkları, iç sularımızdan ise Balıkların yanında Kara Salyangozu, Kan Sülüğü avcılığı ve Saz (Kamış) Goga üretimi yapılmaktadır. Bu nedenle bölgemiz Su Ürünleri avcılığı açısından da önemli bir bölgedir. Yetiştiricilik faaliyetlerinin en önemli ayağını Derbent Baraj gölünde halen faaliyette bulunan 6.100 ton/yıl kapasiteli 14 adet işletme oluşturmaktadır. Buralarda Kafeste Alabalık yetiştiriciliği yapılmaktadır. Ayrıca ilçede iki adet Aynalı Sazan Yetiştiriciliği yapan tesis bulunmaktadır.

15. Bafra ilçesi tarım potansiyelinin değerlendirilmesi

1.Bafra İlçesi, verimli topraklara sahiptir

2.Sahip olduğu coğrafi konum itibari ile 3 farklı bölgeye ayrılması. (ova düzlüğü, orta kuşak ve yukarı kuşak)

3.Sulanabilir arazileri fazladır

4.Flora ve Fauna zengindir

5.Organize sanayi bölgesinin bulunması

6.Denize kıyısı olması ve çok sayıda göller bulunması

7.Organik tarım yapılabilecek kirlenmemiş bakir arazilere sahip olması

8.Sayı bakımından yüksek manda popülasyonuna sahip olması

9.Yeterli sayıda kooperatif ve üretici birliklerinin bulunması

10. Yem bitkileri ekiliş alanlarının yeterli olması

11. Bitkisel üretim çeşitliliğinin bol olması

12.Kışlık sebze üretiminde Türkiye genelinde büyük paya sahip olması

13.İlçenin Samsun Limanına yakın olması

14. Salça fabrikası bulunması

15. Karadeniz Bölgesi şartlarında yeterli süt üretimi potansiyeline sahip olması

16.Ürünlerin Tanıtımı için Resmi Kurum Kuruluş ve Sivil Toplum örgütlerinin özverili çalışmaları, ilçenin güçlü yönleridir.

16. Tarımsal Üretimin Ve Verimliliğin Artırılmasında İçin Sıralanan Öneriler

1. Çiftçilerin eğitim durumları göz önünde bulundurularak Pilot köylerde önder çiftçi yetiştirme kurslar düzenlenmeli ve üretim ile ilgili demonstrasyonlar yapılarak sonuçları çiftçilere gösterilmelidir.

2. Çiftçilerin bilgi ve görgülerini artırmak amacı ile entansif tarımın uygulandığı bölgelere, tarımsal sanayinin yoğun olduğu alanlara ve Tarım Fuarlarının düzenlendiği yerlere sık sık teknik geziler düzenlenmelidir.

3. Görsel ve yazılı basın yolu ile çiftçiler bilgilendirilmeli ve Tarımsal Danışmanlık Merkezleri kurulmalıdır.

4. Mevcut parçalı arazilerin birleştirilmesi için yapılan çalışmalar hızlandırılmalı, hazine arazileri ile ilgili problemler ivedi şekilde çözüme kavuşturulmalıdır.

5. Drenaj problemlerinin çözümüne yönelik acil ve çevreci tedbirler alınmalıdır.

6. Çeltik yetiştiriciliği üretiminde kullanılan kimyasal madde ihtiva eden atık suların göllere ulaşmasını önleyici kuşaklama kanalları yapımı tamamlanmalıdır.

7. Sulama suyu sıkıntısı çeken köylerde özellikle organik tarımın yapılabileceği alanlarda sulama göletleri acilen oluşturulmalıdır.

8. Hem çiftçin üretimini değerlendirmek hem de istihdam meydana getirmek sureti ile ilçe ekonomisine katkıda bulunabilmek için Paketleme, ambalajlama, depolama, ön soğutma,

meyve ve sebzeyi işleme, et ve et ürünlerini süt ve süt ürünlerini işleme tesislerinin kooperatifler, birlikler ve müteşebbisler aracılığı ile kurulmasını sağlamak için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

9. Çiftçilerin ürünlerini kooperatifler ve birlikler aracılığı ile pazarlamaları için eğitim çalışmaları yapmak sureti ile ihracata yönlendirmek.

10. Araştırma ve geliştirme biriminin kurularak tarımdaki yeni gelişmelerin takip edilmesi, yeniliklerin denenmesi ve çiftçi ile paylaşılması ve projelerin hazırlanması gerekmektedir.

11. İlçede İhracat Ofisi kurulması özellikle bitkisel üretimde fiyat dalgalanmalarının önüne geçilmesini sağlayacaktır.

12. Pilot Köylerde her aile işletmesinin imkânları, bilgi birikimleri tespit edilip mevcut imkânlar ve çiftçilerin sahip olduğu tecrübeler doğrultusunda üretim yapmalarının teşvik edilmesi (Kullandığı arazi miktarı az işgücü ve sulama imkânları yeterli olan işletmelerin seracılık, çilek yetiştiriciliği gibi birim alandan fazla gelir elde edilen üretimlere yönlendirilmesi, tarla bitkileri, hayvancılık, bahçe bitkileri gibi tarımsal üretim çeşitlerinden sadece birisi ile üretim yapmasının sağlanması)

13. Büyükbaş hayvan yetiştiriciliğinde et ve süt veriminin artırılabilmesi için öncelikle kültür ırkları ile yetiştiriciliğe geçilmesi, ailelerin en az 10 baş hayvanla yetiştiricilik yapması, mevcut hayvan barınaklarının iyileştirilmesi ya da modern ahırların yapılması

14. Yem bitkileri ekilen alanların ve çeşitliliğin arttırılması ve mevcut meraların bir an önce iyileştirilmesi gerekmektedir.

15. Küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde (özellikle koyun) özellikle rakımı yüksek köylerde bulunan meraların ve ekilmeyen alanların ıslah edilmesi ve elde edilen sütün özellikle peynire işlenmesi gerekmektedir.

16. Arıcılık için uygun alanların tespit edilerek kovan başı ortalaması 10 kg olan bal miktarının zamanla 20-25 kilogramlara çıkarıcı çalışmaların yapılması gerekmektedir.

17. Mevcut Bitkisel ve Hayvansal üretimin kalitesini artırmaya yönelik çalışmaların yanı sıra ilçenin iklim, toprak ve coğrafik şartlarında üretimi yapılabilecek alternatif ürünlere yönelmek gerekmektedir. Bitkisel üretim için salep, kuşyemi, susam, yer fıstığı, zeytin, ceviz vb hayvansal üretim içinse kaz ve saanen keçisi yetiştiriciliğinin teşvik edilmesi gibi.

18. Bafra'nın yüksek rakımlı köylerinde doğal-tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriciliğinin yapılmasının ve bu ürünlerin ihracata yönelik olarak pazarlanmasının sağlanması için çalışmaların başlaması gerekmektedir.

19. Üretici birlikleri ve tarımsal kalkınma kooperatifleri başta olmak üzere diğer müteşebbislerin hibe projelerinden yararlanabilmeleri için onlara yardımcı olmak gerekmektedir.

CANİK

1. İlçenin Konumu

Canik, Devgeriş Deresi ile Mert Irmağı arasında Karadeniz'den iç kesimlere doğru uzanmış bir yerleşim yeridir. Cumhuriyet tarihinde 2008 yılına kadar belde olan Canik, 2008 yılında Samsun merkezden ayrılmış ve ilçe statüsü kazanmıştır. İlçenin kuzeyinde Karadeniz, güneyinde Canik Dağları'nın Karadeniz'e doğru uzantısı olan tepeler ile Asarcık İlçesi, batısında Mert Irmağı ve İlkadım İlçesi, doğusunda ise Tekkeköy İlçesi bulunmaktadır.

2. İklim

İlçe genellikle ılıman bir iklime sahiptir. Ancak sahil şeridi ve iç kesimlerde iklim iki ayrı özellik gösterir. Sahil şeridinde yazlar sıcak, kışlar ılık ve yağışlı, iç kesimlerde kışlar soğuk, yağmur ve kar yağışlı, yazlar ise serin geçer. Aynı zamanda ilçede gün içerisinde hava koşullarında birkaç kez değişiklik olduğu görülebilir. Bazı yıllar kış ortasında yaz ayı sıcaklıklarını bulan günler yaşanır. Sahil şeridinde kar ile kaplı günlerin sayısı birkaç günü geçmezken, İç kesimlerde kar yağışlarına bağlı ulaşım aksaklıkları yaşanabilmektedir. Yıllık ortalama yağış 676,5 mm^3 tür. Kuzey rüzgârlarına devamlı olarak açıktır. En şiddetli rüzgâr güneybatı yönünde ve aralık ayında esen kıble rüzgârıdır. Ortalama sıcaklık 14,2ºC'dir. Burada da bağıl nem oranları, ortak bir özellik olarak yaz aylarında daha yüksek değerlere erişmekte, sıcak yaz günlerinde havanın bunaltıcı-sıcak olmasını doğurmaktadır.

3. İlçenin Biyofiziksel Özellikleri

İlçe yerleşim alanları, Mert Irmağının zamanla taşıyıp oluşturduğu alüvyonlu toprakların üzerinde oluşan düz bir alan ile Canik Dağları'nın adeta balkonu gibi şehir merkezi ile Karadeniz'i gözetleyen eğilimli eteklerden oluşmuştur. Canik Dağlarının yüksekliği 1.500 metre civarındadır ve büyük bir bölümü Ordu ili sınırlarındadır. Karadeniz'e kıyı sınırı yaklaşık 6 km olan İlçe genellikle engebeli bir araziye sahiptir. İlçenin yüzölçümü yaklaşık 264 km^2'dir. Bu değer, Samsun ilinin toplam 9.725 km^2 olan yüzölçümünün %2,71'ini oluşturmaktadır.

4. Doğal Bitki Örtüsü

İlçenin genel bitki örtüsünü orman, çayır-mera ve tarım arazileri teşkil etmektedir. Ormanlık alanlar yoğunlukla meşe, kestane, kayın, defne ve çam ağaçlarıyla kaplıdır. Tarım alanlarında ilk sırada fındık üretimi sonrasında tarla ve bahçe ziraatı yapılmaktadır. Değerlendirilmesi gerekirken bu alanların işlemeli tarıma açılması yanlış uygulamaların bulunduğuna dair ilk dikkat çekici ipuçlarını vermektedir.

5. Sosyo-Ekonomik Yapı

İlçeye bağlı 1 belediye, 53 mahalle bulunmaktadır. İlçe merkezini oluşturan mahallelerde toplu yerleşim hâkimdir. Kırsalda, arazi yapısının engebeli olması nedeniyle dağınık yerleşim oluşmuştur. Kırsal, doğal yapısı yaşam şartlarını zorlaştırdığından şehir merkezlerine ve genellikle de İl dışına göç vermektedir. 2020 yılı TÜİK verilerine göre ilçenin toplam nüfusu 101.253'dur. Canik, Samsun'un merkez dört ilçesinden biridir. Kentsel dönüşümün devam etmesi, açılan büyük ölçekli alışveriş merkezlerinin olumlu etkisi, küçük ölçekli sanayi sitelerinin varlığı ve ilçe merkezinin göç alması ile son yıllarda Canik bir cazibe merkezi haline gelmektedir.

6. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik

İllerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması 2017 yılında yapılmıştır. İlçe SEGE-2017 çalışmasına göre Canik ilçesi üçüncü kademede gelişmiş ilçeler grubundadır. İlçe SEGE-2017 çalışmasında üçüncü kademe toplam 229 ilçeden oluşmaktadır. Üçüncü kademe

gelişmiş ilçelerde net göç hızının negatif olmaya başladığı görülmektedir. Canik ilçesi, Samsun ilçeleri gelişmişlik sıralamasında 5. sırada, Türkiye'de 970 ilçe arasında gelişmişlik sıralaması 284'dür.

7. Canik İlçe Arazisinin Niteliklerine Göre Dağılımı

Canik ilçesi yüzölçümü 26.472 hektar olup, mevcut arazinin 12.273 hektarı orman ve fundalık, 1.501 hektarı kültür dışı, 1.194 hektarı çayır-mera ve 7.458 hektarı tarım arazisi, 176 hektarı da yerleşim alanıdır. İlçe yüzölçümünün %46,36'sı orman, %28'i ise tarım arazilerinden oluşmaktadır. Tarım arazilerinin kayıt edilme oranı ilçede %48 seviyelerindedir.

8. Canik İlçesi Tarım Alanı

İlçenin tarımsal üretiminde en çok ekiliş alanına sahip ilk üç ürünü fındık, buğday ve yem bitkileridir. İlk üç sırayı paylaşan ürünler, toplam tarım alanının %80'ini oluşturmaktadır. Canik ilçesi üretim deseni içinde en büyük payı 36.870 dekar ile tahıl grubu almaktadır. Ardından çoğunluğu fındık bahçesi olan meyveler, içecek ve baharat bitkileri grubu almıştır.

Tablo 142: Canik İlçesi Tarım Alanı (2020)

Toplam Alan (da)	Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkiler Alanı (da)	Nadas Alanı (da)	Sebze Alanı (da)	Süs Bitkileri Alanı (da)	Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı (da)
74.584	33.656	3.375	683	0	36.870
3.751.070	1.196.170	164.730	147.300	630	2.242.240

Tablo 143: Canik İlçesi Uzun Yıllar Tarım Alanı Değişimi (2004-2020)

Yıllar	Canik Tarım Alanı (da)	Samsun Tarım Alanı (da)	Canik (%)
2004	99.003	4.080.507	2,43
2005	106.544	3.916.862	2,72
2006	71.262	3.792.665	1,88
2007	65.738	3.696.121	1,78
2008	67.152	3.798.933	1,77
2009	70.058	3.682.099	1,90
2010	68.465	3.761.578	1,82
2011	87.829	3.753.131	2,34
2012	88.646	3.768.449	2,35
2013	88.110	3.752.449	2,35
2014	82.413	3.750.418	2,20
2015	76.451	3.743.729	2,04
2016	74.584	3.751.074	1,99
2017	99.003	4.080.507	2,43
2018	106.544	3.916.862	2,72
2019	71.262	3.792.665	1,88
2020	65.738	3.696.121	1,78

TÜİK, 2020

Canik ilçesi 2008 yılında kurulduğunda tarımsal arazi varlığı 90.003 dekar olarak belirlenmiştir. Son 12 yılda tarım arazileri yaklaşık 24 bin dekar azalmıştır. Bu azalışta şehirleşme ile birlikte sanayileşmenin etkisiyle ekilen ve dikilen arazilerde daralma yaşanması doğal olarak bu sürece getirmiştir.

9. Bitkisel Üretim

9.1. Tarla Bitkileri Üretimi

Canik İlçesinde tarla bitkilerinden buğday ve mısır üretimi başı çekmektedir. Ayrıca yem bitkileri üretimi de önemli bir yer kaplamaktadır. Yem bitkilerinden yulaf ve korunga üretimi ilde üretilen yem bitkileri üretiminin lokomotifi konumundadır. Kaliteli kaba yem üretiminin arttırılması halinde, hayvancılık ile uğraşan işletmelerin ekonomik kapasitelerinin ve verimlerinin arttırılması mümkün görünmektedir. Canik'te hayvancılığın temel girdilerinden biri olan yem bitkileri ve silaj yapımının yaygınlaştırılması için ürün çeşitliliği sağlanmalı, yüksek verimli çeşitler çiftçilere tanıtılmalıdır. Bölgede çayır üçgülü ve hayvan pancarı gibi alternatif yem bitkileri tarla ziraatı yapılan alanlara dâhil edilmelidir.

Tablo 144: Canik İlçesi Tarla Bitkileri Üretimi (2020)

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Canik'in Üretim Payı (%)
Korunga (Yeşilot)	2.900	4.350	21.739	20,01
Fiğ (Adi) (Yeşil Ot)	3.000	3.600	409.208	0,88
Buğday (Durum Buğdayı Hariç)	14.580	2.851	294.198	0,97
Yulaf (Yeşilot)	2.000	2.400	96.257	2,49
Mısır	7.056	1.241	37.034	3,35
Yulaf	4.300	774	1.893	40,89
Yonca (Yeşilot)	280	420	92.364	0,45
Arpa (Diğer)	2.238	348	25.415	1,37
Patates (Tatlı Patates Hariç)	170	201	11.582	1,74
Fasulye (Kuru)	250	20	1.053	1,90
Çavdar	36	7	332	2,11
Triticale	36	7	2.347	0,30
Nohut (Kuru)	24	2	513	0,39

TÜİK, 2020

9.2. Yazlık ve Kışlık Sebze, Örtü Altı Sebze Üretimi

Canik İlçesinde taze fasulye ve karalahana sebze ekilişlerinde başı çekmektedir. Bunun yanı sıra hıyar, marul, ıspanak, domates ve pırasa ekilişi yapılan diğer sebze gruplarıdır. Canik ilçesinde de Ayvacık ilçesinde olduğu gibi kültür mantarı üretiminin arttığı gözlenmiştir. 623 ton kültür mantarı üretimi ile il üretiminde yaklaşık %29 pay almıştır. Canik ilçesinde örtü altı üretiminde ekilişi yapılan yazlık ürünler domates, biber, patlıcan ve hıyardır. Ispanak ve marul sonbahar ve kış üretimine yöneliktir.

Tablo 145: Canik İlçesi Yazlık–Kışlık Sebze Üretimi (2020)

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Canik'in Üretim Payı (%)
Lahana	3	180	623	28,89
Domates	250	150	22.384	0,67
Biber	58	76	129.684	0,06
Pırasa	75	75	252.057	0,03
Karpuz	43	63	18.034	0,35
Turp	35	55	72.585	0,08
Soğan	34	37	8.927	0,41
Fasulye, Taze	24	30	21.436	0,14
Kavun	30	29	25.707	0,11
Marul	25	27	1.577	1,71
Hıyar (Sofralık)	45	19	6.368	0,30

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Canik'in Üretim Payı (%)
Barbunya, Taze	32	16	11.815	0,14
Ispanak	10	11	4.968	0,22
Patlıcan	12	5	1.342	0,37
Bezelye, Taze	11	5	286	1,75
Karnabahar	4	1	33	3,03
Maydanoz	3	1	59	1,69

TÜİK, 2020

Tablo 146: Canik İlçesi Örtü Altı Sebze Üretimi (2020)

Örtüaltı Türü	Ürünler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Canik'in Üretim Payı (%)
Yüksek Tünel	Marul	4	10	72.585	0,01
Yüksek Tünel	Ispanak	2	2	180	1,11
Yüksek Tünel	Maydanoz	1	1	22.384	0,00
Yüksek Tünel	Biber	2	5	122.755	0,00
Yüksek Tünel	Hıyar (sofralık)	3	9	38.505	0,02
Yüksek Tünel	Patlıcan	2	6	273	2,20
Yüksek Tünel	Domates (Sofralık)	3	15	930	1,61
Yüksek Tünel	Soğan (Taze)	3	5	111.181	0,00

TÜİK, 2020

Tablo 147: Canik İlçesi Örtü Altı Tarım Üretim Alanı (2020)

İlçe Adı	TOPLAM Alan (da)	Alçak Tünel (da)	Cam Sera (da)	Plastik Sera (da)	Yüksek Tünel (da)
Canik	10,00	0,00	0,00	0,00	10,00
İL TOPLAMI	**2.883,70**	**290,00**	**0,00**	**180,40**	**2.413,30**

TÜİK, 2020

9.3. Meyve Üretimi

İlçede fındık ve ceviz dikiliş alanları meyve yetiştiriciliğinde ilk sıralarda yer almaktadır. Şehirlere göç nedeniyle köylerde işgücü yetersizliği yaşayan işletmelerin meyvecilik faaliyetlerinin tercih edildiğini görülmektedir. İlçede şeftali, kiraz, ceviz ve çilek üretimi yaygın olmasa da ekonomik açıdan önemli tarım ürünleridir.

Tablo 148: Canik İlçesi Meyve Üretimi (2020)

Ürün Adı	Toplu Meyveliklerin Alanı (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Canik'in Üretim Payı (%)
Fındık	31.910	1.910	114.150	1,67
Şeftali	320	109	7.398	1,47
Elma	112	70	17.881	0,39
Kiraz	150	60	2.281	2,63
Armut	40	41	7.604	0,54
Ceviz	1.030	32	3.037	1,05
Çilek	11	18	249	7,23
Ayva	15	14	1.232	1,14
İncir (Yaş)	12	14	1.723	0,81
Vişne	25	8	813	0,98
Erik	15	7	3.404	0,21

Ürün Adı	Toplu Meyveliklerin Alanı (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Canik'in Üretim Payı (%)
Nar	1	6	323	1,86
Dut	1	3	2.263	0,13
Kestane	1	3	320	0,94
Nektarin	7	3	178	1,69
Kivi	5	2	5.101	0,04
Trabzon Hurması	1	2	694	0,29

TUİK, 2020

10. Hayvancılık Canlı Hayvanlar Hayvansal Ürünler Üretimi

10.1. Büyükbaş Hayvan Varlığı

Toplam büyükbaş hayvan sayısı 11.902 adettir. Büyükbaş hayvanlardan; 11.835 adedi sığır, 67 adedi manda hayvanıdır. Bu haliyle Canik ilçesi Samsun ilinde 12. sırada yer almaktadır.

Tablo 149: Canik İlçesi Hayvan Varlığı (2020)

Hayvan Cinsi	Hayvan Sayısı	Samsun Hayvan Sayısı	Samsun İçinde Canik'in Payı (%)
Sığır	11.835	375.990	3,15
Manda	67	21.637	0,31
Büyükbaş Hayvan Sayısı Toplamı	**11.902**	**397.627**	**2,99**
Koyun	8.145	232.590	3,50
Keçi	290	27.197	1,07
Küçükbaş Hayvan Sayısı Toplamı	**8.435**	**259.787**	**3,25**
Kanatlı Sayısı Toplamı	**67.624**	**2.917.356**	**2,32**
Kovan Sayısı	1.250	78.857	1,59
Bal Üretimi (ton)	10,5	952	1,10

TÜİK, 2020

10.2. Küçükbaş hayvan varlığı

İlçenin toplam küçükbaş hayvan sayısı 8.435 adettir. İl sıralaması 11'dir. Genel olarak işletmeler küçük çapta hayvan sayısına sahiptir. Bunda mera alanlarının kısıtlı olması, arazilerin imar değerlerinin yüksek olmasının payı büyüktür. Her geçen gün de mevcut meralar giderek azalmaktadır. Bu nedenle entansif yetiştiricilik bu bölgede ön plana çıkarılabilir. Bu bağlamda verimli kültür ırklarıyla melezleme yapılırsa küçükbaş için yararlı olacağı düşünülmektedir.

Canik ilçesinde kırsal dağlık arazilerde keçi üretimi yapılabilir. Keçi sütü üretimi teşvik edilirken aynı zamanda da pazar oluşturulabilir. Canik ilçesi keçi sütünün pazarlanması açısından avantaj olabilir. Doğal ve organik ürünlerin tüketiciyle buluşturulduğu seyir alanları; belediye, kaymakamlık ve üretici örgütleri işbirliğiyle hayata geçirilebilir.

11. Canik ilçesi tarım potansiyelinin değerlendirilmesi

1. Tüm sektör paydaşlarının katılımı ile ürün planlaması yapılıp, havza bazlı üretim değerlendirmesinin yapılması, ürünlerin tarımsal sanayileşme yönündeki işlemlerinin değerlendirilmesi gerekmektedir

2. Mera ıslahı ve otlak alanlarının arttırılması

3. Su Ürünleri Kooperatiflerinin geliştirilmesi

4. Mevcut üretim deseninin geliştirilmesi, verim ve kalitenin arttırılması, küçük işletmelere yönelik projelerin ve desteklerin arttırılması, ürünlerin pazarlanabilmesi için soğuk hava deposu ve ilçeye özgü semt pazarının oluşturulması

5. Tütün alanlarının arttırılmasına veya alternatif ürüne yönelik çalışmalar yapılması

6. Küçük aile işletmelerinin desteklenmesi, mera ıslah çalışmalarının yapılması

7. İlçenin sulama sorununun giderilmesine yönelik çalışma yapılması

8. Özellikle manda yetiştiriciliğine kaliteli ırkların arttırılması, ürünler için soğutucu tank dağıtılması, peynir üretimine yönelik eğitimlerin yapılması

9. Fındıkta budama ve gübreleme ile ilgili eğitim eksikliğinin giderilmesi

10. İlçede nem oranı yüksek olduğu için çilek yetiştiriciliğinde örtü altı üretimin teşvik edilmesi

11. İlçede kestane üretim alanlarının arttırılması, arıcılığın özellikle Adatepe, Kestanepınar Mahallerinde arttırılması

12. Bilinçli ve sürdürülebilir projeler üretilmesi yönünde çalışmalar yapılması, Canik'te örtü altı, sebze, süs bitkisi, mantar, soğuk hava deposu ve besi işletmelerine yönelik %70 oranında, et ve et ürünlerinde paketleme tesisleri için %50 oranında yapılan desteklerden yararlanılması için projeler yapılması

13. Küçük aile işletmelerine yönelik pozitif ayrımcılık yapılması

14. Canik'te et ürünlerinin arttırılması amacıyla kültür ırklarının melezleme ile arttırılması, mera alanlarında çalışma yapılması, keçi yetiştiriciliği artırılarak süt üretiminin teşvik edilmesi

15. Çilek, patates, yem bitkileri, tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriciliği (salep ve lavanta) ve arıcılık faaliyetlerinin arttırılması amacıyla projelerle desteklenmesi

16. Kestane üretimi ve diğer orman ürünlerinin yetiştiriciliğinin desteklenmesi

17. Modern meyve bahçesi tesislerinin arttırılması ve örtü altı yetiştiriciliğin ve sera kurulumunun desteklenmesi

18. Hayvancılığın geliştirilebilmesi için suni tohumlama, ahır yapımı ve ahır iyileştirme projelerinin desteklenmesi

19. Mera ıslah çalışmalarının desteklenmesi ve tarım yapılamayan alanlarda yetiştirilebilecek ürünlerin desteklenmesi

20. Desteklemede kayıtlılık oranının ve küçük işletmelere destekleme miktarının arttırılması

21. Bitkisel ve Hayvansal üretimin arttırılmasından sonra bu ürünlerin değerlendirilmesi için işleme, paketleme tesisi ve soğuk hava deposunun yapılması

ÇARŞAMBA

1. İlçenin Konumu

Çarşamba Ovası Yeşilırmak nehrinin getirdiği zengin alüvyonlu topraklarla oluşmuştur. Çarşamba kuzeyde Karadeniz, doğuda Terme ve Salıpazarı ilçeleri, güneyde Ayvacık, batıda Tekkeköy ilçesi ile komşudur. İlçenin Köroğlu, Konukluk, Aşağı Musalla mahallesi Ayvacık ilçesinin toprak alanlarına girinti oluşturmaktadır. Yine Ayvacık ilçesinin batı istikametinde bulunan Kestanepınar Mahallesi de güneye doğru ilçe sınırının girintisi halindedir. Bu mahallelerin temel karakteristiği denizden yükseltinin ilçe içerisinde en fazla olduğu mekânları kapsamaktadır. Bu haliyle anılan mahalleler yeryüzü şekillerinin dağlık olması yanında ilçede yetişen ürün deseninin bariz değiştiğini de göstermektedir.

2. İklim

Sıcaklık: Karadeniz makroklima sahası içerisinde Orta Karadeniz iklim bölgesine giren Çarşamba Ovasında nemli-ılıman bir iklim hüküm sürmektedir. Çarşamba ve yöresinde özellikle Tekkeköy-Gelemen havzasından Çarşamba ilçesini ve Terme ilçesini içine alan güneydeki dağ uzantıların bulunduğu sınırlara kadar uzanan düzlük alanların kapladığı yörede nemli ılıman bir iklim hüküm sürmektedir. Yıllık ortalama sıcaklığın 14-15°C olduğu bu yörede (Samsun'da 14°C, Çarşamba'da 14,5^{o}C) yaz günleri yine en fazla Temmuz ayında (Samsun'da 24,2 gün) görülmektedir. Kış aylarının ortalama sıcaklıkları 0°C'nin üzerindedir. Aylık ortalama 10°C'nin altında kalan süre Aralık-Mart arası 4 ayı bulmaktadır.

Yağış: Çarşamba ilçesi Samsun'un 1. Agroekolojik alt bölgesindedir. İlçede kuzeyde Karadeniz'in etkisiyle kıyı kuşağı nemli-ılıman bir iklim tipi hâkimdir. Yıllık toplam yağış miktarı 985,9 mm. olup yağışların büyük kısmı kış ve ilkbahar aylarında düşmektedir. Bol yağışlar ve nispeten yüksek sıcaklık değerleri yıl içinde az çok düzenlilik göstermektedir. Aylık ortalamalara göre yazlar sıcak kışlar ılık geçmekte etkili yaz sıcakları temmuz ve ağustos aylarında kendisini hissettirmektedir.

Vejetasyon devresi Nisan-Kasım arasında 8 ayı bulmaktadır. Ancak bu devrede azalan yağışlar, artan sıcaklık ve buharlaşmalar sonucu Haziran–Ağustos arası kısa süreli yaz kuraklığı özellikle son yıllarda etkili olmaya başlamıştır. Çarşamba'da yaz yağışları kıyı kuşağında iç kesimlere göre fazla olup, nispi hava neminin de bu mevsimde fazla oluşu bir bakıma kuraklığın şiddetini azaltmaktadır.

Kısaca iklim özellikleri bakımında kıyı kuşağı olarak tarif edebileceğimiz ilçede Çınarlık ve Dikbıyık mahallesinde kısa süreli sağanak yağışlar ilçenin genelinden farklı karakterler çizebilmektedir. Bu üç mikro alan kendi içinde bariz yağış değişimleri olmakla beraber bir genelleme yapacak olursak bu bölgenin etkili ve sürekli soğuklarıyla gerçek kış mevsimini yaşamadığı, fakat seyrek don olaylarının daha düşük sıcaklık değerleriyle görüldüğü yörelerinde, yaz sıcakları da artmakta yıllık sıcaklık amplitüdü fazlalaşmaktadır. Artan buharlaşma ve azalan yağışlar sonucunda süre ve şiddeti az olmakla birlikte yaz kuraklığı periyodik (düzenli) olarak görülmektedir.

Burada da bağıl nem oranları, ortak bir özellik olarak yaz aylarında daha yüksek değerlere erişmekte, sıcak yaz günlerinde havanın bunaltıcı-sıcak olmasını doğurmaktadır.

Kıyı kuşağının bu yöresinde batıdan doğuya gidildikçe artan yıllık toplam yağış miktarı (Samsun'da 650,3 mm, Çarşamba'da 985,9 mm) özellikle sonbahar ve kış aylarında artış göstermekte, düşük yağış toplamlarına ise Samsun'da Mayıs-Eylül, Çarşamba'da ise Haziran-temmuz ayları arasında ulaşılmaktadır. Çarşamba ve yöresinde yağışların mevsimlik dağılışına bakıldığında; Çarşamba'da daha net olmak üzere, özellikle kış ve sonbahar mevsimlerinde %30'lara varan maksimum değerler ölçülmektedir. Yıllık toplamda 150 güne yaklaşan yağışlı gün sayısına sahip olan Samsun- Çarşamba yöresinde, en fazla yağışlı günler Kasım-Aralık ayları, en az yağışlı günler ise Temmuz-Ağustos ayları arasında gerçekleşmektedir.

3. İlçenin Biyofiziksel Özellikleri

Yüzey Biçimleri: İlçenin kıyı şeridi, özellikle Samsun- Ordu karayolunun kuzeyinde kalan alanlar düz ve düze yakın arazi şekillerini oluştururken güneye inildikçe özellikle Yeşilırmak'ın solunda kalan Cayvar mahallesi, Ağcagüney ve Ayvacık ilçesine doğru uzanan arazilerde engebeli yeryüzü şekilleri artmaktadır. Kumköy'den başlayıp Kurt Ahmetli, Yenice köylerinde yoğun olmakta olan Yeşilırmak'ın sağ ve sol yanında bulunan köylerde kum-çakıl kazıları sonucu çukurlaşmış, insan eliyle bozulmuş yeryüzü şekilleri görülmektedir.

Çarşamba Ovasının iklim şartları pek çok ürünün yetiştirilmesine uygun olmakla birlikte, taban suyunun yüksekliği, yüzey drenaj ihtiyacı, kaliteli sulama suyu eksikliği, tesviye bozukluğu, toplulaştırma ihtiyacı, ürün desenini ve verimi olumsuz etkilemektedir.

Doğal Bitki Örtüsü: Samsun ili kıyı kuşağında, doğuya doğru Samsun-Çarşamba yöresine geçildiğinde; Samsun şehir merkezinin bulunduğu kıyı kesiminin hemen ardındaki sahalarda, orman ve fundalık sahalar çok küçük adacıklar şeklinde bir dağılışa sahiptir. Özellikle meşe, gürgen ve bazen de yükseklerde çam ağaçlarının bulunduğu bu alanlardan doğuya doğru gidildikçe, Çarşamba İlçesinin güneydoğusunda Kınalı ve Kestanelik mevkiinde, Orta Karadeniz Bölgesinin en verimli kayın ormanları görülür. Çarşamba Ovasında özellikle Terme İlçesine doğru Yeşilırmak'ın sağ sahil kısmında yoğun orman ve mera fark edilmektedir. Belirtilen arazileri olduğu gibi değerlendirilmesi gerekirken bu alanların işlemeli tarıma açılması yanlış uygulamaların bulunduğuna dair ilk dikkat çekici ipuçlarını vermektedir.

4. Sosyo-Ekonomik Yapı

Samsun'da dördü merkez ilçe olmak üzere toplam 17 ilçe vardır. Hem 2000 hem de 2020 yıllarında, merkez ilçeler dışında, nüfus bakımından en büyük üç ilçe sırasıyla; Bafra, Çarşamba ve Vezirköprü'dür. Kentli nüfusu büyüklüğü bakımından Samsun'un ilçeleri arasında, merkez ilçeler hariç tutulursa, en yüksek kent nüfusu hem 2000 hem de 2020 yıllarında Bafra ilçesidir. Bu ölçüte göre Bafra ilçesini Çarşamba ilçesi izlemektedir. Adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre Çarşamba'nın 2020 yılı nüfusu 140.225'dir.

5. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik

İlçe SEGE-2017 çalışmasına göre Çarşamba ilçesi üçüncü kademede gelişmiş ilçeler grubundadır. İlçe SEGE-2017 çalışmasında üçüncü kademe toplam 229 ilçeden oluşmaktadır. Üçüncü kademe gelişmiş ilçelerde net göç hızının negatif olmaya başladığı görülmektedir. Çarşamba ilçesi, Samsun ilçeleri gelişmişlik sıralamasında 8. sırada, Türkiye'de 970 ilçe arasında gelişmişlik sıralaması 371'dir.

6. Çarşamba İlçe Arazisinin Niteliklerine Göre Dağılımı

Çarşamba ilçesinin alanı 77.756 ha'dır. İlçe yüzölçümü Samsun ilinin %8,2 si kadardır. İlçe topraklarının %72.3'ü tarım arazisidir. Ormanlık ve fundalık arazi ise il yüzölçümünün %12'sini oluşturmaktadır. İlçenin çayır ve mera arazisi yönünden varlığı ise son derece azdır. Tarım dışı araziler ise %14 civarındadır. Çarşamba arazi varlığını değerlendirdiğimizde sosyo-ekonomik yapıda tarımsal faaliyetlerin ön planda olduğu görülmektedir.

7. Çarşamba İlçesi Tarım Alanı

Tablo 150: Çarşamba İlçesi Tarım Alanı (2020)

Toplam Alan (da)	Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkiler Alanı (da)	Nadas Alanı (da)	Sebze Alanı (da)	Süs Bitkileri Alanı (da)	Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı (da)
562.844	463.164	0	23.870	535	75.275
3.751.070	1.196.170	164.730	147.300	630	2.242.240

Tablo 151: Çarşamba İlçesi Uzun Yıllar Tarım Alanı Değişimi (2006-2020)

Yıllar	Çarşamba Tarım Alanı (da)	Samsun Tarım Alanı (da)	Çarşamba (%)
2006	532.885	4.246.802	12,55
2007	550.984	4.000.606	13,77
2008	555.795	4.080.507	13,62
2009	563.921	3.916.862	14,40
2010	606.932	3.792.665	16,00
2011	594.881	3.696.121	16,09
2012	570.348	3.798.933	15,01
2013	555.231	3.682.099	15,08
2014	557.955	3.761.578	14,83
2015	556.555	3.753.131	14,83
2016	563.373	3.768.449	14,95
2017	556.867	3.752.449	14,84
2018	560.500	3.750.418	14,95
2019	558.781	3.743.729	14,93
2020	562.844	3.751.074	15,00

8. Toprak Özellikleri

Ova toprakları alüvyal ve kısmen de kolüvyal karakterdedir. Bu topraklarda bünye ince kumdan ağır kile kadar değişmekte ve killi topraklar çoğunluğu teşkil etmektedir. Bafra gibi Çarşamba'da Yeşilırmak'ın biriktirdiği birikinti ovasıdır. Yeşilırmak ovayı ikiye bölmektedir. Canik dağlarının uzantısı olan dağlar ilçenin güneyinde kalmaktadır. Ormanlarla kaplı olan bu alanlardan denize kadar uzanan sadece çaltı burnundaki ormanlık alanlarıdır.

9. Arazi Kullanım Kabiliyeti

Çarşamba ilçesinde 1. sınıf toprak işlemeli tarıma elverişli araziler Dikbıyık, Çınarlık ve Gelemen istikametindedir. Çarşamba ilçesinin topraklarının büyük çoğunluğu 2. sınıf toprak işlemeli arazi sınıfındadır. 3. sınıf araziler ise topoğrafyanın dalgalı arazi yapısı kazandığı Yeşilırmak'ın solunda kalan Ağcagüney ve Kumköy'e kadar uzanan arazilerdedir. Bu noktadan sonra araziler 5, 6 ve 7. sınıf arazilere doğru dağılım göstermektedir. Çarşambanın en kuzeyinde Yeşilırmak'ın denize ulaştığı Civaburnu ve kısmen deniz kenarı araziler tuzlu ve bataklık araziler başta olmak üzere Yeşilırmak'ın yanında sağ ve sol kenarlarında bulunan araziler 8. sınıf arazilerdir. Tarım yapmaya elverişli değildir. Bu arazilerin tipik özelliği taşlılık, kumluk, tuzluluk ve bataklık sorunlarının bulunmasıdır.

10. Tarım Arazilerinin Sulama Durumu

Çarşamba Ovasında Yıllık toplam yağış miktarı 985,9 mm. olup yağışların büyük kısmı kış ve ilkbahar aylarında düşmektedir. Çarşamba Ovasında derin drenaj ve yüzey drenaj problemi vardır. Yağışın en az düştüğü aylar Temmuz ve Ağustos aylarıdır. Ovada halen Devlet sulaması bulunmamakta olup çiftçinin kendi çabasıyla suladığı alan 20.000 hektardır.

11. Bitkisel Üretim

11.1. Tarla Bitkileri Üretimi

Mevcut tarım arazilerimizin 75.275 da kısmında tarla bitkileri üretimi yapılmaktadır. Ürünler, dane mısır, çeltik, buğday, şekerpancarı, soya, arpadır. Bu ürünlerden 1. sırada dane mısır, 2. sırada çeltik üretimi yer almaktadır. İlçede yem bitkileri üretimi de yapılmaktadır. 30.150 da üretim alanı ile silajlık mısır 1. sıradadır.

Tablo 152: Çarşamba İlçesi Tarla Bitkileri Üretimi (2020)

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Çarşamba'nın Üretim Payı (%)
Mısır (Slaj)	30.150	103.525	783.119	13,22
Şeker Pancarı	3.980	20.770	130.062	15,97
Çeltik	11.723	9.359	159.147	5,88
Mısır	12.074	7.547	37.034	20,38
Fiğ (Adi) (Yeşil Ot)	5.000	7.500	409.208	1,83
Yulaf (Yeşilot)	2.100	3.570	96.257	3,71
Yonca (Yeşilot)	1.000	3.400	92.364	3,68
Buğday (Durum Buğdayı Hariç)	8.424	2.636	294.198	0,90
Soya Fasulyesi	2.838	1.255	6.100	20,57
Bezelye (Yemlik)	170	510	20.863	2,44
Arpa (Diğer)	2.027	457	25.415	1,80
Ayçiçeği Tohumu (Yağlık)	1.147	443	44.479	1,00
İtalyan Çimi (Yemlik)	188	376	1.671	22,50
Fiğ (Macar) (Yeşil Ot)	70	105	26.235	0,40
Triticale	200	97	2.347	4,13

TÜİK, 2020

11.2. Yazlık Ve Kışlık Sebze, Örtü Altı Sebze Üretimi

Tablo 153: Çarşamba İlçesi Yazlık–Kışlık Sebze Üretimi (2020)

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Çarşamba'nın Üretim Payı (%)
Biber	7.636	26.455	129.684	20,40
Domates	2.900	20.755	72.585	28,59
Karpuz	1.800	10.800	95.075	11,36
Patlıcan	2.522	8.496	21.436	39,63
Fasulye, Taze	4.170	6.885	22.384	30,76
Hıyar (Sofralık)	527	6.885	18.034	38,18
Kavun	2.300	5.750	38.505	14,93
Marul	1.975	2.961	8.927	33,17
Barbunya, Taze	1.500	1.275	6.368	20,02
Lahana	350	1.205	252.057	0,48
Ispanak	380	661	11.815	5,59
Bezelye, Taze	500	500	1.342	37,26
Pırasa	150	330	25.707	1,28
Bal Kabağı	80	224	4.968	4,51
Mantar (Kültür)	4	80	623	12,84
Kabak (Sakız)	15	40	1.182	3,38
Karnabahar	20	35	26.498	0,13

Çarşamba ilçesi yazlık sebze üretimi ile dikkati çekmektedir. Kışlık sebzelerden ise karalahana, ıspanak ve pırasa da ise hatırı sayılır üretim mevcuttur. Mevcut tarım arazilerinin 23.870 da alanında yazlık sebze üretilmektedir. Yetiştirilen ürünler fasulye (taze), domates

(sofralık),biber, kavun ve karpuz ilk sırada yer alır. Kışlık sebze ekiliş alanı 2.809 da dır.1.975 da üretim yapılan alan ile marul(kıvırcık) üretimi 1. sıradadır. Kültür mantarı yetiştiriciliği de dikkate çekmektedir. 80 ton üzerinde üretim miktarı ile samsun ilçeleri arasında 3. sıradadır.

Tablo 154: Çarşamba İlçesi Örtü Altı Tarım Üretim Alanı (2020)

İlçe Adı	TOPLAM Alan (da)	Alçak Tünel (da)	Cam Sera (da)	Plastik Sera (da)	Yüksek Tünel (da)
Çarşamba	2.078,00	0,00	0,00	128,00	1.950,00
İL TOPLAMI	**2.883,70**	**290,00**	**0,00**	**180,40**	**2.413,30**

TÜİK, 2020

Tablo 155: Çarşamba İlçesi Örtü Altı Üretimi (2020)

Örtüaltı Türü	Ürünler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Çarşamba'nın Üretim Payı (%)
Plastik Sera	Marul (Kıvırcık)	125	188	20.461	0,92
Plastik Sera	Biber (Çarliston)	26	121	16.683	0,73
Plastik Sera	Hıyar (sofralık)	17	255	76.126	0,33
Plastik Sera	Patlıcan	12	66	16.414	0,40
Plastik Sera	Domates (Sofralık)	70	980	5.500	17,82
Yüksek Tünel	Fasulye, Taze	90	153	79	193,67
Yüksek Tünel	Marul	1.800	2.700	72.585	3,72
Yüksek Tünel	Ispanak	150	270	180	150,00
Yüksek Tünel	Biber	710	3.259	122.755	2,65
Yüksek Tünel	Hıyar (sofralık)	510	6.630	38.505	17,22
Yüksek Tünel	Patlıcan	210	840	273	307,69
Yüksek Tünel	Domates (Sofralık)	430	5.375	930	577,96

TÜİK, 2020

11.3. Meyve Üretimi

Çarşamba'da yapılan kapama meyve alanlarında gösterilen çalışmalar Yazlık elma, ceviz, armut, kivi ve şeftali üzerine yığınlaşma göstermektedir. Toplam 463.164 da meyve alanı mevcuttur. İlk sırada 455.500 da alanda fındık, 2. olarak 4.000 da alanda şeftali, 3. olarak da 2.500 da alan ile kivi yer almaktadır. Samsun ilçeleri arasında fındık ve kivi alanı, üretim miktarı ve ağaç başına verim alarak 1. sıradadır.

Tablo 156: Çarşamba İlçesi Meyve Üretimi (2020)

Ürün Adı	Toplu Meyvelik Alanı (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Çarşamba'nın Payı (%)
Fındık	455.500	54.252	114.150	47,53
Şeftali	4.000	5.760	7.398	77,86
Kivi	2.500	4.454	5.101	87,32
Elma	481	2.475	17.881	13,84
Ceviz	550	713	3.037	23,48
Dut	0	571	2.263	25,23
Erik	20	462	3.404	13,57
İncir (Yaş)	0	335	1.723	19,44
Trabzon Hurması	85	317	694	45,68
Ayva	0	315	1.232	25,57
Kiraz	0	198	2.281	8,68
Muşmula	0	170	463	36,72
Nar	0	121	323	37,46

Vişne	0	76	813	9,35
Armut	25	38	7.604	0,50
Çilek	3	12	249	4,82
Kızılcık	0	11	1.161	0,95

Tablo 157: Çarşamba İlçesi Örtü Altı Meyve Üretimi (2020)

Örtü Altı Türü	Ürünler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun İçinde Çarşamba'nın Üretim Payı (%)
Plastik Sera	Çilek	3	12	35,29

TUİK, 2020

12. Hayvancılık Canlı Hayvanlar Hayvansal Ürünler Üretimi

12.1. Büyükbaş Hayvan Üretimi

Çarşamba ilçesinin toplam büyükbaş hayvan sayısı 46.109 adettir. Büyükbaş hayvanlardan; 44.246 adedi sığır, 1.863 adedi manda hayvanıdır. Bu haliyle Çarşamba ilçesi, sığır cinsi hayvan bakımından Samsun ilinde 3. sırada; manda cinsi hayvan bakımından 5. sırada yer almaktadır.

Tablo 158: Çarşamba İlçesi Hayvan Varlığı (2020)

Hayvan Cinsi	Hayvan Sayısı	Samsun Hayvan Sayısı	Samsun İçinde Çarşamba'nın Payı (%)
Sığır	44.246	375.990	11,77
Manda	1.863	21.637	8,61
Büyükbaş Hayvan Sayısı Toplamı	**46.109**	**397.627**	**11,60**
Koyun	13.438	232.590	5,78
Keçi	0	27.197	0,00
Küçükbaş Hayvan Sayısı Toplamı	**13.438**	**259.787**	**5,17**
Kanatlı Sayısı Toplamı	**129.275**	**2.917.356**	**4,43**
Kovan Sayısı	5.975	78.857	7,58
Bal Üretimi (ton)	59,5	952	6,25

TÜİK, 2020

12.2. Küçükbaş Hayvan Varlığı

İlçenin toplam küçükbaş hayvan sayısı 13.438 adettir. Samsun ilçeleri sıralaması 7ncidir. Fındık üreticileri, fındık bahçelerinde hem yabancı otları baskı altına alma hem de ek gelir elde etmek için koyun cinsi hayvanların devlet destekli beklentisi içine girmişlerdir.

Fındık bahçelerinin altına salınacak hayvanın ırkı önem arz etmektedir. Nitekim merinos ırkının fındık altında zararsız bir yayılım gösterdiği söylenmektedir. Merinos kısa mesafede yayılan sakin mizaçlı bir hayvandır. Bu bağlamda bölgede fındık altı merinos koyunculuk projesinin düşünülmesi yararlı olacaktır.

13. Su Ürünleri Üretimi

Samsun ili sınırları içerisinde bulunan Çarşamba ilçesi; Abdal deresi ve Denizler mahallesi arasında kalan yaklaşık 50 km'lik bir sahil şeridine sahiptir. Bu alan içerisinde Costal Mevkii, Hürriyet Fener Mahallesi, Kumtepe Taşlık Mevkii ve Denizler mahallesi sahilinde, dağınık bir şekilde yerleşmiştir.

Su ürünleri istihsali yapan ve boyları 6 ila 12 metre arasında değişen yaklaşık 60 adet ruhsatlı Balıkçı gemisi ve hâlihazırda faaliyet gösteren S.S. Costal Yalı Su Ürünleri Kooperatifi

ve S.S. Hürriyet Su Ürünleri Kooperatifi olmak üzere 2 adet Kooperatif bulunmaktadır. Söz konusu sahada av mevsimi ve yasaklarına göre Barbunya, Mezgit, Kefal, İstavrit, Hamsi ve deniz salyangozu avcılığı yoğun olarak yapılmaktadır.

14. Tarımsal Sanayi

Çarşamba ilçesi tarıma dayalı sanayi kollarında
8 adet fındık fabrikası,
2 adet süt işletmesi,
6 adet hazır yemek, tabldot yemek fabrikası,
2 adet meyve, sebze paketleme boylama, sarartma ve mumlama tesisi,
1 adet balıkçılık ürünleri tesisi,
1 adet un üretimi tesisi,
1 adet bakliyat ve hububat üretim tesisi
2 adet plastik esaslı madde ve malzeme üretimi,
1 adet gıda ambalajlama
1adet meyve ve sebze işleme, baharat işleme tesis, bulunmaktadır.

15. Çarşamba İlçesi Tarım Potansiyelinin Değerlendirilmesi

1. Tarım arazilerinin her yıl aynı ürün ekilmesinin önüne geçmek için münavebe sisteminde alternatif ürün olarak fiğ, yem bezelyesi soya fasulyesi, kanola, çeltik ve mısır üretiminin ovada ekilişlerinin arttırılması, bu sayede ilçemizde hayvancılık işletmelerinde kaba yem ihtiyacının karşılanarak girdi maliyetlerinin düşürülmesi sağlanmalıdır

2. Tarıma dayalı sanayinin geliştirilerek üreticilerimizin yetiştirdiği ürünlerin değerinde pazarlanması

3. İhracata yönelik global ürün deseni oluşturmaya yer verilmeli

4. Planlı üretim modeline geçilmeli

5. Yüzey sulamanın tamamlanması

6. Ovanın en büyük sorunu olan sel taşkını ve taban suyu yüksekliğini önlemek için drenaj sistemlerinin tamamlanması,

7. Fındık ihracatında ve sağlıklı gıda tüketiminde en büyük sorunlardan biri olan aflatoksinin önlemesi için kurutma tesislerinin arttırılması

8. Meraların ıslah edilerek hayvancılığa kazandırılması

9. İlçemizde sebze ve meyve üreticileri için soğuk hava depolarının yapılması

10. Küresel ısınmaya bağlı iklim değişikliğine uygun ürün deseninin geliştirilmesi

11. Çarşambadaki tüm işletmelerin hayvan sağlığı, hayvan refahı konularında eğitilmeleri, kaliteli et ve süt üretimi için rasyon hazırlama konusunda bilinçlendirilmeli

12. Hayvan barınaklarının modernizasyonu önerilmeli

13. Her bir arı üreticisinin arı üreticileri birliğine kayıt olmalarını sağlayarak, bal dışında arı ürünleri üretmeleri teşvik edilebilir. Arıcılık açısından önemli olan ağaç ve bitki türlerinin üretiminin yaygınlaştırılması

14. Maliyeti düşük karı yüksek ürünlere yer verilmeli

15. Hayvansal üretimde uygun bakım, besleme şartları altında süt verimi yüksek, bölgeye adapte olmuş, kültür ırklarının işletmelerde sayısal oranının arttırılması sağlanmalı

16. Aile tipi hayvan beslemeden işletme tipi süt sığırcılığına geçiş amaçlanmalı

17. İnek sütü ve manda sütü üretimi yaygınlaştırılmalı

18. Yeşilırmak nehrinin denize bağlandığı noktada balıkçı barınağı yapılarak, balıkçılık sektörünün gelişmesi sağlanabilir.

HAVZA

1. İlçenin Konumu

Havza İlçesi, Orta ve Doğu Karadeniz bölgesinin sahil illerini, İç Anadolu, Ege, Akdeniz ve Marmara Bölgelerine bağlayan önemli bir karayolu ve demiryolu üzerinde bulunmaktadır. Karadeniz Bölgesinin, özellikle Samsun ilinin giriş kapısı niteliğini taşımaktadır. İlçe merkezi ise, üç tarafı dağlarla çevrili bir vadi içinde kurulmuştur. İlçenin Samsun'a uzaklığı karayoluyla 84 km., demiryolu ile 94 km'dir. İlçenin Doğusunda Kavak ve Lâdik ilçeleri, Batısında Vezirköprü ilçesi, Kuzeyinde Bafra İlçesi, Güneyinde Merzifon ve Suluova ilçeleri bulunmaktadır.

2. İklim

Sıcaklık: İlçe iklimi, ılıman deniz ikliminden karasal iklime geçiş özelliğini arz etmektedir. Bazı yerlerde Karadeniz iklimi, bazı yerlerde karasal iklimi hâkimdir. Kış aylarında kar yağışı ve buzlanma görülür. Havza ilinin yıllık ortalama sıcaklığı 11,5°C'dir. 20,7°C sıcaklıkla Temmuz yılın en sıcak ayıdır. Ocak ayında ortalama sıcaklık 1,3°C olup yılın en düşük ortalamasıdır. Havza Meteoroloji İstasyonu'nun uzun yıllar meteorolojik ölçümlere göre, yıllık ortalama sıcaklığı 11,5°C olduğu görülmektedir. Havza İlçesindeki toprak sıcaklığı 05 Aralık ile 05 Nisan tarihleri arasında 5°C'nin altına düşmektedir. Nisan ayının 6 ile 16 tarihleri ve 22 Kasım ile 4 Aralık tarihleri arasında 5°C ila 8°C derece arasında seyreden toprak sıcaklığı, 17 Nisan ile 21 Kasım tarihleri arasında 8°C'nin üzerine çıkmaktadır.

Yağış: Kış aylarında yaz aylarından çok daha fazla yağış düşmektedir. Yıllık yağış ortalaması metrekareye 448 mm'dir. Kış aylarında kar yağışı ve buzlanma görülür. Ilıman deniz ikliminden karasal iklime geçiş özelliğini arz etmektedir. Bazı yerlerde Karadeniz iklimi, bazı yerlerde karasal iklimi hâkimdir. 14 mm yağışla Ağustos yılın en kurak ayıdır. Ortalama 58 mm yağış miktarıyla en fazla yağış Mayıs ayında görülmektedir.

3. İlçenin Biyofiziksel Özellikleri

Yüzey Biçimleri: Havza ilçesi, kısmen ova ve kısmen de dağlık engebeli bir arazi üzerinde bulunmaktadır. İlçe merkezi, üç tarafı dağlarla çevrili bir vadi içinde kurulmuştur. Mesudiye, Çayırözü, Şeyhkoyun, Hacıdede, Beyören, Doğançayırı, Ortaklar başlıca yaylalarıdır. Yüzölçümü 800,25 km² olup, bunun 778,68 km²'si kırsal kesime, 21,57 km²'si ilçe merkezine aittir. Rakımı ise 675 m'dir.

Doğal Bitki Örtüsü: Havza ilçesi 338.284 da orman ve fundalık alanda meşe, pelit, yer yer de iğne yapraklı çam türü orman ağaçları bulunmaktadır.

4. Sosyo-Ekonomik Yapı

Havza İlçesine bağlı 98 mahalle vardır. Samsun ili havza ilçesinin 2020 ilçe toplam nüfusu 39.221'dir. Havza İlçesinin, sanayi ve ticaret açısından fazla gelişmiş bir ilçe olduğu söylenemez. Gerek elektrik enerjisi ve gerekse Tersakan ve Derinöz Çaylarının enerjisinden yararlanılarak İlçe Merkezi ve bazı köylerde un fabrikaları kurulmuştur. Ayıca süt ve süt ürünleri, dondurma imalatı işletmesi, yem fabrikası, et İşleme tesisi bulunmaktadır. Ayrıca, yine özel sektöre ait 2 adet linyit işletmesi mevcuttur.

İlçe SEGE-2017 çalışmasına göre Havza ilçesi dördüncü kademede gelişmiş ilçeler grubundadır. Bu grupta 205 ilçe bulunmaktadır. Havza, Samsun ilçeleri gelişmişlik sıralamasında 11. sırada iken Türkiye'de 970 ilçe arasında gelişmişlik sıralaması 469'dur.

Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı(OKA) tarafından 2014 yılında yürütülen TR83 Bölgesi İlçeleri Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Analizi (2014) adlı bu çalışma ile Orta Karadeniz Bölgesinde Amasya, Çorum, Samsun, Tokat illerinde ilçelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik

sıralamasına göre 0,459861 endeks değeri ile 5 genel gelişmişlik düzeyi, 50 ilçe arasında 21.sırada 3.guruptadır.

5. Havza İlçe Arazisinin Niteliklerine Göre Dağılımı

Havza ilçesinin alanı 80.022 ha'dır. İlçe yüzölçümü Samsun ilinin %8,36'sı kadardır. İlçe topraklarının %48.28 i tarım arazisidir. Ormanlık ve fundalık arazi ise il yüzölçümünün %42'sini oluşturmaktadır. İlçenin çayır ve mera arazisi yönünden varlığı ise (2.847 ha) son derece azdır. Havza ilçesinin arazi varlığını objektif olarak değerlendirdiğimizde sosyo-ekonomik yapıda tarımsal faaliyetlerin ön planda olduğunu görmekteyiz.

6. Havza İlçesi Tarım Alanı

Tablo 159: Havza İlçesi Tarım Alanı (2020)

Toplam Alan (da)	Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkiler Alanı (da)	Nadas Alanı (da)	Sebze Alanı (da)	Süs Bitkileri Alanı (da)	Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı (da)
386.370	754	3.750	1.830	0	380.036
3.751.070	1.196.170	164.730	147.300	630	2.242.240

Havza ilçesi, tarım alanı 386.370 dekardır. Samsun tarım arazilerinin %10,3'ü Havza ilçesindedir. Tarımsal üretim deseninde kullanılan en büyük alan tarla bitkilerine aittir. İlçede süs bitkileri üretimi olmayıp 3.750 da nadas alanı dikkati çekmektedir. Sebze alanı ise toplam arazi varlığı içinde 754 da ile çok az bir paya sahiptir.

Tablo 160: Havza İlçesi Uzun Yıllar Tarım Alanı Değişimi (2004-2020)

Yıllar	Havza Tarım Alanı (da)	Samsun Tarım Alanı (da)	Havza (%)
2004	413.550	4.327.680	9,56
2005	410.610	4.325.220	9,49
2006	406.799	4.246.802	9,58
2007	354.900	4.000.606	8,87
2008	370.725	4.080.507	9,09
2009	370.539	3.916.862	9,46
2010	342.392	3.792.665	9,03
2011	371.235	3.696.121	10,04
2012	374.150	3.798.933	9,85
2013	341.289	3.682.099	9,27
2014	364.969	3.761.578	9,70
2015	370.619	3.753.131	9,87
2016	376.146	3.768.449	9,98
2017	375.795	3.752.449	10,01
2018	373.972	3.750.418	9,97
2019	372.953	3.743.729	9,96
2020	386.307	3.751.074	10,30

TÜİK, 2020

Havza ilçesi, tarım alanları 16 yılda 27.248 da azalmıştır.

7. Toprak Özellikleri

Toprak yapısı genellikle killi-tınlı yapıda olup, erozyona hassasiyeti orta derecedir. Organik maddece fakir yapıdadır.

8. Arazi Kullanım Kabiliyeti

Ana madde; iklim, topografya, bitki örtüsü ve zamanın etkisiyle aşınarak çeşitli büyük toprak gruplarını oluşturur. Büyük ve verimli toprak grupların yanı sıra toprak örtüsünden ve profil gelişmesinden yoksun bazı toprak grupları da görülmektedir. Topraklar, kullanım kabiliyetine göre sekiz sınıfa ayrılmıştır. Verimlilik durumu, toprak yapısı, meyil ve toprak derinliğine göre birinci sınıftan sekizinci sınıfa kadar toprak sınıfları ayrılmıştır.

Birinci sınıf en verimli olup sekizinci sınıfa doğru verimlilik azalmaktadır. İlk dört sınıf işlenerek tarıma elverişli olan ve kültür bitkilerin tarımının yapılabildiği çayır-mera bitkilerinin yetiştirilebildiği arazi sınıflarını içermektedir. Beşinci, altıncı ve yedinci sınıf arazilerde toprak-su koruma önlemleri alınarak bazı yerli bitkiler yetiştirilebilmektedir. Ancak bu arazilerde ıslah çalışmaları pahalı olduğundan ürün alınabilse de ekonomik bir tarımsal üretim yapılamaz. Ülkemizin ve bölgemizin en önemli sorunlarından biri tarım alanlarının tarım dışı amaçla kullanılmasıdır.

9. Tarım Arazilerinin Sulama Durumu

Havzada 8 adet gölet, 1 adet sulama barajı ve 9 adet sulama kooperatifi mevcut olup; Sulama alanı toplam 1050 hektardır.

Sulanabilir arazi miktarı yaklaşık 2.000 Hektar olup, bu alanların bir kısmı Tersakan çayından, büyük bir kısmı (1.050 ha) Dereköy sulama barajından diğer kısımlar sulama göletlerinden sulanmaktadır.

10. Bitkisel Üretim

10.1. Tarla Bitkileri Üretimi

Havza ilçesi tarla bitkileri üretim deseni son derece zengin ürün çeşitliliğini bulundurmaktadır. Tahıllar, yağlı tohumlu bitkiler, endüstri bitkileri ve yem bitkileri dahil bir ok ürüne ev sahipliği yapmaktadır. Üretilen buğdayın %22'si, şeker pancarının %15'i, ayçiçeğinin %44'ü, aspir'in %51'i, adi fiğ tohumunun %69'u, kuru fasulye üretiminin %26'sı Havza ilçesine aittir.

Havza ilçesinde, mevcut Dereköy Gölet'inde bulunan açık sistem sulama kanallarının kapalı sistem modern sulama sistemlerine geçilmesiyle, hem tarımsal üretimde verim artışı, ürün deseninin çeşitlendirilmesi hem de daha geniş alanların sulanmasıyla hayvansal kaba yem ürünleri olan Slajlık Mısır ve Yonca tarımının artırılması sağlanabilir.

Tablo 161: Havza İlçesi Tarla Bitkileri Üretimi (2020)

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Havza'nın Üretim Payı (%)
Buğday (Durum Buğdayı Hariç)	203.104	64.316	294.198	21,86
Fiğ (Adi) (Yeşil Ot)	35.000	56.000	409.208	13,68
Yulaf (Yeşilot)	15.500	32.550	96.257	33,82
Mısır (Slaj)	8.300	31.900	783.119	4,07
Şeker Pancarı	3.828	19.772	130.062	15,20
Ayçiçeği Tohumu (Yağlık)	71.729	19.553	44.479	43,96
Yonca (Yeşilot)	2.250	10.800	92.364	11,69
Bezelye (Yemlik)	3.200	5.760	20.863	27,61
Arpa (Diğer)	15.753	4.591	25.415	18,06
Patates (Tatlı Patates Hariç)	700	1.652	11.582	14,26
Fiğ (Adi) Tohumu	10.000	1.582	2.303	68,69
Fiğ (Macar) (Yeşil Ot)	500	850	26.235	3,24
Korunga (Yeşilot)	360	576	21.739	2,65

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Havza'nın Üretim Payı (%)
Fiğ (Macar) Tohumu)	5.000	550	557	98,74
Hayvan Pancarı	125	475	475	100,00
Fasulye (Kuru)	2.000	275	1.053	26,12
Triticale	650	260	2.347	11,08
Nohut (Kuru)	1.800	246	513	47,95
Mısır	425	153	37.034	0,41
Buy (Çemen Otu)	550	60	60	100,00
Buğday (Durum)	135	44	44	100,00
Aspir Tohumu	205	41	79	51,90
Tütün, İşlenmemiş	120	15	4.399	0,34
Kenevir Tohumu	102	8	161	4,97

TÜİK, 2020

10.2. Yazlık Ve Kışlık Sebze, Örtü Altı Sebze Üretimi

Havzada sebze yetiştiriciliği; ılıman iklime sahip sulama imkânı bulunan bazı mahallelerde genellikle ticari amaçlı olmayan, hane tüketimi veya ilçe pazarında satış amacıyla yapılmaktadır. 2020 yılı TÜİK verilerine göre Havza'da yetiştiriciliği yapılan açıkta sebze yetiştiriciliği yapılan ekim alanları ve üretim miktarları aşağıdadır.

Tablo 162: Havza İlçesi Yazlık–Kışlık Sebze Üretimi (2020)

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Havza'nın Üretim Payı (%)
Domates	400	700	72.585	0,96
Fasulye, Taze	730	584	22.384	2,61
Lahana	150	270	252.057	0,11
Hıyar (Sofralık)	150	188	18.034	1,04
Biber	100	120	129.684	0,09
Ispanak	100	120	11.815	1,02
Barbunya, Taze	100	80	6.368	1,26
Pırasa	40	50	25.707	0,19
Marul	40	24	8.927	0,27
Sarımsak	20	15	176	8,52

TÜİK, 2020

Havza ilçemizde geçen Tersakan ırmağı etrafında bulunan Karageçmiş, Yenice, Göçmenler ve Çeltek mahallelerinin gerek mikro klima alanları gerekse toprak yapılarının Killi-Tınlı Bünyeye sahip olması ve Tersakan ırmağından modern Basınçlı sulama imkânlarının olması nedenleriyle İlçemizde sebze üretim saha ve miktarlarının arttırılması üreticilerimizin yılda 2 ürün alarak gelir düzeylerinin arttırılması ilçe tarımsal ekonomimize katkı sağlayacaktır. İlçemiz Şerifali Mahallesi de mikro klima bölgesinde hali hazırda yapılan açıkta sebzeciliği Sera üretimi olarak planlamak suretiyle burada birim alandan yılda 2 ürün alınması mümkün olacaktır.

10.3. Meyve Üretimi

2020 yılı TÜİK verilerine göre Havzada yetiştiriciliği yapılan meyve çeşitleri ile dikim alanları ve üretim miktarları aşağıdadır.

Tablo 163: Havza İlçesi Meyve Üretimi (2020)

Ürün Adı	Toplu Meyveliklerin Alanı (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Havza'nın Üretim Payı (%)
Elma	200	1.631	17.881	9,12
Kiraz	48	83	2.281	3,64
Kızılcık	0	82	1.161	7,06
Armut	23	47	7.604	0,62
Vişne	0	47	813	5,78
Ayva	0	45	1.232	3,65
Ceviz	385	39	3.037	1,28
Erik	0	38	3.404	1,12
Dut	0	18	2.263	0,80
Çilek	5	4	249	1,61
Şeftali	0	4	7.398	0,05
Çörek Otu Tohumu	30	3	65	4,62
Fındık	63	3	114.150	0,00

TÜİK, 2020

Havza ilçesinde, toplu meyveliklere ait ürünler: Elma, kiraz, armut, ceviz ve fındık şeklindedir. Ceviz üretim alanları yıllar itibarıyla artış göstermektedir. Burada dikkati çeken diğer bir konuda yeni fındık üretim plantasyonlarının oluşmaya başlamasıdır.

11. Hayvancılık Canlı Hayvanlar Hayvansal Ürünler Üretimi

11.1. Büyükbaş Hayvancılık

Havza ilçesinin toplam büyükbaş hayvan sayısı 32.768 adettir. Büyükbaş hayvanlardan; 32.178 adedi sığır, 590 adedi manda hayvanıdır. Bu haliyle Havza ilçesi, sığır cinsi hayvan bakımından Samsun ilinde 4. sırada; manda cinsi hayvan bakımından 7. sırada yer almaktadır.

Tablo 164: Havza İlçesi Hayvan Varlığı (2020)

Hayvan Cinsi	Hayvan Sayısı	Samsun Hayvan Sayısı	Samsun İçinde Havza'nın Payı (%)
Sığır	32.178	375.990	8,56
Manda	590	21.637	2,73
Büyükbaş Hayvan Sayısı Toplamı	**32.768**	**397.627**	**8,24**
Koyun	21.660	232.590	9,31
Keçi	4.050	27.197	14,89
Küçükbaş Hayvan Sayısı Toplamı	**25.710**	**259.787**	**9,90**
Kanatlı Sayısı Toplamı	**507.920**	**2.917.356**	**17,41**
Kovan Sayısı	4.550	78.857	5,77
Bal Üretimi (ton)	40,1	952	4,21

TÜİK, 2020

11.2. Küçükbaş Hayvan Varlığı

İlçenin toplam küçükbaş hayvan sayısı 25.710 adettir. Samsun ilçeleri sıralaması 3 üncüdür. Havza küçükbaş yetiştiriciliği için uygun potansiyele sahip bir ilçedir. Havza'nın Samsun da iç bölgede kalması münasebetiyle, otlatma kapasitesi yönünden sahil kesimine nazaran daha az ot bulunmakta buda maliyeti arttırmaktadır. Bu sebeple Havza'daki üreticiler, et ırkı hayvanlara yönelmiş durumdadır. TÜİK verilerinde merinos ırkının en yaygın olarak görüldüğü ilçemizdir. Halk merinos koyununu sevmekte, talep etmektedir; Bu bağlamda,

merinos koyununun arttırılması ile ilgili bir çalışma yapılabilir. Sulama ile ilgili sorunları halletmek için; meralarda sondaj çalışması yapılmalı, sıvat ve olukların sayıları arttırılmalıdır.

12. Tarımsal Sanayi

Havza ilçesi tarıma dayalı sanayide un fabrikaları ön plana çıkmaktadır. Ayrıca yem fabrikaları ve süt işleme tesisleri de dikkat çekicidir. Havza ilçesinde gerek elektrik enerjisi ve gerekse Tersakan ve Derinöz Çaylarından üretilen elektrik enerjisinden yararlanılarak İlçe Merkezi ve bazı köylerde un fabrikaları kurulmuştur. Un fabrikalarının yıllık üretim kapasitesi 700.000 ton dur. İlçede buğday ürünü işleyen 10 adet Un fabrikası, 1 adet süt ve süt ürünleri, dondurma imalatı işletmesi, 2 adet yem fabrikası,1 Ad. Et İşleme tesisi bulunmaktadır. İlçede özel sektöre ait Süt Ürünleri Fabrikası bulunmakta olup, yıllık 54.000 ton süt işleme kapasitesine sahiptir. Fabrikada 150 işçi çalışmaktadır. Ayrıca, yine özel sektöre ait 2 adet (İmircik, Mürsel-Havza Madencilik) olmak üzere linyit işletmesi mevcuttur.

13. Havza İlçesi Tarım Potansiyelinin Değerlendirilmesi

Havza İlçesinde arazi toplulaştırmasının bir an önce yapılarak bu alanlarda çok parçalı arazi büyüklüklerin sona erdirilmesi gerekmektedir. Toplulaştırmada önceliğin Ilıca mahallesi merkezli toplam 7 mahalle arazisini içine alan 36 bin dekar alanın öncelikli toplulaştırma programına alınarak mevcut göletlerden optimum yararlanılarak tarımsal ürünlerden Hayvancılık için elzem olan kaba yem açığını gidermek adına Slajlık Mısır, Yonca ekimi alanları arttırılabilir.

İlçenin tarım topraklarında Organik madde miktarı %1-1,5 civarında olduğu tespit edilmiştir. İlçenin İmircik Mahallesinde Açık kömür işletmesinden kaliteli Leonardit çıkmakta bu toprak düzenleyici madde ilçe topraklarında kullanılabilir. Havza İlçesinden geçen Tersakan Çayından tarımsal sulamada yeterince yararlanılmamaktadır. Bu çay üzerinde bulunan Karageçmiş, Yenice, Göçmenler ve Çeltek Mahallelerinde KillİTınlı olan toprak bünyesinde tatminkâr bir sebzecilik ve seracılık yapılabilir. Ayrıca Vezirköprü sınırında bulunan Kuzçay akarının yanında Şerifali Mahallesinde de hali hazırda yapılan sebzecilik tarımına seracılıkta eklenebilir. Güvercinlik, Kale, Kamlık Mahallelerinde Tıbbi Aromatik Bitki ekimi yapılabilir.

İlçemizde sulanan tarımsal alanların yetersizliği ve mevcut sulama baraj ve göletlerinin sulama kanallarının onarımı büyük külfet olan çatlak ve tahribattan kaynaklı su kayıpları vardır. İlçede DSİ'nin yaptırdığı Dereköy Barajı sulama suyunun açık sistemden kapalı sisteme alınması faydalı olacaktır.

İlçemizin Karameşe, Güvercinlik, Kale ve Kamlık Kırsal Mahalleleri 720-570m rakımlarında Güneye bakısı bulunan arazi mevcut sulama imkânları Gerek Güvercinlik sulama göleti (kapalı istem) Kale Göleti(kapalı sistem) Kamlık Mevcut dere ve Dereköy sulama kanalından sulama imkânı mevcuttur. Bu yerlerde ki toprak Killi-Tınlı Gece gündüz sıcaklık farkının fazla olması Tıbbi aromatik bitkiler yetiştiriciliğinde gerek aroma gerekse yağ oranını arttıran etken olduğundan Tıbbi bitki yetiştiriciliği yaygınlaştırılıp Üreticilere yüksek gelir getirici alternatif ürün için çok müsaittir.

Havza ilçesinde yetiştiriciliği yoğun yapılan Ayçiçeği üretiminde 5 çeşit ayçiçekleri üreticiler tarafından ekilmekte olup bu gruplarda kullanılan Herbisit ilaçlarının farklı olması nedeniyle üreticilerimizin zaman zaman yanlış grup ilaçlarını kullanmaları ürün kaybına hatta tümünden ayçiçeklerinin ölümüne neden olmaktadır. Bu nedenle tohum bayilerinin ve ilaç bayilerinin hangi gruba ne çeşit Herbisit ilacının satmaları ile üreticileri bu konuda bilgilendirme eğitimlerinin verilmesi gerekmektedir.

Havza ilçesinde Ayçiçeğini hasattan sonra alan Yağlı Tohumlar, İlçenin Buğday Pazarı denen yerdeki esnaflar, bazı un fabrikaları ve Tarım Kredi Kooperatifleri Ayçiçeği alımlarında nem ve çöp durumuna bakarak ayçiçeği almaktalar. (Şekerpancarında Polarına bakılarak) alındığı gibi üreticilerce getirilen Ayçiçeklerinde yağ oranlarına bakılarak alınması hem satıcı

hem de alıcı esnaf bakımından önemlidir. Nitekim Alıcıların tümü Yağ fabrikalarına gönderdikleri Ayçiçeklerinin yağ oranına göre fiyatlandırdıkları saptanmıştır. Ayçiçeği alım yerlerine yağ tayin setinin alınması ilçede üretilen Ayçiçek çeşitlerinin yağ oranlarının belirlenmesi, fiyat istikrarının sağlanması, yağ oranına tesir eden gübrelemenin koordine edilmesi bakımından önem arz etmektedir.

İlçede bazı üreticilerin Ata buğdaylardan yetiştirdikleri ve Bulgur, Keşkeklik, Buğday Çorbası olarak kullandıkları Ata ve Yerel Çeşitlerden olan Sarı Buğday (hali hazırda az miktarda ekimi söz konusu), Ak Buğday ekimi sonlandırılmış. Karakılçık Buğdayı gibi çeşitlerin yok olmasını önlemek adına ekim alanlarının arttırılarak tüketiminin arttırılması Tam Buğday Unu, Bulgur ve keşkeklik olarak iyi fiyata satılması mümkündür.

İlçenin Esenbey, Doğançayır, Orhaniye, Beyören, Meryemdere ve Ersandık Kırsal Mahallerinde (Taşan Dağ sırasının Kuzey Doğusunda bulunan Vezirköprü yolunun solunda kalan kırsal Mahallelerinde) Kızılcık, Böğürtlen yoğun şekilde, yer yer yaban elması ve armudu doğal ortamda yetiştiği tespit edilmiştir. Bu kırsal köylerimizin Beyören ve Ersandık'ta standartlara uygun marmelat tesisleri kurulabilir.

İlçenin Çamyatağı Kırsal Mahallesinde uygun kot ve depolama alanı bulunan mevkide yapılacak Tarımsal Sulama amaçlı Göletle Çamyatağı Mahallesinde 4.000 dekar Sofular Mahallesinde 1.000 dekar Karahalil Mahallesinde 3.000 dekar alan toplamda 8 bin dekar alan sulanabilir.

Havza ilçesinde salep üretimi teşvik edilerek alternatif üretim yaptırılabilir. Yoğun olarak doğadan toplanan Kuşburnundan marmelat yapılmakta ve aile işletmeleri pazarlarda ve sipariş üzerine satmaktadır. Ancak; tonlarca kuşburnu çekirdeği atılmaktır. Hâlbuki kuşburnu çekirdeği yağı kozmetikte cilt yenileyici olarak kullanılmaktadır.

İLKADIM

1. İlçenin Konumu

İlçe yüzölçümü toplam 152,28 km^2'dir. İlkadım İlçesi Samsun ilinin merkezinde yer alır. İlçemiz, batısında Atakum, doğusunda Canik, güneyinde Kavak ilçeleri ve kuzeyde ise Karadeniz ile komşudur. Yeryüzü şekilleri bakımından üç ayrı özellik gösterir. Birincisi güneyindeki dağlık kesim, ikincisi; dağlık kesimle kıyı şeridi arasında kalan yaylalar, üçüncüsü yaylalarla Karadeniz arasındaki kıyı ovalarıdır. Kürtün ve Mert Irmağı arasında, Kuzeyden Güneye uzanan topraklar üzerinde yer alır. Sahil şeridi (kıyı) uzunluğu toplam 7,5 km^2'dir.

2. İklim

Sıcaklık: Karadeniz makroklima sahası içerisinde Orta Karadeniz iklim bölgesine giren İlkadım, genellikle ılıman bir iklime sahiptir. Sahil şeridinde yazlar sıcak, kışlar ılık ve yağışlı geçer. İç kesimlerde bölgedeki dağların etkisinden dolayı kışlar soğuk, yağmur ve kar yağışlı, yazlar ise serin geçer. Sıcaklık ve yağış yönünden hiç bir bölgeye benzemez. Aynı gün içerisinde havanın bir kaç kez değiştiği görülür. Yıllık ortalama en yüksek sıcaklık 18°C, en düşük sıcaklık 14°C'dir. Yıllık ortalama sıcaklığın 15ºC olduğu bu yörede, yaz günleri yine en fazla sıcaklık Temmuz ayında (23,3ºC) görülmektedir. Kış aylarının ortalama sıcaklığı 0°C'nin üzerinde olup; aylık ortalama 10°C'nin altında kalan süre Aralık-Mart arası 4 ayı bulmaktadır.

Yağış: İlçede hâkim rüzgârlar genellikle mevsimlere göre farklılıklar göstermekte olup; kuzey rüzgârlarına devamlı olarak açıktır. En şiddetli esen rüzgârın yönü güney-güneybatı olup; bu rüzgârın adı Aralık ayında esen Kıble rüzgârıdır. Yaz mevsiminde Karadeniz Bölgesinde mevzii yüksek basınç, Anadolu'da ise mevzii bir alçak basınç merkezi meydana gelir. Dolayısıyla Karadeniz'den antisiklon merkezine doğru akan rüzgârlar oluşur ve bunlar kuzey-doğu ve kuzey-batı rüzgârlarıdır. Kış mevsiminde ise geçici alçak basınç merkezlerini etkisi altındadır. İlçede güneybatı ve güney yönlerinden esen kuru ve sıcak rüzgârlar, ilçede bulunan nemi azaltır.

İlçenin nisbi nem ortalaması %73'tür. Özellikle Nisan ve Mayıs aylarında bu rakam ortalama %77-79'a ulaşır. Aralık ayında ise %70'e düşer. İlçenin mutlak nemi ise yılda ortalama 5.0 gramdır. Mutlak nem sıcaklıkla doğru orantılı olduğundan yaz aylarında en yüksek değeri bulur. İlçeye en fazla yağış Kasım ayında, en az yağış ise Mayıs ayında düşer. Yıllık ortalama yağış miktarı 700 mm civarındadır. Yağmur gün sayısı yılda ortalama 100 gündür.

İlçede Vejetasyon devresi Nisan-Kasım arasında 8 ayı bulmaktadır. Ancak bu devrede azalan yağışlar, artan sıcaklık ve buharlaşmalar sonucu Temmuz-Ağustos aylarında yaz kuraklığı özellikle son yıllarda etkili olmaya başlamıştır. İlkadım'da yaz yağışları kıyı kuşağında iç kesimlere göre fazla olup; mutlak hava neminin de bu mevsimde fazla oluşu bir bakıma kuraklığın şiddetini azaltmaktadır. Ancak, ilçede Çatalarmut ve Derecik mahallesinde mutlak nem oranları, kıyı kesimleri için ortak bir özellik olarak yaz aylarında daha da yüksek değerlere erişmekte ve bu bölgede sıcak yaz günlerinde havanın bunaltıcı-sıcak olmasını doğurmaktadır.

3. İlçenin Biyofiziksel Özellikleri

Yüzey Biçimleri: İlkadım ilçesi yeryüzü şekilleri bakımından üç ayrı özellik gösterir. Birincisi güneydeki dağlık kesim, ikincisi dağlık kesimle kıyı şeridi arasında kalan yaylalar, üçüncüsü ise yaylalarla Karadeniz arasındaki kıyı ovalarıdır. İlkadım ilçesi toprakları Kürtün ve Mert Irmağı arasında, kuzeyden güneye uzanan topraklar üzerinde yer alır. İlçenin kıyı şeridini şehir alanı oluştururken güneye inildikçe özellikle Kavak ilçesine doğru uzanan arazilerde engebeli yeryüzü şekilleri artmaktadır.

Mert Irmağı: Mert Irmağının yağış alanı sınırları, Kavak ve Asarcık ilçelerinin yüksek kesimlerindeki 1200-1300 m kotlarından başlamaktadır. Irmağın Karadeniz'e birleşim

yerindeki yağış alanı 816 km^2 ve akarsu boyu 68 km'dir. Mert Irmağının 816 km^2'lik yağış alanından gelebilecek 100 yıl yinelenmeli taşkının pik debisi Q100=690 m^3/s ve 500 yıl yinelenmeli taşkının pik debisi ise, Q500 = 1013 m^3/s olarak hesaplanmıştır.

Kürtün Irmağı: Kürtün Irmağı yağış alnının sınırları Kavak ilçesi sınırlarındaki 1100 m kotlarından başlamakta olup; Samsun il merkezi içerisinde Karadeniz'e birleşmektedir. Irmağın denize birleşim yerindeki yağış alanı 320 km^2 ve akarsu boyu 47 km'dir. Kürtün Irmağının denize birleşim yerinin 11 km membaındaki 259 km^2' lik yağış alanından gelen yıllık ortalama akımı 47 hm^3 ve buna göre yıllık ortalama debisi 1,48 m^3/s dir. Yılın en kurak ayı olan Ağustos ayının ortalama debisi ise 0,35 m^3/s dir. Kürtün Irmağının 320 km^2'lik yağış alanından gelebilecek 100 yıl yinelenmeli taşkının pik debisi Q100=421 m^3/s ve 500 yıl yinelenmeli taşkının pik debisi ise Q500 =552 m^3/s olarak hesaplanmıştır.

Doğal Bitki Örtüsü: Samsun şehir merkezinin bulunduğu kıyı kesiminin hemen ardındaki sahalarda, orman ve fundalık sahalar çok küçük adacıklar şeklinde bir dağılışa sahiptir. Kavak İlçesine komşu bölgelerde koru ormanlar ve özellikle meşe, gürgen ile akarsu boylarında kavak, söğüt gibi nemcil türlere de rastlamak mümkündür.

4. Sosyo-Ekonomik Yapı

İlkadım ilçesi nüfusu 2020 ADNKS verilerine göre 336.501 olup; Samsun'un nüfus bakımından 1. ilçesidir ve toplam nüfusun %24,81'ini oluşturur. Nüfus 165.732 erkek ve 170.769 kadından oluşur. Toplam Mahalle Sayısı 61'dir. Merkez İlçe niteliğinde olan İlkadım'da, sağlık, eğitim, kültür ve ticaret ön planda yer alan sektörlerdir. İlçe ekonomisindeki ana sektör hizmet sektörüdür. İlçede liman ve Serbest Bölgenin bulunması ticari yapının ve hizmetlerin gelişmesine olanak sağlamaktadır. Restoran, otel vb. turizme yönelik hizmetler, toptan-perakende, ticaret, ulaşım hizmetleri vb. ilçemizde gelişmiştir.

5. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik

İllerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması 2017 yılında yapılmıştır. İlçe SEGE-2017 çalışmasında ikinci kademe toplam 173 ilçeden oluşmaktadır. Sosyo-ekonomik gelişmişlikleriyle doğru orantılı olarak bu ilçelerin de birinci kademe gelişmiş ilçeler gibi net göç hızının genelde pozitif olduğu ve toplamda diğer yerleşimlerden göç aldığı görülmektedir. İlkadım ilçesi, Samsun ilçeleri gelişmişlik sıralamasında 1. sırada, Türkiye'de 970 ilçe arasında gelişmişlik sıralaması 65'dir.

6. İlkadım İlçe Arazisinin Niteliklerine Göre Dağılımı

İlkadım ilçesinin alanı 15.228 ha. dır. İlçe yüzölçümü Samsun ilinin %1,56'sı kadardır. İlçe topraklarının %32'si tarım arazisidir. Ormanlık ve fundalık arazi ise il yüzölçümünün %0,35 'ini oluşturmaktadır. İlçenin çayır ve mera arazisi yönünden varlığı ise son derece azdır. Tarım alanı olup, kullanılmayan arazi alanı ilçe yüzölçümünün %18'i civarındadır. İlkadım ilçesinin arazi varlığını objektif olarak değerlendirdiğimizde sosyo-ekonomik yapıda tarımsal faaliyetlerin diğer faaliyetlere göre geri plandadır.

Tablo 165: İlkadım İlçesi Tarım Alanı (2020)

İlçe Adı	Toplam Alan (da)	Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkiler Alanı (da)	Nadas Alanı (da)	Sebze Alanı (da)	Süs Bitkileri Alanı (da)	Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı (da)
İlkadım	48.910	8.317	5.138	217	0	35.238
Samsun	3.751.070	1.196.170	164.730	147.300	630	2.242.240

İlkadım ilçesi 2008 yılına kadar merkez ilçe konumundaydı. 48.910 da tarım alanının 35.238 dekarı tahıllar grubundadır.

Tablo 166: İlkadım İlçesi Uzun Yıllar Tarım Alanı Değişimi (2004-2020)

Yıllar	İlkadım Tarım Alanı (da)	Samsun Tarım Alanı (da)	İlkadım (%)
2004	66.896	4.080.507	1,64
2005	59.278	3.916.862	1,51
2006	59.963	3.792.665	1,58
2007	57.729	3.696.121	1,56
2008	65.924	3.798.933	1,74
2009	54.885	3.682.099	1,49
2010	56.211	3.761.578	1,49
2011	56.248	3.753.131	1,50
2012	55.709	3.768.449	1,48
2013	55.562	3.752.449	1,48
2014	52.743	3.750.418	1,41
2015	52.000	3.743.729	1,39
2016	48.910	3.751.074	1,30
2017	66.896	4.080.507	1,64
2018	59.278	3.916.862	1,51
2019	59.963	3.792.665	1,58
2020	57.729	3.696.121	1,56

TÜİK, 2020

7. Toprak Özellikleri

Samsun'da genç delta ovalarında alüvyonlar bulunmakla birlikte, dik yamaçlarla ayrılmış taraçalarda eski alüvyonlar görülmektedir. Güneydeki dağlık kesime geçiş alanı neojen yaşlı, killi-kireçli tortularla kaplıdır. Kıyı dağları Kretase lavlarından oluşmuştur. Aynı dağların iç kesimlerinde killi, çakıllı tortular bulunur. İç kesimlerde Neojen tortular ve yer yer alüvyonlarla kaplı ovaların güneyinde de birinci ve ikinci zaman yaşlı ve kıvrımlı kayaçlar Kretase ve Eosen Flişlerine rastlanır. Geniş alanlarda ise volkanik oluşumlar görülmektedir. Samsun'da Eosen, Kretase ve Neojen dönemli oluşumlara sıkça rastlanmaktadır. Canik dağlarının uzantısı olan dağlar ilçenin güneyinde kalmaktadır. Ormanlarla kaplı olan bu alanlardan denize kadar uzanan sadece çaltı burnundaki ormanlık alanlarıdır.

8. Arazi Kullanım Kabiliyeti

İlkadım ilçesinde 1. sınıf toprak işlemeli tarıma elverişli araziler Kürtün ve Mert ırmağı boyunca yer alan Çatalarmut, Derecik ve Yeşiltepe istikametindedir. Bu bölgelerin bir kısmında hafif veya orta derecede toprak kayması hüküm sürmektedir. İlkadım ilçesinin topraklarının büyük çoğunluğu 3. ve 4. sınıf toprak işlemeli arazi sınıfındadır. Bu sınıf araziler ise topoğrafyanın dalgalı arazi yapısı kazandığı ilçenin güney kesiminde bulunan Kadamut, Çivril, Kapaklı hattından, Çelikalan ve Bilmece' ye kadar uzanan arazilerdedir. Bu noktadan sonra araziler 5-6-7. sınıf arazilere doğru dağılım göstermektedir.

9. Tarım Arazilerinin Sulama Durumu

İlkadım tarım arazileri toplamı 48.910 da olup bu arazilerin ancak 2.375 da'lık kısmı sulanabilir niteliktedir. Ancak 2.250 da arazi sulanabilmektedir. Dolayısıyla tarım arazilerinin büyük bir kısmı sulanamamaktadır.

10. Bitkisel Üretim

10.1. Tarla Bitkileri Üretimi

Tabloda yazılı olan ürünler, İlkadım ilçesinde önde gelen tarla bitkilerini oluşturmaktadır. İlçenin kent merkezi niteliğinde olması, ilçede liman ve serbest bölgenin bulunması, bölgede tarla bitkileri üretim alanlarının sürekli azalmasına neden olmuştur. İlkadım tarımsal alanlarının %72'si tarla bitkileri üretimine aittir. Bunun büyük çoğunluğu yem bitkileri üretimi şeklindedir. Mısır, ilçede tarla bitkileri üretiminin önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Türkiye'de Fiğ ve Yonca yem bitkileri ekilişlerinde başı çekmektedir. Bunları silajlık mısır korunga ve Yulaf (yeşil ot) ekiliş alanları izlemektedir. Samsun'da yıllar itibariyle yem bitkileri ekilişinde artış görülmemektedir. İlkadım'da son yıllarda Adi Fiğ ve Yulaf (yeşil ot) üretimi artmıştır.

Tablo 167: İlkadım İlçesi Tarla Bitkileri Üretimi (2020)

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde İlkadım'ın Üretim Payı (%)
Buğday (Durum Buğdayı Hariç)	21.060	5.765	294.198	1,96
Fiğ (Adi) (Yeşil Ot)	3.400	3.740	409.208	0,91
Mısır (Slaj)	750	3.165	783.119	0,40
Yulaf (Yeşilot)	2.350	2.350	96.257	2,44
Arpa (Diğer)	3.920	792	25.415	3,12
Yonca (Yeşilot)	325	488	92.364	0,53
Korunga (Yeşilot)	280	420	21.739	1,93
Mısır	1.889	378	37.034	1,02
Patates (Tatlı Patates Hariç)	240	340	11.582	2,94
Yulaf	450	113	1.893	5,97
İtalyan Çimi (Yemlik)	35	35	1.671	2,09
Nohut (Kuru)	252	26	513	5,07
Fasulye (Kuru)	340	20	1.053	1,90
Triticale	27	12	2.347	0,51
Fiğ (Adi) Tohumu	55	8	2.303	0,35
Tütün, İşlenmemiş	5	1	4.399	0,02

TÜİK, 2020

10.2. Yazlık Ve Kışlık Sebze, Örtü Altı Sebze Üretimi

Tablo 168: İlkadım İlçesi Yazlık–Kışlık Sebze Üretimi (2020)

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde İlkadım'ın Üretim Payı (%)
Mantar (Kültür)	2	166	623	26,65
Fasulye, Taze	75	83	22.384	0,37
Lahana	80	80	252.057	0,03
Biber	35	35	129.684	0,03
Domates	30	33	72.585	0,05
Bezelye, Taze	30	30	1.342	2,24
Marul	20	30	8.927	0,34
Soğan	10	20	1.577	1,27
Ispanak	15	18	11.815	0,15
Pırasa	10	15	25.707	0,06
Bamya	20	10	267	3,75
Hıyar (Sofralık)	10	10	18.034	0,06
Patlıcan	5	8	21.436	0,04
Sarımsak	10	8	176	4,55

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde İlkadım'ın Üretim Payı (%)

TÜİK, 2020

İlkadım ilçesi özellikle kışlık sebze üretimi ile dikkati çekmektedir. Bamya, Samsun özelinde önemli bir pazara sahiptir. Özellikle sokak pazarlarında kadınların 1 kg'lık paketler halinde satışı küçük aile işletmelerine ek gelir sağlamaktadır. İlçenin 166 ton mantar üretimi il üretiminin %26'sı kadarını karşılamakta olup üretim her geçen gün artmaktadır. Yazlık sebzelerden ise Taze Fasulye, Marul ve bezelye da ise hatırı sayılır üretim mevcuttur.

İlkadım her ne kadar örtü altı üretimde söz sahibi olmasa da 2 da alanda çilek üretimi mevcuttur.

Tablo 169: İlkadım İlçesi Örtü Altı Tarım Üretim Alanı (2020)

İlçe Adı	Toplam Alan (da)	Alçak Tünel (da)	Cam Sera (da)	Plastik Sera (da)	Yüksek Tünel (da)
İlkadım	2,00	0,00	0,00	2,00	0,00
Toplam	**2.883,70**	**290,00**	**0,00**	**180,40**	**2.413,30**

TÜİK, 2020

10.3 Meyve Üretimi

İlkadım ilçesinin toplu meyvelik alanlarını incelediğimizde fındık, şeftali, armut ve ceviz üretiminin yaygın olduğu gözlenmektedir. Armut ve şeftali üretimi il üretiminde önemli paya sahiptir.

Tablo 170: İlkadım İlçesi Meyve Üretimi (2020)

Ürün Adı	Toplu Meyveliklerin Alanı (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde İlkadım'ın Üretim Payı (%)
Fındık	5.450	527	114.150	0,46
Şeftali	420	488	7.398	6,60
Armut	200	420	7.604	5,52
Elma	85	112	17.881	0,63
Erik	15	111	3.404	3,26
İncir (Yaş)	71	92	1.723	5,34
Ceviz	2.000	81	3.037	2,67
Kiraz	5	32	2.281	1,40
Kivi	2	31	5.101	0,61
Çilek	8	20	249	8,03
Ayva	5	19	1.232	1,54
Nar	0	7	323	2,17
Çörek Otu Tohumu	30	5	65	7,69
Kekik, İşlenmemiş	20	4	34	11,76
Vişne	6	3	813	0,37
Sofralık Zeytinler	0	1	35	2,86

Tablo 171: İlkadım İlçesi Örtü Altı Meyve Üretimi (2020)

Örtü Altı Türü	Ürünler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun İçinde İlkadım'ın Üretim Payı (%)
Plastik Sera	Çilek	2	10	29,41

11. Hayvansal Üretim

11.1 Büyükbaş Hayvan Varlığı

İlkadım ilçesinin, toplam büyükbaş hayvan sayısı 7.689 adettir. Büyükbaş hayvanlardan; 7.681 adedi sığır, 8 adedi manda hayvanıdır. Bu haliyle Havza ilçesi, sığır cinsi hayvan bakımından Samsun ilinde 17. sırada; manda cinsi hayvan bakımından da 17. sırada yer almaktadır.

İlkadım ilçesinde 961 adet Büyükbaş Hayvan İşletmesi mevcuttur. Bu İşletmelerin %50'si 1-5 arası, %28'i 6-10 arası hayvana sahip olup; Büyük çoğunluk (%78) Küçük Aile İşletmeciliği şeklinde yetiştiricilik yapmaktadır. 56 adet Koyun-Keçi İşletmesi olup; işletme başına 90 küçükbaş hayvan düşmektedir. 92 adet Arıcılık işletmesi mevcuttur

Tablo 172: İlkadım İlçesi Hayvan Varlığı (2020)

Hayvan Cinsi	Hayvan Sayısı	Samsun Hayvan Sayısı	Samsun İçinde İlkadım'ın Payı (%)
Sığır	7.681	375.990	2,04
Manda	8	21.637	0,04
Büyükbaş Hayvan Sayısı Toplamı	**7.689**	**397.627**	**1,93**
Koyun	4.990	232.590	2,15
Keçi	228	27.197	0,84
Küçükbaş Hayvan Sayısı Toplamı	**5.218**	**259.787**	**2,01**
Kanatlı Sayısı Toplamı	**15.250**	**2.917.356**	**0,52**
Kovan Sayısı	2.750	78.857	3,49
Bal Üretimi (ton)	30,0	952	3,15

TÜİK, 2020

11.2. Küçükbaş Hayvan Varlığı

İlçenin toplam küçükbaş hayvan sayısı 5.218 adettir. Samsun ilçeleri sıralaması 12 incidir. İlkadım ilçesinde, küçükbaş hayvancılık iç kesimlerde yoğunlaşmış durumdadır; Ancak sanayileşme, kentleşme v.b. faktörler hayvan sayısını arttırmaya engeldir. Bu bağlamda mevcut hayvancılık işletmelerinin verimliliğinin arttırılması noktasında çalışma yapılmalıdır. Küçük aile işletmeleri desteklenmeli entansif koyunculuk yapılmalıdır.

Bunun yanında, meraların azlığı dezavantajının yanında pazarlama imkânı gibi bir avantajı bulunmaktadır. Kırsalda üretilen ürünler İlkadım ilçesinde açılan organik mandıralarda tüketilebilir. Keçi sütü ile ilgili dondurma sektörü aktif hale geçirilebilir. İlkadım ilçesi pazarlama konusunda aktif bir potansiyel olarak değerlendirilebilir.

12. İlkadım İlçesi Tarım Potansiyelinin Değerlendirilmesi

İlkadım ilçesi arazi varlığı itibariyle en küçük, parçalı ve işletme ölçeğinde arazi varlığının en düşük olduğu ilçelerdendir. Şehirleşmenin tarım alanları üzerine baskısı; Şehre yakın alanlardaki yapılaşma tarım alanlarının üzerinde menfi yönde baskıya neden olmaktadır.

Özellikle Kürtün vadisindeki meyve havzasında imar çalışmaları yapılsa dahi, bu bölgenin tarım alanı olarak ilan edilip yapılaşmaya müsaade edilmemesi gerekir. Şehirleşme ve kent hayatının sonucu meydana gelen göçler, orta ve üst kuşakta yer alan mahallelerde tarımsal işgücünü olumsuz etkilemekte ve boşalan köyler nedeniyle işgücü bulmakta sıkıntılar yaşanmasına neden olmaktadır.

Gerek tarımsal faaliyet yapan gerekse hayvancılık işletmelerimiz küçük aile işletmeciliği şeklinde faaliyet göstermektedir. Bu noktada bu işletme modellerine uygun üretim desenleri belirlenmelidir. Bu amaçla; Sosyolojik bir problem olarak karşımıza çıkan köyden kente göç ve genç nüfusun şehirde yaşama isteklerine bağlı kırsalda yaşayan yaşlı nüfusun daha fazla iş gücü gerektiren faaliyetler yerine, emek yoğun olmayan tarımsal faaliyetlere yönelmektedir. Köyden kente göçün durdurulmasından ya da tersine döndürülmesinden ziyade, göçün olduğu alanlara özgü modelleme ile orta ve üst kuşakta İlçe ekolojisine uygun, yoğun

talep gören Ceviz, kuşburnu, kestane gibi ürünler teşvik edilerek atıl alanların değerlendirilmesi sağlanmalıdır.

Bunun akabinde şehir merkezine yakın mahallerde göçün fazla olmaması bir fırsat olarak karşımıza çıkmaktadır. Göç unsurunun baskı oluşturmadığı bu bölgelerde direkt tüketici olan 650-700 binlik kent nüfusuna çok kolay ulaşma imkânı vardır. Her gün semt pazarları ile tüketicilere ulaşılabilir. Hali hazırda sebze üreticisi çiftçiler ürünlerini direkt olarak pazarlarda satmaktadırlar, mantar üreticileri de ürünlerini satmakta problem yaşamamaktadır.

Bu amaçla küçük alanlarda daha yüksek getiri imkânı sağlayan meyvecilik, açıkta sebzecilik, çilek, mantar ve küçük ölçekli seralarda üretim teşvik edilmelidir.

Küçükbaş hayvan üreticileri hem kasaplara hem de adaklık olarak hayvanlarını kolayca satabilmektedir. Süt işletmeleri sütlerini nihai tüketiciye ulaştırmaktadır. Çoğunluğu küçük aile işletme şeklindeki üreticiler aracıları ortadan kaldırmıştır.

Bu işletmeler için hijyenik süt sağımını sağlayan, makineli sağımı özendirecek süt sağım ve depolama ünitelerinin teşvik edilerek, hijyen şartlarını sağlayan küçük soğutucu üniteler ile desteklenmelidir.

KAVAK

1. İlçenin Konumu

İlçe Kuzeyinde Samsun Merkez ve Bafra ilçesi, doğusunda Asarcık ilçesi, güneyde Ladik ilçesi ve batısında Havza ilçesi ile çevrilidir.

2. İklim

Kavak'ta iklim, deniz ikliminden karasal iklime geçiş niteliğinde olsa da karasal iklim daha baskındır. Yazın ılık, kışların soğuk geçtiği ilçede en fazla yağış ilkbaharda görülür.

3. İlçenin Biyofiziksel Özellikleri

Yüzey Biçimleri: Denizden yüksekliği 600 metre olan ve ormanlık bir yapıya sahip olan ilçede oldukça dalgalı bir topografya mevcuttur. Eğim Samsun-Ankara karayolunun kuzey ve güney kesimlerinde daha fazladır. En yüksek dağı Hacılar Dağı'dır. Mert Irmağı bu dağlarda doğar ve Samsun merkezinden Karadeniz'e dökülür.

4. Sosyo-Ekonomik Yapı

İlçe nüfusu 21.074'dur. Dışarıya göç vermektedir. Ekonomisinde tarım ve hayvancılık önemli yer tutmaktadır. Samsun'u İstanbul ve Ankara'ya bağlayan güzergah üzerinde olması sebebiyle ticaret imkanları da geniştir. Kümes hayvancılığının yanı sıra buna bağlı olarak yumurta ve kesimhane fabrikaları da ilçeye önemli bir ekonomik katkı sağlamaktadır. Yüksek kesimlerdeki köylerde yaşayan halkın geçim kaynağı ise büyük ölçüde orman ürünleridir.

5. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik

İlçe SEGE-2017 çalışmasına göre Kavak ilçesi dördüncü kademede gelişmiş ilçeler grubundadır. Bu grupta 205 ilçe bulunmaktadır. Kavak, Samsun ilçeleri gelişmişlik sıralamasında 10. Sırada iken Türkiye'de 970 ilçe arasında gelişmişlik sıralaması 463'dür.

6. Kavak İlçe Arazisinin Niteliklerine Göre Dağılımı

Kavak ilçesi toplam arazi varlığı 695.716 dekardır. Bu arazilerin 206.404 dekarı üzerinde tarımsal üretim yapılmakta olup toplam arazi varlığının %30'unu oluşturmaktadır. Kullanılmayan tarım arazisi 87.610 dekardır. Çayır mera arazisi 6.488 dekar, orman ve fundalık arazi 299.340 dekardır.

7. Kavak İlçesi Tarım Alanı

Tablo 173: Kavak İlçesi Uzun Yıllar Tarım Alanı Değişimi (2009-2020)

Yıllar	Kavak Tarım Alanı (da)	Samsun Tarım Alanı (da)	Kavak (%)
2009	229.390	3.916.862	5,86
2010	197.241	3.792.665	5,20
2011	202.124	3.696.121	5,47
2012	216.647	3.798.933	5,70
2013	209.785	3.682.099	5,70
2014	215.207	3.761.578	5,72
2015	214.081	3.753.131	5,70
2016	214.984	3.768.449	5,70
2017	212.265	3.752.449	5,66
2018	210.286	3.750.418	5,61
2019	212.486	3.743.729	5,68
2020	205.363	3.751.074	5,47

TÜİK, 2020

Tablo 174: Kavak İlçesi Tarım Alanı (2020)

Toplam Alan (da)	Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkiler Alanı (da)	Nadas Alanı (da)	Sebze Alanı (da)	Süs Bitkileri Alanı (da)	Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı (da)
206.404	2.768	37.125	2.552	0	163.959
3.751.070	1.196.170	164.730	147.300	630	2.242.240

8. Arazi Kullanım Kabiliyeti

İlçe topraklarında en geniş yayılımı %38,8'lik oran ile II. sınıf araziler göstermektedir. Bunları %26,1 ile VI. sınıf araziler izlemektedir. Toprakların %49,5'i düz-düze yakın; %42,6'sı dik veya çok diktir. Fındık tarım alanlarının çoğu II., III. ve IV. Sınıf arazilerdir.

9. Bitkisel Üretim

9.1. Tarla Bitkileri Üretimi

Kavak ilçesi tarla bitkileri üretim alanı (164.459 da), ilçenin tarımsal üretim alanının (206.404 da) %79,6'sını kapsamaktadır. Üretim alanlarının çoğu yem bitkilerine ait olup en çok adi fiğ, silajlık mısır, yonca ve korunga üretilmektedir. Yem bitkisi üretilmeyen alanlarda başta buğday olmak üzere mısır, arpa ve kuru fasulye üretimi yapılmaktadır.

Tablo 175: Kavak İlçesi Tarla Bitkileri Üretimi (2020)

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Kavak'ın Üretim Payı (%)
Fiğ (Adi) (Yeşil Ot)	22.000	39.600	409.208	9,68
Buğday (Durum Buğdayı Hariç)	108.000	16.894	294.198	5,74
Yulaf (Yeşilot)	6.500	9.750	96.257	10,13
Mısır (Slaj)	2.250	6.250	783.119	0,80
Korunga (Yeşilot)	1.800	3.240	21.739	14,90
Yonca (Yeşilot)	700	2.800	92.364	3,03
Mısır	11.368	2.727	37.034	7,36
Patates (Tatlı Patates Hariç)	1.200	2.265	11.582	19,56
Arpa (Diğer)	8.291	1.418	25.415	5,58
Bezelye (Yemlik)	900	720	20.863	3,45
Fasulye (Kuru)	1.000	100	1.053	9,50
Nohut (Kuru)	450	43	513	8,38

TÜİK, 2020

9.2. Yazlık Ve Kışlık Sebze, Örtü Altı Sebze Üretimi

Kavak ilçesi sebze üretim alanı 3.142 da'dır. İlçe üretim alanının sadece %1,52'si kadardır. Sebzeler içinde en çok üretim domates ve taze fasulye şeklindedir. Üretilen sebze miktarı il üretiminin çok az bir kısmını karşılamaktadır.

Tablo 176: Kavak İlçesi Yazlık–Kışlık Sebze Üretimi (2020)

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Kavak'ın Üretim Payı (%)
Domates	461	710	72.585	0,98
Fasulye, Taze	1.240	620	22.384	2,77
Pırasa	190	342	25.707	1,33
Lahana	250	250	252.057	0,10
Hıyar (Sofralık)	211	230	18.034	1,28

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Kavak'ın Üretim Payı (%)
Biber	220	220	129.684	0,17
Soğan	135	134	1.577	8,50
Bal Kabağı	255	128	4.968	2,58
Ispanak	140	98	11.815	0,83
Marul	40	35	8.927	0,39

TÜİK, 2020

Tablo 177: Kavak İlçesi Örtü Altı Tarım Üretim Alanı (2020)

İlçe Adı	TOPLAM Alan (da)	Alçak Tünel (da)	Cam Sera (da)	Plastik Sera (da)	Yüksek Tünel (da)
Kavak	2,00	0,00	0,00	0,00	2,00
İL TOPLAMI	**2.883,70**	**290,00**	**0,00**	**180,40**	**2.413,30**

TUİK, 2020

Tablo 178: Kavak İlçesi Örtü Altı Üretimi (2020)

Örtüaltı Türü	Ürünler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Kavak'ın Üretim Payı (%)
Yüksek Tünel	Hıyar (sofralık)	1	20	38.505	0,05
Yüksek Tünel	Domates (Sofralık)	1	20	930	2,15

TÜİK, 2020

9.3. Meyve Üretimi

Toplu meyvelik alanlar içinde başta ceviz olmak üzere fındık, kiraz ve vişne üretimi yapılmaktadır. Kavak ilçesi fındık üretiminin izin verildiği ilçeler grubunda yer almamasına rağmen ilçede üretimine başlanması dikkat çekicidir.

Tablo 179: Kavak İlçesi Meyve Üretimi (2020)

Ürün Adı	Toplu Meyveliklerin Alanı (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Kavak'ın Üretim Payı (%)
Elma	140	616	17.881	3,44
Armut	2	332	7.604	4,37
Ceviz	1.509	114	3.037	3,75
Kızılcık	0	112	1.161	9,65
Muşmula	0	80	463	17,28
Erik	0	79	3.404	2,32
Kiraz	40	76	2.281	3,33
Vişne	36	76	813	9,35
Ayva	0	70	1.232	5,68
Fındık	1.041	47	114.150	0,04
Dut	0	10	2.263	0,44

TÜİK, 2020

10. Hayvansal Üretim

10.1. Büyükbaş Hayvan Varlığı

Büyükbaş ve küçükbaş hayvan varlığının %4'ünü Kavak ilçesi karşılamaktadır. Kavak'ta süt sığırcılığı çoğunlukla aile işletmeciliği şeklinde yapılmakta olup 1.500 işletmede

(50 baş hayvan ve üzeri) 475 süt sığırı yetiştiriciliği yapılmaktadır. Besi sığırcılığı da ilçede aile işletmeciliği şeklinde yapılmakta olup halen faaliyet gösteren 24 besi ahırında 1.200 baş besi hayvanı yetiştirilmektedir.

Kavak ilçesi, toplam büyükbaş hayvan sayısı 16.164 adettir. Büyükbaş hayvanlardan; 15.824 adedi sığır, 340 adedi manda hayvanıdır. Bu haliyle Kavak ilçesi, sığır cinsi hayvan bakımından Samsun ilinde 10. sırada; manda cinsi hayvan bakımından da 11. sırada yer almaktadır.

Tablo 180: Kavak İlçesi Hayvan Varlığı (2020)

Hayvan Cinsi	Hayvan Sayısı	Samsun Hayvan Sayısı	Samsun İçinde Kavak'ın Payı (%)
Sığır	15.824	375.990	4,21
Manda	340	21.637	1,57
Büyükbaş Hayvan Sayısı Toplamı	**16.164**	**397.627**	**4,07**
Koyun	11.798	232.590	5,07
Keçi	770	27.197	2,83
Küçükbaş Hayvan Sayısı Toplamı	**12.568**	**259.787**	**4,84**
Kanatlı Sayısı Toplamı	**109.715**	**2.917.356**	**3,76**
Kovan Sayısı	2.563	78.857	3,25
Bal Üretimi (ton)	30,0	952	3,15

TÜİK, 2020

10.2. Küçükbaş Hayvan Varlığı

İlçenin toplam küçükbaş hayvan sayısı 12.568 adettir. Samsun ilçeleri sıralaması 8'incidir. Kavakta geçen yıllarda koyunculuğu bırakan çok kişi olmuştur. Genellikle koyunculuk yapanların %70'i yaşlılardan oluşmaktadır. Son 2 yıldır kavak ilçesinde genç nüfus hayvancılığa yönelmiştir. Yeni başlayan gençler babadan kalma yöntemleri terk edip internetten yeni yöntemleri takip ederek hayvancılık yapma yoluna gitmiştir.

Bölgede yerli ırkların yanında yabancı ve kültür ırklarıyla da hayvancılık yapılmakta çiftlik sistemi hayvancılık gelişmektedir. Azalan meralardan, kentleşmeden dolayı bölgede entansif yapılan bir koyunculuk hâkim olacağı düşünülmektedir.

LADİK

1. İlçenin Konumu

Kuruluşu çok eski dönemlere uzanan Ladik, 1880-1925 yılları arasında Sivas Sancağının Amasya iline, 1929 yılında ise Samsun'a bağlı bir ilçe konumuna getirilir. Ankara-Samsun Karayolu üzerinde, Toptepe (Doruk) sapağı ile başlayan Erzincan yolunun 12. kilometresinde bulunan Akdağ'ın etekleri üzerinde kurulmuş olan ilçe, il merkezine 80 km. uzaklıktadır. Sahilden 950 m yükseklikte olması Ladik'i iklim ve doğal ortam yöntemleriyle diğer Samsun ilçelerinden farklı kılar.

Ladik, Kuzey Anadolu fayı boyunca oluşan Ladik ovasının kuzeyinde, Akdağ'ın eteklerinde kurulmuştur. Denizden yüksekliği 950 metredir. Doğusunda Taşova, batısında Havza, güneyinde Suluova, kuzeyinde ise Kavak ve Asarcık ilçeleri ile komşudur. 596 km² lik yüz ölçümüne sahiptir. Nüfusu 16.000 civarındadır.

2. İklim

Sıcaklık: Lâdik ilçesinin iklimi; yarı nemli, 1. dereceden mezotermal, yazın orta derecede su noksanı, deniz etkisine yakın bir iklime sahiptir. Akdağ'ın etkisinde kalır. Bu nedenle kışlar soğuk ve kar yağışlı, yazları ise serin geçmektedir.

Lâdik Meteoroloji İstasyonu'nun uzun yıllar meteorolojik ölçümlere verileri dikkate alındığında, yıllık ortalama sıcaklığı tüm ilçeler içerisinde en düşük değere sahip olup, 9.4°C olduğu görülmektedir. İlçenin toprak sıcaklığı 06 Aralık ile 10 Nisan tarihleri arasında diğer ilçelerin aksine 5°C'nin altına düşmektedir. Ayrıca, Nisan'ın 11'i ile 23 Nisan tarihleri ve 18 Kasım ile 05 Aralık tarihleri arasında 5°C ila 8°C derece arasında seyreden toprak sıcaklığı, 24 Nisan ile 17 Kasım arasında 8°C'nin üzerine çıkmakta olduğu belirlenmiştir.

Yağış: Ladik ilçesi yıllık toplam yağış miktarı 602 mm olup yağışların büyük kısmı sonbaharda başlayarak yaz aylarına kadar devam etmektedir. Yağışlar ve nispeten sıcaklık değerleri yıl içinde az çok düzenlilik göstermektedir. Aylık ortalamalara göre yazlar ılık, kışlar soğuk geçmektedir.

Yıllık toplam yağış miktarı (Samsun'da 650.3 mm, Ladik'te 602 mm) özellikle sonbahar ve kış aylarında artış göstermekte, düşük yağış toplamlarına ise Samsun'da Mayıs-Eylül, Ladik'te ise Temmuz-Ağustos-Eylül ayları arasında ulaşılmaktadır. Samsun-Ladik yöresinde, en fazla yağışlı günler Ekim- Haziran ayları arasında, en az yağışlı günler ise Temmuz-Ağustos-Eylül ayları arasında gerçekleşmektedir.

3. İlçenin Biyofiziksel Özellikleri

Dağları: Engebeli bir araziye sahip olan Lâdik'in güney bölümünde, bir kısmı Amasya İli sınırları içerisinde uzanan, Akdağ bulunur. Dağın en yüksek yeri Soğanlı Köyü civarındaki uzantısıdır. Buradaki yükseklik ortalama 1370 metredir.

İlçenin kuzeyinde Ahmetsaray ve Salur Köyü hudutlarından başlayarak, Karaabdal Köyü ve Karaabdal Deresi hudutları içerisinde devam eden Canik Dağları uzanır. Burası Kavak-Lâdik ilçe sınırını oluşturur. Hamamayağı'ndan başlayarak Ayvalı, İnkaya, Aslantaş Köyleri civarında "Çiğdem Tepe" adını alan, ortalama 970 metre yüksekliğe sahip olan tepelikler ilçe arazisini ikiye ayırır ve Destek Boğazı'nda Akdağ ile birleşir.

Akarsuları: İlçenin en önemli akarsuyu Yeşilırmak'ın bir kolu olan Tersakan Çayı'dır. Tersakan Çayı Lâdik Gölü'nden doğar. İlkbahar ve kış mevsimlerinde, bol su ile, kendisini besleyen Kürtün Deresi'ne karışarak Yeşilırmak'a ulaşır. Ters akışından dolayı "Tersakan" adını almıştır.

Lâdik Gölü: Lâdik Gölü ilçenin en büyük doğal gölüdür. 262 hektarlık bir alana sahip olan gölün bir kısmı sazlık ve bataklıktır. Üzerinde, yüzen adacıklar (torf-turba) bulunmaktadır. Devlet Su İşleri göl yatağının ıslahı çalışmaları için 1933 yılında çeşitli incelemeler yaparak,

1951 yılında Kıranboğaz ve Mazlumoğlu Köyleri arasında bir regülatör yaptırmıştır. Böylece göl suyunun seviyesi 3,10 metre yükseltilmiş ve su toplama kapasitesi 8.500.000 metre küpe çıkartılmıştır. Daha sonra gölün kenar kısmı yükseltilmiş; 837.6 hektar alan içerisinde su toplama kapasitesi 45.000.000 m3'e ulaşmıştır. Bu sayede toplanan sularla Suluova İlçesi Yedikır Barajı'nı besleyerek, 88.000 dekar alanı sulayacak duruma gelmiştir.

Doğal Bitki Örtüsü: Karadeniz Bölgesi'nin, Orta Karadeniz Bölümü sınırları içerisindeki saha Ladik'i çevreleyen orta yükseltideki dağlardan ibarettir. Nemli ormanlar Akdağ'ın bütün kuzey yüzlerini ve Ladik'in kuzeyinde uzanan platoluk ve tepelik alanları kaplar. Ladik 'in kuzeyinde uzanan platoluk alanda büyük kısmıyla sapsız meşe, Akdağ'ın Ladik tarafına bakan yüzünde ise kayın ormanları yayılış gösterir. Bu ormanlar içerisindeki diğer türleri sapsız meşe ve adi gürgen oluşturur.

4. Sosyo-Ekonomik Yapı

2020 ADNKS sonuçlarına göre Samsun'un nüfusu 1.356.079'tür. Samsun 1.252.693 kişilik toplam nüfusuyla Türkiye'nin en büyük on altıncı şehridir. İl toplam nüfusunun %49,5'i erkek, %50,5'i kadındır. Samsun'da 40 belediye, 17 ilçe, 945 köy vardır. Türkiye köylerinin %2,7'si Samsun'dadır. Samsun nüfusunun %35'ini köy nüfusu, %65'ini ise kent nüfusu oluşturmaktadır. Samsun İli Doğu ve Orta Karadeniz Bölgesi illerinden göç almakla birlikte genel anlamda dışarıya göç vermektedir. Samsun'un 2020 yıllık nüfus artış hızı %5,6 olmuştur. 2020 yılında 7 ilçenin nüfusu azalırken 10 ilçenin nüfusu artmıştır. Merkez ilçeler hariç nüfus artış hızı en fazla olan ilçeler sırası ile Çarşamba, Terme, 19 Mayıs, Bafra, Kavak, Yakakent, Ladik olurken nüfus artışı hızı azalan ilçeler ise sırası ile Ayvacık, Salıpazarı, Alaçam, Havza, Vezirköprü, Asarcık'tır. Ladik merkez de dahil olmak üzere toplam 67 mahalle bulunmaktadır. Toplam çiftçi aile sayısı **3.500** olup, 2020 yılı ÇKS ye kayıtlı çiftçi sayısı 1.709 dur. İlçe ekonomisinin temel kaynağı tarım ve hayvancılıktır.

5. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik

İllerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması 2017 yılında yapılmıştır. İlçe SEGE-2017 çalışmasına göre Ladik ilçesi üçüncü kademede gelişmiş ilçeler grubundadır. İlçe SEGE-2017 çalışmasında üçüncü kademe toplam 229 ilçeden oluşmaktadır. Üçüncü kademe gelişmiş ilçelerde net göç hızının negatif olmaya başladığı görülmektedir. Ladik ilçesi, Samsun ilçeleri gelişmişlik sıralamasında 6. sırada, Türkiye'de 970 ilçe arasında gelişmişlik sıralaması 340'dır.

6. Ladik İlçe Arazisinin Niteliklerine Göre Dağılımı

Ladik ilçesinin alanı 52.653 ha'dır. İlçe yüzölçümü Samsun ilinin %5.4'ü kadardır. İlçe topraklarının %32,6'sı tarım arazisidir. Ormanlık ve fundalık arazi (20.024 ha) ise il yüzölçümünün %12'sini oluşturmaktadır. İlçenin çayır ve mera arazisi yönünden varlığı ise son derece azdır (2.093 ha). Tarım dışı araziler (12.254 ha) ise %10 civarındadır. Ladik ilçesinin arazi varlığını objektif olarak değerlendirdiğimizde sosyo-ekonomik yapıda tarımsal faaliyetlerin ön planda olduğu görülmektedir.

7. Ladik İlçesi Tarım Alanı

Ladik ilçesi tarım alanları, samsun ili tarımsal üretim alanının %4,5'i kadardır. Engebeli arazi yapısı tarımsal alanların büyüklüğünü kısıtlamaktadır. Tablo değerlerine göre bitkisel üretimin büyük bir kısmını tahıllar oluşturmaktadır. Ladik İlçesi uzun yıllar Tarımsal Alan Değişimi (2004-2020) incelendiğinde yaklaşık 50.684 dekar artış söz konusudur.

Tablo 181: Ladik İlçesi Tarım Alanı (2020)

Toplam Alan (da)	Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkiler Alanı (da)	Nadas Alanı (da)	Sebze Alanı (da)	Süs Bitkileri Alanı (da)	Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı (da)
172.134	1.050	31.070	1.729	0	138.285
3.751.070	1.196.170	164.730	147.300	630	2.242.240

Tablo 182: Ladik İlçesi Uzun Yıllar Tarım Alanı Değişimi (2004-2020)

Yıllar	Ladik Tarım Alanı (da)	Samsun Tarım Alanı (da)	Ladik (%)
2004	121.150	4.327.680	2,80
2005	121.040	4.325.220	2,80
2006	113.351	4.246.802	2,67
2007	116.102	4.000.606	2,90
2008	121.209	4.080.507	2,97
2009	115.935	3.916.862	2,96
2010	121.294	3.792.665	3,20
2011	124.310	3.696.121	3,36
2012	135.772	3.798.933	3,57
2013	128.777	3.682.099	3,50
2014	133.604	3.761.578	3,55
2015	132.670	3.753.131	3,53
2016	171.975	3.768.449	4,56
2017	173.869	3.752.449	4,63
2018	171.921	3.750.418	4,58
2019	175.687	3.743.729	4,69
2020	171.834	3.751.074	4,58

TÜİK, 2020

8. Tarımsal Sulama Durumu

Ladik ilçesi yıllık toplam yağış miktarı 602 mm. olup yağışların büyük kısmı sonbaharda başlayarak yaz aylarına kadar devam etmektedir. Yağışın en az düştüğü aylar Temmuz ve Ağustos aylarıdır. Fındıcak Göleti ve İbi Ovaları Sulama Projeleri çalışmaları devam etmektedir. DSİ'nin Ladik'e ilişkin "Derinöz Barajı Sulam Projesi ve Ladik Göleti Sulama Projesi" ile 30 köyde mevcut 172.134 da Tarım arazisinin 70.898 da sulanmaktadır. Fındıcak Göleti Sulama Projesi son aşamasına gelmiş ve İbi Ovaları Sulama Projeleri çalışmaları devam etmektedir.

9. Bitkisel Üretim

9.1. Tarla Bitkileri Üretimi

Buğday, ayçiçeği, yulaf ve arpa üretimi Ladik ilçesinde önde gelen tarla bitkilerini oluşturmaktadır. Bu ürünlerin üretim ve geliştirilmesi ilçe tarım stratejisi açısından önemlidir. Türkiye'de fiğ ve yonca yem bitkileri ekilişlerinde başı çekmektedir. Bunları silajlık mısır ve korunga ekiliş alanları izlemektedir. Samsun'da yıllar itibariyle yem bitkileri ekilişinde artış görülmemektedir.

Ladik ilçesi tarla bitkileri üretim deseni içinde tahıl grubu önemli bir paya sahiptir. Samsun ili Buğday üretiminin %9,2'si,arpa üretiminin 8,9'u, triticale üretiminin %20'i Ladik ilçesine aittir. Üretim deseni içerisinde yem bitkileri üretimi de önemli yer kaplamaktadır. Özellikle yulaf, silajlık mısır, yem bezelyesi ve Macar fiği üretimi yaygındır. İlçenin diğer bir özelliği de yağlık ayçiçeği ve şeker pancarı üretiminde söz sahibi olmasıdır. Ladik kuru fasulyesi ilimizin tercih edilen ürünlerindendir. Son yıllarda kenevir yetiştiriciliğinin de

başlaması dikkate değerdir.

Ayçiçeğinin Sulama alt yapısı olan mahallelerde ekimi artmaktadır. Bölgenin vegetasyon süresi ve iklimi dikkate alınarak geliştirilmiş tohum dağıtımı devam edilerek girdi maliyetleri düşürülmelidir. Halk eğitim kursları ile sulama konusunda eğitim verilmelidir.

Tablo 183: Ladik İlçesi Tarla Bitkileri Üretimi (2020)

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Ladik'ın Üretim Payı (%)
Buğday (Durum Buğdayı Hariç)	86.400	27.029	294.198	9,19
Yulaf (Yeşilot)	12.500	25.000	96.257	25,97
Mısır (Slaj)	3.500	21.000	783.119	2,68
Yonca (Yeşilot)	2.250	11.250	92.364	12,18
Şeker Pancarı	2.128	9.490	130.062	7,30
Fiğ (Adi) (Yeşil Ot)	3.500	7.000	409.208	1,71
Ayçiçeği Tohumu (Yağlık)	11.075	3.083	44.479	6,93
Korunga (Yeşilot)	600	2.400	21.739	11,04
Arpa (Diğer)	9.673	2.255	25.415	8,87
Bezelye (Yemlik)	750	1.500	20.863	7,19
Patates (Tatlı Patates Hariç)	350	661	11.582	5,71
Fiğ (Macar) (Yeşil Ot)	300	600	26.235	2,29
Mısır	1.019	570	37.034	1,54
Triticale	1.500	450	2.347	19,17
Yulaf	1.100	165	1.893	8,72
Fasulye (Kuru)	1.600	160	1.053	15,19
Kenevir Tohumu	40	2	161	1,24

TÜİK, 2020

Hayvanların kaba yem ihtiyacının karşılanabilmesi için silajlık mısır ekim alanları artırılmalı, girdi maliyetlerinin düşürülmesi amacı ile tohum dağıtımına devam edilmelidir. Alternatif ürün olarak sulanamayan arazilerde tıbbi aromatik bitkilerin ekimi yaygınlaştırılmalıdır. Yem açığının kapatılması için silaj paketleme ve yem karma makinası tedarik edilmesine yönelik projeler geliştirilmelidir.

9.2. Yazlık Ve Kışlık Sebze, Örtü Altı Sebze Üretimi

Tablo 184: Ladik İlçesi Yazlık–Kışlık Sebze Üretimi (2020)

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Ladik'ın Üretim Payı (%)
Fasulye, Taze	1.600	1.280	22.384	5,72
Barbunya, Taze	100	75	6.368	1,18
Lahana	7	17	252.057	0,01
Domates	10	15	72.585	0,02
Hıyar (Sofralık)	5	8	18.034	0,04
Biber	5	7	129.684	0,01
Soğan	2	2	1.577	0,13

TÜİK, 2020

Ladik ilçesi, sebze üretimi son derece kısıtlı şartlar altında yapılmaktadır. Üretimin büyük bir kısmının küçük alanlarda aile ihtiyacını karşılamak amacıyla yapılmasıdır. Pazarlama için söz konusu olan ürünleri taze fasulye ve barbunya fasulyedir. İstatistiki kayıtlara girecek

kadar örtü altı sebze üretimi yoktur.

Tüm yetiştiriciler tarafından küçük alanlarda genelde kendi ihtiyaçları için fasulye ekimi yapılmaktadır. Yetiştirici başına düşen alanın artırılarak ticari büyüklüğe ulaşması sağlanmalıdır. Ladik fasülyesi pazarda talep görmekte olup yöresel ürünler pazarı ile birlikte paketlenerek marka ile satışı sağlanmalıdır. İlçede yetiştiriciliği yaygın yapılan fasulyenin üreticiler tarafından ticari boyutta yapılmasının sağlanması, paketleme ve markalaşma (Ladik Fasülyesi) çalışmalarının yapılması önemlidir.

9.3. Meyvecilik Üretimi

Ladik ilçesine ait toplu meyvelik alanları içinde elma, ceviz ve fındık üretimi görünmektedir. Diğer yandan dağınık halde birçok meyve türünün üretimi söz konusudur. Son yıllarda fındık alanlarının Ladik ilçesinde de oluşması dikkati çekmektedir.

Tablo 185: Ladik İlçesi Meyve Üretimi (2020)

Ürün Adı	Toplu Meyveliklerin Alanı (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Ladik'ın Üretim Payı (%)
Elma	59	304	17.881	1,70
Armut	0	130	7.604	1,71
Erik	0	50	3.404	1,47
Vişne	0	38	813	4,67
Ceviz	680	35	3.037	1,15
Ayva	0	23	1.232	1,87
Kızılcık	0	23	1.161	1,98
Kiraz	9	15	2.281	0,66
Dut	0	12	2.263	0,53
Fındık	300	7	114.150	0,01
Çilek	2	4	249	1,61
Şeftali	0	2	7.398	0,03

TÜİK, 2020

Meyvecilik açısından ceviz yetiştiriciliği yoğun talep görmektedir. İlçenin iklim ve toprak yapısına uygun fidan çeşitleri belirlenmeli ve temini konusunda İl tarım ve Orman müdürlüğü üreticiye önder olmalı, yetiştiricilikle ilgili Halk Eğitim Kursları açılmalıdır. Kapama ceviz bahçelerinin yaygınlaştırılması sağlanmalıdır. Ladik ilçesinde son zamanlarda artan fındık ekim alanları dikkati çekmektedir. Fındık Alanlarının Belirlenmesine Dair Kanun Kapsamına alınarak destek alması sağlanmalıdır.

10. Hayvansal Üretim

10.1. Büyükbaş Hayvan Varlığı

Ladik, büyükbaş hayvan sayısı 12.525 olup samsun ilçeleri arasında 11. sırada yer almaktadır. 479 adet manda ile 8. Sıradadır. Sığır cinsi Büyükbaş hayvanların %28'i kültür, %70'i kültür melezi ve %2'si yerli hayvan ırklarından oluşmaktadır.

Hayvansal üretimde ilçede koyun ve sığır yetiştiriciliği öne çıkmakta olup geliştirilebilecek yetiştiricilik açısından koyun yetiştiriciliği, manda yetiştiriciliği, kaz yetiştiriciliği, turna balığı üretimi önem arz etmektedir.

Ladik gölü ve Tersakan ırmağı çevresindeki köylerde önceki yıllarda daha yaygın yetiştiriciliği yapılan mandacılıkla ilgili yetiştirici tecrübesi vardır. Manda sütü ve yoğurdu talep görmektedir. Alternatif kırmızı et kaynağı olması sebebi ile Bakanlığımızca desteklenmektedir. Manda yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılması projelendirilmelidir. Üretilen

sütün (sığır, manda, koyun) sanayiye katılımın arttırılması, Süt toplama ve küçük ölçekli süt işleme tesislerinin kurulması Ladik ekonomisine canlılık kazandıracaktır.

Tablo 186: Ladik İlçesi Hayvan Varlığı (2020)

Hayvan Cinsi	Hayvan Sayısı	Samsun Hayvan Sayısı	Samsun İçinde Ladik'ın Payı (%)
Sığır	12.046	375.990	3,20
Manda	479	21.637	2,21
Büyükbaş Hayvan Sayısı Toplamı	**12.525**	**397.627**	**3,15**
Koyun	18.435	232.590	7,93
Keçi	365	27.197	1,34
Küçükbaş Hayvan Sayısı Toplamı	**18.800**	**259.787**	**7,24**
Kanatlı Sayısı Toplamı	**535.996**	**2.917.356**	**18,37**
Kovan Sayısı	1.680	78.857	2,13
Bal Üretimi (ton)	18,5	952	1,94

TÜİK, 2020

10.2. Küçükbaş Hayvan Varlığı

Ladik ilçesi küçükbaş hayvan varlığı 18.800'dür. Bunun 320 adedini keçiden oluşmaktadır. Küçükbaş ırk dağılımı incelendiğinde, %75'i Karayaka, %15'i Sakız, %6'sı Merinos ve %4'ü diğer ırklardan oluşmuştur. Ladik halkı koyunculuk yetiştiriciliği konusunda tecrübeli ve isteklidir. İlçedeki yaylalar, mevcut hayvanlar dışında 8 bin koyunu daha besleyecek kapasitededir. Çok sayıda mera mevcut, ancak meralar verimsiz ve kötü kullanılmaktadır. Islah çalışmaları yapılmalı ve kontrollü kullanım sağlanmalıdır.

Koyunların verimliliği artırılmalı, hâkim ırk olan Karayaka yanında daha verimli ırklarında yetiştiriciliği desteklenmeli (Merinos, Sakız, Bafra gibi)'dir. Yetiştiricilerin sürülerini büyütebilmeleri için verilen destekler artırılmalı, faizsiz ve ödeme kolaylığı olan krediler artırılmalı, köyümde yaşamak için bir sürü nedenim var projesinin kapsamı genişletilerek devam etmeli, protokolün yeniden hazırlanması aşamasında İlçe Müdürlüklerinin saha tecrübelerinden faydalanılmalıdır. Koyunculuğun yaygınlaştırılması ve mevcut işletmelerin kapasitelerinin arttırılması için faizsiz kredi, Orköy projeleri, yerel projeler teşvik edilmelidir.

10.3. Kanatlı Hayvan Varlığı ve Beyaz Et Üretimi

Kaz Yetiştiriciliği yıllardır geleneksel olarak tüketilen Tirit'in ticari tüketim potansiyelini ortaya çıkmıştır. İlçede kaz yetiştiriciliğinin ticari büyüklükte işletmelerce yetiştirilmesi teşvik edilmelidir. Yerel yönetimlerce verilen desteklerden yararlanılmalıdır. Tüketim yerlerine sahip yerel yönetim ve özel sektörle sözleşmeli yetiştiricilik yapılması sağlanmalıdır.

11. Su Ürünleri Üretimi

Turna Balığı: Ladik gölündeki Turna Balığının varlığını tehdit eden İsrail sazanı varlığı kontrol edilebilir sayıya düşürülmelidir. Turna balığı sayısının artırılması için, göle yavru bırakma, turna balığının göl içerisinde üremesi ve yavrularının güvenli olarak yetişmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır (Göl için havuz v.s).

12. Ladik İlçesi Tarım Potansiyelinin Değerlendirilmesi

Ladik ilçesi bitkisel üretiminde öne çıkan ürünler buğday, ayçiçeği ve yem bitkileri ürünleridir. Üretimi geliştirilebilecek ürünler ise Silajlık Mısır, Yem Bezelyesi, Tıbbi Aromatik Bitkiler, Fasülye, Nohut, Patates, Ceviz ve Fındık olarak belirlenmiştir. Ladik tarımsal üretiminin güçlü yönlerine bakılırsa arazilerin %40ının sulanabilmesi ve Çiftçilerin Bitkisel

Üretimde tecrübeli olması önemli bir avantaj olarak karşımıza çıkmaktadır. Çiftçilerin yaş ortalamasının yüksek olması alternatif ürünlere bakışın olumsuz olması ilçenin sayılabilecek başlıca zayıf yönleridir. Ürün bazlı desteklemelerin artırılması, girdi maliyetlerinin düşürülmesine yönelik yapılacak çalışmaların etkinliği, marka potansiyeli olabilecek ürünlerin kuşkusuz üretimlerinin artmasına fırsat yaratacaktır.

Arazilerin hissedar sayısının artması ve bu arazilerin tarım dışı kalması, kuraklık, sulama için barajlardaki suyun yeterli olmaması ve bilinçsiz sulama üretimi her yıl artan oranda tehdit etmektedir.

13. Ladik İlçesinin Kısa Vadede Tarımsal Üretim İçin Hedefleri:

1. Hayvanların kaba yem ihtiyacının karşılanabilmesi için Silajlık Mısır ve diğer yem bitkisi ekim alanlarının artırılması ve girdi maliyetlerinin düşürülmesi amacı ile tohum dağıtımı yapılması

2. Islah edilen mera alanlarının arttırılması

3. Yem açığının kapatılması için silaj paketleme ve yem karma makinası tedariki

4. Tıbbi Aromatik Bitki yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılması

5. İlçede yetiştiriciliği yaygın yapılan fasulyenin yetiştiriciler tarafından ticari boyutta yapılmasının sağlanması, paketleme ve markalaşma (Ladik Fasulyesi) çalışmalarının yapılması

6. Ceviz fidanı dağıtımı yapılarak kapama ceviz bahçelerinin yaygınlaştırılması,

7. Ayçiçeği ekiminin desteklenmesi, yaygınlaştırılması için tohum dağıtımı yapılması ve sulama konusunda yetiştiricilere eğitim verilmesi

8. Genel olarak Ladik ekolojisi Fındık yetiştiriciliği için uygun değildir. Ama bu konuyla ilgili araştırma çalışmaları yapılarak Ladik'te fındık yetiştiriciliğine uygun alanlar belirlenmelidir.

9.Dağınık olarak yetiştirilen elmalardan sirke ve pekmez yapılarak ekonomiye katkı sağlanması

10. Mantar yetiştiriciliğinin teşvik edilmesi

14. Ladik İlçesinin Kısa Vadede Hayvansal Üretim İçin Hedefleri:

1. Koyunculuğun yaygınlaştırılması ve mevcut işletmelerin kapasitelerinin arttırılması (Faizsiz kredi, Orköy projeleri, Yerel projeler)

2. Özellikle Ladik Gölü ve Tersakan Çayı kenarında bulunan köylerde manda yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılması

3. Üretilen sütün (sığır, manda, koyun) sanayiye katılımın arttırılması, Süt toplama ve küçük ölçekli süt işleme tesislerinin kurulması,

4. Kaz yetiştiriciliğinin ticari boyutta işletmelerde yapılmasının sağlanması ve tirit tüketimine yönelik çalışmalar yapılması (tirit evi vb.)

5. Ladik gölünde bulunan ve tüketimi tercih edilen turna balığının varlığını tehdit eden İsrail sazanına yönelik çalışmalar yapılması, Gölde bulunan turna balığı varlığının arttırılmasına yönelik çalışmalar yapılması (yavru bırakma, göl içi havuz-kafes v.b)

Şeklinde sıralanmıştır.

19 MAYIS

1. İlçenin Konumu

19 Mayıs, Samsun iline 33 km, Bafra ilçesine 17 km, Samsun-Sinop Karayolu üzerindedir. İlçenin yüzölçümü 363 km^2'dir. 19 Mayıs arazisi Bafra Ovası'nın doğu ucunu oluşturur. Karadeniz ile Canik Dağları'nın alçak tepesi arasında yer alır. Doğuda Samsun merkezi, batıda Bafra ilçesi, kuzeyde Karadeniz yer almaktadır.

Samsun ile Bafra arasında Kızılırmak nehrinin oluşturduğu deltanın doğu ucunda yer alan ilçenin denizden yüksekliği 10 metredir. İlçenin genel konumu ova durumundadır. Güneye doğru gidildikçe yükseklik artmaktadır. Doğusunda Samsun, batısında Bafra, kuzeyinde Karadeniz, güneyinde Samsun ve Bafra ile çevrilidir.

2. İklim

19 Mayıs ilçesinde Karadeniz iklimi hâkimdir. İlçe merkezi göl ve deniz havasının etkisi altındadır. Yazlar serin, kışlar ılık ve yağışlı geçer. Sıcaklık eksi dereceye hemen hemen hiç düşmez. Ancak iç kesimlerde güneye doğru gidildikçe karasal iklimin etkisi görülür. İlçede ortalama sıcaklık 15,1^{o}C, yıllık Yağış ortalaması 416 kg/yıl dır. Bilhassa Nebyan Dağı eteklerinde dört mevsimin bütün özellikleri yaşanmaktadır. Poyraz ve Lodos rüzgârları etkilidir. Karayel ve Gündoğusu rüzgârları da ilçeyi etkileyerek iklim üzerinde rol oynar.

3. İlçenin Biyofiziksel Özellikleri

19 Mayıs İlçesinin en yüksek yeri 1.224 m güneyinde bulunan Nebyan Dağındaki Sivri Tepe'dir. Engiz çayı en meşhur akarsuyudur. Kumcağız-Engiz sınırından Karadeniz'e dökülür. Engiz çayı üzerindeki baraj yapım çalışmaları tamamlanmıştır.

4. Doğal Bitki Örtüsü

Fauna, çam ve köknar ağırlıklı.19 Mayıs dağ, deniz, göl ve ormanın bir arada olduğu nadir yerlerden biridir. Sahil ve ovalık kesimde meyvelikler göze çarpar. İlçe merkezindeki Kent Ormanları, sahildeki küçük koru, Galeriç Ormanları önemli alanlardır. Yükseklere doğru çıkıldıkça, özellikle Nebyan bölgesinde, kayın ormanları yaygınlaşmıştır.

5. Sosyo-Ekonomik Yapı

19 Mayıs ilçesi merkeze 33 km uzaklıkta şirin bir ilçedir. İlçeye bağlı 38 mahalle bulunmaktadır. 2020 yılı TÜİK verilerine göre ilçemizin toplam nüfusu 24.454 kişidir. İlçe merkezini oluşturan mahallelerde toplu yerleşim hâkimdir. Kırsalda, arazi yapısının engebeli olması nedeniyle dağınık yerleşimler oluşmuştur. İlçede tarım, hayvancılık, balıkçılık ve turizm gelişmiş durumdadır. Tarım ürünleri arasında fındık, mısır, tütün önemli yer tutar. Balıkçılık denizden başka balık göllerinde de yapılmaktadır. İlçede bulunan BAT Sigara Fabrikası sigara üretimi alanında ülkemizin, Ortadoğu ve Balkanların en modern ve büyük tesisidir.

İlçenin eşsiz bir sahile sahip olması turizm yönünden büyük avantaj sağlamaktadır. Kumcağız, Yörükler ve Engiz yöreleri ilkbaharla birlikte insanları misafir etmeye başlar. Yaz döneminde festivaller yapılır, Nebyan bölgesinde zirveye çıkılarak şenlikler düzenlenir.

6. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik

İllerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması 2017 yılında yapılmıştır. İlçe SEGE-2017 çalışmasına göre 19 Mayıs İlçesi üçüncü kademede gelişmiş ilçeler grubundadır. İlçe SEGE-2017 çalışmasında üçüncü kademe toplam 229 ilçeden oluşmaktadır. Üçüncü kademe gelişmiş ilçelerde net göç hızının negatif olmaya başladığı görülmektedir. 19 Mayıs İlçesi, Samsun ilçeleri gelişmişlik sıralamasında 7. sırada, Türkiye'de 970 ilçe arasında gelişmişlik sıralaması 344'dür.

7. 19 Mayıs İlçe Arazisinin Niteliklerine Göre Dağılımı

19 Mayıs İlçesinin alanı 36.300 ha'dır. İlçe yüzölçümü Samsun ilinin %3,73'ü kadardır. İlçe topraklarının %18,4'ü tarım (6.682 ha) arazisidir. Ormanlık ve fundalık arazi (613 ha) ise il yüzölçümünün %1,68'ini oluşturmaktadır. İlçenin çayır ve mera arazisi yönünden varlığı ise son derece azdır (2.747 da). Tarım dışı araziler 2.727 da'dır.

8. 19 Mayıs İlçesi Tarım Alanı

Tablo 187: 19 Mayıs İlçesi Tarım Alanı (2020)

Toplam Alan (da)	Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkiler Alanı (da)	Nadas Alanı (da)	Sebze Alanı (da)	Süs Bitkileri Alanı (da)	Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı (da)
66.823	28.625	0	1.072	17	37.109
3.751.070	1.196.170	164.730	147.300	630	2.242.240

19 Mayıs İlçesi tarım alanları, samsun ili tarımsal üretim alanının %1,78'i kadardır. İlçenin arazi yapısının çoğunlukla engebeli olması ve yaygın kuru tarım yapılması, ürün desenini sınırlandırmaktadır. Tablo değerlerine göre bitkisel üretimin büyük bir kısmını tahıllar ve diğer bitkisel ürünler oluşturmaktadır.

Tablo 188: 19 Mayıs İlçesi Uzun Yıllar Tarım Alanı Değişimi (2004-2020)

Yıllar	19 Mayıs Tarım Alanı (da)	Samsun Tarım Alanı (da)	19 Mayıs (%)
2004	90.910	4.327.680	2,10
2005	89.170	4.325.220	2,06
2006	82.257	4.246.802	1,94
2007	81.355	4.000.606	2,03
2008	85.225	4.080.507	2,09
2009	84.323	3.916.862	2,15
2010	81.827	3.792.665	2,16
2011	73.051	3.696.121	1,98
2012	77.569	3.798.933	2,04
2013	65.355	3.682.099	1,77
2014	66.045	3.761.578	1,76
2015	65.224	3.753.131	1,74
2016	64.289	3.768.449	1,71
2017	64.584	3.752.449	1,72
2018	64.089	3.750.418	1,71
2019	64.995	3.743.729	1,74
2020	66.823	3.751.074	1,78

TÜİK, 2020

19 Mayıs İlçesinin uzun yıllar tarımsal alan değişimi incelendiğinde 24.000 da azalma olmuştur. İlçenin sahil bandında tarım alanları, imar ve şehirleşme baskısı altındadır.

9. Bitkisel Üretim

İlçede bitkisel üretim, rakım, şehirleşmeye açık alanlar, sahil bandı alanlar olmak üzere birçok faktörün etkisi altındadır. Rakımı yüksek yerlerde fındık, ceviz tarımı ve hayvancılık ön plandadır. Rakımı orta seviyede olan yerlerde buğday, arpa, yulaf ve yem bitkisi gibi tarla ürünleri yer almaktadır. İmarlaşmanın yoğun olduğu sahil bandında küçük parsellerin

bulunması nedeniyle daha çok sebze ve meyve yetiştirilmektedir.

9.1. Tarla Bitkileri Üretimi

Tablo 189: 19 Mayıs İlçesi Tarla Bitkileri Üretimi (2020)

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde 19 Mayıs'ın Üretim Payı (%)
Mısır (Slaj)	3.350	13.575	783.119	1,73
Fiğ (Adi) (Yeşil Ot)	6.500	11.700	409.208	2,86
Fiğ (Macar) (Yeşil Ot)	2.500	5.000	26.235	19,06
Buğday (Durum Buğdayı Hariç)	19.460	4.403	294.198	1,50
Çeltik	5.500	4.136	159.147	2,60
Mısır	3.332	1.536	37.034	4,15
Şeker Pancarı	938	492	130.062	0,38
Yonca (Yeşilot)	50	300	92.364	0,32
Arpa (Diğer)	1.105	215	25.415	0,85
Tütün, İşlenmemiş	118	15	4.399	0,34

19 Mayıs İlçesinin, tarla bitkileri üretim deseni içinde yem bitkileri üretimi ön plana çıkmaktadır. Özellikle Macar fiği üretim miktarı samsun ilinin %19'unu karşılamaktadır. İlçenin diğer tarla bitkileri üretim miktarları il üretiminde çok pay almasa da üretim deseni içinde ayrıca mısır, şeker pancarı, tütün üretimi söz konusudur.

9.2. Yazlık Ve Kışlık Sebze, Örtü Altı Sebze Üretimi

19 Mayıs İlçesi sebze üretiminde en büyük pay %5,7 ile taze fasulye üretimine aittir. İlçede yazlık sebze üretimi yaygın olup kışlık sebzelerden ıspanak ve pırasa üretimi yapılmaktadır. Çilek, mantar ve salep ekonomiye etki eden diğer ürünlerdendir. İlçenin örtü altı üretim alanı 24 da'dır. Üretim, plastik sere ve yüksek tünelde yapılmaktadır.

Tablo 190: 19 Mayıs İlçesi Yazlık–Kışlık Sebze Üretimi (2020)

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde 19 Mayıs'ın Üretim Payı (%)
Lahana	550	1.520	252.057	0,60
Fasulye, Taze	750	1.275	22.384	5,70
Biber	178	445	129.684	0,34
Karpuz	80	240	95.075	0,25
Domates	33	189	72.585	0,26
Hıyar (Sofralık)	31	160	18.034	0,89
Ispanak	80	160	11.815	1,35
Pırasa	60	120	25.707	0,47
Marul	19	40	8.927	0,45

TÜİK, 2020

Tablo 191: 19 Mayıs İlçesi Örtü Altı Tarım Üretim Alanı (2020)

İlçe Adı	TOPLAM Alan (da)	Alçak Tünel (da)	Cam Sera (da)	Plastik Sera (da)	Yüksek Tünel (da)
Ondokuzmayıs	24,80	0,00	0,00	17,80	7,00
İL TOPLAMI	**2.883,70**	**290,00**	**0,00**	**180,40**	**2.413,30**

Tablo 192: 19 Mayıs İlçesi Örtü Altı Üretimi (2020)

Örtüaltı Türü	Ürünler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde 19Mayıs'ın Üretim Payı (%)
Yüksek Tünel	Marul	4	10	72.585	0,01
Yüksek Tünel	Biber	3	12	122.755	0,01
Yüksek Tünel	Hıyar (sofralık)	1	10	38.505	0,03
Yüksek Tünel	Domates (Sofralık)	3	39	930	4,19

TÜİK, 2020

9.3. Örtü Altı Süs Bitkileri Üretimi

Gül, Karanfil, Şebboy, Gala, Lisyantus, Glayöl, Krizanten, Cipso gibi çiçeklerin üretimi yapılmaktadır.

Tablo 193: 19 Mayıs İlçesi Örtü Altı Süs Bitkileri Üretimi (2020)

Örtüaltı Türü	Ürünler	Ekilen Alan (m^2)	Üretim Miktarı (Adet)	Samsun Üretim (Adet)	Samsun İçinde 19 Mayıs'ın Üretim Payı (%)
Plastik Sera	Karanfil, Kesme	3.070	307.000	307.000	100,00
Plastik Sera	Gül, Kesme	10.750	268.750	491.750	54,65

TÜİK, 2020

9.4. Meyvecilik Üretimi

19 Mayıs İlçesi, sahil bandında tarım imar ve şehirleşme baskısı altındadır. Buna rağmen il armut üretiminin %19'u ve nektarin üretiminin %84'ü 19 Mayıs İlçesinden karşılanmaktadır. Son zamanlarda ceviz, kestane, zeytin ve kivi yetiştiriciliğine olan talep artarak devam etmektedir. İl Tarım ve Orman Müdürlüğü ve Büyükşehir Belediyesinin desteğiyle yeni örnek bahçeler oluşturulmaktadır.

Tablo 194: 19 Mayıs İlçesi Meyve Üretimi (2020)

Ürün Adı	Toplu Meyvelik Alanı (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Payı (%)
Fındık	27.200	3.616	114.150	3,17
Elma	319	1.563	17.881	8,74
Armut	210	1.470	7.604	19,33
Erik	0	244	3.404	7,17
İncir (Yaş)	0	179	1.723	10,39
Nektarin	165	150	178	84,27
Kivi	80	144	5.101	2,82
Kiraz	55	128	2.281	5,61
Şeftali	52	90	7.398	1,22
Ayva	13	42	1.232	3,41
Kestane	0	40	320	12,50
Ceviz	522	36	3.037	1,19
Dut	0	24	2.263	1,06
Kızılcık	0	14	1.161	1,21
Çilek	4	12	249	4,82
Trabzon Hurması	0	12	694	1,73
Nar	0	9	323	2,79
Vişne	5	9	813	1,11
Fındık	27.200	3.616	114.150	3,17

TÜİK, 2020

Son yıllarda genç çiftçilerin tarımsal üretime yönelmesi ile çilek üretimine olan ilgi

artmıştır. Çilek meyvesinin kısa sürede gelir getirici etkisi ve nötr gün bitkisi olması sebebiyle ülkemizde üretimi artmaktadır. 19 Mayıs İlçesinde de 12 tonluk üretim ile il örtü altı çilek üretiminin %35'i gerçekleştirilmiştir.

Tablo 195: 19 Mayıs İlçesi Örtüaltı Meyve Üretimi (2020)

Örtü Altı Türü	Ürünler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun İçinde 19Mayıs'ın Üretim Payı (%)
Plastik Sera	Çilek	4	12	35,29

TÜİK, 2020

10. Hayvansal Üretim

10.1. Büyükbaş Hayvan Varlığı

19 Mayıs İlçesi büyükbaş hayvan varlığı Manda yetiştiriciliği ile ön plana çıkmaktadır. Samsun ili içinde manda yetiştiriciliği açısından 4. Sırada yer almaktadır. Toplam büyükbaş hayvan sayısı ilin %4.2'sini karşılamaktadır. İlçenin geçim kaynaklarından birisi de hayvancılıktır. Bu anlamda sütün değerlendirilmesinden kaynaklanan sorunlar nedeniyle bölgeye has suni tohumlama ile etçi ırkların yaygınlaştırılmasına önem verilmelidir.

Büyük ve küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde kaba yem ihtiyacının karşılanması mevcut et ve süt kalitesi açısından son derece önemlidir. Kaba yem ihtiyacının karşılanması amacıyla yöredeki çayır ve mera arazilerinin ıslahına yönelik çalışmalar yapılarak verim artışı sağlanabilir. İlçedeki hayvancılık işletmelerinde üretilen sütler, süt toplama merkezleri tarafından toplanmaktadır. Sütü işleyecek, mandıra ve benzeri bir tesis olmadığı için elde edilen sütün pazar fiyatı düşük olmaktadır. Ancak yörede kurulacak bir süt işleme tesisi sayesinde potansiyel süt üretimi ilçede değerlendirilerek ilçe ekonomisine büyük katkı sağlayacaktır.

Tablo 196: 19 Mayıs İlçesi Hayvan Varlığı (2020)

Hayvan Cinsi	Hayvan Sayısı	Samsun Hayvan Sayısı	Samsun İçinde 19Mayıs Payı (%)
Sığır	14.726	375.990	3,92
Manda	1.992	21.637	9,21
Büyükbaş Hayvan Sayısı Toplamı	**16.718**	**397.627**	**4,20**
Koyun	4.083	232.590	1,76
Keçi	30	27.197	0,11
Küçükbaş Hayvan Sayısı Toplamı	**4.113**	**259.787**	**1,58**
Kanatlı Sayısı Toplamı	**72.760**	**2.917.356**	**2,49**
Kovan Sayısı	6.598	78.857	8,37
Bal Üretimi (ton)	52,2	952	5,49

TUİK, 2020

10.2. Küçükbaş Hayvan Varlığı

İlçenin küçükbaş hayvanı sayısı İl üretiminin yaklaşık %2'si kadardır. Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği açısından 13. sırada yer almaktadır. Koyun ve keçi üretimi sayısal olarak çok yer kaplamaz iken yüksek kesimlerde önemli bir gelir kaynağı olarak üreticileri memnun etmektedir.

11. Su Ürünleri Üretimi

19 Mayıs İlçesinde 2 adet su ürünleri kooperatifi faaliyet göstermekte olup, üye balıkçı sayısı 480, toplam tekne sayısı 190'dır. Balıkçılar, İç sularda sazan, sudak, denizlerde mezgit, barbun, tekir, kalkan, hamsi, tirsi, palamut, lüfer ve yemlik balık olarak da Çaça Balığı avcılığı yapmaktadır. 2020 yılında iç sularda ve denizde yaklaşık 14.633 ton balık avlanmıştır.

12. 19 Mayıs İlçesi Tarım Potansiyelinin Değerlendirilmesi

19 Mayıs İlçesi ovalık alanlarında taban suyunun yüksek olması bitkisel üretimi engellemektedir. Özellikle yağışların yoğun olduğu dönemlerde ovalarda ve taban arazilerde oluşan göllenmeler bitki gelişimini ve verimi olumsuz etkilemektedir. Bu alanlarda drenaj projelerinin gerçekleştirilmesi bu sorunu giderecektir.

İlçe, Karadeniz iklim kuşağında olmasına rağmen yazları kurak geçmekte ve bu durum yıllara bağlı olarak üretimi engellemektedir. Bu sebeple sulamaya uygun alanlarda sulama projelerinin gerçekleştirilmesi üretimi olumlu yönde etkileyecektir. Sulama ve drenaj sorunu çözülmediğinden dolayı üreticiler istedikleri gibi tarımsal faaliyette bulunamamaktadırlar. Bu durum üretici ve tüketicinin ekonomik olarak kaybına yol açmaktadır.

Fındık yetiştiriciliğine alternatif olabilecek kivi, Trabzon hurması, elma gibi meyve ürünleri tarla ve sera sebzeciliği ve açıkta sebze ürünlerinin yetiştiriciliği yapılmaktadır. Yalnız pazar fiyatlarının düşük olması ve girdi fiyatlarının yüksek olması, uygun şartlarda depolayamama gibi nedenlerden dolayı çiftçilerimiz yeteri kadar kazanç sağlayamamaktadır. İlçede üretilen meyve ve sebzelerin, pazar değeri oluşuncaya kadar muhafaza edilebilecek soğuk hava deposu kazandırılmalıdır.

İlçede, kurulan tarımsal amaçlı birliklere yenileri eklenerek birlik ve kooperatifler kurulması sağlanarak birlik ve kooperatifler aracılığı ile çiftçilerin girdilerinin daha uygun şartlarda temin edilmesi, ürünlerinin pazarlanması, teknik yardımların daha ayrıntılı olarak karşılanması tarımsal üretimi olumlu yönde etkileyecektir. Bu kapsamda yeni kurulacak olan tarımsal amaçlı kooperatif ve birliklere kuruluş desteği adı altında genel bütçeden veya büyükşehir belediyesinden pay ayrılması ilçedeki tarım paydaşlarının sayısının güçlenerek artmasına neden olacaktır.

19 Mayıs İlçesinde Fındık Üreticileri Birliği kurulmuştur ve aktif durumdadır. Birçok üretici de organik fındık yetiştirmektedir. İlçede kurulacak organik gübre tesisi veya kompost ünitesi, organik yetiştiricilik yapan üreticilerin organik gübre ihtiyacını karşılayacağı gibi hem ilçede istihdam yaratacak, hem de fındık hasadı sonrasında elde edilen artıklar ile fındık bahçelerinden elde edilen malzemeler doğal dönüşüm materyali olarak değerlendirilmiş olacaktır.

İlçede ruhsatlı hayvan pazarı olmalı; çiftçiler yetiştirdikleri hayvanları pazar sayesinde yurdumuzun diğer illerine pazarlayabilme imkânlarına kavuşmalıdır.

İlçede gıda üreten işletmeler için gıda organize sanayi oluşturulması, Ondokuzmayıs'ı geleceğe taşıma açısından büyük önem arz etmektedir.

Bu Kapsamda Yapılabilecek Tarımsal Proje Önerileri Şu Şekilde Belirlenmiştir;

1. İlçenin yüksek köylerinde yetiştiriciliği yapılan fasulyesinin yetiştiriciliğinin alanlarının çoğaltılması

2. Yaklaşık 27.200 da fındık tarımı yapılan ilçede, verimi artırmaya yönelik eğitim ve yayım çalışmaları yapılmasına

3. Üretilen fındıkları muhafaza için depo alanları ve paketleme tesisi oluşturulmasına

4. Ceviz, Kestane, Zeytin ve Kivi gibi meyvelerin yetiştiricilik alanlarının artırılmasına

5. Aydınpınar, Fındıklı, Cerekli köylerimizde doğal olarak yetişen kestane üretiminin yeni bahçeler kurularak artırılmasına

6. Tıbbi aromatik bitkiler yetiştiriciliğinin ilçe tarımında yer almasının sağlanmasına,

7. Süs bitkileri üretiminin arttırılmasına destek olunmasına

8. İlçemde, yem bitkisi üretiminin artırılmasına ve yem açığının kapatılması için yem karma makinası tedarik edilmesine

9. Tarım arazisi verimini artırmak için ahır gübresi kullanımın artırılması ve kompost makinası tedarik edilmesine

10. Büyükbaş hayvancılıkta görülen beslenme eksikliklerinin giderilmesi ve süt verimin artırılması

11. Büyükbaş hayvancılıkta dişi jersey ırkının suni tohumlamayla artırılmasına

12. Et parçalama ve küçük ölçekli süt işleme tesislerinin artırılmasına

13. Arıcılığa önem verilmesi ve özellikle propolis üretiminin artırılmasına

14. Fide ve fidan yetiştiriciliğine önem verilmesine

15. İlçede mevcut bulunan mantarhanelerin kapasitelerinin artırılması ve yeni tesisler kurulmasına, yönelik projelerin hayata geçirilmesi ilçe ekonomisine katkı sağlayacaktır.

Onay verilen proje önerileri:

1.Fındık üretiminde verimi artırmak için örnek bahçe tesis çalışmaları ve fındık değerlendirme tesisi kurulması

2.Ceviz yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılması

3.Zeytin yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılması

4.Mantar yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılması

5.Rakımı yüksek olan mahallelerde kestane yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılması

6.Çilek yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılması

7.Hünnap yetiştiriciliğini arttırılması projesi

8.Tıbbi Aromatik bitkiler (Kekik) alanlarının arttırılması

9.Kesme çiçek yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılması

SALIPAZARI

1. İlçenin Konumu

Samsun'a uzaklığı 54 km olan ilçenin güneyi Erbaa ve Akkuş, doğusu Terme, batısı Ayvacık, kuzeyi ise Çarşamba ilçeleriyle çevrilidir. Salıpazarı'nın denize kıyısı yoktur.

2. İklim

Salıpazarı iklimi iki kısımda değerlendirilebilir. Ovalık kesimde tipik Orta Karadeniz iklimi hâkimdir ve yazlar serin, kışlar ılık geçer. Fakat yüksek kesimlere çıkıldıkça iklim sertleşir. Kışın iki metreyi aşan kar yağışı gözlenir. Yıllık Ortalama Sıcaklık 13,0^{o}C, yıllık yağış ortalaması 675 kg/yıl'dır.

3. İlçenin Biyofiziksel Özellikleri

İlçenin kuzeyi düzlük, güneyi engebelidir. Yeşilçay ve Terme çayı ilçe merkezinde kesişmektedir. Bu çaylar üzerinde üç köprü vardır. Salıpazarı ile Gökçeli mahallesini Kurt köprüsü, Yavaşbey mahallesini ise Maviren köprüsü birbirine bağlar.

İlçe arazisinin %80'i engebeli-dağlık konumdadır. Son derece gür ve yeşil bir bitki örtüsüne sahiptir. Ormanlık alanlarda meşe, ceviz, kızılağaç, kestane ve özellikle fındıklıklar büyük yer kaplar. Bunların yanı sıra bu ağaçlıkların arasında Karadeniz Bölgesine has bitki türlerine rastlamak mümkündür.

4. Sosyo-Ekonomik Yapı

Salıpazarı ilçesi merkez de dahil olmak üzere toplam 44 mahalle bulunmaktadır. 2020 yılı verilerine göre nüfusu toplam 19.709 kişidir. Toplam çiftçi aile sayısı 5.677'dir. İlçe halkı geçimini inşaat işçiliği, tarım ve hayvancılıkla sağlamaktadır. İlçe ekonomisinin temel kaynağı tarım olup, daha çok fındık, çeltik ve yem bitkileri üretimine dayanmaktadır. İlçede bu ürünleri işleyen 1 adet fındık kırma fabrikası ve fındık işleme tesisi, 1 adet fındık kurutma tesisi ve 1 adet süt toplama kooperatifi bulunmaktadır.

5. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik

İlçe SEGE-2017 çalışmasına göre Salıpazarı ilçesi dördüncü kademede gelişmiş ilçeler grubundadır. Bu grupta 205 ilçe bulunmaktadır. Salıpazarı, Samsun ilçeleri gelişmişlik sıralamasında 15. Sırada iken Türkiye'de 970 ilçe arasında gelişmişlik sıralaması 657'dir.

6. Salıpazarı İlçe Arazisinin Niteliklerine Göre Dağılımı

İlçemizin yüzölçümü 356 km^2'dir. Bu yüzölçümün 147.542 dekarında tarımsal üretim yapılmakta olup toplam yüzölçümün yaklaşık % 42'sini oluşturmaktadır. Toprakların %7,4'si düz-düze yakın, %16,7'nı hafif ve orta eğimli ve %75,9'si dik eğimli ve çok sarp eğimli arazi aralığındadır. Ormanlık ve fundalık arazi (11.100 ha) ise il yüzölçümünün %1,14'ünü oluşturmaktadır. İlçenin çayır ve mera arazisi yönünden varlığı ise son derece azdır (11,1 ha). Tarım dışı araziler (378 ha) civarındadır. Salıpazarı ilçesinin arazi varlığını objektif olarak değerlendirdiğimizde sosyo-ekonomik yapıda tarımsal faaliyetlerin ön planda olduğu görülmektedir.

7. Salıpazarı İlçesi Tarım Alanı

Salıpazarı ilçesi tarım alanları, samsun ili tarımsal üretim alanının %4'ü kadardır. Engebeli arazi yapısı tarımsal alanların büyüklüğünü kısıtlamaktadır. Tablo değerlerine göre bitkisel üretimin büyük bir kısmını fındık alanları oluşturmaktadır.

Tablo 197: Salıpazarı İlçesi Tarım Alanı (2020)

Toplam Alan (da)	Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkiler Alanı (da)	Nadas Alanı (da)	Sebze Alanı (da)	Süs Bitkileri Alanı (da)	Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı (da)
147.542	141.298	0	327	0	5.917
3.751.070	1.196.170	164.730	147.300	630	2.242.240

Tablo 198: Salıpazarı İlçesi Uzun Yıllar Tarım Alanı Değişimi (2004-2020)

Yıllar	Salıpazarı Tarım Alanı (da)	Samsun Tarım Alanı (da)	Salıpazarı (%)
2004	218.700	4.327.680	5,05
2005	224.290	4.325.220	5,19
2006	220.244	4.246.802	5,19
2007	218.883	4.000.606	5,47
2008	219.059	4.080.507	5,37
2009	154.400	3.916.862	3,94
2010	150.461	3.792.665	3,97
2011	149.156	3.696.121	4,04
2012	149.096	3.798.933	3,92
2013	149.086	3.682.099	4,05
2014	149.242	3.761.578	3,97
2015	148.568	3.753.131	3,96
2016	148.820	3.768.449	3,95
2017	148.211	3.752.449	3,95
2018	148.370	3.750.418	3,96
2019	148.312	3.743.729	3,96
2020	147.542	3.751.074	3,93

TÜİK, 2020

Salıpazarı İlçesi uzun yıllar Tarımsal Alan Değişimi (2004-2020) incelendiğinde yaklaşık 71.000 dekar azalma söz konusudur.

8. Bitkisel Üretim

Bitkisel üretim deseninin tamamına yakınını fındık üretim alanları oluşturmaktadır. Tarımsal üretim alanlarının çok az bir kısmı (5.917 da) tahıllardan oluşmaktadır.

8.1. Tarla Bitkileri Üretimi

Tablo 199: Salıpazarı İlçesi Tarla Bitkileri Üretimi (2020)

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Salıpazarı'nın Üretim Payı (%)
Mısır (Slaj)	2.250	6.090	783.119	0,78
Fiğ (Adi) (Yeşil Ot)	1.150	1.725	409.208	0,42
Mısır	2.158	475	37.034	1,28
Yulaf (Yeşilot)	250	350	96.257	0,36
Çeltik	484	332	159.147	0,21
Şeker Pancarı	43	8	130.062	0,01
Fasulye (Kuru)	75	7	1.053	0,66
Soya Fasulyesi	7	3	6.100	0,05

TÜİK, 2020

Salıpazarı ilçesi tarla bitkileri üretim deseni içinde yem bitkileri grubu önemli bir paya sahiptir. Özellikle yulaf, silajlık mısır ve adi fiğ üretimi yaygındır. İlçenin diğer bir özelliği de

Çarşamba istikametinde Tepealtı Mahallesi düzlük alanlarda çeltik ve mısır üretiminin yapılmasıdır. Ayrıca çok azda olsa Şeker pancarı, kuru fasulye ve soya üretimi söz konusudur.

8.2. Yazlık Ve Kışlık Sebze, Örtü Altı Sebze Üretimi

Salıpazarı ilçesi, sebze üretimi son derece dar alanlarda yapılmaktadır. Sebze üretim alanları tarımsal üretim alanının %0,2'si kadardır. Üretimin büyük bir kısmı aile ihtiyacını karşılamak bir kısmını da semt pazarında satmak amacıyla yapılmaktadır. Pazarlama için söz konusu olan ürünleri taze fasulye domates, biber ve hıyar şeklindedir.

Tablo 200: Salıpazarı İlçesi Yazlık–Kışlık Sebze Üretimi (2020)

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Salıpazarı'nın Üretim Payı (%)
Domates	53	231	72.585	0,32
Fasulye, Taze	115	115	22.384	0,51
Biber	80	80	129.684	0,06
Hıyar (Sofralık)	8	80	18.034	0,44
Marul	23	68	8.927	0,76
Patlıcan	26	39	21.436	0,18
Lahana	10	16	252.057	0,01
Pırasa	10	15	25.707	0,06
Sarımsak	10	6	176	3,41
Ispanak	4	3	11.815	0,03

TÜİK, 2020

Tablo 201: Salıpazarı İlçesi Örtü Altı Tarım Üretim Alanı (2020)

İlçe Adı	TOPLAM Alan (da)	Alçak Tünel (da)	Cam Sera (da)	Plastik Sera (da)	Yüksek Tünel (da)
Salıpazarı	16,00	0,00	0,00	0,00	16,00
İL TOPLAMI	**2.883,70**	**290,00**	**0,00**	**180,40**	**2.413,30**

TÜİK, 2020

Tablo 202: Salıpazarı İlçesi Örtü Altı Üretimi (2020)

Örtüaltı Türü	Ürünler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Salıpazarı'nın Üretim Payı (%)
Yüksek Tünel	Marul		12	60	72.585
Yüksek Tünel	Hıyar (sofralık)		8	80	38.505
Yüksek Tünel	Domates (Sofralık)		8	96	930

TÜİK, 2020

8.3. Meyve Üretimi

Salıpazarı ilçesine ait toplu meyvelik alanları içinde fındık üretimi (141.000 da) büyük bir yer kaplamaktadır. 158 da alanda toplu ceviz bahçesi bulunmaktadır. Diğer yandan dağınık halde birçok meyve türünün üretimi söz konusudur. Son yıllarda kivi, böğürtlen, çilek ve ahududu üretimi artmaya başlamıştır.

Fındık tarım alanlarının çoğu III. ve üzeri sınıf araziler olup 90.482 dekarlık alan ile %64,17'sini oluşturmaktadır. 1. ve 2. sınıf fındık arazisi 34.000 dekar ve fındık tarımının yapıldığı ancak 2B çalışması yapılmamış hazine ile orman vasfında 16.816 dekar fındık arazisi bulunmaktadır.

Tablo 203: Salıpazarı İlçesi Meyve Üretimi (2020)

Ürün Adı	Toplu Meyveliklerin Alanı (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Salıpazarı'nın Üretim Payı (%)
Fındık	141.000	13.284	114.150	11,64
Elma	44	1.699	17.881	9,50
Armut	4	978	7.604	12,86
Ceviz	158	731	3.037	24,07
Kiraz	0	450	2.281	19,73
Erik	4	332	3.404	9,75
Dut	0	309	2.263	13,65
Trabzon Hurması	0	220	694	31,70
Kestane	0	150	320	46,88
Ayva	0	135	1.232	10,96
Kivi	20	90	5.101	1,76
Muşmula	8	81	463	17,49
Böğürtlen	34	51	51	100,00
Vişne	0	46	813	5,66
Çilek	25	28	249	11,24
Nar	0	28	323	8,67
Şeftali	0	20	7.398	0,27
Kızılcık	0	13	1.161	1,12
Ahududu	1	1	1	100,00

TÜİK, 2020

9. Hayvansal Üretim

9.1. Büyükbaş Hayvan Varlığı

Salıpazarı ilçesinde 1.694 işletmede sığır ve manda yetiştiriciliği, 37 işletmede koyun-keçi yetiştiriciliği, 150 işletmede de arıcılık yapılmaktadır. Hayvancılık küçük aile işletmesi tipinde olup, kültür melezi ve yerli ırk hayvanlarla yapılmaktadır. Mera alanlarının kısıtlı olması ve yem bitkisi üretiminin sınırlı olması nedeniyle kapasite artırımı oldukça sınırlıdır.

Salıpazarı ilçesi büyükbaş hayvan sayısı 9.100 olup samsun ilçeleri arasında 17. sırada yer almaktadır. 130 adet manda ile 11. sıradadır.

Tablo 204: Salıpazarı İlçesi Hayvan Varlığı (2020)

Hayvan Cinsi	Hayvan Sayısı	Samsun Hayvan Sayısı	Samsun İçinde Salıpazarı'nın Payı (%)
Sığır	8.970	375.990	2,39
Manda	130	21.637	0,60
Büyükbaş Hayvan Sayısı Toplamı	**9.100**	**397.627**	**2,29**
Koyun	2.212	232.590	0,95
Keçi	50	27.197	0,18
Küçükbaş Hayvan Sayısı Toplamı	**2.262**	**259.787**	**0,87**
Kanatlı Sayısı Toplamı	**49.155**	**2.917.356**	**1,68**
Kovan Sayısı	6.000	78.857	7,61
Bal Üretimi (ton)	36,0	952	3,78

TÜİK, 2020

9.2. Küçükbaş Hayvan Varlığı

İlçenin küçükbaş hayvanı sayısı (2.262) İl üretiminin yaklaşık %0,9'u kadardır. Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği açısından samsun ilçeleri arasında 17. sırada yer almaktadır.

Salıpazarı İlçesinde koyun sayısı diğer ilçelerimize nazaran oldukça azdır. Bölgenin tarım arazilerinin büyük bir çoğunluğun da fındık dikili olması dolayısıyla, mera alanı oldukça kısıtlıdır. Koyun yetiştiriciliği bu bağlamda gelişememiş üreticilerin büyük çoğunluğu hayvancılığı bırakmışlardır.

9.3. Kovan Sayısı Ve Bal Üretimi

Salıpazarı ilçesi kestane balı üretimi ile meşhurdur. İlçede konaklamalı arıcılık yaygındır. 6.000 adet kovandan 36 ton bal üretimi gerçekleşmiştir.

10. Salıpazarı İlçesi Tarım Potansiyelinin Değerlendirilmesi

Salıpazarı ilçesi fındık bahçelerinin büyük bir kısmı ekonomik ömrünü tamamlayarak verimden düşmeye başlamıştır. Yaşlı fındık bahçelerinin bir proje kapsamında desteklenerek gençleştirilmesi gerekmektedir.

Son yıllardaki iklimsel değişiklikler göz önünde bulundurulduğunda fındık bahçelerinde sulamanın yaygınlaştırılması ve özellikle ilkbahar geç donlarından etkilenmeyecek çeşitlere öncelik verilmesi faydalı olacaktır.

Kapama bahçe kapsamında ceviz ve kestane bahçelerinin desteklenerek, yeni bahçe tesis edilmesi yeni gelir kaynakları yaratacaktır.

İlçenin, Ova mahallelerinde; Avut, Biçme, Dikencik, Fatsalılar, Tepealtı toprak yapısının killi ve tınlı olması münasebetiyle drenaj sorunu bulunmaktadır. Bu mahallelerde kavak yetiştiriciliği yapılmaktadır. Drenaj sorunu çözülürse kavak yetiştiriciliği yapılan arazilerde katma değeri yüksek olan ürünler, özellikle fındık yetiştiriciliği yapılabilir alanlar oluşacaktır. Ayrıca bu mahallelerde Çilek, Trabzon Hurması ve Kivi bahçesi tesis edilmesi ile rakımı 250m nin altında olan mahallelerde seracılık desteklenerek fındık yetiştiriciliğine ek olarak bir gelir elde edilebilecektir.

İlçede, yaklaşık 14.000 ton fındık üretimi yapılmakta olup, uygun depolama imkânları bulunmadığından dolayı üreticilerin büyük bir kısmı ürününü hasattan hemen sonra piyasadaki fiyat istikrarı oluşmadan satmak zorunda kalmaktadır. Fındıkla ilgili olarak lisanslı depoculuğun oluşturulması halinde bu oluşumun üreticilerin lehine olacağı düşünülmektedir. 500m rakım ve altındaki alanlarda rahatlıkla yetiştirilebilen, fazla bir iş gücü ve emeğe ihtiyaç duymayan Trabzon Hurması yetiştiriciliğinin desteklenerek yaygınlaştırılması ve hasat sonrası elde edilen mahsulün kurutularak piyasaya arzının sağlanması karlı bir yatırım olacaktır. 500m rakım üzerindeki alanlarda da yaban Mersini yetiştiriciliğinin teşvik edilmesi teşvik edilmelidir.

İlçe sınırları içerisinde 141.000 dekarlık fındık bahçesi bulunmaktadır. Mevsimler itibariyle yaklaşık olarak 10 ay fındık bahçelerinde ot bulunmaktadır. Ülkemizdeki kırmızı et ihtiyacı göz önünde bulundurulduğunda küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin ne kadar önemli olduğu görülecektir. Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği yapabilecek üreticilere 30 koyun ve 1 koç verilerek hem ülkemizin kırmızı et ihtiyacının bir kısmının giderilmesi hem de fındık üreticilerimize fındığın yanında ek bir gelirin sağlanacağı düşünülmektedir.

İlçede 6.000 arılı kovan bulunmakta olup, özellikle ilçemizle özdeşleşmiş bulunan kestane balı önemli bir gelir kaynağıdır. Yayla Mahallesi Düzdağ-Kınalık Mevkiinde kestanelikler bulunmaktadır. Konakören Mahallesi ve Cevizli Mahallesi arasında bulunan Karlıtepe Mevkiinde dağınık kestane ağaçları bulunmakta olup; orman vasfında arazilerdir. Söz konusu yerlerde arı konaklatma yerlerinin açılarak, İlçe için katma değeri yüksek olan, pazar sorunu bulunmayan kestane balının üretiminin arttırılması ve Salıpazarı Kestane Balının markalaştırılması sağlanmalıdır.

İlçe sınırlar içerisinde doğal olarak yetişmekte olan salep bitkisi yetiştiriciliğinin desteklenmesi faydalı olacaktır.

TEKKEKÖY

1. İlçenin Konumu

Tekkeköy ilçesi 37 derece doğu 35 derece batı boylamları ile 41 derece kuzey ve 40 derece güney enlemleri arasında yer almaktadır. İlçede 62 mahalle bulunmakta olup, 48 mahalle kırsal statüsündedir.

İlçenin doğusunda Çarşamba ilçesi batısında Samsun ili güneyinde Asarcık ve Canik ilçeleri olup kuzeyinde Karadeniz bulunmaktadır. Samsun'a 14 Km uzaklıkta olup Yeşilırmak deltasının batısında verimli bir ovada bulunmaktadır. İlçe topraklarının 1/4 lük kısmı Çarşamba ovasında bulunmaktadır. İlçede önemli bir dağ olmamasına rağmen orta Karadeniz Canik dağlarının eteklerinde Karadeniz'e kadar uzanan en yüksek kodu 905 olan 4 kodunun yerleşimin başladığı ve yaklaşık %15 meyle varan bir yerleşime sahiptir. İlçede başlıca akarsu kaynakları Abdal deresi, Büyüklü deresi, Sarıyurt deresi, Kirazlık deresi ve Tekkeköy deresidir. İlçe merkezinin rakımı 14 metredir.

2. İklim

Tekkeköy'de yıllık sıcaklık ortalaması 14,4ºC olup, en yüksek ortalamalara Temmuz (23,3ºC), en düşük ortalamalara ise Ocak (6,4ºC) ayında ulaşılmaktadır. Tekkeköy'de yıllık yağış ortalaması 1.023 mm civarındadır. Bu rakam Samsun'un merkezine göre ilçenin daha fazla yağış aldığını göstermektedir. İlçenin orta ve güney kesimlerinde yükseltinin artmasına paralel olarak yağış miktarı da artmaktadır. Tekkeköy'de yağışın aylara ve mevsimlere göre dağılımına bakıldığında Karadeniz ikliminin özellikleriyle uyumlu olarak yılın her ayında bir miktar yağışın düştüğünü ancak en fazla yağışın Kasım ve Aralık aylarında yani, sonbahar ve kış mevsiminde, en az yağışın ise Haziran, Temmuz olarak yaz aylarında düştüğü görülmektedir.

Tekkeköy'de denizlerin etkisiyle kış aylarındaki sıcaklık ortalamalarının 0ºC'nin altına düşmemesi kış yağışlarının ilçenin kuzey ve orta kesimlerinde genellikle yağmur şeklinde olmasına neden olmuştur. Yükseltiye bağlı olarak kar yağışları daha çok Tekkeköy'ün güney kesimlerindeki dağlık sahada etkili olmaktadır. Sahada kar yağışlı günlerin toplam ortalaması 8,7 gündür. Kar yağışlı günlere ise Türkiye genelinde olduğu gibi en fazla Ocak ve Şubat aylarında rastlanmaktadır.

Tekkeköy ve çevresinde bulunduğu iklim bölgesinin özelliklerine bağlı olarak bulutluluk oranı yüksektir. Yıl içerisinde havanın açık olduğu günlerin sayısı kapalı olduğu günlerden daha azdır. Özellikle sonbahar ve kış aylarında sahada bulutluluk oranı en yüksek seviyeye ulaşmaktadır. Bağıl ya da nispi nem oranları Karadeniz Bölgesi'nin genelinde olduğu gibi Tekkeköy ve çevresinde de yıl boyunca yüksek olup çok büyük değişiklikler göstermemektedir. Nispi nemin yıllık ortalaması %73; en yüksek olduğu ay ise yağışların artış göstermeye başladığı Ekim ayıdır. Yağışın en az olduğu Haziran ve Temmuz aylarında nispi nem değerleri de en düşük seviyededir.

3. İlçenin Biyofiziksel Özellikleri

İlçemiz sulama durumu, arazi verimliliği, ulaşım, arazi eğimi, toprak sınıfı, yükselti vb. gibi kriterler göz önüne alınarak delta, orta ve yüksek kuşak olarak 3 farklı bölgeye ayrılmaktadır. Yapılacak yatırımlar ve ürün deseni bu kuşaklar dikkate alınarak belirlenmesi daha uygun olacaktır. Toprak verimliliği ve ürün deseni insanların ekonomik düzeylerini doğrudan etkilemektedir.

Tekkeköy'ün kuzey kesimleri Yeşilırmak başta olmak üzere Abdal Deresi ve Terme Çayı gibi akarsuların taşıdıkları alüvyonları denize döküldükleri yerde biriktirmeleriyle oluşmuş, Yeşilırmak Deltasında yer almaktadır. Buna bağlı olarak sahanın kuzeyinde

Kuvaternere ait Holosen yaşlı alüvyonlar, bataklıklar ve plajlar, deltanın kök kısımlarında ise Pleistosen yaşlı tortullardan oluşan alüvyon yelpazeleri yüzeylenmektedir.

4. Doğal Bitki Örtüsü

Delta üzerinde sahalarda dişbudak (Fraxinus), kızılağaç (Alnus), adi kavak (Populus alba) ve adi gürgen *(Carpinus betülüs)* gibi türlerden oluşan küçük topluluklara rastlanmaktadır. Bunun yanı sıra kıyıdaki kumullar üzerinde kum zambağı *(Pancratium maritimum),* kum sütleğeni (*Euphorbia paralias),* bataklıklarda ve akarsu kenarlarında ise kofa *(Juncus acutus*), kamış ve sazlıklar (*Phragmites australis)* gibi bazı otsu, doğal türlere rastlanmaktadır.

Tekkeköy ilçesinin orta ve güney kesimlerini kapsayan dağlık saha, doğal bitki örtüsü bakımından daha zengindir. Bitki örtüsünün tahrip edildiği yerlerde çalı ve bodur ağaççıklardan oluşmuş, içerisinde bazı Akdeniz türlerinin de yer aldığı psödomakiler gelişme imkânı bulmuştur. 200 – 300 m yükseltilere kadar çıkabilen psödomakiler bünyesinde kısa sürede gelişerek ortama hâkim olan funda (Erica arborea), adi fındık *(Corylus avellana),* yabani kızılcık (*Cornus sanguniea),* orman gülü (*Rhododendron*), taflan (*Prunus 22 laurocerasus*) gibi türler bulunmaktadır.

5. Sosyo-Ekonomik Yapı

2020 ADNKS sonuçlarına göre Samsun'un nüfusu 1.356.079'dur. Tekkeköy ilçesi 54.363 nüfusu ile Samsun'un 8. En kalabalık ilçesidir. Tekkeköy, sanayi alt yapısı sayesinde Doğu ve Orta Karadeniz Bölgesi illerinden göç almakla birlikte genel anlamda kırsal mahallerden dışarıya göç vermektedir. Samsun ilçeleri içerisinde yirmi yıllık süre içerisinde nüfusunu artıran nadir ilçelerdendir. Samsun'un Organize Sanayi Bölgesi Tekkeköy ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Samsun Organize Sanayi Bölgesi'nde 74 firma faaliyet göstermektedir. Bu firmalardan 26 tanesi ihracat yapmaktadır. İhracat yapılan başlıca sektörler ana metal sanayi, kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı, gıda ürünlerinin imalatı, bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı, fabrikasyon metal ürünleri imalatı, tekstil ürünleri imalatı ve elektrikli teçhizat imalatıdır. İlçede kurulan bir diğer organize sanayi bölgesi de Gıda OSB'dir. Organize sanayi bölgesinin yanı sıra ilçede küçük sanayi siteleri de bulunmaktadır. İlçede sanayi istihdam oranı ve işletme sayısı yüksektir. Sanayinin gelişmesi ile beraber ilçede hizmet sektörü de gelişme göstermiştir. Son yıllarda yapılan Fuar ve Kongre Merkezi, Yaşar Doğu Spor Salonu ve kapalı stadyum yatırımları sosyal donatı ve ticari hayat açısından ilçede ayrı bir hareketlilik yaratmıştır.

6. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik

İlçe SEGE-2017 çalışmasına göre Tekkeköy ilçesi ikinci kademede gelişmiş ilçeler grubundadır. Bu grupta 173 ilçe bulunmaktadır. Tekkeköy, Samsun ilçeleri gelişmişlik sıralamasında 3. Sırada iken Türkiye'de 970 ilçe arasında gelişmişlik sıralaması 193'dür.

7. Tekkeköy İlçe Arazisinin Niteliklerine Göre Dağılımı

Tekkeköy ilçesinin alanı 32.505 ha'dır. İlçe yüzölçümü Samsun ilinin %3,42'si kadardır. İlçe topraklarının %35,4'ü tarım arazisidir. Ormanlık ve fundalık arazi ise ilçe yüzölçümünün %54,6'sını oluştur-maktadır. İlçenin çayır ve mera arazisi yönünden varlığı ise son derece azdır. Tarım dışı araziler ise %11 civarındadır.

8. Tekkeköy İlçesi Tarım Alanı

Tekkeköy ilçesi tarım alanları, samsun ili tarımsal üretim alanının %2,93'ü kadardır. Tablo değerlerine göre bitkisel üretimin büyük bir kısmını: Meyveler, içecek ve baharat bitkileri alanı oluşturmaktadır.

Tablo 205: Tekkeköy İlçesi Tarım Alanı (2020)

Toplam Alan (da)	Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkiler Alanı (da)	Nadas Alanı (da)	Sebze Alanı (da)	Süs Bitkileri Alanı (da)	Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı (da)
110.208	61.844	2.100	1.791	7	44.466
3.751.070	1.196.170	164.730	147.300	630	2.242.240

Tablo 206: Tekkeköy İlçesi Uzun Yıllar Tarım Alanı Değişimi (2004-2020)

Yıllar	Tekkeköy Tarım Alanı (da)	Samsun Tarım Alanı (da)	Tekkeköy (%)
2004	170.030	4.327.680	3,93
2005	165.250	4.325.220	3,82
2006	160.314	4.246.802	3,77
2007	164.794	4.000.606	4,12
2008	182.344	4.080.507	4,47
2009	176.921	3.916.862	4,52
2010	163.210	3.792.665	4,30
2011	125.271	3.696.121	3,39
2012	130.942	3.798.933	3,45
2013	117.653	3.682.099	3,20
2014	112.791	3.761.578	3,00
2015	112.713	3.753.131	3,00
2016	105.167	3.768.449	2,79
2017	103.666	3.752.449	2,76
2018	107.864	3.750.418	2,88
2019	109.396	3.743.729	2,92
2020	110.208	3.751.074	2,94

TÜİK, 2020

Tekkeköy İlçesi uzun yıllar Tarımsal Alan Değişimi (2004-2020) incelendiğinde yaklaşık 59.822dekar azalış söz konusudur. Azalışın sebebinin sanayi bölgesinin sürekli gelişmesi ve artan şehirleşmenin baskısıyla olmuştur.

9. Toprak Özellikleri

Tekkeköy ve yakın çevresinde klasik toprak sınıflandırma yöntemine göre zonal ve azonal topraklara rastlanmaktadır. Sahada zonal topraklar grubundan gri-kahverengi podzolik topraklar ve kahverengi orman toprakları, azonal topraklar grubundan ise alüvyal ve kolüvyal topraklar yüzeylenmektedir. Tekkeköy'ün Yeşilırmak Deltası sınırları içerisinde kalan kuzey bölümünde alüvyal topraklar, dağlık saha ile delta düzlüğü arasındaki geçiş sahasında ve vadi yamaçlarında kolüvyal topraklar, orta ve güney kesimlerinde ise gri kahverengi podzolik topraklar ve kahverengi orman toprakları yer almaktadır.

İlçe topraklarında en geniş yayılımı %62'lik oran ile IV ve üstü sınıf araziler göstermektedir. Bunları %23 ile I. sınıf araziler %25 ile II. ve III. sınıf araziler izlemektedir. Toprakların %28'i düz ve düze yakın; %57'si dik veya çok diktir. Fındık tarım alanlarının çoğu III. ve IV. sınıf arazilerdir.

10. Bitkisel Üretim

10.1. Tarla Bitkileri Üretimi

Tekkeköy ilçesi tarla bitkileri üretim deseni içinde yem bitkileri grubu önemli bir paya sahiptir. Başta silajlık mısır olmak üzere fiğ, yonca, buğday, çeltik ve tütün önemli ürünlerdir.

Tablo 207: Tekkeköy İlçesi Tarla Bitkileri Üretimi (2020)

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Tekkeköy'ün Üretim Payı (%)
Mısır (Slaj)	22.500	58.750	783.119	7,50
Fiğ (Adi) (Yeşil Ot)	13.000	15.600	409.208	3,81
Yonca (Yeşilot)	3.000	12.000	92.364	12,99
Fiğ (Macar) (Yeşil Ot)	6.000	7.200	26.235	27,44
Yulaf (Yeşilot)	2.700	4.050	96.257	4,21
Çeltik	3.915	3.128	159.147	1,97
Buğday (Durum Buğdayı Hariç)	5.740	2.308	294.198	0,78
Mısır	3.646	1.895	37.034	5,12
Arpa (Diğer)	1.290	351	25.415	1,38
Ayçiçeği Tohumu (Yağlık)	178	47	44.479	0,11
Korunga (Yeşilot)	39	47	21.739	0,22
Soya Fasulyesi	98	44	6.100	0,72
Tütün, İşlenmemiş	28	3	4.399	0,07
Fasulye (Kuru)	10	1	1.053	0,09

TÜİK, 2020

10.2. Yazlık Ve Kışlık Sebze, Örtü Altı Sebze Üretimi

Tablo 208: Tekkeköy İlçesi Sebze Üretimi (2020)

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Tekkeköy'ün Üretim Payı (%)
Lahana	1.530	3.060	252.057	1,21
Domates	46	110	72.585	0,15
Fasulye, Taze	85	108	22.384	0,48
Karpuz	10	35	95.075	0,04
Hıyar (Sofralık)	10	34	18.034	0,19
Kabak (Sakız)	10	27	1.182	2,28
Kavun	10	25	38.505	0,06
Marul	18	25	8.927	0,28
Patlıcan	10	22	21.436	0,10
Pazı	10	20	75	26,67
Soğan	12	14	1.577	0,89
Biber	10	12	129.684	0,01
Bezelye, Taze	10	11	1.342	0,82
Pırasa	5	10	25.707	0,04
Barbunya, Taze	10	9	6.368	0,14
Maydanoz	8	8	286	2,80
Semizotu	5	6	133	4,51
Ispanak	5	4	11.815	0,03

TUİK, 2020

Tekkeköy arazilerinin yaklaşık %25'i verimli ova topraklarında bulunmasına rağmen sebzecilik üretimi istenilen düzeyde değildir. En çok üretilen ürünler biber, yeşil fasulye, lahana, pırasa, domates, karpuz, kavun, patlıcan, marul, ıspanak gibi sebzelerdir. Bunlar hem ihracata hem de işleme sanayine uygun sebzelerdir. İlçenin özellikle yazlık sebze üretimi dikkati çekmektedir. Kışlık sebzelerden ise karalahana ve pırasa üretimi mevcuttur.

Tablo 209: Tekkeköy İlçesi Örtü Altı Tarım Üretim Alanı (2020)

İlçe Adı	TOPLAM Alan (da)	Alçak Tünel (da)	Cam Sera (da)	Plastik Sera (da)	Yüksek Tünel (da)
Tekkeköy	16,20	0,00	0,00	0,20	16,00
İL TOPLAMI	**2.883,70**	**290,00**	**0,00**	**180,40**	**2.413,30**

TÜİK, 2020

Tablo 210: Tekkeköy İlçesi Örtü Altı Sebze Üretimi (2020)

Örtüaltı Türü	Ürünler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Tekkeköy'ün Üretim Payı (%)
Yüksek Tünel	Fasulye, Taze	5	20	79	25,32
Yüksek Tünel	Marul	13	20	72.585	0,03
Yüksek Tünel	Maydanoz	1	2	22.384	0,01
Yüksek Tünel	Hıyar (Sofralık)	5	25	38.505	0,06
Yüksek Tünel	Domates (Sofralık)	6	48	930	5,16
Yüksek Tünel	Soğan (Taze)	2	4	111.181	0,00

TÜİK, 2020

Samsun, örtü altı taze fasulye üretiminin %25'i Tekkeköy ilçesinden karşılanmaktadır. İlçenin, sera alanlarının kurulabileceği verimli topraklara sahip olmasının yanında hinterlandının geniş olması (Samsun şehir merkezi, Doğu Karadeniz ulaşım yolu, havaalanına çok yakın olması nedeniyle ihracat imkânlarının bulunması) kurulacak organize sera bölgesinde üretilecek ürünlerin rahatlıkla tüketiciye ulaştırılması imkânına sahiptir.

Organize sera bölgesinde kurulacak 100 m² ile 1.000 m² arasında sera alanlarının tesis edilerek, amatör ve profesyonel anlamda üretim yapılmasının sağlanması üretim yapan çiftçilerin kalkınmasını sağlayacağı gibi ek istihdam sağlanması ile bölgemizdeki işsiz gençlere de iş imkânı sağlayacaktır.

10.3. Örtü Altı Süs Bitkileri Üretimi

Tablo 211: Tekkeköy İlçesi Süs Bitkileri Üretimi (2020)

Örtüaltı Türü	Ürünler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (Adet)	Samsun Üretim (Adet)	Samsun İçinde Tekkeköy'ün Üretim Payı (%)
Plastik Sera	Dış Mekan Süs Bitkileri	240	480	42.280	1,14

TÜİK, 2020

10.4. Meyvecilik Üretimi

Tekkeköy'de yapılan kapama meyve alanlarında; fındık başta olmak üzere, elma, ceviz, armut ve incir üzerine yığınlaşma görülmektedir. İlçede ekim yapılan alanlardaki daralmanın aksine, meyve ve sebze yetiştirilen alanlarda ise artış meydana gelmiştir. Bu durum, daha fazla işgücü gerektiren tarla tarımı yerine, daha az işgücü gerektiren meyvecilik ve sebzecilik faaliyetlerinin tercih edildiğini göstermektedir. Bu faaliyetlerin, şehirlere göç nedeniyle köylerde işgücü yetersizliği yaşayan işletmeler ile şehre göç ettiği halde köydeki arazilerinde tarımsal faaliyetini sürdürmek isteyen işletmelerce daha çok tercih edildiği söylenebilir.

Ülkemiz tarımsal ürün ihracatında en önemli ürünlerden olan Fındık; Tekkeköy'de çok geniş alanlarda üretimi yapılmakta, rekolte tahmin çalışmalarında en üst sıralarda yer almaktadır. İstenilen kalite ve özelliklere sahip ürün elde edilebilmesi, üreticinin eline geçen fiyatların daha iyi olabilmesi için, öncelikle sahada hastalık ve zararlılara dayanımın artırılması (dalkıran-külleme vs.), yaşlı bahçelerin yenilenmesi kapsamında çeşit değiştirme çalışmalarının

yapılması, bahçelerde damlama sulama sistemlerinin yaygınlaştırılması için üreticilere teknik ve finans desteğinin sağlanması, Tekkeköy'e fındık kurutma tesisleri ve fındık entegre işleme tesisi kurulması önem arz etmektedir.

Tekkeköy ilçesinin, kestane ve ceviz yetiştiriciliği bakımından uygun iklim ve toprak şartlarına sahip olması, yüksek kuşakta bulunan verimsiz 5 ve 6. sınıf tarım arazilerinin değerlendirilmesi bakımından, ceviz ve kestane bahçelerinin kurulması, yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Tablo 212: Tekkeköy İlçesi Meyve Üretimi (2020)

Ürün Adı	Toplu Meyveliklerin Alanı (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Tekkeköy'ün Üretim Payı (%)
Fındık	61.000	5.816	114.150	5,10
Elma	58	959	17.881	5,36
Armut	70	520	7.604	6,84
İncir (Yaş)	50	252	1.723	14,63
Kiraz	10	186	2.281	8,15
Ceviz	620	143	3.037	4,71
Dut	0	135	2.263	5,97
Vişne	0	110	813	13,53
Erik	0	108	3.404	3,17
Şeftali	16	29	7.398	0,39
Ayva	0	22	1.232	1,79
Kivi	10	18	5.101	0,35
Çilek	10	12	249	4,82
Kızılcık	0	12	1.161	1,03
Nar	0	3	323	0,93

TÜİK, 2020

Yıllar içerisinde adaptasyon sağlamış kaliteli, hastalık zararlı ve iklim koşullarına dayanıklı yerel cevizlerden (rum cevizi) alınacak aşı materyali ile verimsiz çeşitlerin değiştirilmesi çalışmalarının yapılması, kurulacak kestane bahçeleri ile arıcılar için bal ormanları tesis edilmesi önem arz etmektedir.

Tekkeköy ilçesi, tüm Karadeniz bölgesinin severek tükettiği taze ***incirin*** üretildiği Kerimbey bölgesine sahiptir. İncir üretim alanlarının genişletilmesi, coğrafi işaret çalışmasının yapılması, bakım, kültürel işlemler, budama eğitimlerinin verilmesi yararlı olacaktır. Ayrıca; Töngel bahçesi tesis edilmesi, Trabzon Hurması bahçesi tesisi, Can erik/ Papaz erik bahçesi tesisi, Çilek üretim alanlarının genişletilmesi, üreticilere yeni gelir kapısı açacaktır.

10. Hayvansal Üretim

11.1. Büyükbaş Hayvan Varlığı

Hayvan yetiştiriciliğinde son yıllarda entegre tesislerin sayısının artması, besi hayvancılığı yapan işletmelerin verimli ırklara yönelmesi, suni tohumlamadan alınan olumlu sonuçlar ve Tarım ve Orman Bakanlığının hayvancılıkla ilgili desteklemeleri de dikkate alındığında Tekkeköy ilçesinde hayvansal üretim artış göstermiştir. Tekkeköy'de kültür ırkı hayvanların büyük bir çoğunluğunu; Simmental, Jersey ve Holstein cinsi sığırlar oluşturmaktadır. 2020 yılı itibariyle Büyükbaş hayvan varlığı 23.363 küçükbaş hayvan varlığı 24.384'dür. Tekkeköy, büyükbaş hayvan sayısı 23.363 olup samsun ilçeleri arasında 7. sırada yer almaktadır. 103 adet manda ile 14. sıradadır. Sığır cinsi Büyükbaş hayvanların %9,63'ü

kültür, %82,35'i kültür melezi ve %7.8'i yerli hayvan ırklarından oluşmaktadır. Kültür ırkı hayvan oranı düşükken melez hayvan oranının artması dikkat çekicidir.

Tablo 213: Tekkeköy İlçesi Hayvan Varlığı (2020)

Hayvan Cinsi	Hayvan Sayısı	Samsun Hayvan Sayısı	Samsun İçinde Tekkeköy'ün Payı (%)
Sığır	23.260	375.990	6,19
Manda	103	21.637	0,48
Büyükbaş Hayvan Sayısı Toplamı	**23.363**	**397.627**	**5,88**
Koyun	24.025	232.590	10,33
Keçi	359	27.197	1,32
Küçükbaş Hayvan Sayısı Toplamı	**24.384**	**259.787**	**9,39**
Kanatlı Sayısı Toplamı	**37.861**	**2.917.356**	**1,30**
Kovan Sayısı	5.537	78.857	7,02
Bal Üretimi (ton)	60,0	952	6,30

TÜİK, 2020

Özellikle kurbanlık hayvan yetiştiriciliği ilçe merkezinde bulunan mahallelerde yığınlaşma göstermektedir. Besi ahırlarının şehir içinde yarattığı sorunlar ve hayvan atıklarının çevreye olumsuz etkileri, uyumlu ve sürdürülebilir bir şekilde yönetimi için; ilçede Besi Organize Sanayi Bölgesi kurulması faydalı olacaktır.

İlçedeki bu besi ahırlarının zamanla Besi Organize Sanayi Bölgesine taşınmasıyla sürdürülebilir bir sistem kurularak, İlçe içindeki birçok çevresel sorunların giderilmesi, üreticilerimiz için daha düzenli ve karlı bir sisteme geçilmesi sağlanacaktır.

Mezbahane atıkları, hayvan gübreleri ile organik atıklar merkezi bir biyogaz tesisinde toplanıp karıştırılarak biyogaz üretiminde kullanılabilir. Projenin finansmanında gerek AB birliği gerekse yurt içi kaynaklı destekleme programlarına başvurulabilir.

11.2. Küçükbaş Hayvan Varlığı

Tekkeköy ilçesi küçükbaş hayvan varlığı 24.384'tür. Bunun 359 adedi keçiden oluşmaktadır. Hayvansal üretimde ilçede koyun yetiştiriciliği öne çıkmakta olup geliştirilmesi önem arz etmektedir. Tekkeköy ilçesi küçükbaş hayvan sayısı bakımından Samsun ilçeleri arasında 4. Sırada yer almaktadır.

Tekkeköy ilçesinde küçükbaş hayvan sayısı her geçen yılla artmakla beraber, Aşağı Çinik bölgesinin olduğu yerlerde koyunların otlayacak mera alanı daralmıştır. Dolayısıyla üretici merkez kesimlerde entansif kapalı koyunculuğa yönlendirilebilir. Özellikle melezleme çalışmalarından elde edilen hibrit döller bu bölgede önemli verim artışı sağlayabilir. Özellikle yem bitkisi ekimi konusunda yapılacak olan desteklemeler üretime teşvik edecektir.

Tekkeköy ilçesinin yukarı ve iç kesimlerinde meranın daha fazla olduğu alanlarda ise, mera ıslahı, sıvat ve suluklarla bölge desteklenmelidir. Bölgede hâkim olan karayaka ırkının et kalitesi ile ilgili farkındalık çalışması yapılmalıdır.

Tekkeköy halkı genel anlamda koyun yetiştiriciliğine sıcak bakmakta dır. Halkta var olan bu potansiyel değerlendirilmeli, üretim teşvik edilmelidir. Damızlık bir koçun sürüde 30 anaça hâkim olduğunu düşünülürse; bölgede damızlık koç alımı konusunda yapılan devlet teşviklerinde ki alımlar konusunda yapılacak kolaylıklar Tekkeköy ilçesinde olumlu sonuçlar verecektir.

Çobanların sosyal standartlarının arttırılması amacıyla projeler yapılmalı, genç üreticiye ve üretime verilen teşviklerin arttırılması bölgede katma değerli sonuçlar oluşturacaktır.

12. Tekkeköy İlçesi Tarım Potansiyelinin Değerlendirilmesi

Tekkeköy ilçesi konumu itibariyle her geçen gün sanayileşmenin baskısı altında büyüyen bir ilçe konumundadır. Tarım alanları daralmakta ve genç nüfus tarımdan kopmaktadır. Genç nüfusun tarımda tutulabilmesi için çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Meyvecilik uğraş alanı içinde fındık üretimi önemli gelir kaynağıdır. İlçenin fındık üretim alanlarında verimi artırmaya yönelik eğitim, yayım ıslah çalışmalarına ağırlık vermek gerekir. Ayrıca Can/ papaz eriği, Trabzon Hurması Plantasyonlarının oluşturulması, doğal olarak yetişen kestane üretiminin yeni bahçeler kurularak artırılması ve aşılama çalışmalarının yapılması ekonomiye kazandırılması gerekmektedir. İncir de coğrafi işaret çalışmalarına başlanmasına, yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılmasına özen gösterilmelidir.

Atıl durumda bulunan kırsal kesimde ki arazilerin değerlendirilmesi, gelir getirici faaliyetler kapsamında Ceviz üretim alanlarının arttırılması, mevcut ceviz alanlarında çeşit değiştirme ve yerel çeşitlerin korunmasına ilişkin çalışmalar yapılmalıdır.

Çeltik üretim alanlarının korunması ve verimin artırılması yönünde çalışmalar yapılıdır. Çilek üretim alanlarının arttırılması ve modern bahçelerin tesis edilmesi için gerekli destekler verilmelidir.

Organize Sera Bölgesiyle ilgili potansiyel çalışmalarının planlanması, Sebze üretim alanlarının artırılmasına katkı sağlayacaktır. Bu sayede örtü altı üretimi artarak modern seralar kurulabilecektir.

Ayrıca:

1. Tıbbi aromatik bitkiler yetiştiriciliğinin de çalışmalar yapılması, özellikle salep üretim alanlarının arttırılması

2. Süs bitkileri üretiminin de oluşabilecek potansiyelin araştırılması

3. İlçede mevcut bulunan mantarhanelerin işlevsel hale gerilmesi, kapasitelerinin artırılması ve yeni tesisler kurulması, Organize Mantar Üretim Bölgesi oluşturulabilme kapasitesi üzerinde çalışmalar yapılması

4. Organize Besi Bölgesi oluşturulabilmesi için gerekli çalışmaların başlatılmasına dair görüşmelerin yapılması

5. Büyükbaş hayvan varlığının korunması için yem bitkisi üretim alanlarının korunması ve üretimin artırılması yönünde çalışmalar yapılması

6. Büyükbaş hayvancılıkta dişi jersey ırkının suni tohumlamayla artırılması, koyun varlığının korunması için gerekli çabanın sağlanması ve sürü yönetim projelerinin devamı, geliştirilmesi için Tarım ve Orman Bakanlığı ilgili birimlerine iletilmesi

7. Süt sığırcılığının geliştirilmesi, yem ihtiyacının karşılanabilmesi, süt toplama sisteminde üreticinin korunması yönünde çalışmalar yapılabilmesi için Bakanlığın birimlerine talepte bulunulması

8. Arıcılığa önem verilmesi ve üretiminin artırılması

9. Yumurta tavukçuluğu (gezen tavuk) ön planda olmak üzere tavukçuluğun yaygınlaştırılması çalışmalarının yapılması

10. İlçede çeltik işleme tesisi kurulma çalışmaları yapılması

11. İlçe Fındık işleme entegre tesisi kurulması için çalışmalar planlanması başlıklarında projeler geliştirilebilir.

TERME

1. İlçenin Konumu

Terme ilçesinin bir kısmı Samsun-Ordu karayolu üzerinde Çarşamba Ovası'nın doğu uzantısında, bir kısmı ise Canik Dağları'nın kuzey yamaçlarında yer almaktadır. İlçemiz kuzey ve doğu tarafından Karadeniz, güneydoğuda Ordu ilinin Ünye ve Çaybaşı İlçeleri, güney tarafında Ordu ilinin Akkuş ve İkizce İlçeleri, güneybatı tarafından Salıpazarı ilçesi ve batı tarafından ise Çarşamba İlçesi ile çevrilmiştir.

2. İklim

Terme'de her mevsim yağışlı, tipik Karadeniz iklimi hüküm sürmektedir. Yıl içinde en fazla yağış sonbahar mevsiminde, en uzun yağış ise ilkbahar sonu ve yaz başında görülmektedir. Kışlar ılık, yazlar ise serin geçer. Ortalama Yıllık Sıcaklık (14.7^{o}C) dir. İlçe merkezine her yıl kar yağmakla beraber karın yağmadığı yıllar da olmaktadır. Yıllık yağış bakımından Karadeniz bölgesinin en az yağış alan yörelerinden birisidir. Yıllık yağış ortalaması 1.208 mm. civarındadır. Nem oranı ise yaklaşık olarak %80-90 arasındadır.

3. İlçenin Biyofiziksel Özellikleri

İlçe merkezinin yaklaşık denizden yüksekliği 10 m dolayındadır. Çarşamba Ovasının devamı olarak oluşmuş olan ova kesimi oldukça verimli arazilere sahip bir toprak zenginliği vardır. Sahilden itibaren yaklaşık ortalama 5-13 km arasında değişen derinlikle Orta Karadeniz sıradağları olan Canik Dağları'nın eteklerine ulaşılmaktadır. Genelde dik sayılabilecek yaklaşık 40°-65° arasında değişen eğimle Canik Dağlan başlamaktadır.

Terme İlçesi sınırları içerisinde Terme Çayı, Akçay, Miliç, Kocaman Dereleri ile Akgöl ve Simenit Gölleri bulunmaktadır. Simenit Gölü ilçeye 20 km. mesafede olup kanalla birbirine bağlanmış iki göl halindedir. Göl, devlet koruması altında sit alanı olarak ilan edilmiştir. Göl kenarındaki aileler balıkçılık ile uğraşmaktadır. Ayrıca ilçedeki Gölardı Mevkisi geniş kavak üretim alanına sahip olup, dünyada Kanada'dan sonra ikinci en büyük kavak ormanlığıdır.

4. Doğal Bitki Örtüsü

İklime bağlı olarak doğal bitki örtüsü ormandır. Ancak son otuz yıldan beri hızlı nüfus artış sonucu ormanlar kesilerek tarım alanlarına dönüştürülmüştür. Buna karşın kavak ağacı yetiştiriciliği önem kazanmış olup, Gölardı kavak ağaçlama sahası dünyanın sayılı kavaklıklarındandır. Engebeli güney arazisinde ormanların yerini fındıklık bahçeleri almış olup, genelde ormanlar küçük parçalar ve köy korulukları halindedir.

5. Sosyo-Ekonomik Yapı

Terme, ilçe merkezi de dahil olmak üzere toplam 82 mahalle bulunmaktadır. 2020 yılı (ADNKS) verilerine göre ilçe nüfusu toplam 71.938 kişidir. Toplam çiftçi aile sayısı 10.500'dür. Ekonomik yapısı tarıma dayalı olduğu için halkın büyük bir kısmı köylerde oturmaktadır. İlçe merkezi, önceleri kıyılar bataklık olduğu için denizden 5 km içerde, Terme çayının etrafında şekillenerek kurulmuştur.

6. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik

İllerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması 2017 yılında yapılmıştır. İlçe SEGE-2017 çalışmasına göre Terme ilçesi üçüncü kademede gelişmiş ilçeler grubundadır. İlçe SEGE-2017 çalışmasında üçüncü kademe toplam 229 ilçeden oluşmaktadır. Üçüncü kademe gelişmiş ilçelerde net göç hızının negatif olmaya başladığı görülmektedir. Terme ilçesi, Samsun ilçeleri gelişmişlik sıralamasında 9. sırada, Türkiye'de 970 ilçe arasında gelişmişlik sıralaması 451'dir.

7. Terme İlçe Arazisinin Niteliklerine Göre Dağılımı

Terme ilçesinin alanı 54.850ha'dır. İlçe yüzölçümü Samsun ilinin %6'sı kadardır. İlçe topraklarının %68'i tarım arazisidir. Ormanlık ve fundalık arazi (8.925 ha) ise ilçe yüzölçümünün %1,6'sını oluşturmaktadır. İlçenin çayır ve mera arazisi yönünden varlığı ise son derece azdır (375 ha). Tarım dışı araziler (2.875 ha) ise %0,5 civarındadır. Terme ilçesinin arazi varlığını objektif olarak değerlendirdiğimizde büyük bir alanın fındık bahçelerinin kapladığı söylenebilir.

8. Terme İlçesi Tarım Alanı

Tablo 214: Terme İlçesi Tarım Alanı (2020)

Toplam Alan (da)	Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkiler Alanı (da)	Nadas Alanı (da)	Sebze Alanı (da)	Süs Bitkileri Alanı (da)	Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı (da)
371.389	290.438	0	31.495	2	49.454
3.751.070	1.196.170	164.730	147.300	630	2.242.240

Terme ilçesi tarım alanları, samsun ili tarımsal üretim alanının %10'u kadardır. Tarımsal alanlarının 290.438 da'ı meyve üretimine ayrılmıştır. Ardından 2. sırada tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin alanı gelmektedir. Terme İlçesi uzun yıllar Tarımsal Alan Değişimi (2004-2020) incelendiğinde yaklaşık 6 bin dekar azalma söz konusudur.

Tablo 215: Terme İlçesi Uzun Yıllar Tarım Alanı Değişimi (2004-2020)

Yıllar	Terme Tarım Alanı (da)	Samsun Tarım Alanı (da)	Terme (%)
2004	378.280	4.327.680	8,74
2005	390.870	4.325.220	9,04
2006	381.128	4.246.802	8,97
2007	375.671	4.000.606	9,39
2008	359.252	4.080.507	8,80
2009	382.063	3.916.862	9,75
2010	375.313	3.792.665	9,90
2011	367.452	3.696.121	9,94
2012	365.779	3.798.933	9,63
2013	361.421	3.682.099	9,82
2014	364.231	3.761.578	9,68
2015	360.426	3.753.131	9,60
2016	359.859	3.768.449	9,55
2017	358.614	3.752.449	9,56
2018	360.056	3.750.418	9,60
2019	366.838	3.743.729	9,80
2020	371.389	3.751.074	9,90

TÜİK, 2020

9. Bitkisel Üretim

9.1. Tarla Bitkileri Üretimi

Terme ilçesi tarla bitkileri üretim deseni içinde Çeltik, soya ve mısır üretimi tahıl grubunun önemli ürünlerini oluşturmaktadır. İlçede Özellikle Terme pirinci adı altında hatırı sayılır Pazar ve marka oluşmuştur. Samsun ilinin toplam soya üretiminin %67'si Terme'de üretilmektedir.

Tablo 216: Terme İlçesi Tarla Bitkileri Üretimi (2020)

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Terme'nin Üretim Payı (%)
Mısır (Slaj)	5.000	20.000	783.119	2,55
Çeltik	17.518	11.526	159.147	7,24
Mısır	10.976	4.388	37.034	11,85
Soya Fasulyesi	13.000	4.100	6.100	67,21
Şeker Pancarı	2.290	1.513	130.062	1,16
Fiğ (Adi) (Yeşil Ot)	400	480	409.208	0,12
Buğday (Durum Buğdayı Hariç)	270	84	294.198	0,03

TÜİK, 2020

9.2. Yazlık Ve Kışlık Sebze, Örtü Altı Sebze Üretimi

Terme ilçesi sebze üretim alanı 31.495 da alanda yapılmaktadır. İlçede üretim miktarı açısından en çok üretilen ürünler lahana, biber, domates şeklinde sıralanmıştır. İlçe üretiminin Samsun üretimindeki yeri açısından bakıldığında Pek çok üründe büyük payları olduğu gözlenmektedir. 18.034 ton sofralık hıyar üretimi il üretiminin %43,81'ini karşılamıştır. İl üretiminin, taze fasulye %33'ünü, patlıcan %29'unu, balkabağının %70'ini, Terme ilçesi üretmektedir.

Tablo 217: Terme İlçesi Yazlık–Kışlık Sebze Üretimi (2020)

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Terme'nin Üretim Payı (%)
Lahana	7.250	14.490	252.057	5,75
Biber	5.880	13.722	129.684	10,58
Domates	2.590	13.430	72.585	18,50
Hıyar (Sofralık)	2.060	7.900	18.034	43,81
Fasulye, Taze	7.195	7.513	22.384	33,56
Patlıcan	2.520	6.350	21.436	29,62
Bal Kabağı	1.000	3.500	4.968	70,45
Barbunya, Taze	2.000	2.000	6.368	31,41
Pırasa	750	1.688	25.707	6,57
Marul	160	320	8.927	3,58
Bezelye, Taze	200	200	1.342	14,90
Ispanak	30	53	11.815	0,45
Bakla, Taze	50	50	190	26,32
Mantar (Kültür)	1	40	623	6,42
Soğan	10	15	1.577	0,95
Maydanoz	2	2	286	0,70
Lahana	7.250	14.490	252.057	5,75
Biber	5.880	13.722	129.684	10,58
Domates	2.590	13.430	72.585	18,50
Hıyar (Sofralık)	2.060	7.900	18.034	43,81

TÜİK, 2020

Tablo 218: Terme İlçesi Örtü Altı Tarım Üretim Alanı (2020)

İlçe Adı	Toplam Alan (da)	Alçak Tünel (da)	Cam Sera (da)	Plastik Sera (da)	Yüksek Tünel (da)
Terme	496,60	290,00	0,00	1,60	205,00

Toplam	**2.883,70**	**290,00**	**0,00**	**180,40**	**2.413,30**

TÜİK, 2020

Tablo 219: Terme İlçesi Örtü Altı Üretimi (2020)

Örtüaltı Türü	Ürünler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Terme'nin Üretim Payı (%)
Alçak Tünel	Fasulye, Taze	170	425	190	223,68
Alçak Tünel	Biber	85	299	11.603	2,58
Alçak Tünel	Domates (Sofralık)	35	105	1.342	7,82
Yüksek Tünel	Fasulye, Taze	25	88	79	111,39
Yüksek Tünel	Marul	160	320	72.585	0,44
Yüksek Tünel	Ispanak	30	53	180	29,44
Yüksek Tünel	Maydanoz	2	2	22.384	0,01
Yüksek Tünel	Biber	45	173	122.755	0,14
Yüksek Tünel	Hıyar (sofralık)	60	900	38.505	2,34
Yüksek Tünel	Patlıcan	20	100	273	36,63
Yüksek Tünel	Domates (Sofralık)	55	825	930	88,71
Yüksek Tünel	Soğan (Taze)	10	15	111.181	0,01

TÜİK, 2020

9.3. Örtü Altı Süs Bitkileri Üretimi

Tablo 220: Terme İlçesi Örtü Altı Süs Bitkileri Üretimi (2020)

Örtüaltı Türü	Ürünler	Ekilen Alan (m^2)	Üretim Miktarı (Adet)	Samsun Üretim (Adet)	Samsun İçinde Terme'nin Üretim Payı (%)
Plastik Sera	Gül, Kesme	1.600	48.000	491.750	9,76

TÜİK, 2020

Terme’de kesme çiçek yetiştiriciliğini geliştirmek amacıyla Sakarlı Mahallesinde bulunan 4 adet serada gül yetiştiriciliği, 4 adet serada krizantem (kasımpatı) ve 2 adet serada lilium yetiştiriciliği çalışmaları devam etmektedir. Ayrıca ortanca ve siklamen yetiştiriciliği de yapılmaktadır.

9.4. Meyve Üretimi

Tablo 221: Terme İlçesi Meyve Üretimi (2020)

Ürün Adı	Toplu Meyveliklerin Alanı (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Terme'nin Üretim Payı (%)
Fındık	290.000	21.353	114.150	18,71
Elma	400	983	17.881	5,50
Erik	0	287	3.404	8,43
İncir (Yaş)	0	260	1.723	15,09
Dut	0	166	2.263	7,34
Trabzon Hurması	0	116	694	16,71
Kiraz	0	115	2.281	5,04
Kestane	0	84	320	26,25
Muşmula	0	78	463	16,85
Ayva	0	75	1.232	6,09
Ceviz	18	72	3.037	2,37
Şeftali	0	30	7.398	0,41

Ürün Adı	Toplu Meyveliklerin Alanı (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Terme'nin Üretim Payı (%)
Vişne	0	30	813	3,69
Kivi	20	9	5.101	0,18

10. Hayvansal Üretim

10.1. Büyükbaş Hayvan Varlığı

Terme, büyükbaş hayvan sayısı 24.735 olup Samsun ilçeleri arasında 6. sırada yer almaktadır. 1.299 adet manda ile de 6. sıradadır.

Tablo 222: Terme İlçesi Hayvan Varlığı (2020)

Hayvan Cinsi	Hayvan Sayısı	Samsun Hayvan Sayısı	Samsun İçinde Terme'nin Payı (%)
Sığır	23.436	375.990	6,23
Manda	1.299	21.637	6,00
Büyükbaş Hayvan Sayısı Toplamı	**24.735**	**397.627**	**6,22**
Koyun	3.294	232.590	1,42
Keçi	0	27.197	0,00
Küçükbaş Hayvan Sayısı Toplamı	**3.294**	**259.787**	**1,27**
Kanatlı Sayısı Toplamı	**38.504**	**2.917.356**	**1,32**
Kovan Sayısı	18.910	78.857	23,98
Bal Üretimi (ton)	420,1	952	44,12

TÜİK, 2020

10.2. Küçükbaş Hayvan Varlığı

Terme ilçesi küçükbaş hayvan varlığı 3.294'dür. Küçükbaş hayvancılığın ilçe sıralaması 14'tür. Fındık üretiminin yaygın olduğu ilçelerde koyunculuk arka planda kalmaktadır. Bölgede koyun ırkları konusunda farkındalık oluşturulabilir. Her koyun ırkının mizacı genetik olarak farklıdır. Bu bağlamda fındığın dallarındaki filizleri yemeyen merinos ırkının fındık altı koyunculuğunda başarılı olabileceği kanaati yaygındır.

10.3. Kanatlı Hayvan Varlığı ve Beyaz Et Üretimi

İlçede kümes hayvancılığı, yetiştiriciliği genel olarak aile işletmeciliği olarak yapılmaktadır. 4adet tavukçuluk işletmesi vardır.

Tablo 223: Samsun İlinde Bulunan Tavukçuluk İşletmeleri

Sıra No	İşletme Adı	Kapasite (adet)
1	Karadeniz Tavukçuluk-Yumurta	115.000
2	Haşinoğlu Tavukçuluk-Yumurta	550.000
3	Harika Tavukçuluk-Yumurta	31.334
4	Kul Tavukçuluk Ticari Yumurta	79.360

11. Su Ürünleri Üretimi

Terme ilçesinde bulunan balıkçı barınağı Samsun'daki 5adet karaya çıkış noktasından birisidir. Denizdeki balıkçı gemi sayısı 94 tür. İlçede 400 aile balık avı ile geçimini sağlamaktadır. 2020 yılı terme ilçesi su ürünleri üretimi 10.137 tondur.

12. Terme İlçesi Tarım Potansiyelinin Değerlendirilmesi

Terme İlçesi, ovalık alanlarında taban suyunun yüksek olması bitkisel üretimi engellemektedir. Özellikle yağışların yoğun olduğu dönemlerde ovalarda ve taban arazilerde

oluşan göllenmeler bitki gelişimini ve verimi olumsuz etkilemektedir. Bu alanlarda drenaj projelerinin gerçekleştirilmesi bu sorunu giderecektir. İlçe, Karadeniz iklim kuşağında olmasına rağmen yazları kurak geçmekte ve bu durum yıllara bağlı olarak üretimi engellemektedir. Bu sebeple sulamaya uygun alanlarda sulama projelerinin gerçekleştirilmesi üretimi olumlu yönde etkileyecektir.

Sulama ve drenaj sorunu çözülmediğinden dolayı üreticiler istedikleri gibi tarımsal faaliyette bulunamamaktadır. Bu nedenle İlçenin en verimli taban arazileri fındık ve kavak ile kaplanmıştır. Bu durum üretici ve tüketicinin ekonomik olarak kaybına yol açmaktadır. Özellikle kavak alanları arazinin yıllarca üretim dışında kalmasına neden olmaktadır. Terme Çayı'nın ıslah edilmesi gerekmektedir. Böylece her yıl yüzlerce ton toprağın sık sık meydana gelen sellerle Karadeniz'e akması önlenmiş olacaktır. Fındık yetiştiriciliğine tamamen alternatif olmasa da yükselen değer olarak kivi, Trabzon hurması, elma gibi meyve ürünleri üretimde çeşitliliği artıracaktır. Ürünleri pazar fiyatlarının düşük olmasına karşılık tarımsal girdilerin fiyatlarının yüksek olması, uygun şartlarda depolayamama gibi nedenlerden dolayı çiftçiler yeteri kadar kazanç sağlayamamaktadır. Üretilen meyve ve sebzeleri, pazar değeri oluşuncaya kadar muhafaza edecek, soğuk hava deposu ilçeye kazandırılmalıdır.

İlçemizde bulunan tarımsal amaçlı birlik ve kooperatifler teknik ve mali yönden desteklenmelidir. Terme'de Organik Fındık Üreticileri Birliği kurulmuştur ve aktif durumdadır. Birçok üretici de organik fındık yetiştirmektedir. Terme'de kurulacak organik gübre tesisi veya kompost ünitesi, organik yetiştiricilik yapan üreticilerin organik gübre ihtiyacını karşılayacağı gibi ilçede istihdam yaratacak, hem de fındık hasadı sonrasında elde edilen artıklar ile fındık bahçelerinden elde edilen malzemeler doğal dönüşüm materyali olarak değerlendirilmiş olacaktır. Bu kapsamda gerekli katkının sağlanması önem arz etmektedir.

Terme'de ruhsatlı hayvan pazarı olmalı; çiftçiler yetiştirdikleri hayvanları pazar sayesinde yurdumuzun diğer illerine pazarlayabilme imkânlarına kavuşmalıdır. Terme'de gıda üreten işletmeler için gıda organize sanayi oluşturulmalıdır. Samsun'da tüketiciler nezdinde markalaşmış fakat resmiyette herhangi bir kaydı bulunmayan "Terme Pirinci" ne coğrafi işaret alınmalıdır.

VEZİRKÖPRÜ

1. İlçenin Konumu

Vezirköprü ilçesi, Orta Karadeniz Bölümü'nde yer alan Samsun ilinin Kuzey Anadolu Dağları'nın ikinci sırasının Aşağı Kızılırmak Vadisi çevresine rastlayan kıyı ardı kesiminde yer almaktadır. İlçe, 35º 01'-35º 48' doğu boylamları ile 41º 00'- 41º 19' kuzey enlemleri arasında bulunmaktadır. Denize kıyısı olmayan ilçenin merkezinden Karadeniz kıyıları arası kuş uçuşu uzaklığı yaklaşık 55 km'dir.

Yüzölçümü 1.713 km² olan Vezirköprü ilçesi, Samsun iline 115 km mesafededir. İlçeyi batıdan Boyabat ve Osmancık, doğudan Havza, güneyden Gümüşhacıköy ve Merzifon ilçeleri çevrelerken kuzeyinde Alaçam ve Bafra ilçeleri yer almaktadır.

2. İklim

Vezirköprü iklim koşulları bakımından kıyı kuşağının nemli ılıman iklim tipi ile iç kesimlerin karasal iklim tipi arasında, geçiş kuşağının kendine özgü termik ve nemlilik özellikleriyle ayrılmakta; Kışları kıyıya göre daha soğuk (Ocak ayı ortalama sıcaklık. 2.5ºC) yazlarda daha sıcak geçmektedir. (Ağustos ayı aylık sıcaklık ortalaması 22.3ºC) Daha güneyde ve iç kesimde yer alan Merzifon yöresi iklim koşullarına yakınlık göstermektedir. Çevre, yüksek alanlara gidildikçe sıcaklıkların azaldığı, düzenli don olaylarıyla kış mevsiminin etkili olduğu görülmektedir. Vezirköprü'de ortalama *donlu* gün sayısı en fazla Ocak (17 gün), Şubat (14 gün), Aralık (12 gün) aylarında görülmektedir. Uzun yıllık ortalamalara göre yıllık yağış miktarı 500 mm.'nin üzerinde bulunmakta (527 mm) , çevre yüksek kesimlerde yağış artışıyla birlikte kar şeklinde yağışların da etkili olduğu görülmektedir. Yıl içinde yağışların mevsimlere göre dağılışı belirgin bir ilkbahar maksimumu (%35,5) göstermekte; yaz yağışları %18,6 oranına erişmekte, artan buharlaşmalar sonucu yaz kuraklığı etkili olmaktadır.

3. İlçenin Biyofiziksel Özellikleri

İlçe merkezinin denizden yüksekliği 339 m. olup 370 - 400 m. yükseklikteki tepelerle çevrili bir çanak içerisindedir. Batısında en yüksek yeri olan Kunduz Dağları (1783 m), Güneyindeki Kale Tepe (1450 m). Güney-batısındaki Tavşan dağları ile Keltepe'nin Kızılırmak vadisine bakan yamaçları Ormanlarla kaplıdır. İlçenin batısında Kunduz yaylası, kuzeyinde Kabalı Yaylası, güneybatısında Tavşan Dağı yaylası yer alıyor. En önemli akarsuyu merkezden 15 km. uzaktan geçen Kızılırmak'tır.

4. Doğal Bitki Örtüsü

İlçede ormanların kapladığı alan yaklaşık 40.000 hektar civarındadır. Genellikle 400 m'ye kadar olan yükseklikler de makiler görülür. Bundan sonraki yüksekliklerde ise kızılçam, meşe, gürgen ve kayın ağaçları görülür. İlçe'nin etrafını kaplayan Kunduz ve Tavşan dağlarının yamaçları sık ormanlık alanlarla kaplıdır.

5. Sosyo-Ekonomik Yapı

2020 yılı ADNKS sonuçlarına göre ilçe nüfusu 94.360 kişidir. Köy nüfusu sayısı 71.000, şehir nüfusu sayısı 23.000 civarındadır. Toplam mahalle sayısı 156 adettir. İlçe çoğunluğu inşaat işçisi olarak dışarıya göç vermektedir. İlçenin ekonomisinde tarım ve hayvancılık önemli yer tutmaktadır.

Yüksek kesimlerdeki köylerde yaşayan halkın geçim kaynağı ise büyük ölçüde orman ürünleridir**.** Vezirköprü yüzölçümü 1,713 km^2 alan olup, alan olarak Türkiye'nin 133. en büyük ilçesidir. Bu alanın 428.844 da'lık kısmı tarıma elverişli alan olup bu alanın 333110 da alanı çiftçi kayıt sistemine kayıtlı arazilerdir. Bu arazilerde tarımsal üretim yapılmakta olup toplam arazi varlığının %66,64'ünü oluşturmaktadır.

6. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik

İllerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması 2017 yılında yapılmıştır. İlçe SEGE-2017 çalışmasına göre Vezirköprü ilçesi dördüncü kademede gelişmiş ilçeler grubundadır. İlçe SEGE-2017 çalışmasında dördüncü kademe toplam 205 ilçeden oluşmaktadır. Vezirköprü ilçesi, Samsun ilçeleri gelişmişlik sıralamasında 14. sırada, Türkiye'de 970 ilçe arasında gelişmişlik sıralaması 573'tür.

7. Vezirköprü İlçe Arazisinin Niteliklerine Göre Dağılımı

Vezirköprü ilçesinin alanı 171.300 ha'dır. İlçe yüzölçümü Samsun ilinin %17.6'sı kadardır. İlçe topraklarının %25'i tarım arazisidir. Çayır-mera alanı 20.811 da'dır. Orman ve fundalık alan 757.467 da. dır. İlçe topraklarında en geniş yayılımı % 38,8'lik oran ile II. sınıf araziler göstermektedir. Bunları %26,1 ile VI. sınıf araziler izlemektedir. Toprakların % 49,5'i düz-düze yakın; % 42,6'sı dik veya çok diktir.

8. Vezirköprü İlçesi Tarım Alanı

Tablo 224: Vezirköprü İlçesi Tarım Alanı (2020)

Toplam Alan (da)	Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkiler Alanı (da)	Nadas Alanı (da)	Sebze Alanı (da)	Süs Bitkileri Alanı (da)	Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı (da)
428.844	3.155	16.500	3.250	0	405.939
3.751.070	1.196.170	164.730	147.300	630	2.242.240

Vezirköprü ilçesi tarım alanları, samsun ili tarımsal üretim alanının %11,43'ü kadardır. Bitkisel üretim deseni içerisinde en büyük payı 405.439 da alan ile tahıllar ve diğer bitkisel ürünler almaktadır.

Tablo 225: Vezirköprü İlçesi Uzun Yıllar Tarım Alanı Değişimi (2004-2020)

Yıllar	Vezirköprü Tarım Alanı (da)	Samsun Tarım Alanı (da)	Vezirköprü (%)
2004	588.780	4.327.680	13,60
2005	585.690	4.325.220	13,54
2006	626.046	4.246.802	14,74
2007	459.696	4.000.606	11,49
2008	479.328	4.080.507	11,75
2009	464.980	3.916.862	11,87
2010	411.953	3.792.665	10,86
2011	418.336	3.696.121	11,32
2012	424.618	3.798.933	11,18
2013	394.159	3.682.099	10,70
2014	429.478	3.761.578	11,42
2015	426.775	3.753.131	11,37
2016	417.315	3.768.449	11,07
2017	415.578	3.752.449	11,07
2018	418.329	3.750.418	11,15
2019	409.397	3.743.729	10,94
2020	428.844	3.751.074	11,43

TÜİK, 2020

Vezirköprü İlçesi uzun yıllar Tarımsal Alan Değişimi (2004-2020) incelendiğinde yaklaşık 159.936 dekar Azalma söz konusudur.

9. Vezirköprü İlçe Arazilerinin Sulama Durumu

Vezirköprü İlçesinde sulanabilir arazi miktarı yaklaşık 120.000 da olup Duruçay ve Vezirköprü Barajlarından sulama yapılmaktadır. Sulama alanının artırılması için çalışmalar devam etmektedir. Bazı Mahallelerde çiftçiler kendi imkânlarıyla sulama yapmaktadır.

10. Bitkisel Üretim

10.1. Tarla Bitkileri Üretimi

Vezirköprü üretim deseni incelediğinde birçok üründe Samsun üretimini karşıladığı görünmektedir. Vezirköprü ilçesi tarımsal üretim açısından en fazla yer kaplayan üretim faaliyetini tarla bitkileri oluşturmaktadır. Üretim ağırlıklı olarak buğday, ayçiçeği, şekerpancarı, arpa yulaf şeklinde olup sertifikalı tohumluk kullanım oranı düşüktür.

Tarla bitlileri üretiminin önemli ürünleri olan buğday ve arpa %20'nin üzerinde olan paylar ile Vezirköprü'de üretilmektedir. İlçe çiftçileri ayçiçeği, şeker pancarı, kenevir konularında uzmanlaşmıştır. Havza Bazlı Üretim Modeline göre; Buğday, Arpa, Mısır (Dane), gibi tahıl ürünleri, ayrıca şeker pancarı, ayçiçeği ve tütün ekimi de yapılmaktadır. Silaj mısır, fiğ ve yem bezelyesi ekimi de artmaktadır. Aromatik bitki yetiştiriciliği de ürün deseninde yerini almaktadır.

Tablo 226: Vezirköprü İlçesi Tarla Bitkileri Üretimi (2020)

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Vezirköprü'nün Üretim Payı (%)
Mısır (Slaj)	26.500	106.000	783.119	13,54
Şeker Pancarı	13.675	75.667	130.062	58,18
Buğday (Durum Buğdayı Hariç)	244.807	70.564	294.198	23,99
Fiğ (Adi) (Yeşil Ot)	25.000	37.500	409.208	9,16
Yonca (Yeşilot)	7.500	26.250	92.364	28,42
Ayçiçeği Tohumu (Yağlık)	73.590	19.788	44.479	44,49
Patates (Tatlı Patates Hariç)	1.500	4.247	11.582	36,67
Yulaf (Yeşilot)	2.000	3.000	96.257	3,12
Arpa (Diğer)	11.162	2.864	25.415	11,27
Mısır	1.960	1.097	37.034	2,96
Tütün, İşlenmemiş	7.800	975	4.399	22,16
Fiğ (Adi) Tohumu	5.000	625	2.303	27,14
Korunga (Yeşilot)	250	375	21.739	1,73
Çavdar	1.000	300	332	90,36
Yulaf	1.000	210	1.893	11,09
Nohut (Kuru)	1.350	171	513	33,33
Triticale	500	163	2.347	6,95
Fasulye (Kuru)	1.000	125	1.053	11,87
Kenevir Tohumu	1.456	73	161	45,34
Aspir Tohumu	300	29	79	36,71
Bakla, Kuru (İnsan Tüketimi İçin)	15	3	3	100,00
Kenevir, Lif	14	2	2	100,00

TÜİK, 2020

Yem bitkisi üretiminin artırılması ve hayvancılık maliyetlerinin düşürülmesinde önemli rol oynayacaktır. Vezirköprü İlçesinde yoğun olarak ekimi yapılan ürünlerden buğday, ayçiçeği ve yem bitkileri ile ilgili olarak lisanslı depoculuk faaliyetleri, eleme paketleme tesisi ve mısır kurutma tesisinin İlçemize kazandırılması ilçe ekonomisine katkı sağlayacaktır.

10.2. Yazlık Ve Kışlık Sebze, Örtü Altı Sebze Üretimi

Vezirköprü ilçesi, birçok yazlık ve kışlık sebzenin il üretimi içinde payı yüksek olmasa da üretildiği ilçedir. Sebze üretimi çiftçilerin hane halkı ihtiyaçlarının yanı sıra Yukarı narlı mahallesinde yaygın olmak üzere serada üretim yapılmaktadır.

Tablo 227: Vezirköprü İlçesi Yazlık–Kışlık Sebze Üretimi (2020)

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Vezirköprü'nün Üretim Payı (%)
Domates	738	3.690	72.585	5,08
Karpuz	440	2.200	95.075	2,31
Kavun	310	930	38.505	2,42
Fasulye, Taze	742	928	22.384	4,15
Hıyar (Sofralık)	155	543	18.034	3,01
Soğan	250	440	1.577	27,90
Patlıcan	130	325	21.436	1,52
Biber	110	167	129.684	0,13
Marul	150	150	8.927	1,68
Lahana	60	102	252.057	0,04
Bal Kabağı	30	75	4.968	1,51
Ispanak	70	70	11.815	0,59
Kabak (Sakız)	30	62	1.182	5,25
Pırasa	40	60	25.707	0,23
Turp	20	60	10.404	0,58
Sarımsak	25	25	176	14,20
Nane	20	10	33	30,30
Maydanoz	14	7	286	2,45
Bakla, Taze	10	4	190	2,11
Roka	3	3	81	3,70
Tere	3	3	59	5,08

TÜİK, 2020

Tablo 228: Vezirköprü İlçesi Örtü Altı Üretimi (2020)

Örtüaltı Türü	Ürünler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Vezirköprü'nün Üretim Payı (%)
Yüksek Tünel	Fasulye, Taze	2	3	79	3,80
Yüksek Tünel	Marul	70	70	72.585	0,10
Yüksek Tünel	Maydanoz	4	4	22.384	0,02
Yüksek Tünel	Roka	3	3	62	4,84
Yüksek Tünel	Tere	3	3	18.034	0,02
Yüksek Tünel	Biber	15	24	122.755	0,02
Yüksek Tünel	Hıyar (sofralık)	35	123	38.505	0,32
Yüksek Tünel	Patlıcan	10	25	273	9,16
Yüksek Tünel	Domates (Sofralık)	38	190	930	20,43
Yüksek Tünel	Soğan (Taze)	20	35	111.181	0,03

TÜİK, 2020

Tablo 229: Vezirköprü İlçesi Örtü Altı Tarım Üretim Alanı (2020)

İlçe Adı	Toplam Alan (da)	Alçak Tünel (da)	Cam Sera (da)	Plastik Sera (da)	Yüksek Tünel (da)

Vezirköprü	100,00	0,00	0,00	0,00	100,00
Toplam	**2.883,70**	**290,00**	**0,00**	**180,40**	**2.413,30**

Vezirköprü ilçesi Yukarı Narlı bölgesindeki seracılık faaliyetlerinin destekleme kapsamında geliştirilerek İlçe ekonomisine katma değer kazandırılması üreticinin gelir seviyesini yükseltecektir.

10.3. Meyve Üretimi

Vezirköprü ilçesinde toplu meyvelik olarak üretimi yapılan ürünler: Elma, armut, ceviz, şeftali, sofralık üzüm, ceviz, kiraz ve vişne şeklindedir.

Tablo 230: Vezirköprü İlçesi Meyve Üretimi (2020)

Ürün Adı	Toplu Meyveliklerin Alanı (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Vezirköprü'nün Üretim Payı (%)
Elma	550	1.833	17.881	10,25
Armut	150	920	7.604	12,10
Kızılcık	0	753	1.161	64,86
Erik	0	578	3.404	16,98
Şeftali	100	532	7.398	7,19
Sofralık Üzüm (Çekirdekli)	500	500	500	100,00
Dut	0	480	2.263	21,21
Kiraz	85	465	2.281	20,39
Ceviz	1.150	390	3.037	12,84
Vişne	155	256	813	31,49
Ayva	30	198	1.232	16,07
İncir (Yaş)	0	109	1.723	6,33
Nar	0	98	323	30,34
Çörek Otu Tohumu	400	50	65	76,92
Sofralık Zeytinler	0	9	35	25,71
Çilek	5	6	249	2,41
Kekik, İşlenmemiş	30	5	34	14,71
Elma	550	1.833	17.881	10,25
Armut	150	920	7.604	12,10

TÜİK, 2020

11. Hayvansal Üretim

11.1. Büyükbaş Hayvan Varlığı

Tablo 231: Vezirköprü İlçesi Hayvan Varlığı (2020)

Hayvan Cinsi	Hayvan Sayısı	Samsun Hayvan Sayısı	Samsun İçinde Vezirköprü'nün Payı (%)
Sığır	52.782	375.990	14,04
Manda	2.500	21.637	11,55
Büyükbaş Hayvan Sayısı Toplamı	**55.282**	**397.627**	**13,90**
Koyun	36.238	232.590	15,58
Keçi	6.225	27.197	22,89
Küçükbaş Hayvan Sayısı Toplamı	**42.463**	**259.787**	**16,35**
Kanatlı Sayısı Toplamı	**187.565**	**2.917.356**	**6,43**
Kovan Sayısı	3.690	78.857	4,68
Bal Üretimi (ton)	35,0	952	3,68

Vezirköprü ilçesi gerek toplam büyükbaş hayvan sayısı ve manda sayısı bakımından Bafra'nın ardından 2. sırada yer almaktadır. Hayvancılık sektörü geçim kaynağı olarak önemli

bir yer tutmaktadır. Ancak yetersiz bakım ve beslenme şartları verimliliği önemli ölçüde düşürmektedir. Hayvancılık küçük aile işletmesi tipinde olup kültür melezi ve yerli melezlerle yapılmaktadır. Mera alanlarının kısıtlı olması ve yem bitkisi üretiminin sınırlı olması nedeniyle kapasite artırımı oldukça sınırlıdır.

11.2. Küçükbaş Hayvan Varlığı

Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği açısından 42.463 adet hayvan ile 2. sıradadır. TÜİK 2020 verilerine göre Vezirköprü küçükbaş hayvan sayısı 42.463 görülmesine rağmen destekleme alan hayvan sayısı 20.379'dur. Hayvan sayımlarının hayvanların gebe olduğu döneme getirilmesi de bunda etkendir. Üretici ilkel yöntemlerle sayım, aşılama ve küpeleme yapmakta bu durumda kuzu atmalara neden olmaktadır. Yapılacak olan sayımların hayvanların gebe olmadığı dönemlere getirilmemesine dikkat edilmelidir.

Düşük verimli ırklar, yanlış bakım besleme, veteriner yetersizliği vb. nedenlerden dolayı ekonomik ve karlı bir hayvancılık yapılamamaktadır. Hayvancılık da verimliliği artıracak her türlü çalışma gençleri köyden göç etmesini engelleyecektir. Özellikle sosyal içerikli projeler le gençlerin köyde kalmasını sağlayacak düşük faizli kredilerin bu konuda cezbedici olacağı düşünülmektedir. Hayvan sayısını arttırmaktan ziyade öncelikle var olanlar iyileştirilmeli, üretici bilinçlendirilmeli, genç üreticiler hayvancılığa yönlendirilmelidir.

Köylerde eğitim çalışmaları düzenlenmeli, tarım danışmanlarının sayısı arttırılmalıdır. Arazilerinin kurak ve taşlı olmasından dolayı ot yeterli olmamakta genelde hazır yeme dayalı bir besleme yapılmaktadır. Bu nedenle et ırkı hayvanlar bölgenin tercihi olmuştur; dolayısıyla et ırkı hayvanlarla yapılacak olan melezlemeler ekonomik bir hayvancılık sağlayacaktır.

12. Vezirköprü İlçesi Tarım Potansiyelinin Değerlendirilmesi

Vezirköprü ilçesinde yoğun olarak ekimi yapılan ürünler: Buğday, ayçiçeği, mısır şeklindedir. Dekar başına verimini artırabilecek tohumlar üzerinde çalışılmaların yapılması yaralı olacaktır. Çiftçi eğitim faaliyetlerinin artırılması, buna bağlı olarak verimde artışa yol açacaktır. İlçemizde yoğun olarak ekimi yapılan ürünlerden buğday, ayçiçeği ve yem bitkileri ile ilgili olarak lisanslı depoculuk faaliyetleri, eleme paketleme tesisi ve mısır kurutma tesisinin ilçeye kazandırılması gerekmektedir. İlçenin Yukarınarlı bölgesindeki seracılık faaliyetlerinin destekleme kapsamında geliştirilmesi İlçe ekonomisine katma değer kazandıracaktır.

Bu Sayılanlara Ek Olarak;

1. Tıbbi aromatik bitki yetiştiriciliğinin İlçe tarımındaki yerinin artırılması

2. Süs bitkisi (lavanta) üretiminin İlçe tarımına kazandırılması

3. Kenevir üreticisinin sorunları ile ilgili çalışmalar yapılması

4. Dekar başına alınabilecek ürün miktarını artırmak için sulanabilir arazi miktarının artırılmasına yönelik çalışmalar yapılması

5. Sözleşmeli tarım modelinin İlçe tarımına kazandırılması

6. Yem bitkisi üretiminin artırılması ve hayvancılık maliyetlerinin düşürülmesi

7. Ağıl ve ahırların modernizasyon çalışmalarının yapılması

8. Dişi jersey ırkının suni tohumlama ile artırılmasına yönelik çalışmalar yapılması

9. Arıcılığa önem verilmesi ve özellikle propolis üretiminin artırılması

10. Büyükbaş ve küçükbaş hayvancılıkta yerli ırklara yönelik %50 ve üzeri bakanlık destekli projelerin hayata geçirilmesine yönelik çalışmalar yapılması

11. Mera alanlarına yönelik çalışmalar yapılması

12. Fide ve fidan yetiştiriciliğine önem verilmesine yönelik çalışmalar yapılması

13. Mantar yetiştiriciliğinin artırılması yönünde çalışmalar yapılması

YAKAKENT

1. İlçenin Konumu

Yakakent İlçesi Samsun İlinin Sinop ile sınır İlçesi olup sahilde yer almaktadır. Doğusunda Alaçam İlçesi, batısında Dikmen-Gerze İlçesi, güneyinde Canik dağları ve Durağan İlçesi, kuzeyinde Karadeniz yer almaktadır.16 km olan sahil sınırının 4 km'sini sahil şeridi oluşturmaktadır. Köyleri ile birlikte yüzölçümü 19.254 ha'dır.

2. İklim

Orta Karadeniz iklimi hâkim olup; İlkbahar ve Sonbahar ayları yağışlı, yazları kurak, kışları ise ılık ve yağışlıdır. Ortalama sıcaklık 18°C ve ortalama yağış ise 690 kg/yıl'dır.

3. İlçenin Biyofiziksel Özellikleri

İlçe Merkezi, Kozköy ve Küplüağzı mahallesi dışında kalan diğer yerleşim birimleri dağlık ve ormanlıktır. İlçe merkezinin rakımı, köyleri ile birlikte 690 m.dir. Önemli akarsuları Yakakent ve Celevit Çayıdır. Kıyılar denize bazı yerlerde yatay, bazı yerlerde diktir. İlçenin 14 Km. kıyı şeridi ve 4 Km. Sahil Bandı vardır. İlçe Merkezinin ortalama yüksekliği 3 m. İlçenin rakımı ortalama 690 m'dir. Dağlar; İlçenin güneyinde Canik Dağları bulunmakta olup; Uzunkız'da Köse Osman Tepesi 1.397 m., Uzunkız-Karaaba arasında Sivri Tepe 1298 m., Mutaflı, Gökyar Mahallesi Kaşbaşı Tepesi 1.136 m'dir.

3. Doğal Bitki Örtüsü:

İlçenin 103 km^2 ormanlık sahası mevcuttur. İlçe ormanlarında çoğunlukla çam, meşe, kayın, köknar ağaçları bulunmakla birlikte defne alanı olarak da zengindir.

4. Sosyo-Ekonomik Yapı

Yakakent ilçesinde, merkez de dahil olmak üzere toplam 17 mahalle bulunmaktadır. 2020 yılı ADNKS (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi) verilerine göre ilçe nüfusu toplam 8.703 kişidir. 2020 yılı itibariyle Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlı çiftçi sayısı 740'dır.

İlçenin ekonomisi, genel olarak tarım ve hayvancılıkla birlikte su ürünleri ve balıkçılığa dayanmaktadır. İlçe merkezinde ağırlıklı olarak balıkçılık yapılmaktadır. İlçede, istihdam imkânı sağlayan büyük ölçekli iki adet balık unu ve yağı ile bir adet balık yemi üretimi yapan sanayi tesisi mevcuttur. Ayrıca dört şirkete ait 12 adet 13.950 ton/yıl kapasiteli kafes balıkçılığı üretim tesisi bulunmaktadır. İlçede defne yetiştiriciliğini geliştirmek amacıyla Asmapınar, Gündüzlü, Merkez, Liman, Kozköy, Küplüağzı, Kürüz-Gürgenlik ve Yeşilköy mahallelerinde bulunan 180 Çiftçi aracılığıyla Doğal Toplama Yöntemiyle 6.000 da alanda Defne Üretimi yapılmaktadır.

5. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik

İllerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması 2017 yılında yapılmıştır. İlçe SEGE-2017 çalışmasına göre Yakakent ilçesi 4. kademede gelişmiş ilçeler grubundadır. İlçe SEGE-2017 çalışmasında 4. kademe toplam 205 ilçeden oluşmaktadır. Yakakent ilçesi, Samsun ilçeleri gelişmişlik sıralamasında 13. sırada, Türkiye'de 970 ilçe arasında gelişmişlik sıralaması 559'dur.

6. Yakakent İlçe Arazisinin Niteliklerine Göre Dağılımı

Samsun İli toplam arazi varlığı 957.579 hektar olup, Yakakent ilçe yüzölçümü 19.254 hektardır. İlçe, Samsun il yüzölçümünün %2 sini teşkil etmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu 2020 yılı verilerine göre toplam tarım alanı 47.633 dekardır. Sulanan Tarım Arazisi 2.394 da, Sulanmayan Tarım Arazisi 30.487 da, nadas alanı 13.530 da'dır.

7. Yakakent İlçesi Tarım Alanı

Yakakent ilçesi tarım alanları dağılımında en büyük payı 32.464 da ile tahıllar ve diğer bitkisel ürünler almıştır.

Tablo 232: Yakakent İlçesi Tarım Alanı (2020)

Toplam Alan (da)	Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkiler Alanı (da)	Nadas Alanı (da)	Sebze Alanı (da)	Süs Bitkileri Alanı (da)	Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı (da)
47.633	1.376	13.530	263	0	32.464
3.751.070	1.196.170	164.730	147.300	630	2.242.240

Tablo 233: Yakakent İlçesi Uzun Yıllar Tarım Alanı Değişimi (2004-2020)

Yıllar	Yakakent Tarım Alanı (da)	Samsun Tarım Alanı (da)	Yakakent (%)
2004	70.920	4.327.680	1,64
2005	68.040	4.325.220	1,57
2006	76.728	4.246.802	1,81
2007	73.962	4.000.606	1,85
2008	71.572	4.080.507	1,75
2009	69.535	3.916.862	1,78
2010	68.303	3.792.665	1,80
2011	51.928	3.696.121	1,40
2012	50.859	3.798.933	1,34
2013	51.515	3.682.099	1,40
2014	51.992	3.761.578	1,38
2015	51.222	3.753.131	1,36
2016	50.304	3.768.449	1,33
2017	49.504	3.752.449	1,32
2018	50.124	3.750.418	1,34
2019	50.652	3.743.729	1,35
2020	47.633	3.751.074	1,27

TÜİK, 2020

Yakakent ilçesi tarım alanları birçok ilçede olduğu gibi azalmıştır. 2020 itibarı ile ilçe alanı 16 yılda 23.287 da azalmıştır.

8. Yakakent İlçesi Bitkisel Üretim Deseni

İlçenin tarımsal durumu incelendiğinde, ekiliş alanına göre üç ürün fındık, buğday ve yem bitkileri öne çıkmaktadır. İlk üç sırayı paylaşan bu ürünler, İlçenin toplam tarım alanının %90'ını oluşturmaktadır. İlçenin arazi yapısının engebeli olması ve çok yüksek oranda kuru tarım yapılması, ürün çeşidinin bu ürünler üzerinde yığınlaşmasına neden olmuştur.

9. Bitkisel Üretim

9.1. Tarla Bitkileri Üretimi

Yakakent ilçesinde tarla bitkilerinin toplam üretim içindeki payı % 68'dir. Tarla bitkileri içerisinde yem bitkileri önemli bir üretim alanına sahiptir. Üretim miktarı bakımından buğdayı çeltik, arpa ve triticale izlemektedir. Ayrıca Yakakent ilçesi önemli tütün üretim merkezidir.

Tablo 234: Yakakent İlçesi Tarla Bitkileri Üretimi (2020)

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Yakakent'in Üretim Payı (%)
Fiğ (Adi) (Yeşil Ot)	4.500	6.750	409.208	1,65
Buğday (Durum Buğdayı Hariç)	22.100	4.408	294.198	1,50
Mısır (Slaj)	1.750	3.938	783.119	0,50
Yulaf (Yeşilot)	1.200	1.800	96.257	1,87
Yonca (Yeşilot)	225	1.125	92.364	1,22
Korunga (Yeşilot)	700	1.050	21.739	4,83
Çeltik	481	384	159.147	0,24
Arpa (Diğer)	1.842	329	25.415	1,29
Triticale	600	132	2.347	5,62
Mısır	392	94	37.034	0,25
Patates (Tatlı Patates Hariç)	100	94	11.582	0,81
Tütün, İşlenmemiş	324	40	4.399	0,91

TÜİK, 2020

9.2. Yazlık Ve Kışlık Sebze, Örtü Altı Sebze Üretimi

Sebze üretimi il üretiminde önemli bir yer tutmaz. İlçenin ekilebilir alanların %0,05'i sebze alanlarına ayrılmıştır. Sebze alanlarının içerisinde yazlık sebze üretimi yapılmaktadır.

Tablo 235: Yakakent ilçesi Yazlık–Kışlık Sebze Üretimi (2020)

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Yakakent'in Üretim Payı (%)
Marul	37	49	8.927	0,55
Domates	41	46	72.585	0,06
Lahana	26	44	252.057	0,02
Ispanak	33	36	11.815	0,30
Pırasa	30	33	25.707	0,13
Fasulye, Taze	35	28	22.384	0,13
Hıyar (Sofralık)	26	22	18.034	0,12
Biber	24	20	129.684	0,02
Bezelye, Taze	13	10	1.342	0,75
Marul	37	49	8.927	0,55
Domates	41	46	72.585	0,06
Lahana	26	44	252.057	0,02
Ispanak	33	36	11.815	0,30
Pırasa	30	33	25.707	0,13
Fasulye, Taze	35	28	22.384	0,13
Hıyar (Sofralık)	26	22	18.034	0,12
Biber	24	20	129.684	0,02
Bezelye, Taze	13	10	1.342	0,75
Marul	37	49	8.927	0,55
Domates	41	46	72.585	0,06

TÜİK, 2020

Tablo 236: Yakakent İlçesi Örtü Altı Tarım Üretim Alanı (2020)

İlçe Adı	TOPLAM Alan (da)	Alçak Tünel (da)	Cam Sera (da)	Plastik Sera (da)	Yüksek Tünel (da)
Yakakent	2,00	0,00	0,00	0,00	2,00
İL TOPLAMI	**2.883,70**	**290,00**	**0,00**	**180,40**	**2.413,30**

TUİK, 2020

Tablo 237: Yakakent İlçesi Örtü Altı Üretimi (2020)

Örtüaltı Türü	Ürünler	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Yakakent'in Üretim Payı (%)
Yüksek Tünel	Marul	2	5	72.585	0,01
Yüksek Tünel	Hıyar (sofralık)	1	8	38.505	0,02
Yüksek Tünel	Domates (Sofralık)	1	6	930	0,65

TÜİK, 2020

9.3. Meyve Üretimi

Yakakent ilçesinde toplu meyve üretimi olarak fındık, ceviz elma, az da olsa kiraz ve kivi üretimi söz konusudur.

Tablo 238: Yakakent İlçesi Meyve Üretimi (2020)

Ürün Adı	Toplu Meyveliklerin Alanı (da)	Üretim Miktarı (ton)	Samsun Üretim (ton)	Samsun İçinde Yakakent'ın Üretim Payı (%)
Elma	110	319	17.881	1,78
Dut	0	152	2.263	6,72
Ceviz	600	95	3.037	3,13
Fındık	570	78	114.150	0,07
Erik	0	51	3.404	1,50
Armut	10	29	7.604	0,38
İncir (Yaş)	0	29	1.723	1,68
Ayva	0	25	1.232	2,03
Kiraz	8	18	2.281	0,79
Kivi	17	18	5.101	0,35
Vişne	50	13	813	1,60
Çilek	11	11	249	4,42
Nar	0	2	323	0,62
Şeftali	0	2	7.398	0,03

10. Hayvansal Üretim

10.1. Büyükbaş Hayvan Varlığı

İlçede hayvancılık çoğunlukla aile işletmeciliği şeklinde yapılmaktadır. İlçe merkezi ve merkeze yakın köyler hariç arazi yapısı dağlık ve engebeli olması sebebiyle çoğunlukla melez veya yerli ırkların tercih edildiği görülmektedir. Yakakent ilçesi, büyükbaş hayvan sayısı 7.709 olup samsun ilçeleri arasında 16. Sırada yer almaktadır. 79 adet manda ile de 15. sıradadır.

Tablo 239: Yakakent İlçesi Hayvan Varlığı (2020)

Hayvan Cinsi	Hayvan Sayısı	Samsun Hayvan Sayısı	Samsun İçinde Yakakent'ın Payı (%)
Sığır	7.630	375.990	2,03
Manda	79	21.637	0,37
Büyükbaş Hayvan Sayısı Toplamı	**7.709**	**397.627**	**1,94**
Koyun	7.609	232.590	3,27
Keçi	1.495	27.197	5,50
Küçükbaş Hayvan Sayısı Toplamı	**9.104**	**259.787**	**3,50**
Kanatlı Sayısı Toplamı	**169.721**	**2.917.356**	**5,82**
Kovan Sayısı	655	78.857	0,83
Bal Üretimi (ton)	6,4	952	0,67

10.2. Küçükbaş Hayvan Varlığı

Yakakent ilçesi küçükbaş hayvan varlığı 9.104'tür. Samsun ilçeleri arasında Yakakent ilçe küçükbaş hayvancılığının sıralaması 9 uncudur.

Yakakent ilçesi, sahil kenti olması sebebiyle yazın sürekli göç almaktadır. Koyunculuk Et üretimi için yapılmakta, beraberinde süt sağımı da yapılmaktadır. Süt sağımın yaygın olarak yapıldığı ilçede kombine verimli ırklar (et ve süt verimli) ilgili melezleme çalışmaları yapılmalıdır.

Yakakent ilçesinde peynir yapımı ile ilgili ciddi organizasyon eksikleri bulunmaktadır. Halk, koyunları sağma konusunda istekli ancak; organizasyon eksikliğinden dolayı istenilen lezzet ve hijyen sağlanamamaktadır. Artizan üretim desteklenmelidir. Diğer ilçelerde koyun ve keçi sütü sağımıyla ilgili bir çalışma yokken bu ilçedeki performans değerlendirilmelidir. Sütün sağımı ve peynir yapımı aşamasını kapsayan konularla ilgili eğitimler yöre halkına verilmelidir.

Sütlerin makinalı sağımla sağılarak hijyenik tanklarda depolanması sağlanmalı ve daha sonra hijyenik ortamlarda peynir yapılarak, pazarlanması konusunda desteklenmeli, markalaşmaya gidilmelidir. İlçenin yerli turist alan bir yerleşim yeri olduğu düşünülürse üretilen peynirin tüketimi konusunda hiçbir sorun yaşanmayacaktır.

11. Su Ürünleri Üretimi

Yakakent ilçesi sınırları içinde 2020 yılında avcılığı yapılan su ürünleri miktarı 11.041 tondur. İlçede, istihdam imkânı sağlayan büyük ölçekli iki adet balık unu ve yağı ile bir adet balık yemi üretimi yapan sanayi tesisi mevcuttur. Ayrıca dört şirkete ait 12 adet 13950 ton/yıl kapasiteli kafes balıkçılığı üretim tesisi bulunmaktadır.

Yakakent Balıkçı Barınağına Bağlı Tekneler:

-12 metre üzeri 27 adet(2 gır gır-25 troll)

-12 altında 101 adet (amatörler dahil) olmak üzere 128 adet tekne bulunmaktadır.

12. Yakakent İlçesi Tarım Potansiyelinin Değerlendirilmesi

1. Yakakent ilçesinde 700 rakıma kadar olan verimsiz orman arazilerinde defne tarımının artırılması, 700 rakımın üzerindeki arazilerde ise siyez buğdayı tarımının yapılmasının uygun olunacağı

2. İlçede Defne tarımının artırılması ve defne işleme tesislerinin kurulması

3. Defnenin kırsal kesimde hane gelirine önemli katkı sağlayacağı, Üretilen defnenin sadece hammadde olarak kalmaması için defne işleme tesislerinin kurulması

4. Siyez buğdayı tarımının artırılarak siyez unu olarak işlenmesi ve markalaştırılması,

5. Koyun peynirinin bölgeye has olarak üretiminin artırılması ve küçük ölçekli mandıralar kurulması ticari açıdan önemlidir. Küçükbaş hayvancılığın artırılarak hem eti hem de süt ve süt ürünleri için değerlendirilmesi

6. Özellikle koyun sütünün günlük olarak toplanmasının uygun olacağı ve bölgeye has koyun peynirinin de yaygınlaştırılması

7. Büyükbaş hayvancılığın suni tohumlama ile arttırılması

8. Yem bitkisi alanlarının geliştirilmesi

9. Yakakent'in bir balıkçı kasabası olması itibariyle balık avcılığı ve kültür balıkçılığının yoğun olarak yapıldığı ancak bununla birlikte kültür balıkçılığının geliştirilmesi gerektiği, bunun yanında işleme ve değerlendirme tesislerinin eksikliğinin giderilmesi

10. Yakakent ilçe ekonomisine katkı sağlayacaktır.

BÖLÜM VIII

SAMSUN İLİ TARIMSAL ÜRETİM EYLEM PLANI
KONU BAŞLIKLARINA GÖRE HEDEFLER

Bu bölümde Arazi varlığı, tarımsal sulama, tarla bitkileri üretimi, yem bitkileri üretimi, sebze üretimi, organik üretim, iyi tarım uygulamaları, kesme çiçek ve süs bitkileri üretimi, meyvecilik, hayvancılık-canlı hayvanlar, su ürünleri üretimi, tarımsal sanayi konularında belirlenen hedefler sunulmuştur.

ARAZİ VARLIĞI

Bu bölümde işlenen Tarım arazilerinin korunması, etkin kullanımı ve yönetimi sağlanması hedeflenmiştir.

Bu kapsamda;

-Samsun ili işlenen tarım arazilerinin detaylı toprak etütlerinin yapılması, haritalanması ve sınıflandırılması,

-Toprak bilgi sistemine dayalı tarımsal arazi kullanım planlarının hazırlanması,

-Atıl arazilerin tarımsal üretime kazandırılması, sözleşmeli üretime açılması,

-Yeter gelirli tarımsal arazi edinimine yönelik işletme ölçeklerinin büyültülmesi gerekmektedir.

Belirlenen hedef konular XI. Kalkınma planı ile uyumludur.

TARIMSAL SULAMA

1.Tarımsal sulamalarda sürdürülebilir ve katılımcı su yönetiminin sağlanması,

2.Arazi toplulaştırma çalışmalarının sulama yatırımları ile entegre edilmesi

Tarımsal sulamalarda sürdürülebilir ve katılımcı su yönetiminin sağlanması kapsamında;

-Küçük ve orta boy işletmelere modern ve basınçlı sulama sistemleri desteği sunan programlar geliştirilmesi

-Toprak ve su analizlerine ilişkin envanterler düzenli aralıklarla yenilenmeli ve toprak haritaları güncellenmesi.

*-Küçük ölçekli sulamalarda suyun depolanması, taşınması ve kullanılması yenilenebilir enerji ve modern sulama yöntemlerini de kapsayacak şekilde projelendirilmesi g*erekecektir.

Arazi toplulaştırma çalışmalarının sulama yatırımları ile entegre edilmesi kapsamında;

-Sulama yatırımlarının önceliklendirilerek etkin kullanımına yönelik çalışmaların devam ettirilmesi,

-Modern sulama sistemleri yaygınlaştırılması,

*-Tarımsal kaynaklı su kirliliğini önlemeye yönelik tedbirlerin alınması g*erekecektir.

TARLA BİTKİLERİ ÜRETİMİ

-Tohumdan sofraya, üretimin kayıt altına alınarak, tarım bilgi sistemlerinin kullanımımın sağlanması

-Katma değeri yüksek bitkilerin üretim çeşitliliğini ve üretiminin artırılmasının sağlanması,

-Sertifikalı tohum üretim alanlarının artırılması, yeni çeşitlerin üretiminin sağlanması,

-Lifli bitkilerin (özellikle kenevir)endüstriyel kullanımının yaygınlaştırılması,

-Türkiye'nin dışa bağımlı olduğu ürünlerden; yağlı tohumlar üretiminin yaygınlaştırılması,

- Yenilikçi ve çevreci üretim tekniklerinin geliştirilmesi,

-Tarımsal eğitim ve yayım faaliyetlerinin etkinliğinin artırılması,

-Parsel büyüklüğü fark etmeksizin coğrafya ve toprak yeteneklerine uygun üretim deseninin seçimi teşvik edilmesi,

-Havza bazlı destekleme modeli ile arz açığı olan tarımsal ürünlerin yetiştirilmesi teşvik edilmesi,

-Kırmızı etin üretim miktarı ve piyasa fiyatının belirlenmesinde temel girdi olan yem bitkilerinin ekim alanı artırılması, Havza ilçesinin Macar fiğ ve adi fiğ tohumlarının üretim merkezi haline getirilmesi,

-Yerel tohumların çoğaltılacak sürdürülebilir katma değerli ürünlere dönüştürülmesi.

-Buğday, arpa, ayçiçeği, mısır ve çeltik üretiminde yeni geliştirilen çeşitlerin üretiminin yaygınlaştırılması,

-Samsun'da tarımsal sanayinin geliştirilmesinde ana rol oynayabilecek soyanın üretiminin arttırılması, sözleşmeli sertifikalı tohum üretim sahalarının oluşturulması

-Canik ve Bafra tütün menşelerin korunması ve sözleşmeli üretim yoluyla üretimlerinin sağlanması,

-Tarımsal eğitim ve yayım faaliyetlerinin etkinliğinin artırılması.

YEM BİTKİLERİ

Çayır ve meralar, hayvansal üretimde en önemli girdiyi oluşturan kaliteli kaba yemin en ucuz ve en kolay temin edildiği kaynaklar olduğundan, bu alanların korunması ve geliştirilmesi hedeflenmektedir.

-Yembitkileri üretiminin artırılmasının sağlanması

-Kuraklık ile mücadelede suya dayanıklı türleri üretimin belirlenmesi

-Özellikle Havza ilçesinin adi fiğ ve Macar fiği tohumluk üretim merkezi haline getirilmesi

-Yem bitkilerinin kurutma ve balyalanması için mekanizasyona destek verilmesi

-Silajlık mısır üretimin yaygınlaştırılması için damlama sulama sistemlerinin desteklenmesi

-Islah edilecek meraların belirlenmesi

-Planlı otlatmanın olumlu sonuçları konusunda çiftçilerin bilgilendirilmesi

-Mera üzerinde hayvanların gölgelenmesine yönelik ağaçlandırma yapılması

-Meralarda otlatmayı düzenleyici yapı ve tesislerin kurulması

SEBZE ÜRETİMİ

-Katma değeri yüksek bitkilerin üretim çeşitliliğini ve üretiminin artırılması,

-Örtü altı üretimine yönelik modern seraların kurulmasında finansman desteğinin sağlanması,

-Sera üretiminde jeotermal enerjiden faydalanma yoluna gidilmesi,

-Sertifikalı tohum üretim alanlarının artırılması, yeni çeşitlerin üretiminin sağlanması,

-Büyük işletmelerde sebze tarımının özendirilmesi ile üretimde daha yeni teknolojilerin kullanılması ,

-Ulusal ve uluslararası yatırımcıların sektöre çekilmesi yönünde çaba sarf edilmesi,

-Türkiye'de daha kolay üretilip pazarlanabilecek olan rekabet gücü yüksek ürünlerin tespit edilip bunların yetiştirilmesine öncelik verilmesi,

-İhracatta gelişme gösteren brokoli, enginar, turp, karnabahar, biber, domates, kabak, pırasa, Brüksel lahanası, kırmızılahana gibi sebzeler için tanıtım ve pazarlama stratejilerinin geliştirilmesi,

-Sebze üretiminde yöreye özgü Ladik kuru fasulyesi, Nebyan faulyesi gibi ürünlerin tanıtımı ve pazarlama etkinliğinin artırılması,

-Sebze üretiminde sözleşmeli üretimin yaygınlaştırılması,

-Bitkisel üretimde bilinçsiz zirai ilaç kullanımına yönelik eğitimlerin artırılması,

-Üretici örgütlülüğünün artırılması ve işleyişlerinin etkinleştirilmesi,

-Tarımsal eğitim ve yayım faaliyetlerinin etkinliğinin artırılması,

-Başta kadın ve genç çiftçilere yönelik olmak üzere tarımsal becerinin geliştirilmesi,

-Aile çiftçiliğine özgü küçük alanlarda gelir getitirici tarımsal faaliyetlerin desteklenmesi,

-Aile işletmelerindeki kadın ve gençler için mikro işletmecilik (çilek,mantar üretimi gibi) temelinde alternatif ürün yetiştiriciliği desteklenmesi,

- Mantar üretimi için kullanılan kompostun samsun'da üretiminin sağlanması,

-Çiftçilikten kopuşu engellemek için ikinci nesil genç çiftçilerin kendi aile işletmesini sürdürmesi teşvik edilmesi,

-Geçimlik üretim yapan kadın çiftçiler ve aile işletmeleri için kasabalar ve şehirlerdeki köy pazar yerleri iyileştirilmesi,

- Bazı kırsal alanların özel coğrafi yapısı göz önünde bulundurularak (dağlık alanlar, korunan alanlar, orman köyleri gibi) bu yörelerin koşullarına ve potansiyellerine özgü ürünlerin üretiminin teşvik edilmesi,

-Sebze üretiminde yerel tohumların korunmasına yönelik çalışmaların arttırılması,

ORGANİK ÜRETİM

-Organik tarımda pazarlama ve markalaşma faaliyetleri,

-Organik Fındık üretimi gibi katma değeri yüksek bitkilerin verimliliğini artırmak,

-Organik tarımla uğraşan çiftçilerin üretici örgütlülüğünün artırılması ve işleyişlerinin etkinleştirilmesi.

-Bazı kırsal alanların özel coğrafi yapısı göz önünde bulundurularak (dağlık alanlar, korunan alanlar, orman köyleri gibi) bu yörelerin koşullarına ve potansiyellerine özgü organik ürünlerin belirlenmesi ve üretimlerinin planlanması,

-Organik tarıma ilişkin eğitim ve yayım faaliyetlerinin yaygınlaştırılması

-İşletmelere yönelik üretim, pazarlama ve tanıtım desteklerinin artırılması,

-Gökçeçakmak sulama barajı vadisinde kalan fındık alanlarında organik tarımın sürekliliğinin sağlanması,

İYİ TARIM UYGULAMALARI

-Özellikle yaş meyve ve sebze sektöründe; çevre, insan ve hayvan sağlığına zarar vermeyen bir tarımsal üretimin yapılması,

-Doğal kaynakların korunması, tarımda izlenebilirlik ve sürdürülebilirlik ile güvenilir ürün arzının sağlanması,

-İyi tarım uygulamaları ile üretilmiş sanayi sebzeciliğinin üretiminin yaygınlaştırılması

-İyi tarım uygulamaları kapsamında, bitkisel üretimde bilinçsiz zirai ilaç kullanımına yönelik eğitimlerin artırılması,

-İyi tarım uygulamalarına geçişte girdi destekleri sağlanabilecek projelerin hayata geçirilmesi,

-Üretici ve üretici örgütlerine iyi tarıma ilişkin yayım faaliyetlerinin yaygınlaştırılması

-İşletmeler için iyi tarım uygulamalarına yönelik demonstrasyon faaliyetlerinin artırılması

-İşletmelerin iyi tarım uygulamalarına geçişini teşvik etmek için ihtiyaç duyulan yatırımların desteklenmesi

-Üretici, üretici örgütleri ve ürünü satın alan müteşebbisler arasında işbirliği ağlarının oluşturulması

-Kamunun iyi tarım uygulamalarına yönelik altyapısının güçlendirilmesi,

KESME ÇİÇEK VE SÜS BİTKİLERİ ÜRETİMİ

-Samsun ilinde açıkta dış mekân süs bitkileri üretimi ve örtü altı süs bitkileri üretiminin artırılması,

-Bafra sera organize sanayi bölgesinin kurulması,

MEYVECİLİK

-Fındık gibi katma değeri yüksek bitkilerin verimliliğini artırmak üzere dikim alanlarının yenilenmesi,

-Samsun'da meyvecilik t tarım havzalarının temelini oluşturacak olan kapama meyve bahçesi tesis edilmesi,

-Kiwi, Trabzon hurması, mavi yemiş, zeytin gibi meyvelerin üretim alanlarının artırılması,

-Bitkisel üretimde bilinçsiz zirai ilaç kullanımına yönelik eğitimlerin artırılması,

-Fındıkta, Lisanslı depoculuk sisteminin yaygınlaştırılması,

-Kırsal Kalkınma Yatırımları Programı kapsamında Samsun'da soğuk hava depolarının yapımına öncelik ve ağırlık verilmesi,

-Sertifikalı meyve fidanı üreten işletmelerin teşvik edilmesi

HAYVANCILIK CANLI HAYVANLAR

-Hastalıktan ari işletmelerin desteklenmesi,

-Küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin sürü büyültme ve yenileme desteğinin sağlanması

-Kaliteli kaba yem üretiminin artırılması için meraların ıslahının sağlanması

-Büyükbaş hayvancılıkta barınakların modernizasyonu ve genişletilmesi,

-Hayvan, alet ve ekipman alımının desteklenmesi,

-Kanatlı hayvan ürünleri ihracatında ürün ve pazar çeşitliliği artırılması,

-Organik tavuk eti üretiminin artırılması,

-Orta ölçekli işletmelerinin fiziki alt yapılarının iyileştirilmesi ve geliştirilmesi teşvik edilmesi

-Yeni kurulacak işletmelerin yeterli ekonomik büyüklüğe sahip olmaları teşvik edilmesi,

-Koşulların elverişli olduğu yerlerde "Organik Entegre Süt Üretimi Çiftlikleri" kurulması teşvik edilmesi,

-Süt sığırcılığı işletmeleri "İyi Tarım Uygulamaları" doğrultusunda yönlendirilmesi,

-İl genelindeki süt işleme tesislerinin fiziki altyapılarının iyileştirilmesi ve kapasitelerinin arttırılmasına çalışılması,

-Yeni süt işleme tesisleri kurulumu teşvik edilmesi, kaliteli hijyenik süt üretimi desteklenmesi,

-Yetiştiricilerin düşük faizli kredi taleplerinin karşılanması, yetiştiricilerin örgütlü olmaları özendirilmesi,

-Hayvancılıkta açık-yarı açık sistem sığır yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılması

-Ahır modernizasyonuna yönelik bakım-onarım yatırımlarının desteklenmesi,

-Ahırların mekanizasyonuna yönelik ekipman desteğinin sağlanması

-Köylerde hayvancılık işletmelerinin ortak kullanabilecekleri modern ahırların inşa edilmesi,

-Hayvancılık yapan işletmelerin, yem bitkileri üretimine yönelik desteklenmesi

-Hayvancılığın yoğun olduğu ilçelerde canlı hayvan pazarlarının kurulması ve mevcutların modernize edilmesi

-Eğitim ve yayım çalışmalarına ağırlık verilmesi

SU ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ

-Su ürünleri yetiştiriciliğine ilişkin temel bilgi birikimi ve altyapının oluşması

-Doğal göl, gölet ve akarsularda doğal dengenin korunması amaçlı balık yavrularının salınması

-Türk Somonu üretiminin artırılması,

-İsrail sazanı ile mücadele edilmesi,

-Yeşilırmak boyunca kum- çakıl alma sonucu oluşmuş göletlerin balıklandırma ve rehabilite edilmesi,

-Çevre dostu su ürünleri yetiştiriciliğine ilişkin yayım faaliyetlerinin artırılması,

-Su ürünleri yetiştiriciliği için yerel yönetimlerin çevreye olan desteklerinin sağlanması,

TARIMSAL SANAYİ

-Tarımsal işletmelerin (bitkisel üretim ve hayvancılık) verimlilik ve kapasite artışının sağlanması,

-Özel sektör yatırımlarının tarıma dayalı sanayi yatırımları(dondurulmuş meyve sebze ambalajlama ve paketleme, işleme)gerçekleştirmesi için özendirici tedbirlerin alınması,

-Soğuk hava depolama tesislerinin kurulması,

-Tarım ve Sanayi potansiyellerinin yatırımcılara, ihracatçılara, araştırmacılara, sanayicilere tanıtılması, tarıma dayalı sanayi sektöründe pazarlama, ihracat ve yenilikçilik kapasitesinin artırılması,

-Tarıma ve tarıma dayalı sanayi sektörüne yönelik modern makine, ekipman, malzeme üreten ve kullanan işletmelerin rekabet güçlerinin artırılması,

-Tarımda ve tarıma dayalı sanayi sektöründeki uygulamalarla çevresel sürdürülebilirliğe katkı sağlanması ve yenilenebilir enerji kullanımının yaygınlaştırılması,

-Tarıma dayalı sanayi sektöründe pazarlama, ihracat ve yenilikçilik kapasitesinin artırılması, ürünlerin butik ambalajlarda paketlenmesiyle katma değerinin ve pazarlanma kabiliyetinin artırılmasına yönelik projeler olarak sayılabilir.

Genelde Yapılması gerekenler özetlenecek olursa;

- Mevsimlik işsizliğin azaltılması amacıyla aile tipi hayvancılık ve yem projeleri uygulanmalı.
- Etkin üretim tekniklerinin uygulanabilmesi ve pazarlama problemlerinin çözümü için çiftçilerin ortak olarak yararlanabileceği düzenlemeler üzerinde çalışılmalıdır.
- Yörede hayvan ürünleri, sebze ve meyve işleme tesislerinin noksanlığı, bazı mevsimlerde özellikle depolanamayan ürünlerde fiyatların aşırı düşmesine yol açmaktadır.
- İlde drenaj ve sulama problemlerinin çözülmesi ayrı bir zorunluluktur. Çarşamba Ovası Sulama Projesinin tamamlanarak faaliyete geçirilmesi gerekmektedir.
- Bölgede kültür balıkçılığının geliştirilmesi için alınması gereken teknik, ekonomik, sosyal ve yasal önlemler alınmalıdır.
- Çarşamba Ovasında ve genelde ülke sathında genç nüfusun kırsal alan dışına kayması, kırsalda kârlı, ama daha uzun vadeli projelerin uygulanmasını caydırıcı faktörlerden biridir.

BÖLÜM IX

SAMSUN İLİ TARIMSAL ÜRETİM EYLEM PLANI (2022-2026) HEDEFLERİ

HEDEF 1

Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgelerinin Kurulması

Performans Göstergesi	:	Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgelerinin Kurulması
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, OKA, DOKAP, Samsun Büyükşehir Belediyesi ve İlçe Belediyeleri, Özel Sektör, Ticaret ve Sanayi Odaları, Sivil Toplum kuruluşları
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	T.C Tarım ve Orman Bakanlığı, Samsun Büyükşehir Belediyesi, İlçe Kaymakamlıkları
Uygulama Yeri	:	Samsun İli
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	İlimiz tarımsal yapısının gıda, tarım ve hayvancılık açısından en önemli ihtiyaçlarından biri de Tarıma Dayalı Organize Sanayi Bölgelerinin kurulmasıdır. İlimiz bitkisel ve hayvansal üretim potansiyelini katma değerli değerlendirmek ve bitkisel ve hayvansal üretimi teşvik etmek, üreticinin gelir düzeyini artırmak amacıyla, kurulacak olan Tarıma Dayalı Organize Sanayi Bölgeleri idari ve teknik yönden destek verilmesini, üretilen ürünlerin işlenmesini ayrıca muhafazası ve pazarlanmasına yönelik kurulacak sanayi tesislerine yeterli kalitede hammadde temini amacıyla tarım-sanayi entegrasyonunun geliştirilmesini amaçlamaktadır.

HEDEF 2

Samsunda Üretilen Kenevirin Sanayide Kullanımının Sağlanması

Amaç	:	Samsun Endüstriyel Kenevir Sanayisinin Oluşturulması
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun Ticaret ve Sanayi Odası, Samsun Ticaret Borsası, Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kenevir Araştırmaları Enstitüsü Müdürlüğü, STK
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Samsun Büyükşehir Belediyesi, OKA, DOKAP, TKDK
Uygulama Yeri	:	Samsun İli
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Uzun yıllardır Türkiye'nin kenevir üretim merkezi olan Samsun'da, üretim devam etmektedir. Vezirköprü ilçesi olmak üzere, Bafra, Havza, Ladik ilçelerinde tohum üretim amaçlı toplam 2.633da alanda ekim yapılmış ve 161ton kenevir tohumu elde edilmiştir. Nihai ürün olarak değerlendirilemeyen kenevirin mutlaka sanayide işlenip tüketime sunulması diğer tarımsal ürünlerden ayırıcı kritik özelliklerden biridir. Üretilen kenevirin her bir ana ve yan ürünlerinin mevcut yönetmelik kapsamında ve uluslararası anlaşmalar kapsamında değerlendirilerek yüksek katma değeri sağlayacak işleme tesislerine kavuşturulması, bu işleme tesislerinin kurulabilmesi için gerekli uluslararası, ulusal ve yerel finansman kaynaklarına erişimin sağlanması, kenevir ürünlerinin çiftçi örgütleri aracılığıyla pazarlanması gibi önlemlerin alınması yararlı görülmektedir. Samsunda üretilen kenevirin sanayide değerlendirilmesi kapsamında tohumlarından kenevir yağı, takviye gıda maddesi, süt, unlu mamüller, saplarından ise kenevir betonu, yalıtım malzemesi, kaplama malzemesi yapılması hedeflenmektedir. Bu kapsamda 5 yıl içinde özel sektörün yatırım yapması beklenmektedir. Türkiye kenevir üretimi ve ticaretinde birçok uluslararası sözleşmeye taraftır. Bu anlamda uluslararası iş birliklerin geliştirilmesinin kenevirin kötüye kullanımını engelleyeceği düşünülmektedir.

HEDEF 3

Canlı Hayvan Borsası Kurulması

Performans Göstergesi	:	Üreticilerin Hayvanını Gerçek ve Yüksek Fiyattan Satabildiği, Alıcıların da Güvenli ve Bütün Kontrolleri Yapılmış Sağlıklı Hayvan Aldığından Emin Oldukları Bir Platform Sağlamak
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Büyükşehir Belediyesi, Ticaret Borsası Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	OMÜ, OKA, STK
Uygulama Yeri	:	Samsun İli
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Canlı Hayvan Borsası sayesinde alıcı ve satıcılar artık Samsun Ticaret Borsası Canlı Hayvan Satış Tesisleri'nde buluşturmak, canlı hayvan ve et fiyatlarını bu tesis üzerinden belirlemek alıcı ve satıcının aldanmayacağı, insan ve hayvan refahının en üst seviyede olduğu, hayvanın cins ve et randımanına göre, canlı kilogram baskül üzerinden, alıcıların gözü önünde, açık arttırma usulü satışları yapılmasını sağlamak. Böylece üreticilerin hayvanını gerçek ve yüksek fiyattan satabildiği, alıcıların da güvenli ve bütün kontrolleri yapılmış sağlıklı hayvan aldığından emin oldukları alıcı ve satıcı arasındaki güvenli bir fiyat oluşturulması amaçlanmaktadır.

HEDEF 4

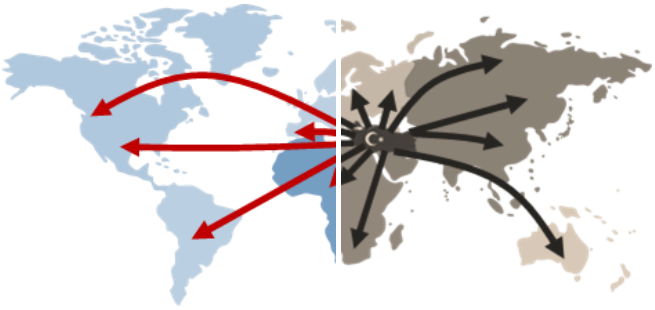

Tarımsal Sanayi, Tarımsal İhracata ve Tohumculuk Sektörüne Yönelik Sözleşmeli Üretimin Artırılması

Performans Göstergesi	:	Tohumculuk, Gıda Sanayi ve İhracata Yönelik Sözleşmeli Üretimin Artırılması
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Samsun Büyükşehir Belediyesi ve İlçe Belediyeleri, Özel Sektör, Ticaret ve Sanayi Odaları, Sivil Toplum kuruluşları, Tarım Kredi Kooperatifi
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	Samsun Büyükşehir Belediyesi, İlçe Kaymakamlıkları
Uygulama Yeri	:	Samsun İli
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	İlimiz tarımsal yapısının en önemli sorunu Gıda sanayi ve İhracata yönelik Sözleşmeli üretiminin yetersiz olmasıdır. Sözleşmeli üretim, üretici ve yetiştiriciler ile diğer gerçek ve tüzel kişiler arasında karşılıklı menfaat esaslarına dayalı yazılı akitlerle yürütülen "Pazar "garantisi olan tarımsal üretim şeklidir. Tarımsal üretim sözleşmesi ise sözleşmeli üretime konu olan ürünün cinsi, miktarı, fiyatı, üretim şekli, teslim tarihi gibi hususları içeren ve Yönetmelik esaslarına göre düzenlenen taraflar arasındaki sözleşmedir. İlimiz için önem arz eden Bafra Çarşamba ve Vezirköprü ovalarından elde edilen kışlık yazlık sebze, münavebe gereği yazlık ve kışlık hububat üretimi hem bölge illeri hem de diğer bölgeler için önem arz etmektedir. Yılın 12 ayı bitkisel üretimin devam ettiği ilimizde üreticinin Pazar endişesi yaşamadan Pazar değeri yüksek, standardı belli olan ve üretimde süreklilik arz eden bitkisel ürünleri üreterek kırsaldan kente kaçışı tersine çevirmek hedeflenmelidir. İlimizde tarla bitkilerinde sözleşmeli üretime geçilmesindeki amaç, sözleşmeli üretimin belirli usûl ve esaslar çerçevesinde düzenlenerek verim ve kalitenin arttırılması, tarımda sürdürülebilirliğin sağlanması, standartlara uygun ürün elde edilmesi, plânlı üretim yapılması, yeni üretim teknikleri konusunda bilgi aktarılması ve en önemlisi Pazar garantisinin olmasıdır.

HEDEF 5

İlimizde Öne Çıkan Tarımsal Ürünlerin Markalaşmasının Sağlanması

Amaç	:	İlimizde öne çıkan Tarımsal ürünlerin Markalaşmasının sağlanması
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Samsun Büyükşehir Belediyesi ve İlçe Belediyeleri, Özel Sektör, Ticaret ve Sanayi Odaları, Sivil Toplum kuruluşları
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	Samsun Büyükşehir Belediyesi, OKA, OMÜ
Uygulama Yeri	:	Samsun İli
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Uygun tarım ürünleri üretim stratejilerinin yanısıra bu ürünlerin katma değerinin artırıcı tarımsal sanayi çok önemlidir. Ancak asıl katma değer artışını sağlayan piyasaya sunulan ürünün marka sahibi olmasıdır. Etkili bir markalaşma ile ürün, normal fiyatının çok daha fazlasına müşteri bulabilmektedir. Bu anlamda kurumsal kimlik ve logo tasarımı, marka mimarisi, marka stratejisi, reklam stratejisi, paket tasarımı, markanın lansmanı, promosyonlar, fuarlar, katalog çalışmaları vb önem kazanmaktadır.

HEDEF 6

İlimizde İhracatı Yapılan Kışlık Sebzelerde İyi Tarım Uygulamalarının Yaygınlaştırılması

Performans Göstergesi	:	İTU İle Yetiştirilen Kışlık Sebzelerde Üretim Alanlarının Artması
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Üretici Birlikleri, Ziraat Odaları
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	Samsun Büyükşehir Belediye Başkanlığı, OKA, DOKAP, STK
Uygulama Yeri	:	Samsun İli
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	İlimizde 2020 yılında 73 çiftçi tarafından 2.517 dekar alanda kışlık sebze, iyi tarım uygulamaları tekniği ile üretilmiştir. 22 üretici 1.099 dekar alanda karnabahar, 16 çiftçi 553 dekar alanda kırmızı lahana, 3 çiftçi 66 dekar alanda pırasa, 8 çiftçi 214 dekar alanda brokoli, 24 çiftçi 583 dekar alanda beyaz lahana üretimi yapmış ve İTU sertifikası almıştır. Üretilen bu ürünler piyasaya konvansiyonel ürünlerle birlikte herhangi bir katma değer elde edilmeden pazarlanmıştır. Son yıllarda özellikle Avrupa ülkelerine yapılmaya başlayan kışlık sebze ihracatıyla bu ürünlerde sertifikalı ve kaliteli ürün yetiştiriciliği önem kazanmıştır. İlimizde 2005 yılında GLOBALGAP uygulamalarına kışlık sebze fidesi dağıtımı ile başlangıç yapılmış ve brokoli, karnabahar gibi bölge için yeni olan ürünlerin yetiştiriciliği İlimizde başlamıştır. Bölgemizde iklim nedeniyle özellikle geç dönemde kaliteli, sıkı yapılı, raf ömrü uzun karnabahar, brokoli gibi ürünler yetiştirilebilmektedir. Bu ürünlerde İTU ile kaliteli ve ihracata yönelik kışlık sebze üretim alanlarını 2.500 dekardan yaklaşık 10.000 dekar alana çıkarılması hedeflenmektedir.

HEDEF 7

Bölgeye Uygun Buğday Çeşidinin Belirlenmesi ve Sertifikalı Tohum Kullanımının Yaygınlaştırılması

Performans Göstergesi	:	Sertifikalı Buğday Yetiştiriciliğini Yaygınlaştırma
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, KTAE, OMÜ
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	STK, DOKAP, Tarım Kredi Kooperatifi
Uygulama Yeri	:	Samsun İli
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Dünya'da olduğu gibi Ülkemizde de tarımsal üretim artışında üstün nitelikli yeni buğday çeşitlerinin ve kaliteli tohumluğun payı büyüktür. İlimizde 1.073.047 dekar alanda buğday ekiminin yapılması, mevcut 52 adet un fabrikasının varlığı, Toprak Mahsulleri Ofisi ve Tarım Kredi Kooperatiflerinin hububat (buğday) alıcısı durumunda olması, İlimizde buğday üretiminde kalite ve miktarın artırılması için önemlidir. Özellikle boş bırakılan ve zorunlu olmayan nadas alanlarında hububat üretimini artırmak, küresel iklim değişikliğini göz önüne alarak yüksek kalitede ve sanayicinin talebine göre ürünü üretmek önemlidir. Ülkemizde olduğu gibi İlimizde de buğday tarımında her yıl kullanılan tohumluğun büyük çoğunluğu, çiftçilerin kendi üretimlerinden ayırdıkları, birbirlerinden ya da yerel tohumculardan sağladıkları tohumluklardan oluşmaktadır. Kalite ve verim düşüklüğünün belki de en önemli nedenlerinden birisi sertifikalı tohumluk kullanım düzeyinin henüz istenen seviyenin oldukça altında olmasıdır. İlimiz için stratejik bir öneme sahip olan Buğday yetiştiriciliğinde farklı kaynaklardan elde edilen tohumluklar kullanılmaktadır. Çeşit seçiminde bölgenin iklim ve toprak yapısı başta olmak üzere çeşidin kalitesi, hastalık ve zararlılara karşı dayanıklılığı, kuraklığa dayanıklı, kışa toleransı gibi tarımsal ve teknolojik özelliklerine dikkat etmenin yanı sıra çeşidin yüksek vasıflı yani sertifikalı tohumluğunu kullanmamız gerekmektedir. Çiftçilerimizin bölgeye uygun çeşitler ile sertifikalı tohum kullanmaları ve bilinçli bir şekilde tekniğine uygun tarımsal faaliyette bulunmaları ile mümkün olacaktır. Bu kapsamda bölgeye uygun, kaliteli ve yüksek verimli, küresel iklim değişikliğinin sebep olacağı kuraklığa dayanıklı çeşitlerin belirleneceğini gösteren araştırma sonuçlarına dayalı çeşit tavsiye listelerinin oluşturularak İlçeler seviyesinde uygulanması planlanmaktadır. Bu amaçla; 1.yıl bölgeye uygun çeşit belirleme çalışmaları yapılarak, üretimi teşvik etmek, 5.yılsonunda bölgeye uygun çeşitle sertifikalı tohum kullanımını % 30 artırmak hedeflenmiştir.

HEDEF 8

Fındık Bahçelerinde Rehabilitasyon Çalışmaları

Performans Göstergesi	:	Mevcut Fındık Bahçelerinin Rehabilitasyon Çalışması İle %50 Verim Arttırmak
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun Tarım ve Orman İl Müdürlüğü,
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	OMÜ, Giresun Fındık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, DOKAP, Samsun Büyükşehir Belediyesi, Ticaret Borsaları, Ziraat Odaları, Samsun Ticaret ve Sanayi Odası,
Uygulama Yeri	:	19 Mayıs, Çarşamba, Tekkeköy, Terme, Salıpazarı, Ayvacık İlçeleri
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Ekonomik olarak fındık üretimi yapılan ilçelere bağlı mahallelerde uygun teknikler kullanarak oluşturulan bahçeler ile fındık üreticilerine örnek olunması, fındık üretiminde geleneksel uygulamalarının yerine tekniğe uygun üretim yapılmasını sağlanması, verimden düşmüş fındık bahçelerinin teknik uygulamalar ile yüksek verim ve kalite artışının sağlanabileceğinin ilimiz üreticilerine gösterilmesi ve sosyo-ekonomik seviyelerinin güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.

HEDEF 9

Yağlı Tohumlu Bitkilerin Üretim Verim ve Kalite Değerlerini Artırılması ve Yağ Fabrikası Kurulması

Performans Göstergesi	:	Yağlı Tohumlu Bitkilerde Ekiliş, Verim Artışı ve Yağ Fabrikası Kurulması
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü, Samsun Ticaret ve Sanayi Odası, Samsun Ticaret Borsası, Karadeniz Yağlı Tohum Birliği, Tarım Kredi Kooperatifi, Özel Sektör
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	Samsun Büyükşehir Belediyesi, OKA, DOKAP
Uygulama Yeri	:	Vezirköprü, Havza, Asarcık, Ladik, 19 Mayıs, Yakakent, Bafra, Çarşamba
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Yıllar itibari ile bakıldığından ürün kg fiyatı diğer tarımsal ürünlere göre istikrarlı olarak artan ve pazar sorunu olmayan yağlık ayçiçeği ilimiz için önem arz etmektedir. Yağlık ayçiçeği üretimi sulanamayan alanlar (Vezirköprü, Havza, Ladik) ile sulanabilen alanlarda (Bafra ve Çarşamba ovası) gibi Yağlı Tohumlar Birliği, kamu, özel sektör vs. tarafından alımı yapılabilen pazar sorunu olmayan bir bitkisel üründür. Özellikle farklı üretim teknolojileri ile üretilen ve yabancı ot mücadelesinde üreticiye kolaylık sağlayan ayçiçeği tohumluk bedelinin yüksek olması nedeniyle, bakanlık hibe desteklemesi (%75) kayıtlı izlenebilir bitkisel üretim faaliyeti ile Bakanlık stratejisine uygun "Tarladan Sofraya Güvenilir Gıda" temini sağlanacaktır. Nihai hedef: Ülkesel ihtiyacımız olan yağlı tohumlu bitkilerin üretim ve verim değerlerini artırmak, zorunlu nadas alanlarının yeniden tarıma kazandırılması. Tohumlarında yüksek oranda yağ içeren diğer bir üründe yer fıstığıdır. Türkiye'de elde edilen yerfıstığının tamamı çerez olarak tüketiliyorsa da esasında yüksek oranda yağ ihtiva eden tohumlarının yağ sanayinin önemli bir hammaddesi olmasıdır. 2021 yılında İlimiz Bafra, 19 Mayıs ve Yakakent ilçelerinde 4 farklı köyde 4 farklı üreticide 4 da alanda kurulan demonstrasyon alanlarının hasat sonu değerlendirme raporuna göre yine aynı ilçelerde 20 üreticide 40 da alanda çerezlik yer fıstığı üretimi planlanmıştır. Geleneksel tarım modelini yeni ürünlerle entegre ederek kırsalda kadın çiftçinin gelir seviyesini artırmak. İç piyasada tüketimi mevcut olan çerezlik yer fıstığı ile küçük ve orta ölçekli sanayi tesislerine hammadde tedariki sağlanması hedeflenmiştir. 2021 yılında Bakanlığımız bütçesi ve çiftçi katkı payı ile bütçesi oluşturulan "Tarım Arazilerinin Kullanımının Etkinleştirilmesi" projesine olan yoğun ilgi ve izlenebilirliğin sağlanması ile iç piyasa da Pazar sorunun olmayacağı gözlemlenmiştir. İlimizde 163 bin dekar Yağlık Ayçiçeği ekilişinin olduğu, yüksek potansiyele karşı ayçiçeği yağ fabrikası bulunmamaktadır. Bu sebeple ürün için alıcılar Marmara veya Konya bölgesinden gelmektedir. Dolayısıyla alım fiyatları daha düşük seyretmektedir. Ayrıca depolama altyapısı olmaması nedeniyle üretici ürününü hasat zamanı satılmak zorunda kalmaktadır. Yağ fabrikasının kurulmasıyla üretim artacak, üreticilerimizin sosyo-ekonomik seviyeleri yükseleceği kanaatindeyiz.

HEDEF 10

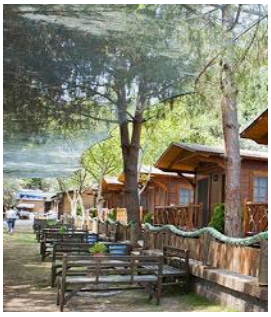

Kırsal Turizm İşletme Sayılarının Artırılması

Performans Göstergesi	:	Kırsal Turizmin Teşvik Edilmesi ve Desteklenmesi
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun Tarım ve Orman İl Müdürlüğü, Samsun İl Turizm Müdürlüğü
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	OMÜ, Samsun Büyükşehir Belediyesi, Özel Sektör, TKDK, DOKAP
Uygulama Yeri	:	Samsun İli
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Dünyada olduğu gibi ülkemizde de turizm anlayışında değişimler gözlenmekte ve pandemi süreci ile birlikte "KIRSAL TURİZM" önemli bir alternatif olarak ön plana çıkmaktadır. Kırsal Turizm; kırsal kültür, el sanatları, doğal güzellikler ve tarımsal faaliyetlerle bütünleşebilen bir turizm faaliyetidir. Bu kapsamda sürdürülebilir kırsal kalkınma sürecinde, kırsal turizme önem vermemiz ve kırsal turizme Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu tarafından verilen desteklemelerin devam etmesi gerekmektedir. Özellikle İlimiz Merkez İlçeleri Atakum, Canik, İlkadım, Tekkeköy ile birlikte 19Mayıs ve Ladik ilçeleri de kırsal turizm için uygun lokasyonlar olarak düşünülmektedir.

HEDEF 11

İlimizde Yem Bitkileri Ekiliş Alanlarının Artırılması ve Slaj Paketleme

Amaç	:	Yem Bitkileri Ekiliş Alanlarının Artırılması ve Kaba Yem Zayiatının Önlenmesi
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, STK
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	Samsun Büyükşehir Belediyesi, DOKAP
Uygulama Yeri	:	Samsun İli
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Mevcut kaba yem üretimimizin yetersizliği nedeniyle, 600 bin dekar olan yem bitkisi ekiliş alanlarının artırılması için özellikle sulama yapılabilen alanlarda 2.nci ürün silajlık mısır ekilişi, çeltik ekilişinin yoğun olduğu Bafra, Alaçam, Çarşamba ve Terme İlçelerinde fiğ, İtalyan çimi-yem bezelyesi gibi tek yıllık yem bitkilerinin ekilişi ve hayvancılık potansiyelinin yüksek olduğu yerlerde yem bitkileri yetiştiriciliğinin artırılması için, Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü, Samsun Büyükşehir Belediye Başkanlığı ve Çeltik Komisyon Başkanlıkları ile koordineli olarak projeler geliştirilmesi hedeflenmiştir. İl genelinde öncelikle sulanabilir alanlar ve 600 mm ve üzeri yağış alan bölgelerde tek yıllık buğdaygil yem bitkilerinin (tek yıllık çim, yulaf) yalın ve baklagil yem bitkileri (fiğ türleri, gelemen üçgülü, yem bezelyesi) ile karışık ekim şeklinde yetiştiriciliğinin teşvik edilmesi, çeltik ve sebze ekiliş alanlarında ön bitki olarak yalın ya da karışım şeklinde münavebeye dahil edilmesi; Kaba yem arzının artırılması, devamlılığının sağlanabilmesi için sulu veya kıraç alanlarda otlatma veya biçilerek hasat etme amaçlı olarak sahil ve iç bölgelerde değişik sebeplerle ekilmeyen veya terk edilen tarımsal üretim alanlarının çok yıllık buğdaygil ve baklagil karışımları ile ekilmesi hedeflenmiştir. Mevcut kaba yem açığının giderilmesi ve yüksek verime sahip, protein değerleri yüksek olan silajlık mısır, silajlık soya ekiliş alanlarının artırılması için çiftçilere tohumluk desteği sağlanarak, silaj ve pancar posasının paketlenerek çürüme ve nem kaybının engellenmesi hedeflenmiştir. Silajın hava alamayacağı 100 kg.–200 kg.–500 kg.–1.000 kg'lık rulo balya haline getirilmiş silaj ve pancar posasının sıkıştırılarak streçlenerek korunması sağlanacaktır. Sahil bölgeler başta olmak üzere kaba yem ihtiyacının karşılanmasına dönük ekimi yapılan yeşil yem materyallerinin (çim, yulaf, fiğ vb.) erken ilkbaharda kurutularak balyalanmasında ortaya çıkan sorunların aşılması için sabit ve hareketli soldurularak balyalanması ve plastik örtü ile sarılarak depolanması sistemlerinin profesyonel işletme ve bireysel işletme bazında teşvik edilmesi ve desteklenmesi hedeflenmiştir.

HEDEF 12

Tarıma Dayalı Ekonomik Yatırımlar Kapsamında 75 Tarımsal Sanayi Kuruluşuna Hibe Desteği Sağlanması

Performans Göstergesi	:	Kabul Edilen Proje Sayısı
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun Tarım ve Orman İl Müdürlüğü, TKDK
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	Samsun Büyükşehir Belediyesi, OMÜ, OKA
Uygulama Yeri	:	Samsun İli
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından, Ulusal Tarım Stratejisi Kırsal Kalkınma Planı çerçevesinde; doğal kaynaklar ve çevrenin korunmasını dikkate alarak, kırsal alanda gelir düzeyinin yükseltilmesi, tarımsal üretim ve tarıma dayalı sanayi entegrasyonunun sağlanması için küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklenmesi, tarımsal pazarlama altyapısının geliştirilmesi, gıda güvenilirliğinin güçlendirilmesi, kırsal alanda alternatif gelir kaynaklarının oluşturulması, kırsal ekonomik altyapının güçlendirilmesi, tarımsal faaliyetler için geliştirilen yeni teknolojilerin üreticiler tarafından kullanımının yaygınlaştırılması, yürütülmekte olan kırsal kalkınma çalışmalarının etkinliklerinin artırılması ve kırsal toplumda belirli bir yerel kalkınma kapasitesinin oluşturulmasına katkı sağlanması amacıyla Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı uygulamaya konulmuştur. Programın 2021-2025 yılları arasında devam etmesine yönelik olarak, 27/7/2020 tarihli ve 2800 sayılı Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Tarıma Dayalı Ekonomik Yatırımlar ve Kırsal Ekonomik Altyapı Yatırımlarının Desteklenmesine İlişkin Cumhurbaşkanı Kararı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. İlimizde Bafra, Çarşamba ve Vezirköprü gibi büyük ovalarımız bulunmaktadır. Bu ovalarda yetiştirilen çok çeşitli ürünler tarımsal sanayi yatırımcılarını da cezbetmektedir. Özellikle Tekkeköy ve Çarşamba ilçeleri havalimanına da yakınlığı nedeniyle tarımsal ihracat açısından avantajlı bir konuma sahiptir. Tarımsal sanayi bu bölge ağırlıklı olmak üzere ilimiz genelinde daha fazla geliştirilmelidir. 2021 ve 2025 yılları arasında uygulamaya devam edecek olan Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi kapsamında Tarıma Dayalı Ekonomik Yatırımların Desteklenmesi firmalarımızın hazırladığı yatırım projeleri dikkatli bir şekilde incelenmeli, bu konuda firmalarımıza hibe desteği koşulları hakkında gerekli teknik yardım ve eğitimler verilmelidir. Bu sayede firmalarımızın kabul edilebilir yatırım projelerini kurumumuza sunmaları sağlanmalıdır. Ayrıca geçmiş dönemlerde çeşitli eksiklikler nedeniyle projesi elenen yatırımcıları eksikliklerini giderme yönünde motive ederek yeniden başvuru yapmaları da sağlanmalıdır.

HEDEF 13

200 Üreticiye KKYDP Altyapı Yatırımları Kapsamında Destek Sağlanması

Performans Göstergesi	:	Desteklenen Çiftçi Sayısı, Verilen Makine Ekipman Sayısı
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun Tarım ve Orman İl Müdürlüğü
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	TKDK, DOKAP, Samsun Büyükşehir Belediyesi
Uygulama Yeri	:	Samsun İli
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Günümüzde sürdürülebilir, verimli ve karlılığı yüksek tarım faaliyetlerinin yapılabilmesi için modern ve makineli tarımın yapılması şarttır. Üreticilerimize KKYDP Altyapı Yatırımları desteklemelerinin koşulları hakkında gerekli teknik yardımlar ve eğitimler verilmeli ve bu sayede olabildiğince fazla üreticimiz bu desteklemelerden yararlandırılmalıdır. Önümüzdeki 4-5 yıllık dönemde Altyapı Yatırımları olarak yeni bir tebliğ çıkması ile silaj, balya, yem karma ve kırma makinelerinin yanında Çiftlik Faaliyetlerinin Geliştirilmesine Yönelik Altyapı Yatırımlarına da destek verilmeye başlanmıştır. Üretici, Yetiştirici Birlikleri ve Kooperatiflerimiz için bu program kapsamında özel olarak Makine Parkları oluşturulması kalemine yer verilmiştir. Özellikle Tarımsal amaçlı Birlik ve Kooperatiflerimizin bu programdan yararlanarak, tarımsal faaliyetler için geliştirilen yeni teknolojileri üreticileri tarafından kullanımını yaygınlaştırmalı daha kaliteli ve pazar isteklerine uygun üretim yapılmasını sağlamalı, zor şartlarda ve bedenen çalışan üreticilerimizin işlerini kolaylaştırmalı ve üretim maliyetlerine katkı vererek uluslararası düzeyde rekabet edilebilirliği sağlamalıdır.

HEDEF 14

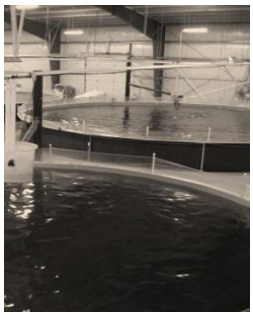

İlimiz Su Ürünleri Yetiştiriciliğinin Artırılması

Performans Göstergesi	:	İlimiz Su ürünleri Yetiştiriciliği Kapasitesini Artırmak (27 bin ton/yıl)
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun Tarım ve Orman İl Müdürlüğü, Özel Sektör, Samsun-Sinop İlleri Su Ürünleri Yetiştiricileri Birliği
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	OMÜ, TKDK, DOKAP, Samsun Büyükşehir Belediyesi
Uygulama Yeri	:	Yakakent, Alaçam, Bafra, 19 Mayıs, Atakum, İlkadım, Canik, Tekkeköy, Çarşamba, Terme İlçeleri
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	İlimiz sınırları içerisinde 36 adet su ürünleri yetiştiricilik tesisi bulunmakta olup, yoğun üretim Bafra İlçesinde bulunan Derbent Barajında ve Yakakent İlçemiz Küplüağzı mevkiinde Karadeniz'de, yüzer ağ kafeslerde yapılmaktadır. Derbent Baraj Gölü'nun su ürünleri yetiştiriciliği taşıma kapasitesi dolmuştur. Bu baraj gölü, ilimizde bulunan diğer baraj göllerinden farklı olarak yıl boyu alabalık yetiştiriciliğine imkân vermektedir. Karadeniz'de ise sadece Yakakent İlçemizde su ürünleri yetiştiricilik alanımız bulunmakta olup, Bakanlığımız tarafından bu alanda toplam 12 adet tesis kurulumuna izin verilmiştir. Karadeniz'de 11 adet su ürünleri yetiştiricilik tesisimiz izinli olarak üretime devam etmekte olup, 1 adet tesisimiz de yatırım aşamasındadır. Samsun ili olarak toplam kurulu su ürünleri yetiştiriciliği kapasitemiz 16.990 ton/yıl olup, yatırım aşamasındaki tesisin yatırımını tamamlaması durumunda 20.990 ton/yıl'a ulaşacaktır. İlimiz akarsu kaynakları alabalık üretimi için yeterli ve uygun olmadığı için Karadeniz'de Yüzer Ağ Kafeslerde veya Karadeniz'in suyu kullanılarak karada havuzlarda kapalı sistemlerde üretim yapılabilir. Bu amaçla öncelikle Karadeniz'de ilave su ürünleri yetiştiriciliği üretim alanlarının açılması için Bakanlığımıza talepte bulunulacaktır. Özellikle Dereköy açıklarında Trabzon Su Ürünleri Merkez Araştırma Enstitüsü tarafından çalışması yapılmış alan için gerekli girişimlerde bulunulacaktır. Ayrıca Karadeniz kıyısında bulunan uygun hazine arazileri veya özel mülklere kurulacak kapalı sistem tesislerinde, deniz suyu kullanılarak alabalık veya levrek üretimi yapılabilir. Ayrıca bu kapalı sistemlerde, ilimizde kurulu bulunan levrek üretim tesislerinin yavru ihtiyacını karşılayacak kuluçka tesisleri de kurulabilir. İl Müdürlüğümüze müracaat eden müteşebbislere bu üretim metoduyla faaliyet gösterecek tesisler konusunda bilgiler verilerek özendirilecektir ve yönlendirilecektir. Bu kapsamda Samsun'un toplam sofralık su ürünleri kapasitesini 27 bin ton/yıl'a ulaşmasını hedeflenmektedir.

HEDEF 15

Küçük İşletmelerde Süt Sağım Makinası Kullanımının Yaygınlaştırılması ve Sütün Sanayide Kullanımının Artırılması

Performans Göstergesi	:	Üretilen 392 bin ton sütün 100 bin tonunu sanayiye ulaşmasını sağlamak,
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Süt Üreticiler Birliği, Damızlık Sığır Yetiştiriciler Birliği
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	Büyükşehir Belediyesi, Ticaret ve Sanayi Odası, Özel Sektör, STK, OKA, DOKAP, Samsun-Sinop Veteriner Hekimleri Odası
Uygulama Yeri	:	Samsun ili
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	İlimizde hayvancılık faaliyetleri içinde Süt üretiminin, özellikle kırsal alanda yaşayan halkın geçiminin sağlanmasında önemli yeri bulunmaktadır. Kırsaldaki üretilen sütün sanayide işlenmesi katma değerini, gelir kaynağının düzenli ve sürekliliği arttırmaktadır. Aynı zamanda da Sokak sütçülüğünün modern tesislere doğru artışının sağlanması süt hijyeni ve insan sağlığı açısından, denetim ve kayıt altına alınması bakımından önem arz etmektedir. İlimizde 392 bin ton süt üretilmekte fakat bunun 50 bin tonu sanayide işlenmektedir. Süt fabrikalarının kapasitesinin arttırılmasının sağlanması ve bu miktarın 100 bin tona ulaşması hayvancılığımızın gelişmesine ve üreticinin sosyo-ekonomik güçlü bir yapısının oluşmasını sağlayacaktır. Tüm ilçelerde sığır ve mandalarda dağıtımı yapılacak olan süt sağım makineleriyle hijyenik sağım ortamının oluşması sağlanarak iş gücü, zaman kaybının önüne geçilmesi, yurt içinde ve yurt dışındaki arz talep miktarlarının dengede tutularak sanayiye kazandırılan süt miktarının arttırılması hedeflenmektedir.

HEDEF 16

Lisanslı Depoculuğun Kurulması

Performans Göstergesi	:	Samsun İli Doğu, Güney ve Batı Bölgelerine 1'er Adet Olmak Üzere 3 Lisanslı Depo Kurulması
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Sanayi ve Ticaret Odası
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	Büyükşehir Belediyesi, Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Özel Sektör, STK, Ticaret ve Sanayi Odası, Ticaret Borsası, Üretici Birlikleri
Uygulama Yeri	:	Samsun İli
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Hasat dönemlerinde tarım ürünlerindeki arz fazlası nedeniyle oluşan fiyat düşüşlerinin önlenmesi ve piyasanın dengelenmesi, Özellikle finansman sıkıntısı çeken küçük çiftçiler ile ürün sahiplerinin, lisanslı depolara verdikleri ürünleri karşılığında aldıkları ürün senetleri aracılığıyla bankalardan kredi ve finansman sağlamaları, kaliteli üretimin teşvik edilmesi, güvenli bir piyasanın oluşturulması. Tarım ürünleri üreticileri açısından kolay pazarlanabilen, iyi muhafaza edilen ve nakliye masrafları en aza indirilmiş bir sistemle istikrarlı ve daha yüksek bir gelir seviyesi elde edilmesi amaçlanmış olacaktır. Fındık, hububat, ayçiçeği için gerekli. Ayrıca liman olması hasebiyle gerekli olduğunu düşünüyoruz.

HEDEF 17

Kırmızı Et Kombinası Kurulumu

Performans Göstergesi	:	Kırmızı Et Kombinası Kurulumu İçin Yer Tespiti Yapılması
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Samsun Büyükşehir Belediyesi
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	Samsun İli Damızlık Manda Yetiştiricileri Birliği, Samsun İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği, Samsun İli Kırmızı Et Üreticileri Birliği, Et ve Balık Kurumu, TKDK
Uygulama Yeri	:	Samsun İli
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Karadeniz Bölgesinde kamuya ait bir kırmızı et kombinası bulunmamaktadır. İlimizde kasaplık hayvanların teknik ve hijyenik koşullarda kesimine olanak sağlamak hedeflenmektedir.

HEDEF 18

15 Bin Ton Kapasiteli Mantar Kompostu Tesisi Kurulması

Performans Göstergesi	:	Yılda 15 Bin Ton Beyaz Şapkalı Mantar Kompostu Üretmek
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	TKDK, DOKAP, Samsun Büyükşehir Belediyesi
Uygulama Yeri	:	Samsun İli
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	İlimizde yıllık ortalama 623 ton mantar üretimi yapılmaktadır (TÜİK 2020). Üretici sayısı ve üretim miktarımız her geçen yıl hızla artmaya devam etmektedir. Mantar üreticilerinin en büyük üretim materyali olan kompostun il dışından gelmesi kar marjını düşürmektedir. Bu durum, mantar üretim sektöründeki en büyük sorun olarak üreticiye yansımaktadır. Bazı zamanlarda kompost kalitesi ile ilgilide sorunlar yaşanmakta ve üretici sağlıklı ve planlı bir üretim gerçekleştirmekte güçlükler yaşamamakta ve mağdur olmaktadır. Bu nedenler ile yılda 15 bin ton kapasiteli bir beyaz şapkalı mantar kompostu üretim fabrikasının kurulması ,mantar üretimi yapan çiftçilerin önemli bir sorunu ortadan kaldıracağı düşünülmektedir.

HEDEF 19

Jersey Irkı Dişi Sığırların Samsun İlimizde Yaygınlaşması

Amaç	:	10.000 Adet Suni Tohumlama İle Kaliteli Süt Üretimi
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Samsun-Sinop Veteriner Hekimler Odası, Samsun İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	OMÜ, Özel Sektör,
Uygulama Yeri	:	Samsun İli
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	İlimizde ayrıştırılmış dişi jersey ırkı suni tohumlama uygulaması yapılacaktır. Jersey ırkı inekler her türlü arazi koşullarında kolayca beslenebilen, Kalsiyum, protein ve yağ oranı açısından dünyadaki en kaliteli süt üreten sığır ırkıdır. Ortalama inek sütüyle karşılaştırıldığında; Jersey sütünün besin değeri %15 daha fazla protein, %18 daha fazla kalsiyum ve %10 daha fazla fosfor içermekte olup, bölgede süt kalitesini arttırılması, yetiştiricilerin birim hayvandan elde ettiği gelirlerin artırılması, bölge ve ülke ekonomisine olumlu katkı sağlaması amaçlanmaktadır. Suni tohumlama uygulamalarının yetersiz, iklime bağlı kış mevsiminin uzun, coğrafi şartlardan dolayı ulaşımın zor veya uzak olduğu dezavantajlı yerleşim birimlerinde yaşayan, büyükbaş hayvana sahip yetiştiriciler projenin hedef kitlesi olarak dikkate alınacaktır.

HEDEF 20

Kırsalda Yaşayarak Üretim Yapan 90 Kadına İş Kurma-Girişimcilik-Pazarlama Konularında Eğitim Programları Düzenlemek ve Kendi İşlerini Kurmaları Konusunda Teknik Destek Sağlanması

Amaç	:	Kırsalda yaşayarak Üretim yapan 90 kadına iş kurma girişimcilik ve örgütlenme konularında eğitim programları düzenlemek ve kendi işlerini kurmaları konusunda teknik destek sağlamak
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Samsun Büyükşehir Belediyesi ve İlçe Belediyeleri, Ticaret ve Sanayi Odaları, Özel Sektör, Sivil Toplum kuruluşları
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	DOKAP, TKDK
Uygulama Yeri	:	Samsun İli
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Türkiye'de işgücüne katılan kadınlar özellikle tarım kesiminde yoğunlaşmaktadır. Buna rağmen kırsal kesimde kadınların ekonomik durumlarında bir iyileşme görülmemektedir. Bunun nedeni tarım sektöründe çalışan kadınların % 60'ından fazlası ücretsiz aile işçisi olarak çalışmalarıdır. Kırsal alanlarda ekonomik dönüşüm için itici bir güç olarak görülen ve çok sayıda kadına kendi sosyal sistemleri içerisinde iş imkânı yaratılmasına yardımcı olan girişimcilik, kırsal bölgelerde büyük çoğunluğu ücretsiz aile işçisi olarak çalışan kadınlar için evdeki sorumluluklarını yerine getirirken aile bütçelerine de katkı sağlamaları açısından önemlidir. Kırsal alanda yaşayan kadınların eğitim düzeylerinin düşüklüğü ile örgün ve yaygın eğitim imkânlarından yeterince yararlanamamaları girişimcilik faaliyetinde bulunurken karşılaştıkları önemli sorunlardan birisidir. Bu nedenle, köylerde yaşayan kadınların bilgi ve becerilerini arttıracak gelir getirici faaliyetlere yönelik mesleki eğitim kursları düzenlenerek kadın girişimcilerin mesleki açıdan eksiklikleri tamamlanmalı ve mesleklerinde gerekli olan araç ve gereçlerin kullanımı öğretilmelidir. Bu bağlamda, Samsun ili kırsalında yaşayan 90 kadına iş kurma, örgütlenme, üretim tekniği, ambalajlama, kredi temin usulleri ve ürün pazarlaması konularında eğitim verilerek kendi işlerini yapmaları konusunda desteklenmesi kadınların güçlenmesi ve işgücüne katılım oranlarının artmasını sağlayacaktır.

HEDEF 21

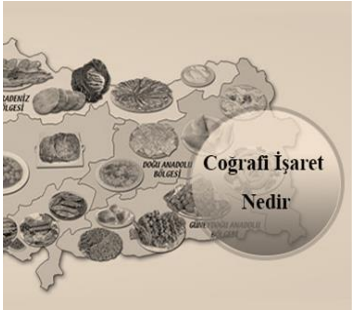

İlimizdeki Coğrafi İşaretli Ürünlerin Sayısının Artırılması

Performans Göstergesi	:	14 Olan Coğrafi İşaretli Ürün Sayısını 25'e Çıkarmak
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Samsun Büyükşehir Belediyesi ve İlçe Belediyeleri, Ticaret ve Sanayi Odaları, Sivil Toplum kuruluşları
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	OKA; Samsun Büyükşehir Belediyesi
Uygulama Yeri	:	Samsun İli
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Dünyada ve Türkiye'de yöresel ürünlere yönelik giderek artan bir ilgi söz konusudur. Araştırmalar tüketicilerin yerel ürünler için daha fazla para harcamaya razı olduklarını gösteriyor ve uzman görüşleri de bu eğilimin giderek artacağı yönündedir. Yöresel ürünlerin bu denli tercih ediliyor olması ürünün ait olduğu bölge için yerel gurur vesilesi olurken, ortaya çıkardığı ekonomik değer ise yadsınamayacak seviyededir. 2021 yılı itibari ile Samsun İlimizde toplam 14 adet coğrafi işaret tescili alınmış ürün bulunmaktadır. Coğrafi işaret tescilini almış kurumların büyük çoğunluğunu Belediyelerin ve Ticaret ve Sanayi Odalarının oluşturduğu görülmektedir. III. Tarım ve Orman Şurası Sonuç Bildirgesi'nde de yer alan kararlar doğrultusunda; Ülkemizde yetiştirilen ve uluslararası piyasalarda yüksek oranda talep gören tarım, gıda ve ormancılık ürünlerinde ihracat gelirlerini arzu edilen seviyelere çıkarmak için marka, kalite, standardizasyon, tanıtım ve özendirme çalışmalarının desteklenmesi, dünya üretiminde lider konumda bulunduğumuz ürünlerin tanıtım faaliyetlerinin profesyonel düzeyde yapılması ve pazar paylarının artırılması, Coğrafi işaretli ürünler, markalaşma ve katma değerli üretim ile pazar çeşitliliğinin artırılması, coğrafi işaretlerin yönetişim ve denetleme süreçlerinin gözden geçirilerek mevzuatın tamamlanması görevleri Tarım ve Orman Bakanlığı Stratejik Pazarlama Daire Başkanlığına verilmiştir. Türkiye'nin hemen her bölgesinde olduğu gibi Orta Karadeniz Bölgesi'nde de kırsal alanda demografinin değişmesi ve buna bağlı ekonomik faaliyetlerin azalması bölgesel kalkınma stratejilerinin ele aldığı temel konulardır. Bu sorunlara çözümün bir parçası olan coğrafi işaret tescili, üreticiyi standartlarına uygun üretim süreçlerine teşvik etmekte ve yöresel ürünlerin nesiller boyunca aslına uygun şekilde korunabilmesini sağlamaktadır. Güçlü bir pazarlama stratejisi ile birleştiğinde, coğrafi işaretli ürünlerin katma değeri artacak ve bölgemizin kırsal kalkınmasına ciddi katkı sağlayacaktır. Üretici coğrafi işaret tescilinin beraberinde getirdiği avantajları fark ettikçe, kırdan kente göç azalacaktır. Coğrafi işaretli ürün sayısı arttıkça bölgemiz illerinin marka değeri de artacak, bölgemize özgü ürünlerin taklit edilmesi engellenecek ve böylelikle üretici korunmuş olacaktır. Ayrıca ihracata konu olan bazı coğrafi işaretli ürünlerin standartlara uygun üretimi, ihracatın sürdürülebilirliğine katkı sağlayacaktır.

HEDEF 22

İlimizde Tıbbi ve Aromatik Bitki Yetiştiriciliğinin Artırılması (Salep, Lavanta, Tıbbi Nane, Ada Çayı, Defne)

Amaç	:	İlimizde Salep üretimini 400 dekar alana çıkarmak, Lavanta yetiştiriciliğini 1000 dekar alana çıkarmak, Tıbbi Nane yetiştiriciliğini 1000 dekar alana çıkarmak, Adaçayı yetiştiriciliğini 500 dekara çıkarmak, Defne yetiştiriciliğini 500 dekara çıkarmak, Hünnap yetiştiriciliğini 1000 dekar alana çıkarmak
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun Tarım ve Orman İl Müdürlüğü
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	DOKAP, Samsun Büyük Şehir Belediyesi, TKDK
Uygulama Yeri	:	Lavanta için, Lâdik, Kavak, Havza, Salep için, 19 Mayıs, Çarşamba, Terme, Bafra, Atakum, ,Defne için, Yakakent Alaçam,19 Mayıs, Adaçayı için Atakum, Canik, İlkadım, Tekkeköy, Kavak, Hünnap için; Asarcık, Kavak, 19 Mayıs ilçeleri uygulama yeri olarak belirlenmiştir.
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Tıbbi ve aromatik bitkilerin özellikle insan sağlığı, gıda, kozmetik ve parfümeri sektöründe geniş kullanım alanı bulunmaktadır (Faydaoğlu ve Sürücüoğlu, 2011). İlaç sanayi ve gıda sanayinde kullanımı nedeniyle günümüzde önemi giderek artan tarım ürünleri arasında yer almaktadır. Gerek Türkiye ve gerekse Samsunda hem endemik hem de çeşitlilik ve üretim potansiyeli bakımından oldukça yüksek bir tarımsal potansiyele sahiptir. Üretim miktarı giderek artmakla birlikte daha çok toplayıcılığa dayalı bir üretim sistemi mevcut olduğu bilinmektedir (Defne, Salep, Kekik vb.). Maliyeti düşük olmakla birlikte üretim yetersizliğinden kaynaklı yüksek fiyatlar tüketimi olumsuz etkilemektedir Özellikle medya üzerinden ekonomik değeri hızla artan ve tüketicileri suiistimalin yaygınlaştığı bir sektör haline gelmektedir. Tıbbi ve Aromatik bitkilerin üretiminin geliştirilmesi için doğadan toplamanın en temel sorunu olan bilinçsiz toplamanın önüne geçilmeli ve gerek iç pazar ve gerekse dış pazar ihtiyacının artması nedeniyle tıbbi ve aromatik bitkilerin kültürünün yapılması sağlanmalıdır. Bu şekilde birçok küçük aile işletmesine de gelir kapısı aralanmış olacaktır.

HEDEF 23

Kesme Gül, Şakayık, Su Kültürü (Hydroponic) ile Lale, Göl Soğanı, Ak Zambak Yetiştiriciliğinin Artırılması

Performans Göstergesi	:	İlimizde Gül yetiştiriciliğini 100 dekar alana çıkarmak, Orman Gülü (Şakayık) Yetiştiriciliği Başlatmak (5 da alanda üretim yapmak), su kültürü (Hydroponic) Lale Yetiştiriciliği Başlatmak, 50 da alanda göl soğanı üretimi yapmak, 5 da alanda Ak Zambak üretiminin yapmak
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun Tarım ve Orman İl Müdürlüğü
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	Samsun Büyükşehir Belediyesi ve İlçe Belediyeleri, TKDK, DOKAP Şakayık için, Ladik İlçe Müdürlüğü, Ladik Belediyesi, Lale için, Terme, Bafra, Atakum
Uygulama Yeri	:	Kesme gül için, Ladik ve Havza, şakayık için Ladik, lale için, Terme, Bafra, Atakum, göl soğanı için, Çarşamba, Terme,19 Mayıs, Bafra, İlçe Müdürlüğü, Özel sektör. Ak Zambak için Atakum, Canik, İlkadım, Tekkeköy, 19 Mayıs ilçeleri uygulama yeri olarak belirlenmiştir.
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Laldik ilçesinde topraksız ortamda gül serası kurulması gece ve gündüz sıcaklık farkından dolayı gülde renklenmenin en iyi seviyede olmasına ve ilçenin iklimi nedeniyle hastalıksız gül yetiştirme imkanı verecektir. Havza ilçesinde jeotermal kaynakların serada kullanımı sağlanarak gül üretimi amaçlanmıştır. Şakayık üretimi için Ladik ilçesi iklim ve topraklarının uygun olması ve Pazar imkanının önemli bir sorun olduğu günümüzde, Hollandalı bir firma ile ihracat konusunda anlaşma imkanı olması şakayık üretiminin yaygınlaştırılması için en önemli gerekçemizdir. Suda lale üretimi ile 500 metrekarelik serada su kültüründe lale üretimi yapılarak, aynı büyüklükte toprakta yapılan üretimin beş katı ürün elde etmek mümkün olabilmektedir. "Örneğin 100 bin adet aynı büyüklükteki alanda 20-25 bin adet lale üretilebilmektedir. Bu avantajlarından dolayı su kültürü lale üretimi oldukça karlı bir yöntemdir. Bu teknik Küçük alanda hızlı ve daha fazla mahsul alınmasını sağlamaktadır. . Uzun vadede ülkemizden bu yöntemle kesme lale ihracatı yapmak mümkün olabilecektir. İlimiz göl soğanının nadiren doğal florasında bulunduran illerden biridir ve üretim için büyük bir potansiyele sahip olduğu görülmektedir. Ülkemizde oldukça sınırlı alanda doğal olarak yetişen Göl Soğanı (*leucojum aestium*), ve salep bitkisinin Samsun içlerindeki doğal yetişme alanlarında varlığının tespit edilmesi ve üretimini yapılarak ihracatının sağlanması hedeflenmektedir. Uygun pazarlama ağı kurulduğunda Samsun üreticisinin yeni bir gelir kapısı olacaktır. Görüntüsü süs bitkisi sektörüne hitap ederken, çiçekleri parfüm sanayisi, çiçeğinin anterleri boya sanayisinde, yaprakları ve soğanı tıbbi bitki sektöründe pazar bulabilmektedir. Akzambağın kendi has aroması zambak reçeli vasıtasıyla kahvaltılara konuk olabilmektedir. Bu nedenle pazarlama sorunu yoktur. Ak Zambak yetiştiriciliği kültürünün oluşturulması birçok küçük aile işletmesine yeni bir gelir kapısı olacaktır.

HEDEF 24

Tropikal Meyveler ve Üzümsü Meyveler (Ahududu, Böğürtlen, Yaban Mersini) Üretiminin Artırılması

Performans Göstergesi	:	Tropikal Meyveler, Ahududu, Böğürtlen ve Yaban Mersini Alanları Oluşturmak
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun Tarım ve Orman İl Müdürlüğü
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	Samsun Büyükşehir Belediyesi, DOKAP, KTAE, OMÜ
Uygulama Yeri	:	Samsun İli
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	İlimizde rakımı yüksek ve engebeli arazilerde değerlendirilmek üzere Ahududu, Böğürtlen ve Yaban Mersini dikimi yapılabilir. Son yıllarda bu üzümsü meyveler hızla gelişen ve tüketimleri artan dondurma ve meyveli yoğurt üretiminde de yaygın olarak kullanılmaktadır. İstenirse krema ile veya diğer meyveler ile birlikte hazırlanan meyve salatası şeklinde tüketilir. Derin dondurularak muhafazaya alınan meyveler uzun süre farklı değerlendirmeler için hazır tutulur. Böğürtlen meyveleri pasta endüstrisinin aranan meyvelerindendir. Reçel, marmelat, jöle ve şekerleme endüstrisinde, özellikle kendine özgü güzel kokuları nedeniyle değerli bir hammaddedir. Ayrıca meyveler kurutularak değişik şekillerde kullanılmak üzere (meyve çayı gibi) uzun süre saklanabilirler. Özellikle kırsal alanda yaşayan bayan çiftçilerimiz için ek gelir kaynağı sağlayacaktır. Bu amaca uygun 50 dekar Ahududu, Böğürtlen ve Yaban Mersini tesisi kurulması düşünülmekte olup tropikal meyveler konusunda yetiştiricilik çalışmaları da yapılacaktır.

HEDEF 25

İlimizde Basınçlı Sulama Yöntemi ile (Mısır, Soya, Çeltik) Yetiştiriciliğinin Yaygınlaştırılması

Performans Göstergesi	:	İlimizde Basınçlı sulama Yöntemi ile (Mısır, Soya, Çeltik) Yetiştiriciliğinin Yaygınlaştırılması
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü,
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	Samsun Büyükşehir Belediyesi, KTAE, DSİ, DOKAP
Uygulama Yeri	:	Samsun İli
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	İlimizde ekonomik öneme, üretim potansiyeline sahip ve çok fazla su tüketen Çeltik, Mısır ve Soya üretimi için basınçlı sulama çok büyük önem arz etmektedir. Basınçlı sulama yöntemlerinde su tarla parselinin içindeki kapalı borulara belli bir basınçla iletilir ve basınçlı sulama yöntemine bağlı olarak damlama/yağmurlama/pivot yöntemi ile bitkilere uygulanır. Önemli üretim potansiyeline sahip Çeltik, Mısır ve Soya bitkilerinin daha karlı ve az maliyetle üretim ve verimini artırmak ilimiz tarımsal varlığı için çok önemlidir. Basınçlı sulama sistemlerinin kullanımı ile su tasarrufu sağlanacak, su daha fazla üreticiye ulaşacak, sulama maliyetleri azalacak ve tarlanın her yeri homojen bir şekilde sulanacağından verim artışı sağlanacaktır. Ekonomik üretim yaparak üretimde üstün verim ve kaliteyi yakalamak için mutlaka basınçlı sulama sistemlerini çiftçilerimizin uygulaması gerekmektedir. Çiftçilere verilecek eğitimler bu sistemin yaygınlaşması açısından son derece önemlidir. Ayrıca Bakanlığımızca basınçlı sulama sistemlerine verilen % 50 hibe desteklemesi hakkında da bilgilendirme yapılması bu sistemlerin kullanımını destekleyecektir.

HEDEF 26

Samsun'da Kivi Yetiştiriciliğinin Yaygınlaştırılması

Performans Göstergesi	:	Kivi Yetiştirilen Alanların Artırılması
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	Samsun Büyükşehir Belediyesi, KTAE, DOKAP
Uygulama Yeri	:	Terme, Çarşamba, Tekkeköy
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Kivi Dünya'da olduğu gibi Türkiye'de de üretimi hızla artan bir meyve türüdür. Kivi, üretim alanı ve üretim hacmindeki hızlı artışa bağlı olarak önemli bir ekonomik noktaya gelmiştir. Türkiye'de kivi üretimi TÜİK 2020 verilerine göre 26 ilde, yoğunlukla Karadeniz Bölgesinde yapılmaktadır. Bunda Karadeniz Bölgesi'nin yağış rejimi ve toprak yapısı ile klasik Karadeniz İkliminin etkisi büyüktür. Bu illerden 1. sırada Ordu, 2. sırada Rize,3. Sırada Samsun yer almaktadır. Ordu (8225 ton), Rize (5481 ton) ve Samsun (5101 ton)'kivi üretmektedir. Kivi yetiştiriciliği iklim koşulları dikkate alındığında Samsun ili için fındığa alternatif olarak yüksek tonaj elde edilmesi, muhafaza süresinin uzun olması ve fiyat olarak uygun bir ürün olarak karşımıza çıkmaktadır. İlçeler bazında incelediğinde en fazla üretim, Çarşamba, Atakum ve 19 Mayıs ilçeleridir. İl ve ülke genelinde Pazar payı sürekli artmakta, yurtdışına ihraç edilmektedir. Türkiye'nin kivi tüketimini sağlayacak üretim miktarına ulaşabilmesi ve dünya kivi piyasasında söz sahibi olabilmesi için kivi yetiştiriciliğine uygun ekolojilerde kivi bahçesi kurulması teşvik edilmelidir. Buna göre; Küçük, orta, büyük işletme şeklinde; 5 dekar alanda 200 üretici, 10 dekar alanda 100 üretici, 20 dekar alanda 50 üretici şeklinde, 5.yılın sonunda toplam 3.000 dekar alan arttırılmak üzere toplam 5.700 dekar alanda yetiştiricilik yapılması hedeflenmektedir.

HEDEF 27

Aile İşletmeciliğinde En Az 1 Dekarlık Örtü Altı Yetiştiriciliği Alanlarının Kurulması

Performans Göstergesi	:	En Az 1 Dekarlık Örtü Altı Yetiştiriciliği Alanlarının Oluşturulması
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	Samsun Büyükşehir Belediyesi, DOKAP
Uygulama Yeri	:	Terme, Çarşamba, Vezirköprü, Bafra, Ondokuzmayıs, Tekkeköy, Alaçam
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	İlimizde ortalama örtü altı büyüklükleri 400-500 m^2 olup bu büyüklükteki işletmeler ekonomik yetiştiricilik için uygun değildir. Aynı zamanda bu üretim yapılan yerler teknik anlamda yetersiz ve doğru ölçülere sahip olmadığından (çatı yüksekliği, havalandırma malzeme kalitesi vb.) birim alanda verim düşük aynı zamanda hastalık ve zararlılara davetiye çıkartan bir ortam oluşturmaktadır. Bu alanlar en az 1 da'a çıkartılarak amatör üretimden ticari işletmeye doğru yönelmesi hedeflenmektedir. Bu amaçla 1 dekar ve üstü 100 adet sera kurulumu gerçekleştirilecektir.

HEDEF 28

Samsun'da Çilek Yetiştiriciliğinin Geliştirilmesi ve Yaygınlaştırılması

Performans Göstergesi	:	Çilek Yetiştirilen Alanların Yaygınlaştırılması
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun Tarım ve Orman İl Müdürlüğü
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	Samsun Büyükşehir Belediyesi, DOKAP, İlçe Belediye Başkanlıkları
Uygulama Yeri	:	Samsun İli
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Çilek Üretimini Geliştirme Projesi ile İlimiz Alaçam, Atakum, Bafra, Canik, Çarşamba, Havza, Kavak, Ladik, Ondokuzmayıs, Salıpazarı, Tekkeköy, Terme, Vezirköprü, Yakakent, İlkadım İlçelerinde öncelik kadın üreticiler olmak üzere sulama ve işgücü imkanı olan ancak sermaye yetersizliği yaşayan, küçük aile işletmelerinin üretim ve gelirlerinin artırılması ve çeşitlendirilmesini sağlayarak geçim ve yaşam standartlarını artırmak amacıyla desteklenmesi, bölge tüketicisinin talebi olan çileğin bölge üretimi ile karşılanması amaçlanmaktadır. Çilek, küçük alanlarda daha yüksek gelir sağlayan hem sofralık, hem pastacılık sektöründe hem de reçellik olarak tüketilebilen pazarlama sorunu olmayan bir tarım ürünüdür. Samsun çiftçilerinin çilek üretimi konusunda geçmişten gelen bilgi ve kültürü bulunmaktadır. Burada amaç küçük aile işletmelerinin üretime katılmasını sağlamaktır. Bilgi ve becerilerin yeterli sermaye ile kullanılması sayesinde başarılı bir proje gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. Buna göre; Küçük, orta, büyük işletmeler şeklinde gruplandırılarak 3 dekar alanda 100 üretici 5 dekar alanda 100 üretici 10 dekar alanda 20 üretici olacak şekilde yılda 1000 dekar alanda,5.yılın sonunda toplamda 5000 dekar alanda çilek yetiştiriciliği yapılması planlanmaktadır.

HEDEF 29

Baklagil Yetiştiriciliğini Geliştirmesi ve Yaygınlaştırılması

Amaç	:	Kuru Fasulye ve Nohut Yetiştirilen Alan, Üretici Sayısı, Tür-Çeşit Sayısı, Üretim Miktarı
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun Tarım ve Orman İl Müdürlüğü
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	Samsun Büyükşehir Belediyesi, DOKAP, KTAE,
Uygulama Yeri	:	Alaçam, Bafra, Ladik, Havza, Kavak, Vezirköprü, Yakakent
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Kuru Fasulye Dünyada en fazla ekim alanı ve üretimi olan bakliyattır. Ülkemizde ekim alanı nohut ve mercimekten sonra üçüncü sırayı alır. İlimizde en fazla Bafra, Havza, Kavak, Ladik ve Vezirköprü ilçelerimizde üretilmektedir. Kuru fasulye üretiminin geliştirilmesi projesi ile arz açığının azaltılması, aile işletmelerinin üretim ve gelirlerinin artırılması ve çeşitlendirilmesi sağlanarak bölge ekonomisine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ladik İlçesine üretimi yaygın olarak yapılan fasulyenin yetiştiriciler tarafından ticari boyutta yapılmasının sağlanması, paketleme ve markalaşma (Ladik Fasulyesi) çalışmalarının yapılması hedeflenmektedir. 1.yıl Ladik İlçesine, bir sonraki yıl üretim yapılacak yeni ekim alanları için, üreticilerin kendi elde ettiği tohumlukların ayrılması çalışmaların başlatılması, diğer ilçelerde ise bölgeye uygun çeşitler belirlenerek demonstrasyon alanları kurularak, üreticilerin farklı kuru fasulye çeşitlerini görmelerini sağlamak hedeflenmiştir. 5.yıl içerisinde daha geniş ekim alanları ve daha çok üretici ile mevcut ekim alanlarını ve üretim miktarını artırarak yurt içi ve yurt dışı ihracata başlanması hedeflenmektedir. Ayrıca İlimiz 19 Mayıs İlçesi Nebiyan Dağ'nın **eteklerinde yetişen Nebiyan Fasulyesi,** 19 Mayıs İlçesi Aydınpınar, Yeşilyurt ve Kösedik mahallerinde en iyi gelişim ve kaliteye sahip olan fasulyenin öncelikle su sorununu çözerek daha geniş alanlarda daha çok sayıda üreticimiz ile ekim alanlarını ve üretim miktarını artırmak hedeflenmektedir. Ayrıca Nebiyan Fasulyesi ile ilgili coğrafi işaret alınması ve marka tescili konusunda çalışmaların başlatılması gerekmektedir. Nohut, ülkemizde tarımı yapılan yemeklik tane baklagiller içerisinde kuru fasulye ve mercimekten sonra en fazla üretilen üründür. Proje kapsamında, İlimizde nohut tarımın benimsenmesini ve yaygınlaştırılmasını sağlamak, **Özellikle kuru tarım yapan üreticilerimizin gelir seviyesini artırmak,** yerli üretimi artırmak suretiyle ithalat rakamlarının düşmesine, üretici gelirlerinin artmasına katkı vermek ve kuru tarım alanlarını ile nadas alanlarını değerlendirerek ürün desenini çeşitlendirmek amacıyla Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü aracılığı ile yöreye uygun tohum çeşidinin belirlenerek üretimin yaygınlaştırılması hedeflenmektedir. Bu amaçla; 1.yıl bölgeye uygun çeşit belirleme çalışmaları yapılarak, üretimi teşvik etmek 5.yıl sonunda bölgeye uygun çeşitle ekiliş alanlarını üç katına çıkarmak hedeflenmiştir.

HEDEF 30

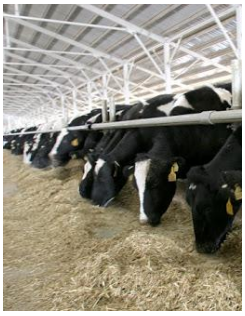

Hastalıktan Ari İşletme Sayısının Arttırılması

Performans Göstergesi	:	İlimizde bulunan hastalıktan ari 3 adet işletmenin, soy kütüğüne kayıtlı yirmi baş ve üzeri olan işletme sayısının % 10' u olan, 41 işletmeye çıkarılması sağlamak.
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	Samsun Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği
Uygulama Yeri	:	Samsun İli
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Ülkemizde yaygın olarak görünen sığır tüberkülozu; sığır, koyun, keçi brucellozu ile etkin mücadele edilebilmesi için hastalıktan ari işletmeler Bakanlıkça desteklenmektedir. Hastalıktan korunmanın yanında kaliteli ve sağlıklı süt üretimi sağlanmaktadır. İşletmede bulunan sığırlar Sığır Tüberkülozu yönetmeliği ve brucelloz ile Mücadele Yönetmeliği hükümleri gereğince taramadan geçirilirler. Tüm ilçelerde hastalıktan ari işletme şartlarını sağlayabilecek yerleri belirlemek, işletmelerin uygun hale getirebilmesi için gerekli bilgileri sunmak hedeflenmektedir.

HEDEF 31

İlimiz Kapya Biber Yetiştiriciliğinin Artırılması ve Üretim Merkezi Haline Getirilmesi

Performans Göstergesi	:	Kapya Biber Yetiştiriciliği ve Pazarlama Ağının Genişletilmesi
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	Samsun Büyükşehir Belediyesi, DOKAP, OKA, OMÜ
Uygulama Yeri	:	Bafra, Alaçam, 19 Mayıs
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	İlimizde hali hazırda 30.375 da alanda 76.126 ton kapya biber yetiştiriciliği yapılmaktadır, üretim alanını 50.000 da, üretim miktarını da 150.000 tona çıkartarak kapya biber için ilimizi cazibe merkezine dönüştürmek hedeflenmektedir. Buda bizi İç piyasaya tedarik sağlayan ana aktörlerden biri haline dönüştürecektir. Aynı zamanda işleme tesisleri de kurularak ürünün katma değerinin arttırılması ürünün değerlendirilmesinin de çeşitlenmesini sağlamak hedeflenmektedir.

HEDEF 32

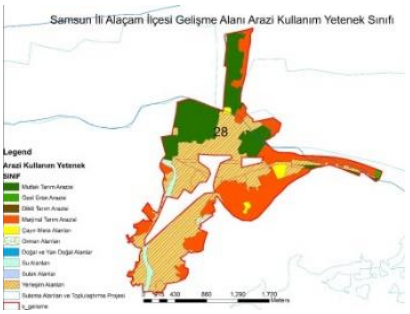

İlimizde Tarım Arazilerinin Amacı Dışında Kullanılmasının Önlenmesi

Performans Göstergesi	:	Alternatif Alanların Belirlenmesi
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun Tarım ve Orman İl Müdürlüğü.
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Samsun Büyükşehir Belediyesi, DOKAP
Uygulama Yeri	:	Samsun İli
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Bu çalışma Samsun ilindeki toprak kaynaklarının rasyonel kullanımına ilişkin alınan yanlış kararların önüne geçilmesi ve yaşanan belirsizliklerin, henüz doğal niteliklerini kaybetmemiş olan tarım arazilerinde sürdürülebilirlik göz önünde bulundurularak yapılacak çalışmalara alternatif alanlar oluşturulması, güncel durumlarının değerlendirilmesi yapılarak toprak koruma ve arazi kullanımlarının belirlenmesi açısından hassas ve doğru bilginin üretilmesi hedeflenmiştir. Samsun İlimiz genelinde 33 adet kentsel gelişim alanı olarak planlanan poligon alanlarının 164.937 da. lık kısmının, ilimizin en verimli topraklarını kapsayan tarım arazileri üzerine planlandığı ve İl Müdürlüğümüz görüşü alınmadan da uygulamaya konulduğu anlaşılmıştır. 2013 yılında onaylanan 1/100000' lik Samsun İli Çevre Düzeni Planı kapsamında yapılan kentsel gelişim planlamasına, İl Müdürlüğümüzce itiraz kapsamında hazırlanan ve ekli dosyada detayları verilen, alternatif alanlarla ilgili yapılan çalışmamızın bir an önce uygulamaya konulması amaçlanmaktadır. Kurumumuzca 2017 yılında, 33 adet kentsel gelişim poligon alanı üzerinde yerinde yapılan arazi çalışmaları ve Netcad, Arc Gis programlarında haritalama çalışmaları neticesinde; 33 adet poligon içerisinde kalan ve yüksek tarımsal potansiyele sahip alanların kentsel gelişim planından çıkarılarak, tarımsal niteliği daha düşük alanlara yönlendirilmesi amacıyla oluşturulan **alternatif alan** çalışması, Samsun İl Çevre düzeni planına yansıtılmak üzere henüz Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüne gönderilememiştir. Mutlak korunması gerekli tarım alanları ile tarımsal bütünlük açısından mutlak tarım arazilerindeki ürün deseninin devamlılığını sağlayan alanlar, söz konusu raporda **"Tarımsal Niteliği Korunacak Alan"** olarak gösterilmiştir. İlimizde İmar planları, karayolu güzergâhının kuzeyindeki ve güneyindeki mutlak tarım arazileri üzerinde kentsel gelişme baskısını arttırmaktadır. 2013 yılında onaylanan 1/100000'lik Samsun İli Çevre Düzeni Planına İl Müdürlüğümüzün şerhi anlamı taşıyan bu çalışmamızın, Çevre ve Şehircilik Bakanlığına resmi olarak bildirilerek düzelttirilmeye çalışılması sonucunda, alternatif alanlarla ilgili resmi referans kaynağımız elde edilmiş olacak ve bu proje ile ilimizde yapılacak çalışmalara sağlam bir altlık kazandırılmış olacaktır.

HEDEF 33

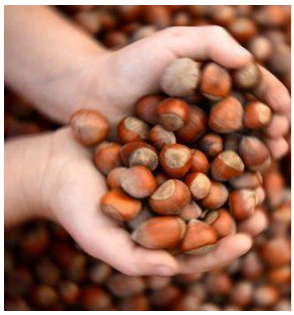
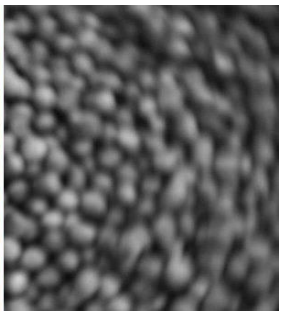

Fındık ve Fındık Mamülleri İnovasyon Çalışması İle Pazarın Artırılması

Amaç	:	Fındık ve Fındık Mamülleri İnovasyon Çalışması İle Pazarın Artırılması
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Sanayi Ticaret Odaları, Sanayi Ticaret Borsaları
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	OMÜ, Giresun Fındık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, OKA, TKDK, Samsun Büyükşehir Belediyesi, STK
Uygulama Yeri	:	19 Mayıs, Çarşamba, Tekkeköy, Terme, Salıpazarı, Ayvacık, İlkadım, Bafra İlçeleri
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Fındık için mevcut potansiyel pazarların çoğaltılması ve hedef ülke odaklı pazar araştırmaları yapılması sonucunda ülkelere göre işlenmiş fındık ürünlerinin farklılaştırılması ve çeşitlendirilmesi önem taşıyor. Türkiye'de fındık tüketimi çoğunlukla çerezlik olarak gerçekleşirken fındık yağı, fındıklı çikolata, fındık kıyması ve diğer mamullerin tüketiminin artırılması, fındık ve mamulleri tüketiminin artırılması amacıyla tüketici odaklı üretim modellerinin devreye alınması gereklidir. Bu çalışma ilimizde ekonomik olarak fındık üretilen kaliteli fındıkların inovasyon kapsamında kurulacak işleme sanayi ile kavrulmuş, beyazlatılmış, kıyılmış, dilinmiş fındık, fındık unu, fındık yağı, fındık kreması, fındık püresi ve şekerli fındık püresi (pralin) gibi çeşitli formlarda fındık üretiminin gerçekleştirilmesi amacını taşır.

HEDEF 34

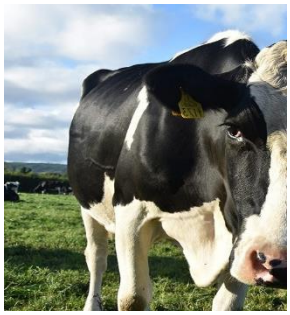

İlimizde Suni Tohumlama Sayılarının Artırılması

Performans Göstergesi	:	Manda Suni Tohumlama ve Jersey Suni Tohumlama Projelerinin Desteklenmesi, İlimizde 68.914 Olan Tohumlama Sayısını 75.000'e Çıkarmak
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	Samsun Sinop Veteriner Hekimler Odası, Samsun İli Damızlık Manda Yetiştiricileri Birliği, Samsun İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği
Uygulama Yeri	:	Samsun İli
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Tüm ilçelerde suni tohumlama yapılarak sığır ve mandalarda genetik ve dış özelliklerin geliştirilmesi sürünün iyileştirilmesi sağlanacaktır. Yeni ırkların daha verimli özelliklere sahip olması, aynı zamanda hayvanların kalça yüksekliği, meme uzunluğu, ayak basışı gibi özelliklerin düzgün hale getirilmesi hedeflenmiştir. Boğaların sağlık kontrolünden geçirildikten sonra alınan spermaların laboratuvar koşullarında analizleri yapılıp kullanılması ile hastalıkların önlenmesi sağlanacaktır. Doğal tohumlama, boğalarının bakım, beslenme, tedavi ve verimsizlikleri kaynaklı maliyetlerin önüne geçilecektir.

HEDEF 35

Manda Yetiştiriciliği, Manda Eti ve Manda Sütü Tüketiminin Yaygınlaştırılması

Performans Göstergesi	:	Manda Yetiştiren İşletmelerin Belirlenmesi
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	Samsun İli Damızlık Manda Yetiştiricileri Birliği, DOKAP, Samsun Büyükşehir Belediye Başkanlığı
Uygulama Yeri	:	Samsun İli
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Deltada sağımın yapılabilmesi için uygun koşulların sağlanması, Malak ölümlerinin önüne geçilmesi için kurudaki mandalar ve doğumu yaklaşan mandaların ahırda tutulması, bakım ve besleme gibi konularda eğitimler düzenlenmesi hedeflenin yanında sığır etinden daha az kolesterol daha fazla protein içeren manda etinin et piyasasına girmesi için basın ve sosyal medyada reklam çalışmaları yapılması, Bakanlığımız tarafından manda türü için et destekleme miktarının arttırılması hedeflenmektedir. Manda ürünleri (dondurma, yoğurt ve kaymak) üretimi için makine alımları gerçekleştirilmesi ve markalaşma için gerekli çalışmalar yapılması hedeflenmektedir.

HEDEF 36

Zeytinciliğin Yaygınlaştırılması ve Geliştirilmesi

Performans Göstergesi	:	Zeytin Yetiştirilen Bahçe Alanlarının 6.000 Dekara Çıkarılması
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	OMÜ, Samsun Büyükşehir Belediyesi, KTAE, DOKAP
Uygulama Yeri	:	Bafra, Alaçam, 19 Mayıs, Yakakent ve Vezirköprü İlçeleri
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Zeytin; İlimizde bilinen ancak unutulmaya yüz tutmuş bir tarımsal faaliyettir. Bu proje ile İlimiz iklim, arazi ve üretici koşullarının uygun olduğu İlçelerde unutulmaya yüz tutmuş zeytin tarımını canlandırmak, hali hazırda buğday tarımı yapılan ancak eğim ve arazi büyüklüğü itibariyle makinalı tarıma uygun (buğday) olmayan, ortalama buğday verim değerleri düşük olan ve rakım, yağış ve iklim istekleri yönü ile ekonomik olarak zeytin üretimi yapılabilecek, şehir merkezlerine uzak alanlarda, geleneksel alışkanlıkları ile tarımsal üretim yapan bu üreticilere daha kazançlı alternatif üretim olarak zeytin yetiştiriciliğini teşvik etmek, üreticinin gelir ve kazancını artırmak, ilimiz tarımsal üretim alanlarını daha rantabl değerlendirmek amaçlanmıştır.

HEDEF 37

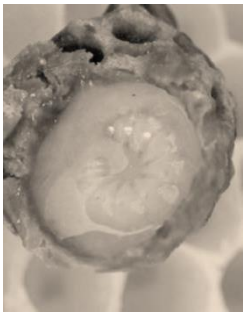

Ana Arı ve Arı Ürünlerinin Üretiminin Arttırılması

Performans Göstergesi	:	Ana Arı, Arı Sütü, Polen, Arı Zehiri vb. Üretimi Yapabilecek İşletmelerin Belirlenmesi
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	Samsun İli Arı Yetiştiricileri Birliği, DOKAP
Uygulama Yeri	:	Bafra, Terme
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Arı sütü, Polen, Arı Zehiri vb. antienflamatuar, antialerjik ve immun sistemi güçlendirici, insan sağlığını üzerinde birçok olumlu etkilere sahip olan bir besin maddesidir. Ana Arı, Arı sütü, Polen, Arı Zehiri vb üretebilecek işletme sayısının arttırılması hedeflenmektedir.

HEDEF 38

İlimizde Yem Sanayisine Yönelik Mısır Üretimin Artırılması

Performans Göstergesi	:	Mısır Kurutma Ünitesi, Mısır Fleksi Yem Yapımı, Arpa Ezmesi Yapımı
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Ziraat Odaları
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	DOKAP, KTAE, STK
Uygulama Yeri	:	Samsun İli
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Mısır bitkisi, insan gıdası ve hayvan yemi olarak kullanılmasının yanı sıra, sanayide birçok ürünün ham maddesidir. Gelişmiş ülkelerde tüketilen mısırın büyük bir kısmı hayvan yemi olarak kullanılmaktadır. Dünya genelinde üretilen mısırın %60'ı hayvan yemi, %20'si insan gıdası olarak doğrudan tüketim, %10'u işlenmiş gıda ve %10'u diğer tüketimler ile tohumluk olarak kullanıldığı tahmin edilmektedir. Diğer yandan imalat sanayiinin başka dallarında da doğrudan ya da türevleri ile kullanılabilmektedir. Bu kullanım çeşitliliğinin yanı sıra artan nüfus, işlenmiş ürünlere olan talep artışı, sağlıklı yaşam isteği, hayvansal üretimin artışı ve işleme sanayiinin gelişimi gibi faktörlere bağlı olarak ortaya çıkan talep gelişimi, dünya mısır üretiminin sürekli olarak artmasını sağlamıştır. Mısır, ülkemizde buğday ve arpadan sonra en çok üretilen tahıldır Mısırda dünya değerlerinin çok üzerinde verimler elde etmemize rağmen, üretimimiz tüketimimizi karşılayamamaktadır. Yem sanayi ve hayvan beslemesi için mısır önemli ve en temel tarımsal üretimdir. İlimiz hayvancılığı, Vezirköprü Besi Organize sanayi ile tüm ilçelerimizdeki büyük hayvancılık işletmelerinin hayvan yemi mısır flakes ve arpa ezmesi ihtiyacının tedariki ve bölgede sulama alanlarının artması nedeniyle dane mısır yetiştiriciliğin yaygınlaştırılarak danedeki nem oranının düşürülmesi sağlanacaktır. İlimizde hammadde bulunması, yem sanayisinin giderek gelişmesi ve Samsun ilinin lojistik konumunun ön plana çıkması, mısır nişastası ve irmik ürünleri birçok gıda ürününde kullanılması, bu ürüne ulusal ve uluslararası piyasada talep olması ve bu tür tesislerin kurulması için destekleyici nedenlerin başında gelmektedir. Ayrıca mısırın sanayide işlenmesi ve pazarlanması dış ticaret açığının azalmasına katkı sağlayarak ülke ekonomisine destek olacaktır.

HEDEF 39

İlimizde Üzüm Yetiştiriciliğinin Geliştirilmesi

Performans Göstergesi	:	Üzüm Yetiştirilen Alanların Oluşturulması
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun Tarım ve Orman İl Müdürlüğü
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	Samsun Büyükşehir Belediyesi, DOKAP, KTAE
Uygulama Yeri	:	Havza, Vezirköprü
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Üzüm yetiştiriciliği iklim koşulları dikkate alındığında Samsun ilinde Havza ve Vezirköprü ilçelerinde yapılmaktadır. Bu ilçelerde, mevcut bağ alanlarının geliştirilmesi ve modern bağ alanlarının tesis edilmesi, üreticilere gelir sağlayacak (salamura yaprak, sirke yapımı vb.) yeni iş kolu oluşturulabilmesi, kadınların istihdam edilebilmesi, tarım işçisi olarak çevre ilçelere giden genç çiftçilerin köyde ailesinin yanında sürekli ve yerinde gelir ile buluşturmak beklenen sonuçlardır. İl genelinde 500 dekar alanda üzüm yetiştiriciliği yapılmaktadır. Buna göre; 5 dekar alanda 50 üretici,10 dekar alanda 10 üretici olacak şekilde toplam 350 da. alanda üzüm yetiştiriciliği yaptırılması hedeflenmektedir.

HEDEF 40

Mevsimlik Tarım İşçilerinin Yaşam Koşullarının İyileştirilmesi

Performans Göstergesi	:	Düzenleme/İyileştirme Yapılan Sosyal/Kültürel Mekân ve Doğrudan Faydalanıcı Sayısı
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	İŞKUR
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	YİKOP, Samsun Büyükşehir Belediyesi, DOKAP, OKA
Uygulama Yeri	:	Bafra, Çarşamba, Terme ilçeleri, Salıpazarı
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Gıdaya erişimin kesintiye uğramaması için tarımsal üretimin desteklenmesi, üretimde emeği bulunan mevsimlik tarım isçilerinin yaşam şartlarının iyileştirilmesi hedeflenmiştir. Mevsimlik tarım isçileri; kent/köy yaşamından izole, sosyal yaşamları olmayan, işveren tarafından yeteri derecede önemsenmeyen, yerel halk tarafından etnik ayrımcılığa uğrayabilen, gittikleri bölgeler ile aralarında dil ve kültür farklılığı yasayan bireyler olarak, ekonomik zorluklarla birlikte sosyal dışlanmaya maruz kalan kesimdir. Mevsimlik isçiler kanalizasyon sistemi ve ışıklandırmanın olmadığı alanlara çadır kurarak ikamet etmektedirler. Barınma, yemek yapma ve banyo ihtiyaçlarını kısıtlı imkanlar dahilinde kaldıkları çadırlarda yapmaktadırlar. İşçilerin kullanabileceği özel bir banyo ve tuvalet alanı bulunmamakta olup, tuvaletler için çukur kazılmış ve çevresi kapatılmış yapıları kullanmaktadırlar. Hastalıklardan korunmanın temel basamağı gerekli hijyen koşullarının sağlanmasıdır. Bu proje kapsamında bölgemize gelen mevsimlik tarım işçilerinin yaşam koşullarının iyileştirilerek son derece sağlıksız koşullarda yasayan tarım işçilerin su, WC banyo ve kişisel temizlik ihtiyaçlarının karşılanması sağlanacaktır. Ayrıca yöre halkı ve tarım işçilerine bilgilendirme çalışmaları yapılarak hastalık ve hastalıktan korunma tedbirleri hakkında bilgilendirme çalışmaları yapılacaktır. Yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı mevsimlik işçilerin Bafra (Şeyhören Mah.), Çarşamba (Ustacalı Mah.) ve Terme (Karacaköy Mah.) ilçelerindeki mevcut konaklama tesisleri ve ayrıca Bafra Şeyören, Çarşamba Ahubaba, Çarşamba Ustacalı, Terme Karacaköy, Ayvacık Kumköy, Salıpazarı Kalfalı'da bulunan çadır alanlarına yeni konteynerler, tuvaletler, fosseptik kuyuları, çok amaçlı salonlar ve zeminde iyileştirmeler yapılamasına ihtiyaç duyulmaktadır.

HEDEF 41

Göçerlerimizin Yaşam Şartlarının İyileştirilmesi ve Meralara Hayvan Sıvatlarının Yapılması

Amaç	:	İlimizde Küçükbaş Hayvancılık Yapan Göçerlerimizin Akdağ Yaylasında İçme Suyu İhtiyacının Karşılanması, Göçerlerin Yaşam Standartlarının Yükseltilmesinin Sağlanması ve İlimizde Toplam 50 Mahallede Meraların ve Hayvan Geçiş Güzergâhlarının Uygun Yerlerine 300 Adet Sıvat Yerleştirilmesi
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	DOKAP
Uygulama Yeri	:	Samsun İli
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Yayla hayvancılığı yapan üreticilerin hayvancılık faaliyetlerinin sürdürülebilir olması, uzun dönemde genç nüfusun hayvancılığı sevmesi ve devam ettirmesini temin için medeniyetin toplumlara getirdiği pozitif imkânlara (barınma, elektrik, su, yol, sosyal hayata erişim için radyo, telefon sinyalizasyon sistemlerine ulaşım) ulaşılabilirliğin sağlanması önem arz etmektedir. Ladik Akdağ yaylası yaklaşık 12 bin dekardır. Hayvanların ve göçerlerin içme suyu ihtiyacının karşılanması amacıyla sondaj ile suyun çıkarılması, güneş enerji panelleri vasıtasıyla elde edilen enerjinin kullanılarak suyun kotunun yükseltilerek inşaa edilecek su depolarına aktarılması, cazibe ile iletim borularındaki suyun sıvatlara dağıtılması ve göçerlerimizin kaldıkları yerlere (20 adet) seyyar konteyner-karavanlar koyularak yağmur-soğuk-rüzgârdan daha az etkilenmeleri için yaşam standartları yükseltilecektir. Hayvanlar Susuz Kalmasın projesi ile ilimizde mera ve hayvan potansiyelinin yüksek olduğu 50 mahallede meraların ve hayvan geçiş güzergâhlarının uygun yerlerine 300 adet sıvat yerleştirilerek içme suyu sıvatlara aktarılacak ve hayvanların su ihtiyacı giderilecektir.

HEDEF 42

Bafra Koyunu Damızlık Üretim İstasyonu Kurulması

Performans Göstergesi	:	1000 başlık Bafra Koyunu Damızlık Üretim Merkezi Kurulması
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Samsun Damızlık Koyun Keçi Birliği
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	Büyükşehir Belediyesi, Özel Sektör, STK, Samsun-Sinop Veteriner Hekimleri Odası
Uygulama Yeri	:	Samsun İli
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	İlimizde hayvancılık faaliyetleri içinde koyun yetiştiriciliğinin önemli bir yeri vardır. Özellikle kırsal alanda yaşayan halkın geçiminin sağlanmasında önemli yer tutmaktadır. Bafra koyunu, yüksek süt ve döl verimine sahip, et kalitesi yüksek bir ırk özelliğine sahip olabilmesi için Sakız X Karayaka (G1) melezlemesi ile elde edilmiştir. Bafra koyununun Türkiye'nin yerli bir koyun ırkı olarak tescil edilmiştir. Bafra koyunu yüksek süt ve döl verimine sahip, besi performansı ve et kalitesinin iyi, adaptasyon kabiliyetinin yüksek olduğu bilinmekte olup, Bafra koyununun saf olarak üretilerek saflık özelliğinin devamlılığının sürdürülmesi ve üreticinin sosyo-ekonomik güçlü bir yapının oluşmasını sağlayacaktır.

HEDEF 43

60 Odalı 3 Merkezde Mantar Köyü Oluşturulması

Performans Göstergesi	:	60 Odalı 3 Merkezde Mantar Köyü Oluşturulması
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	Samsun Büyükşehir Belediyesi, DOKAP, İlçe Belediyeleri, TKDK
Uygulama Yeri	:	Samsun İli
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	İlimizde hali hazırda irili ufaklı işletmelerde yıllık ortalama 623ton mantar üretimi yapılmaktadır (TÜİK 2020). Üretim yeterli gelmemekte piyasada sürekli oluşan talebİ karşılamamaktadır. Bu amaçla özellikle kırsal alanda bulunan gençlerin geçimlerini sağlayabileceği bir iş sahibi olmaları aynı zamanda iç ve dış piyasada oluşan mantar talebini önemli ölçüde karşılamak amacı modern anlamda kurulacak olan birkaç merkezde toplu halde bulunan odalardan oluşan tesisler aracılığı ile sağlıklı bir üretimin gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir.

HEDEF 44

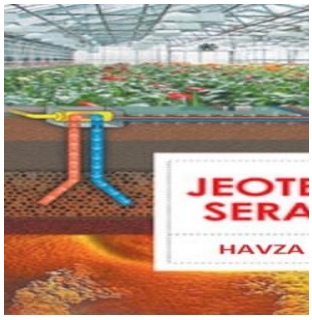

Alternatif Enerji Kaynakları ve Jeotermal Kaynağın Seracılıkta Kullanılması

Performans Göstergesi	:	Alternatif Enerji Kaynakları ve Jeotermal Kaynağın Seracılıkta Kullanılması
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun Tarım ve Orman İl Müdürlüğü
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	OMÜ, Samsun Büyükşehir Belediyesi, Özel Sektör, İlçe Belediyeleri, TKDK, DOKAP
Uygulama Yeri	:	Havza, Ladik
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Birim alandan yüksek verim alınmasını ve küçük alanların marjinal şekilde değerlendirilmesini sağlayan örtü altı yetiştiriciliği, aynı zamanda yıl içerisinde düzenli istihdam sağlaması nedeniyle de önemli tarımsal faaliyetlerdendir. Seracılığın en önemli sorunlarından biri ısıtmadır. Seralarda sıcaklık değerinin uygun sistemler kullanılarak istenilen değerlerde tutulması modern yetiştiriciliğin şartlarındandır. Sera içi iklimini oluşturan diğer unsurların da uygun olması koşulu ve yetiştirilen bitki için izin verilen en yüksek sıcaklığı aşmamak kaydıyla, sera içi sıcaklık derecesinde her 10°C'lik artışın bitki gelişmesini yaklaşık iki kat attırdığı bilinen bir gerçektir. Ülkemiz şartlarında, ısıtma giderleri de sera karlılığını etkileyen önemli bir unsurdur. Sera ısıtmasında kullanılan yakıtların pahalılığı üreticiyi ısıtma yapmadan yetiştiriciliğe yöneltmektedir. Seracılık işletmelerinde ısıtma giderleri, yetiştirme mevsimi ve konuma bağlı olarak, toplam üretim giderlerinin %40-80'ini oluşturabilmektedir. Havza ve Ladik sınırları içerisinde doğal olarak bulunan jeotermal kaynağın tarımsal üretimde kullanılması bu ilçelerimiz için katma değer sağlayacaktır.

HEDEF 45

Meyve Sebze ve Fındık İşleme ve Pazarlanmasında Kurutma Tesislerinin Artırılması

Performans Göstergesi	:	Fındık başta olmak üzere birçok meyve ve sebzenin işlenmesi, Pazar payının artırılması ve Aflatoksin başta olmak üzere zararlı mikroorganizmaların önlenmesi
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Sanayi ve Ticaret Borsası
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	Samsun Büyükşehir Belediyesi, DOKAP, OKA ve Ziraat Odaları.
Uygulama Yeri	:	Samsun İli
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	İlimizde fındık başta olmak üzere birçok meyve ve sebzenin oldukça büyük üretim potansiyeli vardır ve bu üretimin önemli bir kısmı pazarlama sorunları yaşamaktadır. Bu nedenle ürün kaybının önlenmesi ve pazarın korunması için kurutma gibi yeni bir pazarlama kolu avantaj olarak öne çıkmaktadır. Meyve ve sebze kurutma teknikleri asırlardır insanoğlu tarafından kullanılagelmektedir. Yaz döneminde elde edilen yaş sebze ve meyveler kışın kullanılmak üzere kurutulmaktadır. Meyve, sebze ve diğer besinler bünyelerindeki fazla sudan dolayı uzun süre muhafaza edilemezler. Çünkü fazla su, nem ve kötü koşullar, gıdalarda bozulmaya neden olan Aflatoksin başta olmak üzere zararlı mikroorganizmaların gelişebildikleri elverişli bir ortamdır. Bu durumun ortadan kaldırılması, kalitenin korunması, pazarın korunması ve meyve ve sebze bileşimlerindeki fazla suyun buharlaştırılması yani o besinlerin kurutulmasıyla mümkündür. Günümüzde ise meyve ve sebze kurutma faaliyeti en önemli sanayi kollarından birisidir. Türkiye'de, üzüm, incir ve kayısı ile başlayan kurutulmuş ürün ihracatı yıllar geçtikçe daha çeşitli meyve ve sebze ürününü de kapsar hale gelmiştir. Kurutma işlemi özetle, meyve ve sebzelerin bünyesindeki suyun %10-20 oranlarına düşürülmesidir. Ancak kurutma işlemi sırasında meyve ve sebzelerin tat, görünüş, renk ve besin değeri gibi kalite özellikleri asgari seviyede azalmalıdır. Ayrıca pişirilmek üzere su ilave edildiğinde taze iken içerdikleri miktara yakın su alabilmelidir. Meyve ve sebzelerin raf ömrünü uzatmak için ekonomik ve uygulanabilir bir yol sunan kurutma (susuzlaştırma) yönteminin diğer koruma ve saklama yöntemlerine göre birçok avantajları vardır. Kurutulan meyve ve sebzelerin hacimleri küçüleceği ve ağırlıkları azalacağı için ambalaj masraflarının düşmesi ve nakliyesinin kolay olmasını sağlar. Kuru meyve ve sebzelerin kullanılma alanın daha geniş olmasına, kuru meyve ve sebzelerin, konserve meyve ve sebzelerden daha ucuza mal olması ve kuru meyve ve sebzelerin besin ve kalori değerinin, aynı miktarlarda yenilen yaş meyve ve sebzelerinkilerden daha yüksek olmasına katkı sunar. Kurutulmuş ürünler sürecini takip eden modern paketleme ve işleme tesisleri sayesinde son tüketicinin bütün kontrolleri yapılmış ve gıda güvenliğine uygun meyve ve sebze ihtiyacı karşılanmış olacaktır Yukarıda belirtilen gerekçeler nedeniyle kurutma tesislerinin i kurulması ilimiz tarımı için önem arz etmektedir.

HEDEF 46

Samsun'da Sertifikalı Fide ve Fidan Üretim Miktarlarının Artırılması

Performans Göstergesi	:	Samsun Fide ve Fidan Üretim Miktarlarının Artırılması
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	Samsun Büyük Şehir Belediyesi, Özel Sektör, KTAE, TKDK
Uygulama Yeri	:	Bafra, Çarşamba
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Küresel iklim değişikliklerine bağlı olarak bölgemiz yazlık sebze fidesi üretiminde sera ısıtma maliyetlerinin düşmesi kışlık ve yazlık sebze üretiminde ilimizin önemli bir üretim potansiyeline sahip olması gibi nedenlerle ve ayrıca gıda üretim ve tedarikinin dünyada ve Türkiye de büyük önem arz etmesi nedeniyle sebze fidesi üretiminin artırılması bir ihtiyaç olarak öne çıkmıştır. İlimiz Çarşamba ve Bafra İlçelerinin tarımsal alt yapılarının uygun olması nedeniyle, mevcut 15.000.000 adet olan yazlık ve kışlık sebze fidesi üretiminin 50.000.000 adete çıkarılması hedeflenmektedir.

HEDEF 47

İlimizde Drone Teknolojisinin Tarımsal Faaliyetlerde Kullanılması

Performans Göstergesi	:	Bir Adet İlaçlama Drone Satın Alınarak Kullanılmaya Başlanması
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	OMÜ, Samsun Büyükşehir Belediyesi, KTAE, STK, TKDK
Uygulama Yeri	:	Samsun Merkez ve ilçeler
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Son yıllarda tarımda yoğun bir şekilde kullanılmaya başlayan Teknolojik uygulamalar sonucunda, elde edilen verilerin alt yapısını oluşturan uzaktan algılama ve bitki izleme tekniklerine dayanak oluşturan Drone teknolojisi, Tarımsal Amaçlı Hali Hazır Harita Yapımı, İzinsiz Tarım Veya Tarım Dışı Kaçak Yapıların takibi, bitkilerde hastalık ve zararlı tespiti, su stresi tespiti, Çayır-Mera ve Yem Bitkilerinin Tespiti, Tıbbi Aromatik Bitkilerin Kontrol edilmesi, verim/olgunluk tahmini, yabancı ot flora tespiti, su kaynakları kontrolü ve işçilerin gözetlenmesi amacıyla yapılan çalışmalarda kullanılmaktadır. Diğer bir tanımla ile, bilişim teknolojilerinin kullanılması yoluyla üretimi ve kaliteyi artırmayı amaçlayan yönetim stratejisi olarak düşünülebilir. Kaynaklarının etkin ve verimli bir şekilde kullanılmasını sağlamak, kontrol ve denetim mekanizmalarının etkinliğini artırmak ve atıl kaynakları ekonomiye kazandırabilmek için, gerek ilimiz ve gerekse de Ülkemiz tarımsal faaliyetlerine teknolojik çözümler sunarak, sürdürülebilir tarım ve gıda güvenliğinin sağlanmasını hedeflenmektedir.

HEDEF 48

İlimizde Organik Fındık Yetiştiriciliğinin Yaygınlaştırılması

Performans Göstergesi	:	Organik Fındık Yetiştiriciliği alanların artırılması.
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	Samsun Büyükşehir Belediyesi, STK
Uygulama Yeri	:	Terme, Çarşamba, Ayvacık, Salıpazarı, Tekkeköy, 19 Mayıs
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Organik tarımsal üretiminde ürün çeşitliliği üreticilerin pazarlama ve ihracatı yapılan ürünlere yönelik artış göstermiştir. Bu kapsamda ilimizde de organik tarımsal üretim çiftçilerin ana geçim kaynağı olan fındık yetiştiriciliğine doğru yönelim olmuştur. Fındık yetiştiriciliği alanlar arasında en fazla üretim yapılan ilk 4 il; Samsun (4.962 ton ile % 24,2), Ordu (3.798 ton ile % 18,5), Zonguldak (3.400 ton ile % 16,5)'dır. İlimiz Doğu ilçelerinin ana geçim kaynağı ve Türk fındığının kalite ve lezzet bakımından dünyada aranılan fındık olması sebebiyle ilimizde üretilen organik fındığında dış piyasada kazandığı liderliğinin devam etmesi ilimizde organik fındık sanayisinin gelişmesine katkı sağlayacaktır. Bu kapsamda İlimizdeki organik fındık üretiminin Pazar payı artmakta ve yurt içi ve yurt dışına satışlar artmaktadır. İlimizde üretim miktarının artması ile organik fındık alım ve satımı firmaların ilgisi artacağı gibi ihracat imkânı doğacaktır. Buna göre; ilimizde organik fındık üretiminin en az 6.500 tona çıkarmak ve üretici sayısının 5 yıl içerisinde 250 kişinin daha organik tarımsal üretime katılımı hedeflenmektedir.

HEDEF 49

Samsun İlinde İhracat Yapan 50 Gıda Firmasına Yönelik Gıda Güvenliği, Gıda Kodeksi, Helal Sertifikasyonu ve Kalite Yönetim Sistemi Çalışmaları

Performans Göstergesi	:	Samsun ilinde ihracat yapan 50 gıda firmasının yönelik Gıda Güvenliği, Gıda Kodeksi, Helal Sertifikasyonu ve Kalite Yönetim Sistemi çalışmaları
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Samsun Büyükşehir Belediyesi ve İlçe Belediyeleri,
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	Samsun Büyükşehir Belediyesi, Özel Sektör, Ticaret ve Sanayi Odaları, Sivil Toplum kuruluşları
Uygulama Yeri	:	Samsun İli
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Günümüzde sertifikalı üretim yapmak bir zorunluluk haline gelmiştir. İhracat kapsamında gelişen tüketici bilinci ile kalite sertifikalı gıda üretimleri, tüketici tercihi açısından önem arz etmektedir. Sertifikalı gıda üretimleri ülkemizde gıda güvenliği konusunun gelişimine de yardımcı olacaktır. Bunun yanında, özellikle ihracatta ve ulusal marketlerde ürün satabilmek için sertifikalı üterim yapma şartı aranmaya başlanmıştır. Özel olarak Ortadoğu pazarı düşünüldüğünde Helal sertifikasyonu da ön plana çıkmaktadır.

HEDEF 50

Jersey Irkı Damızlık Üretim İstasyonu Kurulması

Performans Göstergesi	:	2x250 Başlık Jersey Irkı Damızlık Üretim İstasyonu
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun Tarım ve Orman İl Müdürlüğü, OMÜ
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	Samsun-Sinop Veteriner Hekimler Odası, Samsun İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği
Uygulama Yeri	:	Samsun İli
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Jersey ırkı inekler her türlü arazi koşullarında kolayca beslenebilen, Kalsiyum, protein ve yağ oranı açısından dünyadaki en kaliteli süt üreten sığır ırkıdır. Ortalama inek sütüyle karşılaştırıldığında; Jersey sütünün besin değeri %15 daha fazla protein, %18 daha fazla kalsiyum ve %10 daha fazla fosfor içermekte olup, bölgede süt kalitesini arttırılması, yetiştiricilerin birim hayvandan elde ettiği gelirlerin artırılması, bölge ve ülke ekonomisine olumlu katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

HEDEF 51

Mera Islah ve Amenajmanı

Amaç	:	Ladik İlçesi İskaniye ve Mazlumoğlu, Havza İlçesi Dereköy ve Ilıca, Çarşamba İlçesi Kaydan, Kavak İlçesi Yukarı Çirişli, Bafra İlçesi Harız mahallelerimizde toplam 3.900 dekar mera alanında bakım ve ıslah faaliyetleri yürütmek, otlatmayı düzenleyici yapı ve tesisler kurmak, otlatma münavebe sistemleri kurmak ve meralarda ot verimliliğini artırmak, kaba yem ihtiyacını karşılamak ve yem Bitkileri yetiştiriciliğinin artırılması için tohumluk temin etmek amacıyla proje faaliyetlerini gerçekleştirmek
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü
Uygulama Yeri	:	Samsun İli Mera Alanları (50 mahalle)
Uygulama Dönemi	:	2022 - 2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Mera Hayvancılığının yapıldığı köy ve mahallelerde meralardaki sorunlar giderilecek, verimlilik ve sürdürülebilirlik sağlanacak, otlatmayı düzenleyici yapı ve tesisler inşa edilecek, münavebe sistemleri ile otlatma yapılarak meralarda aşırı ve zamansız otlatma baskısı önlenecek, kaba yem açığının kapatılması için üreticilerin yem bitkileri yetiştiriciliği teşvik edilecektir. Mera Islah ve Amenajman Projelerinin sürdürülebilir ve başarılı olabilmesi için ilimiz meralarında temel bir sıkıntı olarak ortaya çıkan çalılaşma ve dikenli bitkilerle meraların istila edilmesi gerçeğine karşılık, bu bitkileri tüketen ve kontrol altında tutan hayvan ırklarının (keçi türleri) meralarda otlatma planlarına dahil edilerek, yetiştiricilikleri teşvik edilecektir.

HEDEF 52

Koyun Ürünlerinin Yaygınlaştırılarak Üretiminin Arttırılması

Performans Göstergesi	:	Koyunculuk İşletmelerin Belirlenmesi
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Samsun İli Damızlık Koyun ve Keçi Yetiştiricileri Birliği, Özel Sektör
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	Samsun Büyükşehir Belediyesi, DOKAP, TKDK
Uygulama Yeri	:	Samsun İli
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Yakakent ve Ladik ilçelerinde Koyun sütünün günlük olarak toplanmasının uygun olması, bölgeye has koyun peynirinin yaygınlaştırılması, üretiminin arttırılması ile birlikte yapağı işleyen tesislerin kurulması hedeflenmektedir.

HEDEF 53

Bal Ormanlarının Oluşturulması

Performans Göstergesi	:	Bal Ormanı Olabilecek Bölgelerin Belirlenmesi
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Salıpazarı, Bafra, Terme, Vezirköprü, Kavak Alaçam Orman İşletme Müdürlüğü
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	Samsun İli Arı Yetiştiricileri Birliği, Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Samsun Büyükşehir Belediyesi
Uygulama Yeri	:	Salıpazarı, Terme
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Türkiye'de bal üretimi 2020 yılı TÜİK verilerine göre 951 tondur. Samsun İli arı yetiştiriciliğine uygun bitki örtüsü ve iklime sahiptir. Ülkemizde 104.000 ton bal üretilmektedir. Samsun ili bal üretimi açısından 34. sırada yer almaktadır. İlimizde genellikle yüksek rakımlı yerlerde kestane ağacı bulunmaktadır. Haziran –Temmuz aylarında çiçeklenen kestaneden elde dilen balın rengi koyu kahverengi olup acımsıdır ve kendine özgü keskin bir kokusu vardır. B ve C vitaminleri açısından zengin olan ve tıbbi bal olarak kabul edilen kestane balı hem antioksidan hem de anti mikrobiyal yönden çiçek ballarından %50- %60 daha fazla yarar göstermektedir. Bal ormanları oluşturularak kestane balı üretiminin arttırılması hedeflenmektedir. Bu kapsamda 1 bal ormanı olması hedeflenmektedir.

HEDEF 54

İlimizde Siyez, Kara Kılçık Buğdayı ve Siyah Pirinç Yetiştiriciliğini Yaygınlaştırmak

Performans Göstergesi	:	İlimizde Siyez ve Kara Kılçık Buğdayı ve Siyah Pirinç Yetiştiriciliğini Yaygınlaştırmak
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun Tarım ve Orman İl Müdürlüğü
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü, OMÜ
Uygulama Yeri	:	Çarşamba, Terme, Yakakent, Bafra
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Siyez buğdayı bazı kaynaklara göre 12 bin yıl, bazı kaynaklara göre ise 10 bin yıl önce kültüre alındığı söylenen bir buğday çeşidi olan siyez, bugün kullandığımız modern buğdayın atası olarak bilinmektedir. Şu an ülkemizde en çok Kastamonu bölgesinde yetiştirilen bu buğday çeşidi, Kastamonu Siyezi olarak bilinmektedir. Siyez buğdayı bazı yörelerde kaplıca buğdayı olarak da bilinir. Siyez bulguru dünyada insanlara glisemik endeksi en uygun gıda olarak bilinir. Siyez ekimine Türkiye'de Tekirdağ, Erzincan, Edirne, Kars ve Kocaeli illerinde de rastlanmaktadır. İlimizde Çarşamba ilçemiz Karamustafalı mahallesinde 3 dekarlık alanda ekimi yapılmış, hasat edilen üründen 700 kg buğday, 2,5 ton saman elde edilmiştir. Besin değerinin yüksek olması nedeniyle bir dönem sadece Çin'de üretilen siyah pirinç artık Ülkemizde de üretilmeye başlanmıştır. Trakya Tarımsal Araştırma Enstitüsü tarafından Ülkemizde ilk kez Edirne'nin İpsala ilçesinde üretilmeye başlanmış ve dekara 700 kg verim alınmış olup diğer çeltik çeşitlerine göre çeltik yanıklığı hastalığına daha dayanıklıdır. Siyah pirinç, siyah-mor rengini, antioksidan özelliklerine sahip antosiyanin denilen bir pigmentten alır. Yapılan araştırmalar, siyah pirincin 23'ten fazla antioksidan içerdiği ve özellikle demir ve magnezyum deposu olarak bilinmektedir. Bu özelliği sayesinde bağışıklık sisteminin güçlenmesini sağlamaktadır. Proje kapsamında İnsan sağlığı açısından besleyici değeri yüksek olan besinler geliştirmek amaçlanmıştır. Bu amaçla 5 yıl olarak düşünülen projede deneme kurulacak alanların yarısının damla sulama diğer yarısının tava usulü olarak yapılması planlanmaktadır. 1.yıl 50 dekar, 2.yıl 100 dekar olmak üzere, 5.yılın sonunda toplam 500 dekar alanda siyah pirinç üretim alanlarının ilimize kazandırılması hedeflenmektedir. 5.yılın sonunda siyah pirinç, Siyez ve Kara Kılçık Buğdayı üretim alanlarının ilimize kazandırılması, ekim alanlarının artırılması hedeflenmektedir.

HEDEF 55

Yöresel tarım ürünlerinin üretim ve satış merkezlerinin kurulması, markalaşmasının sağlanması ve Online Pazarlama çalışmaları

Performans Göstergesi	:	Satılan yöresel ürün çeşit ve miktarı, yapılan tesis, satış yapılan kişi, Markalaşan yöresel ürünlerin adı
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Samsun Büyükşehir Belediyesi ve İlçe Belediyeleri, Özel Sektör, Ticaret ve Sanayi Odaları, Sivil Toplum kuruluşları, Tarım Kredi Kooperatifi
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	:	Samsun Büyükşehir Belediyesi, OKA, DOKAP, İlçe Kaymakamlıkları
Uygulama Yeri	:	Samsun İli
Uygulama Dönemi	:	2022-2026
Düzenleyen/Öneren	:	Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Gerekçe	:	Tarımsal üretimde çiftçimizin en önemli sorunlarının başında satış ve pazarlama sıkıntısı gelmektedir. Çiftçilerimiz ürettikleri yöresel ürünlerini doğrudan tüketiciye veremedikleri için, çiftçi ile son tüketici arasında birden fazla aracının girmesine neden olmaktadır. Son tüketicinin yöresel ürünü daha pahalı almasına ve çiftçimizin de ürününü daha ucuza satmasına neden olmaktadır. İlimiz tarımsal yapısının en önemli sorunlarından biri olan satış ve pazarlama sorunu yöresel ürünlerinde sorunudur. Kurulacak üretim, satış merkezleri ve Online satış organizasyonu ile yöresel ürünlerin hızlı pazarlanması ve markalaşması hedeflenmektedir.

KAYNAKLAR

Altındeğer, M. Hekimoğlu, B. 2019. Çeltik Sektör Raporu (Sorunlar ve Çözüm Önerileri). Samsun Tarım ve Orman İl Müdürlüğü, Samsun..

Altındeğer, M. Hekimoğlu, B. 2019. Kanatlı Eti Sektör Raporu (Sorunlar ve Çözüm Önerileri). Samsun Tarım ve Orman İl Müdürlüğü, Samsun.

Altındeğer, M., 2018. Samsun Tarımına Analitik Yaklaşım (2000-2015). Samsun Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, Samsun.

Altındeğer, M., Hekimoğlu, B., 2016. Samsun Tarım ve Tarımsal Yatırım İçin Uygun Sektör ve Alanlar. Samsun Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, Samsun.

https://www.dunya.com/kose-yazisi/tarimda-yuzde-48-buyume-ciftciye-ne-kadar-yansidi/612717.

https://besd-bir.org/assets/uploaded/Besd-Bır-5.Ubek-Bıldırıkıtabı-En.pdf

Hekimoğlu, B. Altındeğer, M. 2019. Fındık Sektörünün Mevcut durumu. Samsun Tarım ve Orman İl Müdürlüğü, Samsun.

Hekimoğlu, B. Altındeğer, M. 2019. İhracatçının Yol Haritası. Samsun Tarım ve Orman İl Müdürlüğü, Samsun.

Hekimoğlu, B. Altındeğer, M. 2019. Samsun İlinde Sebze Üretim Sektörü. Samsun Tarım ve Orman İl Müdürlüğü, Samsun.

Hekimoğlu, B. Altındeğer, M. 2019. Samsun Tarımı ve Tarımsal Yatırım Potansiyeli. Samsun Tarım ve Orman İl Müdürlüğü, Samsun.

Kalkınma Bakanlığı, 2018. Onbirinci Kalkınma Planı (2019-2023) Kırsal Kalkınma Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Ankara .

Kalkınma Bakanlığı, 2018. Onbirinci Kalkınma Planı (2019-2023) Su Kaynakları Yönetimi ve Güvenliği Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Ankara .

Kalkınma Bakanlığı, 2018. Onbirinci Kalkınma Planı (2019-2023) Tarım ve Gıdada Rekabetçi Üretim Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Ankara .

Samsun Ekonomisine Yön Veren Sektörlerin Rekakbet Analizi,2010.,Samsun İl Özel İdaresi.

Samsun İli Tarım ve Kırsal Kalkınma Eylem Planı (2018-2023).

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü. İllerin Ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, Sege-2017.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü. İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, Sege-2017.

T.C. Samsun İl özel İdaresi,2011. Samsun İli Tarım Master Planı.

Tarım ve Orman Bakanlığı, 2020. Samsun İl Müdürlüğü Kayıtları, Samsun.

Tarım ve Orman Bakanlığı, 2021. (2019-2023)Stratejik Plan. Güncellenmiş Versiyon.

Tarım ve Orman Sektörü Değerlendirme Toplantısı Sonuç Raporu,05 Şubat 2021, Samsun.

TR83 Samsun Alt Bölge (Samsun-Tokat-Çorum-Amasya) Tarım Master Planı,2007,Samsun Tarım İl Müdürlüğü Yayını.

TÜİK, 2020. Türkiye İstatistik Kurumu Veri Tabanı, Ankara.

Türkiye Ziraat Mühendisliği IX. 2020. Teknik Kongresi Bildiriler Kitabı 1- 2. Ankara.

Tüsiad, Tarım ve Gıda 2020.Sürdürülebilir Büyüme Bağlamında Tarım ve Gıda Sektörünün Analizi.

Üçüncü Tarım Orman Şurası Sonuç Bildirgesi.2019. Ankara.

Tarımsal Üretim Eylem Planı Sektör Toplantısı Katılımcı Sayısı

Toplantının Adı	**Toplantı Tarihi ve Saati**	**Katılımcı Sayısı**
Alaçam Tarımsal Üretim Eylem Planı Toplantısı	10/03/2021	82
Asarcık Tarımsal Üretim Eylem Planı Toplantısı	11/03/2021	60
Atakum Tarımsal Üretim Eylem Planı Toplantısı	15/03/2021	85
Ayvacık Tarımsal Üretim Eylem Planı Toplantısı	16/03/2021	72
Bafra Tarımsal Üretim Eylem Planı Toplantısı	17/03/2021	96
Canik Tarımsal Üretim Eylem Planı Toplantısı	18/03/2021	62
Çarşamba Tarımsal Üretim Eylem Planı Toplantısı	22/03/2021	78
İlkadım Tarımsal Üretim Eylem Planı Toplantısı	23/03/2021	39
Havza Tarımsal Üretim Eylem Planı Toplantısı	24/03/2021	62
Kavak Tarımsal Üretim Eylem Planı Toplantısı	25/03/2021	47
Ladik Tarımsal Üretim Eylem Planı Toplantısı	25/03/2021	63
19 Mayıs Tarımsal Üretim Eylem Planı Toplantısı	29/03/2021	58
Salıpazarı Tarımsal Üretim Eylem Planı Toplantısı	30/03/2021	64
Tekkeköy Tarımsal Üretim Eylem Planı Toplantısı	31/03/2021	70
Terme Tarımsal Üretim Eylem Planı Toplantısı	01/04/2021	67
Vezirköprü Tarımsal Üretim Eylem Planı Toplantısı	06/04/2021	66
Yakakent Tarımsal Üretim Eylem Planı Toplantısı	06/04/2021	52

İlimizde, önceki dönemlerde yapılan *Samsun Tarım Master Planı* ile *Samsun İli Tarım ve Kırsal Kalkınma Eylem Planı'*nda ürün desenin belirlenmesine yönelik çalışmaların lüzumu yönünde öneriler yer almaktadır.

Bu kapsamda; İl Müdürlüğümüzce, İlimizin ülke ekonomisine katkısını artırmak ve tarımsal faaliyetleri daha verimli bir noktaya taşımak amacıyla Samsun Tarımsal Üretim Planı çalışmaları 09.11.2020 tarihi itibarıyla başlatılmıştır.

Konu ile ilgili olarak üniversiteler, tarımla ilgili resmi kurumlar, sivil toplum kuruluşlarının da görüşleri alınarak 17 ilçemizde sanal ortamda **10.03.2021 ve 06.04.2021 tarihleri arasında** Tarım Sektör Toplantıları gerçekleştirilmiş ve aynı zamanda İl Müdürlüğümüz bünyesinde Ürün Masaları oluşturulmuştur.

İlçelerimizde gerçekleştirilen Tarım Sektör Toplantılarına İlçe Kaymakamları, İlçe Belediye Başkanları, İl Tarım ve Orman Müdürümüz, Ziraat Odaları Başkanları, öğretim görevlileri, tarımla ilgili resmi ve sivil toplum kuruluşlarını temsilcileri, tarımsal yatırımcı ve sanayiciler, hal temsilcileri, muhtarlar, önder çiftçiler, girişimci kadınlar ile İl ve İlçe Müdürlüklerimizde görevli teknik personeller katılmışlardır.

VİDEO KONFERANS KATILIM LİSTESİ

Adı Soyadı	Kurumu
Fikret ZAMAN	Alaçam Kaymakamı
Halis HACİİSMAİLOĞLU	Asarcık Kaymakamı
Kemal YILDIZ	Atakum Kaymakamı
Kübra BAKA	Ayvacık Kaymakamı
Cevdet ERTÜRKMEN	Bafra Kaymakamı
Mahmut HALAL	Canik Kaymakamı
Şükrü YILDIRIM	Çarşamba Kaymakamı
Metin YILMAZ	Havza Kaymakamı
İbrahim KEKLİK	İlkadım Kaymakamı
Ömer SAYGILI	Kavak Kaymakamı
Nurullah KAYA	Ladik Kaymakamı
İbrahim CİVELEK	19 Mayıs Kaymakamı
Meriç DİNÇER	Salıpazarı Kaymakamı
Hayrettin ÇİFTÇİ	Tekkeköy Kaymakamı
Murat ZADELEROĞLU	Terme Kaymakamı
Kudret KURNAZ	Vezirköprü Kaymakamı
Fatih EROĞLU	Yakakent Kaymakamı
İlyas ACAR	Alaçam Belediye Başkanı
Şefik KILAĞUZ	Asarcık Belediye Başkanı
Cemil DEVECİ	Atakum Belediye Başkanı
Halil KALAYCI	Ayvacık Belediye Başkanı
Hamit KILIÇ	Bafra Belediye Başkanı
İbrahim SANDIKÇI	Canik Belediye Başkanı
Halit DOĞAN	Çarşamba Belediye Başkanı
Sebahattin ÖZDEMİR	Havza Belediye Başkanı

Necattin DEMİRTAŞ	İlkadım Belediye Başkanı
İbrahim SARICAOĞLU	Kavak Belediye Başkanı
Nurhan YAPICI ÖZEL	Ladik Belediye Başkanı
Osman TOPALOĞLU	19 Mayıs Belediye Başkanı
Halil AKGÜL	Salıpazarı Belediye Başkanı
Hasan TOGAR	Tekkeköy Belediye Başkanı
Ali KILIÇ	Terme Belediye Başkanı
İbrahim SADIK EDİS	Vezirköprü Belediye Başkanı
Hüseyin KIYMA	Yakakent Belediye Başkanı
İbrahim SAĞLAM	Samsun İl Tarım Ve Orman Müdürlüğü
Halil OFLU	Amasya Orman Bölge Müdürlüğü
Burhan AKYILDIZ	Samsun Limanı Veteriner Sınır Kontrol Noktası Müdürlüğü
Menderes ÖZKOLAY	Samsun Orman İşletme Müdürlüğü
Derya ŞAHİNLER	Toprak Mahsulleri Ofisi Samsun Şube Müdürlüğü
Dr. Bülent TURAN	TKDK Samsun İl Koordinatörlüğü
Dr. Kibar AK	Samsun Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü
Erol APAYDIN	Tarım Kredi Kooperatifleri Samsun Birliği Bölge Müdürlüğü
İlyas KOÇ	Tarım Ve Orman Bakanlığı 11. Bölge Müdürlüğü
İsmail AYDIN	Samsun Veteriner Kontrol Enstitüsü Müdürlüğü
M. Fatih ÖZDEMİR	Samsun Zirai Karantina Müdürlüğü
Mustafa KARAMAN	Samsun Tohum Sertifikasyon Test Müdürlüğü
Ahmet ERSİN GÖKÇE	Samsun DSİ 7. Bölge Müdürlüğü
Osman AYDIN	Samsun Gıda Kontrol Laboratuvar Müdürlüğü
Nedim TAFLAN	Karadeniz Birlik Yağlı Tohumlar Satış Koop.Genel Müd.
Yücel YÜCE	Meteoroloji 10. Bölge Müdürlüğü
Ali KESİMOĞLU	Meteroloji Bölge Müdürlüğü
Mehmet Halis YAMAK	Samsun Tarsim Bölge Müdürü

Akif Ulukaya	Çarşamba Şeker Fabrikası
Mehmet Akif ÖZDEMİR	Ziraat Mühendisi
Hüseyin BEDİR	Alaçam Ziraat Odası Başkanı
Efe KOÇ	Asarcık Ziraat Odası Başkanı
Erdal AVCI	Ayvacık Ziraat Odası Başkanı
Osman TOSUNER	Bafra Ziraat Odası Başkanı
Muammer AYDEMİR	Çarşamba Ziraat Odası Başkanı
Coşkun GENÇ	Havza Ziraat Odası Başkanı
Hasan TÜTÜNCÜ	İlkadım Ziraat Odası Başkanı
Süleyman ASLANKAYA	Kavak Ziraat Odası Başkanı
İmdat DEMİR	Ladik Ziraat Odası Başkanı
Bayram KONUŞ	19Mayıs Ziraat Odası Başkanı
Zafer ERSOY	Salıpazarı Ziraat Odası Başkanı
Galip Mustafa YÜCEL	Tekkeköy Ziraat Odası Başkanı
Ferda ERGÜN	Terme Ziraat Odası Başkanı
Arslan KAYA	Vezirköprü Ziraat Odası Başkanı
Şenol ACAR	Yakakent Ziraat Odası Başkanı
Ömer BAYKUT	Samsun İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği
Murat KARAGÖL	Samsun İli Damızlık Koyun-Keçi Yetiştiricileri Birliği
İsmail METİN	Samsun İli Damızlık Manda Yetiştiricileri Birliği
Rasim KAPLAN	Samsun İli Arı Yetiştiricileri Birliği
Erdal DOĞAN	Kırmızı Et Üreticileri Birliği Bşk
Kenan PALA	Havza, Vezirköprü, Ladik, Havza, Asarcık Kırmızı Et Üreticileri Birliği
Osman PARLAK	Samsun Ve Sinop İlleri Su Ürünleri Yetiştiricileri Birliği
Atıf MALKOÇ	Su Ürünleri Kooperatifleri Merkez Birliği Başkanı
Vedat ERİKLİ	Terme Çeltik Üreticileri Birliği
Mithat TÜRKYILMAZ	Terme Org. Fınd. Üreticileri Birliği

Ali BAKIR	Çarş. Org. Fındık Üreticileri Birliği
Alaattin GÜLAL	Samsun Org. Fındık Üreticileri Birliği
Hasan TOKER	Bafra Tahıl Üreticileri Birliği
Hilmi KARACA	Çarşamba Örtü Altı Sebze Üreticileri Birliği
Yaşar ÇAYMAZ	Bafra Sebze Üreticileri Birliği
Osman YILDIRIM	S.S Merkez Pancar Ekicileri Koop. Başkanı
Burhan EKİZ	Meyve Sebze Komisyonculari Dernek Başkanı
Murat ŞAHİN	Bafra Yaş Sebze Ve Meyve Komisyonculari Derneği
Ufuk UYANIK	Alaçam Süt Birliği Başkanı
Muamet KOÇ	Atakum Süt Üreticileri Birliği
Halil GÜNGÖR	Bafra Süt Üreticileri Birliği
Muammer AKBAŞ	Çarşamba Süt Üreticileri Birliği
Necmi SAKALLI	Havza Süt Üreticileri Birliği
Esat GECE	Ladik Süt Üreticileri Birliği
İbrahim EREN	19Mayıs Süt Üreticileri Birliği
Ertuğrul ŞENEL	Tekkeköy Süt Üreticileri Birliği
Ziya DEĞERLİ	Vezirköprü Üt Üreticileri Birliği
Hüseyin SARI	Erikli Muhtarı
Cennet KAYA USLU	Mantar İşletmesi
Mustafa AKYOL	Önder Çiftçi
Fahrettin ÖZTÜRK	Meyve Ür. Bir. Baş.
Yunus İPEKÇİOĞLU	Genç Girişimci
Ethem TORUN	Organik Meyve Üreticileri Birliği Başkanı
Nurullah ATMACA	Kafessiz Kapalı Sistem Tavuk İşletmesi
Şengül ACAR	Kadın Girişimci
Gözde CAN	Mantar İşletme Sahibi
Canan SOĞUK	Ziraat Mühendisi

Namık KİBAROĞLU	Ticaret Ve Sanayi Borsası Başkanı
Göksel BAŞAR	Ticaret Sanayi Odası Başkanı
İkram KARAGÖL	Samsun Damızlık Sığır Yetiştiricileri Bir. Baş.
Prof. Dr. Cüneyt ÇIRAK	Bafra Meslek Yüksekokulu Müdürü
Prof. Dr. Ahmet MUTLU	İşletme Fakültesi Dekanı
Ali KULOĞLU	Damızlık Sığır Yetiş. Bir. Üyesi
Ahmet AYDIN	Yeşil Küre Organik A.Ş.
Burak ÖZTURAN	Genç İşadamları Dernek Başkanı
Aşire YILMAZ	Sürder Başkanı
Hülya YANGIN ERTEKİN	Bafra Kızılırmak Kadın Koop. Bşk.
Gülşen HEKİMOĞLU	Dönüşüm Kadın Girişim. Koop. Bşk
Muharrem NAS	İlçe Tarım Ve Orman Müd. Mühendis
Galip BAYKAL	İlçe Tarım Ve Orman Müdürü
Fatma TASLAK	Önder Çiftçi
Ercan ELER	Önder Çiftçi
İrfan ÖZTÜRK	İlçe Tarım Ve Orman Müdürü
Muammer AYDEMİR	Ziraat Odası Başkanı
Ahmet YILMAZ	Ticaret Ve Sanayi Odası
Sercan YAŞAR	Ticaret Ve Sanayi Borsası G. Sekt.
İlyas SEZGİN	Meyve Üreticileri Bir. Başk.
Prof.Dr. İsmail SEZER	Ziraat Fakültesi Öğretim Görevlisi
Prof.Dr. Hüsnü DEMİRSOY	Ziraat Fakültesi Öğretim Görevlisi
Selim YILMAZ	Özyılmaz Fındık Fabrikası Sahibi
Fazilet KARGI	Orsam Yönetim Kurulu Üyesi
Mükafat GÜMÜŞ	Çarşamba Kadın Çiftçiler Derneği Başkanı
Emine TUĞ	Önder Çiftçi
Hüseyin DALGIÇ	Bitki Koruma Ürünleri İlaç Bayi

Ömer ÖNTÜRK	Önder Çiftçi (Kivi)
Dr. Ali KORKMAZ	Bşb Tarımsal Hiz. D. Baş.
Mustafa ÇAKIR	Karabahçe Güzel. Ve Kalk. Der. Bşk.
Bülent ŞAHİN	Havza Belediye Başkan Vekili
Selma PEKŞEN	İlk Kıvılcım Kadın Kooperatifi Başkanı
Mehmet TURAL	Yağlı Tohumlar Tarım Satış Koop. Baş.
Alper GEDİK	Gedik Tarım
Selahaatin GÜVENDİ	Güvendi Tarım
Halil ELİBOL	Önder Çiftçi
Erhan UYSAL	Önder Çiftçi
Hasan SEVİNÇ	Önder Çiftçi
Bünyamin ŞAHİN	Önder Çiftçi
Eren BOLUT	Genç Çiftçi
İlker DURAK	Genç Çiftçi
Mustafa KOÇER	Genç Çiftçi
Mustafa PARLAK	Gidirli Mahallesi Muhtarı
Erdal YAVUZ	Dündarlı Mahallesi Muhtarı
İlyas SAĞLAM	Hacıbattal Mahallesi Muhtarı
Sultan SÜLEYMAN	Üniversite Mahallesi Muhtarı
Fevzi ÇALIŞICI	İlçe Tarım Ve Orman Müdürü
Necattin CAVDARO	Önder Çiftçi
Engin ADIGÜZEL	Önder Çiftçi
Eda AKDAĞ	Genç Çiftçi
Rahim ÖZDOĞAN	Önder Çiftçi
Bayram PALANCI	Önder Çiftçi
Mehmet TÜSÜN	Önder Çiftçi
Ergin TAŞ	İlçe Tarım Ve Orman Müdürü

Sefer ARLI	Önder Çiftçi
Veysel BAYAR	Önder Çiftçi
Erol US	Genç Çiftçi
Ersan İŞGÜR	Önder Çiftçi
Ahmet AKMAN	Önder Çiftçi
Sevil SEZGİN	Kadın Çiftçi
Mahmut BAYRAM	Önder Çiftçi
İbrahim SAĞLAM	İlçe Tarım Ve Orman Müdürü
İmdat DEMİR	Ziraat Odası Başkanı
Feyzullah OKAN	Muhtarlar Derneği Bşk
Ayşe DÜZGÜN	Laodikya Kooperatif Bşk.
Ümit ÇATALOĞLU	Ladik Akdağ Sulama Birliği Bşk.
Engin BALCI	Serbest Veteriner Hekim
Gülami ERDOĞAN	Serbest Veteriner Hekim
Kenan ERTURAL	Önder Çiftçi
Asım AKSOY	Önder Çiftçi
Serdar ÇAKIBEY	Önder Çiftçi
İdris GÖKHAN ŞEN	Önder Çiftçi
Cevat YOLCU	Önder Çiftçi
Yunus AKDEMİR	Önder Çiftçi
İbrahim EREL	Süt Üreticileri Birliği Başkanı
Hasan TOKAR	Tahıl Üreticileri Birliği Başkanı
Kenan ARSALAN	Su Ürünleri Koop. Baş. Yrd.
Hakkı KARAMAN	Ekomder Der. Baş.
Uğur CANTÜRK	Önder Çiftçi
Taha SARI	Önder Çiftçi
Hanife AYDIN	Önder Çiftçi

Yaşar GENÇER	Önder Çiftçi
Ali DEĞERLİ	Önder Çiftçi
Kerem DEMİRCAN	Önder Çiftçi
Eyüp FINDIK	Genç Çiftçi
Tolga EREL-Aydın DAMA	Yerel Eylem Grb.Dern Baş.
Niyazi ÖZDAL	İlçe Tarım Ve Orman Müdürü
Hakan ŞAHİN	Yerel Eylem Grb. Dern Baş.
Nuray ERENSOY	Kadın Girişimci
Ertan ÖZCAN	Salıpazarı Turizm Ve Tanıtın Der. Baş.
Salih ŞİMŞEK	Avut Tarımsal Kalkınma Koop.
Reşat SAĞLAM	Muhtarlar Derneği Başkanı
Ayşe KAZANÇ	Kadın Çiftçi
Aliye KAYA	Kadın Çiftçi
Mahmut ONAY	Önder Çiftçi
Ömer TEKİN	Önder Çiftçi
Metin ŞAHİN	Önder Çiftçi
İdris ÖZKAN	Önder Çiftçi
Köksal AKMAN	Önder Çiftçi
Orhan KETEN	Önder Çiftçi
Ali ŞAHİN	Önder Çiftçi
Yaşar GÜNGÖR	Önder Çiftçi
Aydın KARMİL	Belediye Başkan Yrd.
Murat ERDOĞAN	İlçe Tarım Ve Orman Müdürü
Dilek FANİOĞLU	Damızlık Koyun Keçi Yet. Bir. Baş.
Kenan AYDIN	Organik Fındık Üreticileri Bir. Baş.
Mehmet TOPÇU	Muhtarlar Derneği Başkanı
Melek KARAGÜZEL	Kadın Çiftçi

Nur AKÇAY	Kadın Çiftçi
Recep DÜRLÜ	Önder Çiftçi
Mesut YÜKSEL	Önder Çiftçi
Hasan KIRAD	Önder Çiftçi
Salih DUMAN	Genç Çiftçi
Emre ATLI	Genç Çiftçi
Seyis ESEN	Önder Çiftçi
Emrullah SEKMAN	Ziraat Mühendisi
Kemal ALEMDAR	Terme Belediye Başkan Yard.
Tuncay DEMİR	İlçe Tarım Ve Orman Müdürü
Ömer Faruk YILMAZ	Tarım Danışmanı
Sevilay BOSTANCI	Tarım Danışmanı
Buket ALTUNPALA	Tarım Danışmanı
Havva Nur BEKAR	Tarım Danışmanı
Fatih GÜNGÖR	Tarım Danışmanı
Özlem KÖDÜK	Tarım Danışmanı
Ali SELCAN	Önder Çiftçi
Ahmet EKMEKÇİ	Ticaret Ve Sanayi Odası Başkanı
Haluk TRABZON	Ticaret Borsası Başkanı
Selim ÖZTÜRK	Süt Üreticileri Bir. Baş.
Fikret OY	Yağlı Tohumlar Satış Koop. Baş.
Kemal ÖZDEMİR	Mantar Üreticileri Bir. Baş.
Veysel CEYLAN	Yalı Mahallesi Su Ürünleri Koop. Baş.
Mustafa POLATCAN	Yaşar Makine
Nazike TAŞPINAR	Kadın Çiftçi
Hava ÇELİK	Kadın Çiftçi
Mazhar YÜKSEL	Önder Çiftçi

Yakup ÇAĞLAYAN	İlçe Tarım Ve Orman Müdürü
Abdulkadir FİŞEKÇİ	Ticaret Sanayi Odası Başkanı
Mustafa KURU	Tarım Kredi Koop. Müdürü
Fenni ÇİFÇİ	Vezirköprü Yağlı Tohumlar Koop .
Kadir YILDIZ	Önder Çiftçi
Salih ÇİÇEK	Vezirköprü Sulama Birliği Başkanı
Uğur YAZICI	Vezirköprü Belediyesi Tarım Komisyonu Başkanı
Mehmet ŞERİF KAŞÇI	Vezirköprü Muhtarlar Derneği Başkanı
Ali SEZGEN	Narlısaray Muhtarı
Mine YILMAZ	Ziraat Müh. Kadın Girişimci
Rahmani KARAKAYA	Karakaya Tarım Gübre Ticaret
Sefa SAĞLAM	Önder Çiftçi
Recep ŞEKERLER	Besici
Mehmet DURAN	Esenyurt Muhtarı
İbrahim KARADAŞ	Karadaş Tarım
Yılmaz ERDOĞAN	Arı Yetiştiricisi
Hasan GÜNDÜZ	Narlısaray Kenevir Üreticisi
Mahmut TETİK	Genç Girişimci
Hatice KANDEMİR	Nerik Kadın Girişimci Koop. Başkanı
Serap ÇATALKAYA	Afitat Kadın Girişimi Ve Üretici Koop
Ahmet TÜRKOĞLU	
Osman AKMAN	İlçe Tarım Ve Orman Müdürü
Gülcan BAYAR	Kadın Çiftçi Kooperatifi Başkanı
Sadık OKUR	Tarımsal Kalkınma Kooperatifi
Bülent ÇETİNER	Sürsan Veteriner Hekim
Cemal BURAK MUTLU	Balıkçılık Su Ürünleri Mühendisi

NOT/DÜŞÜNCELER

NOT/DÜŞÜNCELER

NOT/DÜŞÜNCELER

NOT/DÜŞÜNCELER

baskicihaci.com

SAMSUN İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRLÜĞÜ

Kılıçdede Mah. Abdülhakhamit Cad. No: 7
55060 İlkadım / SAMSUN

Tel: 0362 231 37 00 - Faks: 0362 233 21 63

samsun@tarimorman.gov.tr
http://samsun.tarimorman.gov.tr

SamsunTRM